

فیہی مافیہی

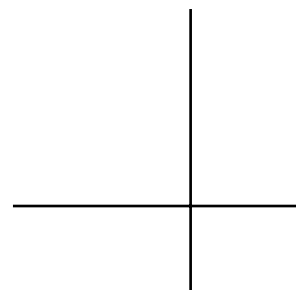
(ئەوێ تێدایە کە تێدایە)

مەولانا
جەلالەدین محەممەد
رۆمی بەلخی - مەولەوی

(1207-1273.ن)

وێرگێر
عەلی نەزەزادە

کوردستان - هەولێر
٢٠٠٦

ناوی کتیب: فیهی مافیهی

- نووسەر: مهولهوی
- وهرگتیی: عهلی نانهوازاده
- نهخشهسازی ناوهه: گۆران جهمال رواندزی
- بهرگ: سهیوان
- سههپهershتی چاپ: ههیمن نهجات
- چاپ: چاپی یهکهه م ۲۰۰۶
- ژماره ی سپاردن: ۳۲۵
- تیراژ: ۵۰۰
- نرخ: ۲۵۰۰
- چاپخانه: چاپخانه ی وهزاره تی پهروهرده

زنجیره ی کتیب - ۳۶ - (۱۳۹)

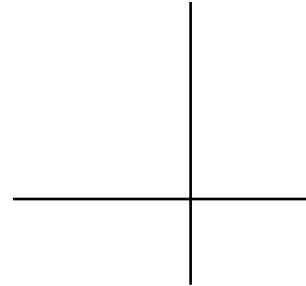
ناونیشان

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی موکیریانی

پۆستی نه لکترونی: asokareem@maktoob.com

ژماهی تلهفۆن: ۲۲۶.۳۱۱

www.mukiryani.com

« کێ که وانی مهولانای پێدهکیشری؟ »

که وانی ئه و ئاسمانه کانی ش پێیانناکیشری. « (شه مس)

پێشکهشه به:

مهولانا و ههتاوه که ی

وه رگی پ

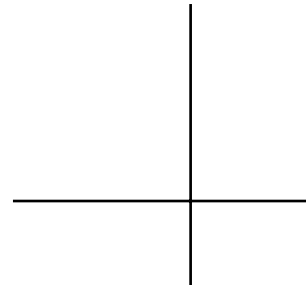
خه لکی کم دیت ترسا و په ریشان. چوومه پێش.

ده بانترساندم و وریایان ده کردم هوه « ئامان! ئه ژدیها یه ک ده رکه وتوه که عالم ده کاته با بۆله یه ک.»

هیچ با کم نه بوو. چوومه پێشتر. ده رگایه کم دیت ئاسن، به رینایی و درێژایی له قسه نایه، گاله دراو، قفلێکیان له سه ری داوه پێنسه د مه ن.

کوتیان « لێره یه ئه و ئه ژدیها جهوت سه ره. ئامان - به لای ئه و ده رگایه دا مه رۆ! »

غیرهت و پیاوه تییم بزوت، لێمدا و قفلێم شکاند. وه ژوور که وتم. کرمیکم دیت. پێم له سه ر دانا. پێم رێخشاندا و بانم کرده وه و کو شتم. (مه قالاتی شه مس)

خۆشه‌ویستی ده‌ریایه‌که

و

من

قومیکم پیدراوه!

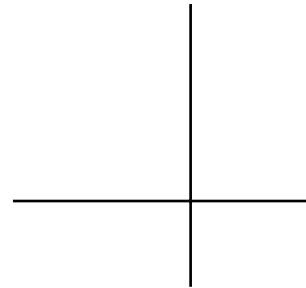
من به تهنها

جامیکی چووک

- به قه‌د دل‌م -

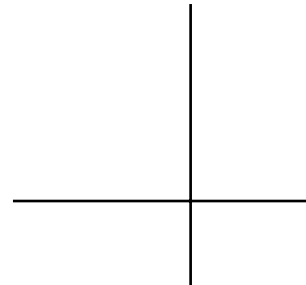
پیدراوه!

ستۆکه‌هۆلم - ۲۰۰۲

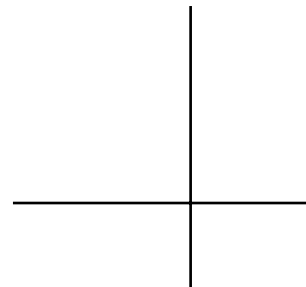

پیرست

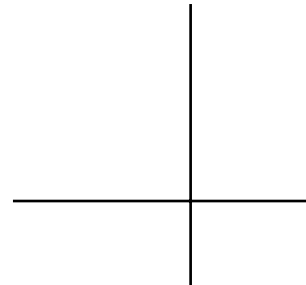
- پیشه‌کی ۹
- بۆ تۆ پیویسته جاریکی دی گهران به دەوری عالم دا! ۱۱
- قسه بیانوویه! ۱۲
- ئەسل مەبەستە! ۱۶
- من له شیعر بیزارم! ۱۸
- ئیبلیس ئەگەر هەیه، ئەمەیه! ۲۱
- ئەم لەشه خاپێنەرێکی مەزنە! ۲۳
- خۆ به کەم زانین، حەزی دونیایه! ۲۵
- عالم به وینەهێ کێوه! ۲۷
- عالم ئاوینەهێه! ۳۰
- مرۆف: نیوه فریشتەهێ نیوه حەیان! ۳۲
- دەبی هەتاو بی هەتا ترسی جیاپیت نەمیئێ! ۳۵
- غیرەت وەلا بنێ! ۴۲
- دە مرۆف دا ئەشق و ئیش و دلۆیست و دلخواریک هەیه ۴۵
- کە دەستەلاتیشت هەیه خۆت پی بێدەستەلات بی! ۵۳
- شەو درێژە بۆ راز دەربیرین! ۵۷
- هەردەم له غەیبەوه زلله‌یه‌کمان وێدەکه‌وئ! ۵۹
- هەرکەس لای حاجەتی خۆیه‌تی! ۶۱
- ئاشقم به مەولانا! ۶۲

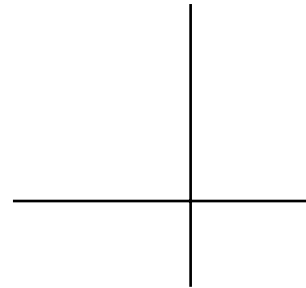
- ٦٣ لێره شتیکم فهرامۆش کردوه!
- ٦٦ هه مووکهست خووش بوئ!
- ٦٩ نامه بۆ کێ بنووسم!
- ٧١ ئەقل ته لاق بده!
- ٧٧ هه رکهس خووشه و یست بێ باشه نهک به پێچهوانه!
- ٨٠ روخسار فه رعی ئەشقه!
- ٨١ هه تا نه یدۆزییه وه، لێناکه پێی!
- ٨٦ ته رکی خزمهت دژی مهحه ببهت نیه!
- ٨٩ مهحه ببهت له ته رازوو دا ناگونجی!
- ٩٢ تۆ وینه ی خوئی!
- ٩٤ هیوا به رمه ده!
- ٩٨ ئەقلی کولل موحتاج نیه
- ١٠١ شه پری یه کهم ده گه لّ خو بکه!
- ١٠٦ ئەقل ئەوه یه هه میشه بێقه رارو نا ئارام بێ!
- ١٠٨ ئاوینه بێ نه قشه!
- ١١٥ وغه واسی گه رکه هه تا گه وهه ر ده رکه وئ
- ١١٨ له ش وهک مریه مه ...!
- ١٢١ هۆی ئاوه دانی غه فله ته!
- ١٢٥ چه وسه د په رده یه له تاریکی ...!
- ١٢٦ چه فتاو دوو میلله ت له شه رن!
- ١٣٠ هه موو ئەم دونیا یه یهک ماله!
- ١٣٢ له هه ر ئەنباره ی مشتیک!
- ١٣٤ کلّ و کۆله که ی دونیا غه فله ته!

- ١٣٦ بناغەى عالەم غەفلەتە!
- ١٣٩ قسە لە قەدەر مرۆڤەو دەى!
- ١٤٣ ئەهلى دۆزەخ لە دۆزەخ خۆشترن
- ١٤٤ هو اللطيف!
- ١٤٦ ئيمان باشتەرە لە نوێژ!
- ١٤٨ هەرکەس ئەم بینایە بۆ مەبەستیک پیکدینى
- ١٥٠ ئیمە ئاوینەین!
- ١٥٣ کافر و ئیماندار سوبحانەبۆیەن
- ١٥٥ رینگای هەق گەلیک بەسام و بەستەلەکەى
- ١٥٩ خەلات و دار کەى یەکن؟
- ١٦٢ چاکە و خراپە یەکن!
- ١٦٥ سەر ئەوویە سړیکى تیدا بى!
- ١٦٩ وه سەر ئاو کەوتنى کاسە بە حوکمی کاسە نیە
- ١٧٢ مرۆڤ داخواری خۆ نواندنه!
- ١٧٣ لای هەق چ پێویستە دەست و پى
- ١٧٦ رینگاکان جوړاوجوړن
- ١٨١ دۆستایەتى دەبیتە هۆى دوویى!
- ١٨٤ یەک راستى چاکترە لە هەزار شک!
- ١٩٢ لای ئەو دوو «انا» ناگونجى!
- ١٩٣ دزیک داخواری دارووعیە!
- ١٩٦ شوکر مژینی مەمکی نیعمەتە
- ١٩٨ عیلمەکان هەموو نەقشن
- ٢٠٢ رەزاگرانی مار نا، گرانی گەنج بیینە

- ٢٠٣ له فهقير واباشتره پرسيار نهكهن
- ٢٠٤ چاكه تهركى خراپهيه!
- ٢٠٦ ئەم خهلكه دهلین: شه مسى ته وريزمان ديت
- ٢٠٨ قسه كانى ئيمه نه قده!
- ٢١٢ قسه كورت بى و پر بى!
- ٢١٤ هه رچى ده ليم نمونهيه!
- ٢١٦ قسه بكه تا بتناسنهوه!
-
- ٢١٩ فهرهنگۆك
- ٢٢٢ ناونا مه

پیشهکی

فیه مافییه - یا مه قالاتی مه ولانا یا «الاسرار الجالییه» - گرده کۆیه که له قسه کانی مه ولانا له نیو کۆری دۆستان و مریده کانی دا که له کاتی جیا جیا کوتوو یه تی. سولتان وهله دی کوری و یه کیک له مریده کانی حازری کۆر، قسه کانی مه ولانا یان نووسیوه ته وه و له دوا یی نیشانی مه ولانا یان دا وه هتا چاویکی پیدابخشینی و ئەگەر پۆیست بی دەستیکیان تیوهردا. ئەو یادداشتانه له شوینیک پارێزران و دوا یی مه رگی به دەست یه کیک له مریده کان و به شکیکی زۆره وه له لایهن کوره که یه وه - سولتان وه له د - نووسرا وه ته وه و بلاو بوته وه.

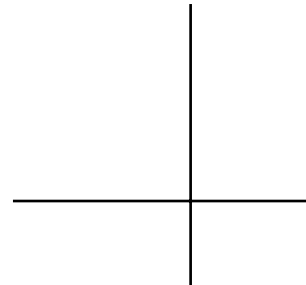
xxx

مه ولانا چه لاله ددین مه حه ممه دی به لخی یا رۆمی مه شهوور به مه وله وی ده گه ل باوکی - سولتانه لعه له ما - که یه کیک له شیخه گه وره کانی سه رده می خو ی و یه که له سو فی به ناویانگه کانی به لخ بوو - له سالی ۱۲۲۰ ی زاینی چوو قۆنییه. ده سال دوا یی، له ته مهنی بیست و چوار سالی به دوا یی مه رگی باوکی دا، بوو به جیگر و خه ریکی ده رس و وه عز بوو و هتا پهیدا بوونی شه مس، که سیک بوو هاوتای باوک و پله و پایه یه کی به رزی هه بوو و کۆمه لیک مرید و یار و گیانباز ده وره یان دا بوو.

شه مسی ته ورێز، ده رویشیکی زمانتیژی، تژی له خودا و به تال له مال و سه روه ت و بیمنه ت له خه لک و ده ولت، - که هه میشه لبادی ره شی ده به رد ده کرد، - وه که هه وریکی ره ش و تاری به برووسک و ته رزه دا هات و هه موو به ر و به ره مه کانی ده رختی زانیاری مه ولانای هه لوه راند و به سه ری دا گرماند « قسه ی خو ت کوا؟ ئەو زانست و قسه و هه دیسانه ی تو قسه ی خه لکن، من گوویه کانم توند ده گرم، نامه وی ببیسم، هی تو کوا؟ »

مه وله وی که هتا ئەوسه رده مه خه لک به په یکه ره ی بینیا زی و قوتبی راز و نیازیان داده نا، به داوینی ئەم ده رویشه ره ش و رووته وه نووسا و شه قی له ته خت و به خت دا و ده رس و مه دره سه ی وه لانا و چه ند مانگ چوو نه خه لوه وه و ده رگایان له سه ر یار و نه یار به ست.

ئەو که ش و هه وا نوویه، ئەو تین و تاوه ی شه مس، مه وله وی له و به ره ده سکر دانه بینیا ز کرد و خو ی پشکووت و خو ی وه به ر هات، به ریکی وا که زه مته ته

سه‌رله‌كانى دره‌ختى ئه‌ده‌ب جاريكى ديكه قورسايى ئاويژه‌ى شيريني وه‌ها
به‌ره‌ميك به‌ خويانه‌وه‌ ببينه‌وه‌.

شه‌مس، هه‌تاوى به‌هار بوو، چهند ماوه‌يه‌ك ماوه‌، مه‌ولاناي وه‌به‌ر خست و خوي
توراو له‌ ئاسوي غوربه‌ت ئاوا بوو. رويشت و كه‌س نه‌يديته‌وه‌.

كه‌سيك خه‌به‌رى بۆ مه‌ولانا هيتنا « مه‌ولانا شه‌مسه‌ددينم ديت! »

مه‌ولانا هه‌موو جلوه‌رگى به‌رى پييه‌خشي.

به‌ مه‌ولانايان كوت « درۆ ده‌كا و وا نيه‌، بۆ ئه‌وه‌نده‌ زۆرت پييه‌خشي؟ »

كوتى « ئه‌وه‌نده‌م له‌به‌ر درۆكه‌ى دايه‌. ئه‌گه‌ر راست با گيانم ده‌دايه‌. »

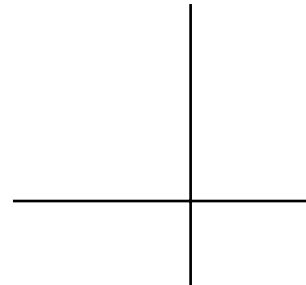
xxx

بۆ وه‌رگيراني ئه‌م كاره‌ سى چاپى فيه‌مافيه‌ له‌به‌ر يه‌ك نراوه‌ و نه‌زه‌رى سه‌ره‌كى له‌ سه‌ر كارى
جعفر مدرس صادقى بوه‌ كه‌ بۆ ساغ كردنه‌وه‌ و ريكوپييك كردنى زه‌حمه‌تيكى زۆرى كيشاوه‌.
هه‌روه‌تر له‌ په‌ناشه‌وه‌ كه‌لكم له‌ په‌راويژ و شى كردنه‌وه‌ى ئه‌و به‌ريژانه‌ وه‌رگرتوه‌.

١- مقالات مولانا (فيه‌مافيه‌)، ويرايش جعفر مدرس صادقى، چاپ دوم، نشر مركز، ١٣٧٤

٢- فيه‌مافيه‌، حسين حيدرخانى، انتشارات سنابى، تهران ١٣٧٥

٣- فيه‌مافيه‌، زينب يزدانى، انتشارات عطار، چاپ اول ١٣٧٨

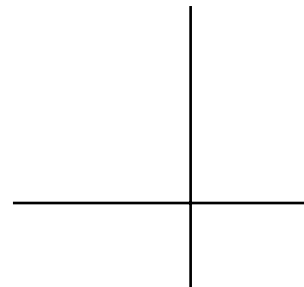
بۆ تۆ پێویسته جارێکی دی گهران به دهوری عالم دا!

پهیتاپهیتا بیستنی گوئی، کاری بینین دهکا و حوکمی بینینی ههیه. بهم چهشنه که له دایک و باوکی خۆت زای. به تۆ دهلێن که لهوان زاوی. تۆ به چاو نهتینیوه که لهوان زاوی. بهلام بهم زۆر کوتنه لیت دهبیته راستی - که ئهگهر بلێن « تۆ لهوان نهزاوی » به گویت دانهچی. ههر ئهوجۆرهش که بهغدا و مهککهت له خهڵک زۆر بیستوه، پهیتاپهیتا، که ههن. ئهگهر بلێن که « نیه » و سویند بخۆن، باوهر ناکهی. کهوايه زانیمان گوئی ئهگهر پهیتاپهیتا بیسی، حوکمی دیتنی ههیه.

ههر ئهو جۆرهی که له روالهتی پهیتاپهیتای قسهوه حوکمی دیتن دهن، واش ههیه که قسهی کهسیک حوکمی پهیتاپهیتای ههبی که ئهو یهک نیه، سهدههزاره. کهوايه قسهیهکی ئهو، سهدههزار قسهیه و ئهمهت پێ سهیره؟ ئهمه پادشایهکی روالهتییه که حوکمی سهدههزاری ههیه، ههرچهند یهکه. ئهگهر سهدههزار بیلین ناگونجی و که ئهو بیلێ دهگونجی. کهوايه چونکه له روالهت دا ئهمه ههیه، له عالمی رووکهکان دا به شیوهیهکی لهوهش شیاوتر ههیه.

سههرای ئهمه که ههموو عالم گهرای، چونکه بۆ ئهو نهگهرای، بۆ تۆ پێویسته جارێکی دی گهران به دهوری عالم دا. ئهو سوپ و سهیره بۆ ئهو نهبوو - بۆ سیر و پیاز بوو*. چونکه بۆ ئهو نهگهرای، بۆ غهرهزیک بوو. ئهو غهرهزه ببوو به حیجابی تۆ، نهیدههتشت ئهو ببینی. ههر ئهوجۆرهی که له بازار ئهگهر به راستی له کهسیک بگهری، هیچکهس نابینی و ئهگهر ببینی، خهڵک وهک خهیاڵ دهبینی. یا ده کتیدیک دا له مهسهلهیهک دهگهری. چونکه گوئی و چاو و هۆش لهو مهسهله پر بوون، پهرهکان ههڵدهدهیهوه و هیچ نابینی. کهوايه تۆ نیهت و مهبهستیکی غهیری ئهمهت هههبوه، له ههر کوئی گهرایی، [وهها] لهو مهبهسته پر بووی، که ئهمهت نهدیوه.

* سیر و افی الارض ثم انظر و اکیف کان عاقبه المکذبین. سوورهی ئهنعام ئایه ۱۱.

قسە بیانووێه!

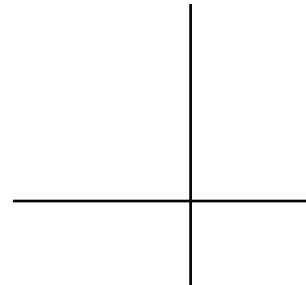
یهکیک دهیگوت که « مهولانا قسه نافهرموئی! »

گوتم ناخر، خهیاڵی من ئەو کهسهی بۆ لای من هینا. خو ئەم خهیاڵه‌ی من قسه‌ی دهگه‌ڵ نه‌کرد که چۆنی یا چلۆنی. بی هیچ قسه‌یه‌ک، خهیاڵ ئه‌وی بۆ ئیره‌ کیشا. ئەگەر هه‌قیقه‌تی من ئەو به‌بی قسه‌ی رابکیشی و بۆ شوینیکی دیکه‌ی ببا، بۆ سه‌یره‌؟

قسه‌ی سه‌یبه‌ری هه‌قیقه‌ت و فه‌رعی هه‌قیقه‌ته‌. که سه‌یبه‌ر رایکیشا، هه‌قیقه‌ت به‌ شیوه‌یه‌کی له‌وه‌ شیاو تر رایده‌کیشی. قسه‌ی بیانووێه. به‌شیک شیاو، مرۆف بۆ لای مرۆف راده‌کیشی، نه‌ک قسه‌ی. ئەگەر سه‌ده‌زار موعجیزه‌ و گه‌ت و که‌رامات بیه‌نی، مادام ئەو نه‌بی یان ئەو وه‌لییه‌ ئەو به‌شه‌ شیاو ه‌ی تیدا نه‌بی، فایده‌ی نه‌یه. ئەو به‌شه‌یه‌ که ئەو ده‌هه‌ژینی و بێقه‌راری ده‌کا. ده‌ کاره‌با دا ئەگەر ئەو به‌شه‌ شیاو ه‌ی تیدا نه‌بی، کا قه‌ت بۆ لای کاره‌با ناچی. ئەو جنسییه‌ته‌ ده‌ نیوان ئەوان دا شاراوویه، نابیندری. خه‌یاڵی شتیکی مرۆف ده‌گه‌ڵ ئەو شته‌ ده‌با - خه‌یاڵی باغ ده‌تباته‌ باغ و خه‌یاڵی دوکان بۆ دوکان. به‌لام له‌م خه‌یاڵانه‌ دا دوورویی شاراوویه. نابینی که ده‌چییه‌ فلان جیگا، په‌شیمان ده‌بیه‌وه‌ و ده‌لیی « پیمابوو خیر ده‌بی، که نه‌شبوو » که‌وایه‌ ئەم خه‌یاڵانه‌ چادرن و ده‌ چادر دا که‌سێک خۆی شاردۆته‌وه‌. هه‌رکاتیکی خه‌یاڵه‌کان له‌م ئیوه‌ رابن و راستیه‌یه‌کان ده‌رکه‌ون به‌بی چادری خه‌یاڵ، قه‌یامه‌ته‌. له‌وێ که‌ حال وه‌هایه‌، په‌شیمانی نامینی: هه‌ر راستیه‌یه‌ک تۆ راده‌کیشی، شتیکی دیکه‌ جگه‌ له‌و نه‌یه، هه‌ر ئەو راستیه‌یه‌ که تۆی بۆ لای خۆی راکیشا.

له‌ راستی دا، راکیشه‌ر یه‌کیکه‌، به‌لام زۆر ده‌نوینی. نابینی که مرۆف ئاره‌زووی سه‌د شت ده‌کا جو‌راوچۆر؟ ده‌لی « سه‌نگه‌سیرم ده‌وی، بۆرانیم ده‌وی، هه‌لوام ده‌وی، قلیه‌م ده‌وی، میوه‌م ده‌وی، خورمام ده‌وی. » ئەمانه‌ به‌ ژمار دیاری ده‌کا و ده‌ریده‌بێ. به‌لام له‌ به‌ره‌ت دا یه‌کیکه‌: به‌ره‌ت برسایه‌تییه‌ و ئەو یه‌کیکه‌. نابینی که له‌ شتیکی تیر بوو، ده‌لی « هیچم له‌مانه‌ پیویست ناکا! » که‌وایه‌ ده‌رکه‌وت که ده‌ و سه‌د نه‌بوو، به‌لکه‌ یه‌ک بوو.

ئهم ژماری خه‌لکه‌ فتنه‌ن - که ده‌لین ئەمه‌ یه‌ک و ئەوان سه‌د. یانی به‌ وه‌لی ده‌لین « یه‌ک » و به‌ خه‌لکیکی زۆر « سه‌د » و « هه‌زار » ده‌لین. ئەمه‌ فتنه‌یه‌کی گه‌وره‌یه‌. ئەم

روانگه و ئەم بیره که وههای بیر کردهوه - ئەوان به زۆر ببینی و ئەو به یهک، -
 فتنهیهکی گهورهیه. کام سهده؟ کام په نجا؟ کام شهست؟ قهومیکی بی دەست و بی پا
 و بی هۆش و بی گیان، وهک تهلهسم و جیوه دهجوولینهوه. نووکه، ئەوان به شهست
 یا سهده یا ههزار دهردهبریی و ئەمه به یهک. دهلیتی که ئەوان هیچن و ئەم ههزار و
 سهدههزار و ههزاران ههزار.

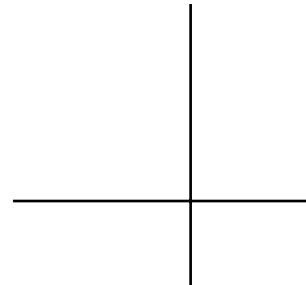
پادشایهک سهدهکوته نانیکی دابوو به بی ئەنوایهک. لهشکر سهههکۆنهپان لیدهدا.
 پادشا به دلی خۆی دهگوت « رۆژیک دابی که پیتان نیشان بدهم ههتا بزنانن بۆج
 دهکرد. »

که بوو به رۆژی شهه. ههموو رایانکردبوو و ئەو تهنیا دهیوهشاندا. کوتی « ئیستا
 - له بهر ئەم مهسهلههته! »

مرۆف دهبی روانگهی خۆی بیبهری له غهرهز بکا و یاریک بدۆزیتهوه ده دین دا.
 دین، یارناسی - یه. بهلام کاتیک تهمن دهگهڵ بیتهمیزان تیپهه بکا، روانگهی ئەویش
 کز دهبی، ناتوانی یاری دین بناسیتهوه. تو ئەم له شهت گهوره کرد که ته میزی تیدا
 نیه. ته میز سفهتیکه شاراوه ده مرۆف دا. نابینی که شیتیش لهش و دهست و پپی
 ههیه، بهلام ته میزی نیه - دهست بۆ ههه پيساییهک دهبا و دهیگرئ و دهیخوا. ئەگهه
 ته میز دهه له شه دا ههبا، پيسایی هه لئه دهگرتهوه. کهوايه زانیمان، ته میز مانایهکی
 ناسکه که ده تو دایه و تو شهه و رۆژ خهریکی پیگه یاندنی ئەو بی ته میزه بووی.

بیانوو دیننهوه که « ئەو بهمه قایمه، » ئاخه، ئەمهش بهو قایمه. چلۆنه که به
 تهواوهتی خهریکی تیمار کردنی ئەمهی و ئەوت به تهواوهتی وه لاناوه؟ دهلیتی که ئەم
 بهوه قایمه و ئەو بهمه قایم نیه. ئەو شوقه له ده لاقهی چاو و گوئی و غهیرهوه دیته
 دهه. ئەگهه ئەم ده لاقانه نهبن، له ده لاقهی دیکهوه خو دهنوینتی. دهلیتی که چرایهکت
 هیناوهته بهه ههتاو که « ههتاو بهم چرایه ده بینم » حاشا! ئەگهه چراش نههینی،
 ههتاو خۆی ههه دهردهخا. چ ههوجی به چرایه!

هیوا له خه لک نابی ببهرن. هیوا سهه ریگهی هیمنایه تییه. ئەگهه ریگه نابری،
 لانیکهه، سهه ری ریگه بپاریزه! مهلی که « خراپه ی زۆرم کرد. » تو راستیی له بهه چاو
 بگهه، هیچ خواریههک نامینیتهوه. راستیی ههروهک وهکازی مووسایه، ئەو

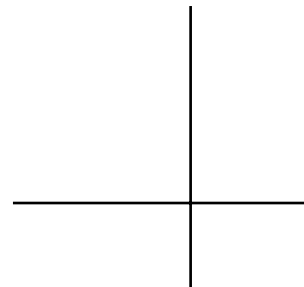
خواربانەش هەر وهک سیحرهکانن. که راستیی بی، هه موویان دهخوا. ئەگەر خراپەت کردوه، به خۆت کردوه. جەفای تۆ کوا بهو دهگا؟ که راست بییهوه، ئەو به تهواوهتی نامینی. هاوار، هیوا - مەبەر!

هه لاسوکهوت دهگه ل پادشاکان له بهر ئەمه جیی مهترسی نیه که سهه بچئ - که سهه ریکه بۆ چوون دهبی، چ ئەمرۆ، چ سهه ی. به لام لهم بابتهوه جیی مهترسییه، کاتیک ئەوان دهه ریکه ون، نهفسیان هیزی گرتوه و بوونه ئەژدیها، ئەم کهسه که دهگه لیان قسه ی دهکرد و ئیدعای دۆستایهتی دهکرد و مالی ئەوانی وهردهگرت، بیشک دهبی که به مهیلی ئەوانیش قسه بکا و رای خراپی ئەوانیش له بهر دل راگرتن قه بوول بکا و نه توانی دژ بیژئ. لهم بابتهوه جیی مهترسییه. چونکه بۆ دین زیانی ههیه. که لای ئەوان ئاوه دان بکهیه وه لای دیکه که ئەسله له تۆ بیگانه دهبی.

ئوهندی که تۆ روو دهولا بکهی، لهم لایه که مهعشوقه، روو له تۆ وهردهگيرئ و ئەوهند که تۆ دهگه ل ئەهلی دونیا تهبا بی، ئەو له تۆ تووره دهبی. ئەوهش که تۆ بۆ لای ئەو دهچی بهم مانایهیه: که بۆ ئەولایه چووی، له ئاکام ئەو به سهه تۆ دا زال دهبی.

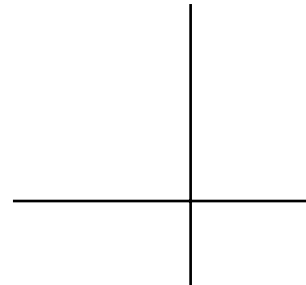
حه یفه بگهیه دهريا و له دهريا به لویچیک یا گۆزهیهک رازی بی. ئاخر، له دهريا گهوهه ر و سه دهه زار شتی بایه خدار دهردهکیشن. له دهريا ئاو هه لکیشن چ ریزیکی ههیه و زانایان چ شانازییهکی پتوه دهکهن و چیان کردوه؟ نه مهگه ر عالم که فیکه. ئەم دهريای ئاوه، زانستی ئەولیاکانه. گهوهه ر - خۆی، له کوپیه؟ عالم که فیکي پر له خاشاکه به لام له خولانه وهی ئەو و شه پۆلهکان و به پپی هه لگه رانی دهريا و جوولانه وهی شه پۆلهکان، ئەو کهفه دهگورئ. ئەو باش نیه، به لکه باشیی دهو دا ئەمانه ته و له جیکه یهکی دیکه وهیه. قه لبی زیړکفته! یانی ئەم دونیا یه که کهفه، قه لب و بیقه در و بیقیمه ته، ئیمه زیړکفتهمان کردوه.

مرۆف ئوستورلابی ههقه، به لام ئەستیره ناسیکی گه ره که که له ئوستورلاب بزانی. ته ره فرۆش یا به ققال هه رچهند ئوستورلابیان ههیه به لام چ فایده یهکی لیوه ردهگرن و بهو ئوستورلابه چ دهزانن له ئەحوالی فهلهک و خولی ئەو و بورجهکان و شوین داخستنی ئەو و گۆرانی وه رزهکان؟ که وایه ئوستورلاب له هه ق ئەستیره ناس

دا به كهلكه . هەر ئه‌وجۆره‌ی كه ئه‌م ئۆستورلابه مسه ئاوینه‌ی فه‌له‌كه، و‌ج‌و‌ود‌ی
 مرۆفیش ئۆستورلابی هه‌قه . ئه‌گه‌ر هه‌قته‌ع‌الا ئه‌وی شاره‌زا و زانا و ناسیاوی خۆی
 كرده‌ی، له ئه‌ستورلابی و‌ج‌و‌ود‌ی خۆی دا، شۆقی هه‌ق و جه‌م‌الی بیه‌اوتای ئه‌و،
 په‌یتاپه‌یتا و دهم به دهم ده‌بینی و قه‌ت ئه‌و جه‌ماله له‌م ئاوینه‌یه به‌تال نابێ.

هه‌ق به‌نده‌ی وای هه‌ن كه خۆیان به حیكمه‌ت و زانسه‌ت و كه‌رامه‌ت داده‌پۆشن،
 هه‌رچه‌ند خه‌لك ئه‌و چاوه‌یان نیه كه ئه‌وان ببینن، به‌لام له‌به‌ر راده‌ی غه‌یره‌ت خۆ
 داده‌پۆشن.

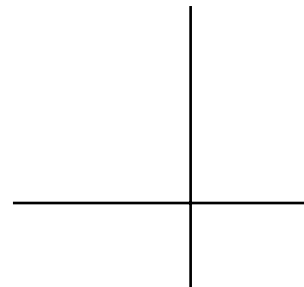
ئەسل مەبەستە!

قسە بۆ ئەو کەسە یە کە پێویستی بە قسە هەبێ تا تیبگا. بەلام ئەوەی کە بێ قسە تیبگا، دەگەڵ ئەو چ پێویستە قسە کردن؟ ئاخر، ئاسمانەکان و زەویەکان هەموو قسەن لای ئەو کەسە ی کە تێدەگا و لە قسە گورراوە. کەوا یە، لای ئەو کەسە کە دەنگێکی کز دەبیسێ، قاوەقاو و بانگ چ پێویستە؟

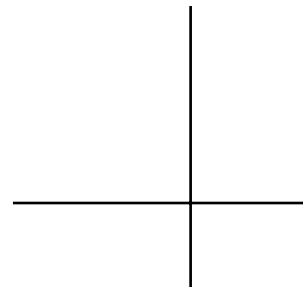
شاعیریکی عەرەبویژ هاتە لای پادشایەک و ئەو پادشایە تورک بوو، فارسیشی نەدەزانی. شاعیر شیعیکی زۆر رهوانی بە عەرەبی پێهەلکوتبوو و هینابووی. کاتیک پادشا لە سەر تەخت دانیشتبوو و ئەهلی دیوان گشتی ئامادە، ئەمیرەکان و وزیرەکان، وەها کە دابە، شاعیر لە سەر پێ وەستا و شیعی دەست پێکرد. پادشا لەو شوینانە ی کە پەسن بوو، سەری رادەوشاند و لەو شوینانە ی کە جیگە ی سەرسورامان بوو، زەق دەبوو و لەو شوینە ی کە جیگە ی تەریبەت و خۆ بە کەم زانین بوو، لوتفی دەکرد. ئەهلی دیوان حەیران مانەو کە « پادشای ئیمە وشەیهکی بە عەرەبی نەدەزانی. وەها سەر راوێشانندیکی بەجی لە کۆر دا، چلۆن لەو پەیدا بوو؟ مەگەر عەرەبی زانیی و چەند سال لە ئیمە ی شار دیتتەو و ئەگەر ئیمە بە زمانی عەرەبی بێ ئەدەبیمان کردبێ، هاوار بە حالمان! »

ئەو غولامیکی هەبوو شاز. ئەهلی دیوان کۆ بوونەو و ئەسپ و یەستر و مالیان دایە و پتر لەو شیان وە ئەستۆگرت کە « ئیمە لەم حالە ئاگادار بکەو کە پادشا عەرەبی دەزانی یا نازانی و ئەگەر نازانی، لە شوینی خۆی چون سەری رادەوشاند؟ کەرەمات بوو؟ ئیلھام بوو؟ »

هەتا رۆژیک، غولام لە راو هەلی دەست کەوت و پادشای دلخۆش بینی. دوا ی ئەو کە نیچیریکی زۆری گرتبوو، لێپرسی. پادشا پیکەنی. کوتی « وەللا من عەرەبی نازانم، بەلام ئەوەی کە سەرم راوێشانند، یانی دەمزانی کە مەبەستی لەو شیعیە چیە و سەرم راوێشانند و پەسنم کرد کە دیارە مەبەستی ئەو لەو شیعیە چیە. »

که‌وايه ده‌رکه‌وت که ئەسل مەبەستە . ئەو شیعەرە فەرعی مەبەستە - که ئەگەر ئەو مەبەستە نەبا، ئەو شیعەرە نەدەکوت . که‌وايه ئەگەر له مەبەست بروانن، دوویی نامینی . دوویی له فەرع دایه . ئەسل یه‌که . هەر ئەوجۆرە، شیخه‌کان که ئەگەر به رواله‌ت جۆراوجۆرن و به حال و کرده‌وه و کردار و قسه‌کان جیاوازن . به‌لام له مەبەست دا یه‌ک شته و ئەویش داواي هه‌قه . وه‌ها که بایه‌ک که به مال دا ده‌گه‌پێ . سووچی مافووره هه‌لده‌داته‌وه، له‌رز و ته‌کانیک ده‌ به‌ره‌کان ده‌خا، تۆز و خۆل به‌رز ده‌کاته‌وه، ئاوی هه‌وز چين چين ده‌کا، داره‌کان و لقه‌کان و گه‌لاکان وه سه‌ما ده‌خا، چا ده‌کووژینیته‌وه، ئاورگی دامرکاو ده‌بووژینیته‌وه و گری لی به‌رز ده‌کاته‌وه: ئەو هه‌موو حالی جۆراوجۆر و جیاواز ده‌رده‌خا، به‌لام له مەبەست و ره‌گه‌ز و راستی دا یه‌ک شته، چونکه جوولانه‌وهی هه‌موویان له یه‌ک باوه‌یه .

من له شیعر بیزارم!

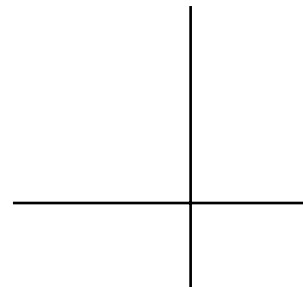
من خوویه کم ههیه که ناخوازم هیچ دایک له من بئشی. ئەوهی که جماعه تیک له سهماع دا خو له من ددهن و هه ندیک له یاران بهریان دهگرن، من ئەوهم پێخۆش نیه و سه دجار کوتومه له بهر من به کهس هیچ مه ئین - من بهو رازیم. ئاخر، من ئەوهنده ئاشقم که ئەم یارانەهی دینه لای من، له بهر ئەوه که مه لوول نه بن، شیعریک ده لیم ههتا پێوهی بخافلین. دهننا من له کوئی، شیعر له کوئی؟ وه لالا که من له شیعر بیزارم و لای من له مه خرابتر شتیک نیه. هه ره ئەوجۆرهی که که سیک ده ست ده ورگی چه یوان دهنی و ده شواته وه، بو ئیشتیای میوان، چونکه میوان ئیشتیای له گیپهیه، لیم پێویست کرا. ئاخر مروف ده روانی که خه لک له فلان شار چ شمه کیکیان ده وی و چ شمه کیک ده کرن. ئەویش ده یکرێ و ده یفرۆشیته وه - ئەگه ر بنزیلترین کالاش بی.

من گه لیکم خویندوه له زانسته کان و گه لیکم زه حمهت کیشاوه - که زانایان و لیکۆله ران و زیره کان و وردبینان بینه لای من هه تا شتی گرانبایی و غه ریب و وردیان پێشکه ش بکه م. هه قته عالا، خوئی وای خواستوه، ئەو هه موو زانسته ی لیره کو کرده وه و ئەو زه حمه تانه ی بو دانا که من خه ریکی ئەم کاره بم. چم پیده کرێ؟ له ولاتی ئیمه و له قه ومی ئیمه دا، له شاعیری نه نگتر کاریک نه بوه. ئیمه ئەگه ر له و ولاته ماباینه وه، به پتی مه یلی ئەوان ده ژیاين و ئەوه مان ده کرد که ئەوان ده یانه ویست - وه ک دهرس کو تنه وه و نووسینی کتیب و فیر کردن و وه عز کوتن و خو پاریزی و خو ناندن به کاری رواله تیی. *

ئهمیر په روانه به منی گوت که ئەسل عه مه له.

گوتم کوا ئەهلی عه مه ل و داواکاری عه مه ل، هه تا عه مه لیان نیشان بده م؟ هه ر ئیستا تو داواکاری قسه ی - گویت هه ل خسته وه هه تا شتیک ببیسی و ئەگه ر نه یلیم، مه لوول ده بی. داواکاری عه مه ل به، هه تا نیشانی بده م!

ئیمه له عالم دا، داواکاری پیاویکین که عه مه لی نیشان بده ين، که مشتەری عه مه لان نیه، مشتەری قسه ده دۆزینه وه، خه ریکی قسه ين. وه تو عه مه ل چووزانی،

چونکه عامل نی؟ به عه‌مه‌له ده‌ناسریتته‌وه و به عیلم عیلم فام ده‌کری و به رواله‌ت رواله‌ت، به مانا مانا. چونکه لهم ریگه‌یه دا ری‌بوار نیه و چۆله. ئەگەر ئیمه به‌پۆه‌ین و له عه‌مه‌له داین، چۆن ده‌توانین ببینین؟ ئاخر، ئەم عه‌مه‌له نوێژ و رۆژوو نیه و ئەمانه رواله‌تی عه‌مه‌لن، عه‌مه‌له مانایه ده‌ه‌روون دا. ئاخر، له سه‌رده‌می ئادهم هه‌تا سه‌رده‌می مسته‌فا، نوێژ و رۆژوو به‌م چه‌شنه‌ نه‌بوه و عه‌مه‌له هه‌بوه. که‌وايه ئەمه رواله‌تی عه‌مه‌له. عه‌مه‌له مانایه ده‌ه‌روون دا. هه‌ر ئەه‌وجۆره‌ی که ده‌لێی « ده‌رمان عه‌مه‌له کرد » له‌وه‌ی رواله‌تی عه‌مه‌له نیه، ئیلا مانایه ده‌و دا و هه‌ر ئەه‌وجۆره‌ی که ده‌لێن ئەو پیاوه له‌ فلانه شار « عامل - ه » شتیک به‌ رواله‌ت نابینن: ئەو کارانه‌ی که هی ئەوه، به‌ هۆی ئەو « عامل - هوه » ده‌لێن.

که‌وايه ئەم عه‌مه‌له غه‌یری ئەمه‌یه که ئەم خه‌لکه تیگه‌یشتوون. ئەوان پتیا‌نوايه که عه‌مه‌له ئەم رواله‌ته‌یه. ئەگەر مو‌نافق رواله‌تی عه‌مه‌له به‌ جی‌ یێنی، هیچ قازانجی بۆی هه‌یه؟ چونکه ده‌و دا مانای راستی و ئیمان نیه.

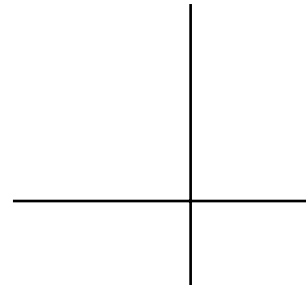
ئەسلی شته‌کان هه‌مووی گه‌فت و قسه‌یه. تۆ خۆت خه‌به‌رت له‌ گه‌فت و قسه‌ نیه - به‌ سووکی ده‌بینی. گه‌فت به‌ری دره‌ختی عه‌مه‌له - که قسه‌ له‌ عه‌مه‌له ده‌زێ. هه‌فته‌ع‌الا دونه‌ی به‌ قسه‌ خولقاند - که گوتی « کن فیکون ». ئیمان ده‌ دل‌ دایه: ئەگەر به‌ قسه‌ نه‌یێی، سوودی نیه. نوێژ که فیه‌له، ئەگەر قورئان نه‌خوینیه‌وه، دروست نیه و لهم زه‌مانه‌ دا که ده‌لێی « قسه‌ جی‌ به‌قا نیه؟ » رهدی ئەم قسه‌ ده‌که‌یه‌وه دیسان به‌ قسه‌. چۆن قسه‌ جی‌ به‌قا نیه؟ چۆن له‌ تۆ ببیسین که قسه‌ جی‌ به‌قا نیه؟ ئاخر، ئەمه‌ به‌ قسه‌ ده‌رده‌بری!

یه‌کیک پرسیا‌ری کرد ئەگەر ئیمه‌ خیر بکه‌ین و چاکه‌ی بکه‌ین، ئەگەر هیوامان به‌ خودا هه‌بێ و چاوه‌روانی خیر و پاداش بین، ئایا ئەمه‌ زیانمان پێده‌گه‌یه‌نی یان نا؟

فه‌رمووی ئەه‌ی وه‌للا؟ هیوات ده‌بێ هه‌بێ و ئیمان هه‌ر ئەو ترس و هیوا‌یه‌یه.

یه‌کیک له‌ منی پرسی که ئەم هیوا‌یه‌ خۆی خۆشه. ئەم ترسه‌ چیه؟

کوتم تۆ ترسیکم نیشان بده‌ بێ هیوا، یا هیوا‌یه‌کم نیشان بده‌ بێ ترس! چونکه له‌ یه‌ک جیا نین و بێ یه‌کتر نین. چۆن ده‌پرسی، بۆ وینه‌ یه‌کیک گه‌نمی داچاندوه، هه‌لبه‌ت گه‌نم شین ده‌بێ و سه‌ره‌رای ئەوه‌ش، ده‌ترسی که نه‌کا به‌رگر و به‌لایه‌ک په‌یدا بێ. که‌وايه ده‌رکه‌وت هیوا به‌بێ ترس نیه و قه‌ت نابێ به‌ میشتک دابی ترس بێ

هيووا يا هيوواي بي ترس. جا ئيستا، ئهگهه هيووا دار بي و چاوهرواني پاداش و بهخشين، بهبي شك لهو كاره دا گهرمتر و شيلگيرتر دهبي. ئه و چاوهرواني به بالي ئه وه. هه رچي بال بههترتر، فريني پتر. ئهگهه هيووا براو بي، تهنبه ل دهبي و خير و بهنده بي لئدهرناكه وي. هه ر ئه و جوهره ي كه نه خو ش دهرمانى تال دهخوا و له ده چيژى شيرين خو ده پاريزي. ئهگهه هيوواي سلامه تي نه بي، كه ي تا قه تي ئه مه ديني؟

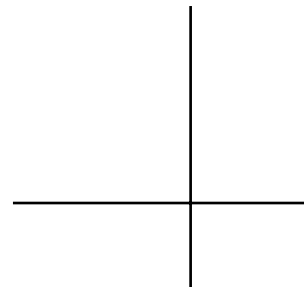
مرؤف بريتييه له حهيوانه تي و نوتق. هه ر ئه و جوهره ي كه حهيوانه تي هه ميشه تئدايه و لتي جيا نيه، نوتقيش ههروايه و هه ميشه تئدايه. ئهگهه به رواله ت قسه نهكا، ده دهر وون دا قسه دهكا. هه ميشه ناتقه. به وينه ي لافاوه كه قوري تئكه ل كراوه. ئه و ئاوه روونه نوتقي ئه وه و ئه و قوره حهيوانه تي ئه وه. به لام قور ده و دا سه پئندراوه. نابيني ئه و قور و قالبانه رويشتن و رزان، به لام نوتق و حهكايه تي ئه وان و زانستي ئه وان ماوه نه ته وه، له چاك و خراب؟

خاوه ني دل، كوله. كه ئه وت بيني، گشتت بينيوه. خو لقي نه راني عالم هه موو ئه ندانه كاني ئه ون و ئه و كوله. ئهگهه ئه وت بيني كه كوله، بي شك هه موو عالمه ت بينيوه و هه ركهس كه دواي ئه و بيني، دووپات بوونه وهيه. و قسه ي ئه وان له قسه دا كوله: كه قسه ي ئه وان ت بيست، هه ر قسه يه كه له مه به دوا بيبيسي، دووپات بوونه وهيه.

* مهوله وي له ديواني شه مسيش دا ئيشاره به مه دهكا:

شعر چه باشد بر من، تا كه از آن لاف زنم هست مرا فن دگر، غير فنون شعرا

شعر چو ابريست سيبه، من پس آن پرده چو مه ابر سيبه را تو مخوان، ماه منور به سما

ئیبلیس ئەگەر هەیه، ئەمەیه!

رەزاگرانیک هات، لە سەرەوهی گەورەیهک دانیشیت. *

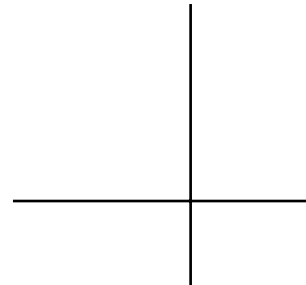
فەرمووی که « بۆ ئەوان چ تۆفیریەک دەکا: سەر یا ژیر، چران! »

چرا ئەگەر بەرزایی بخوازی، بۆ خۆی ناخوازی - مەبەستی ئەو قازانجی خەلکە، هەتا ئەوان لە شۆقەکهی حەز وەرگرن. دەنا، چرا لە هەرکۆی بێ، ژیر یا سەر، ئەو چرایە، هەتاویکی ئەبەدی.

ئەوان ئەگەر پلە و بەرزایی دنیا دەخوازن، مەبەستیان ئەوێهە که خەلک چاویان نیه بەرزایی ئەوان ببینن. ئەوان دەیانەوێ بە داوی دنیا ئەهلی دنیا راو بکەن، هەتا رێیان دە بەرزایی دیکە بکەوێ و دە داوی ئاخرەت کەون. وەها که مستەفا، مەککە و شارەکانی لەبەر ئەو نەدەگرت که موحتاجی ئەو بێ، بۆ ئەو دەیگرت هەتا ژیان بە هەموان ببەخشی و رووناکیان کەرەم بکا. [ئەمە دەستیگە که خووی بەخشینهوه گرتوه، خووی نەگرتوه که وەرگری!]**

ئەوان خەلک هەلەدەفریوتن هەتا خەلاتیان بکەن، نه بۆ ئەوهی که شتیگ لەوان وەرگیرن. کەسیگ که داو بنیتهوه و بالنده به مەکر دە داو بخا و بیانخوا و بیانفرۆشی، بەوه دەلێن مەکر. بەلام ئەگەر پادشایەک داو بنیتهوه هەتا بازیکی بەستەزمانی بێبایی که خەبەری لە گەوهەری خۆی نیه، بگری و دەستەمۆی سەر دەستی خۆی بکا، هەتا پێبگا و پێبگەیهنی و رای بێنی، بەمە نالێن مەکر. هەرچەند روالهتی مەکره. ئەمە به عهینی راستی، خهلات و بهخشین، مردوو زیندوو کردنهوه، بەرد کردنه له‌عل و ئاوی پشتی مردووی پیاو - کردنه مروّف، داده‌نین. هەرۆتر، ئەگەر باز ئەو زانستهی هەبا که بۆچ دەگرتی، موحتاجی دانه نەدەبوو. بە گیان و دل له داو دهگهرا و بۆ سەر دەستی پادشا دەفیری.

خەلک روالهتی قسه‌کهی ئەوان لەبەر چاو دهگرن و ده‌لێن « ئیمه قسه‌ی وامان زۆر بیستوه - توێ له سەر توێ. ده‌روونی ئیمه له‌م چه‌شنه قسانه پره. » کافران ده‌یانگوت که « دل‌ه‌کانی ئیمه که‌لووی ئەم چه‌شنه قسانه‌یه و له‌مه پرین. » هه‌فته‌عالا وه‌لامی ئەوان ده‌داته‌وه که « حاشا که له‌مه پر بن! پر له وه‌سواس و خه‌یاڵن، پر له

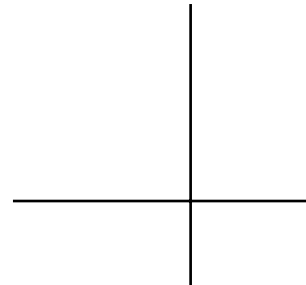
شرك و شك، پر له له عننه تن.»

بریا به تال بان لهم و پرتانه! ئادی، ئەگەر قابیل بان که ئەمەشیان قەبوول کردبا، قابیلیش نین. هەفتەعەلا مۆزی بە گوێی ئەوانەوه ناوه، بە چاو و دلی ئەوانەوه. هەتا چاو بە چەشنیکی دیکە ببینی، یوسف بە گورگ ببینی، و گوێ بە لەونیکی دیکە ببیسی، حیکمەت بە هەتله و ورتنه دابنی و دل بە چەشنیکی دیکە - که بۆتە مەکوێ وەسواس و خەیاڵ. هەروەک زستان، له شکل و خەیاڵ، توێ توێ کەوتوه، ئاخراو له سەهۆل و سەرما.

کاتیک هەفتەعەلا، ئادەمی له ئاو و گل ساز کرد و قالبەکەیی دارشت و چەند ماوهیەک له سەر زهوی مابۆوه، ئیبلیس داهاات و چوه نیو قالبی ئەوهوه و هەموو رهگهکانی گهرا و تەماشای کرد و ئەو رهگ و دەماره پر له خوین و خلتەیی دیت، گوئی «تەح، ئەو ئیبلیسەیی که من له بناغەیی عەرش دیتبووم که پەیدا دەبی، سەیره ئەگەر ئەمە نهبی. ئەو ئیبلیسە ئەگەر هەیه، ئەمەیه.»

* رەزاگران (ثقیل) مەبەستی له شیخ شەرەفەددینی هەروی - یه که له زانایانی قونیه و هاوچەرخي مەولهوی - یه و له کۆرتیک دا دی و له سەرەوهی حیسامەددینی چەلهبی دادەنیشی.

** هذا كف معود بان يعطی ما هو معود بان یاخذ

ئەم لەشە خاپنەرێکی مەزنە!

سەرچەدەدین گوتی کە « مەسەلەیهکم کوت، دەروونم وە ژان کەوت! »

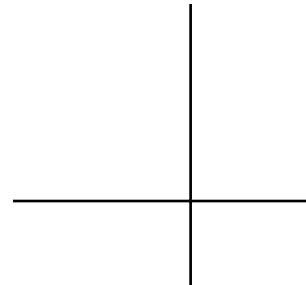
فەرمووی: ئەو وەکیلیکە کە ناھێلێ دەریبیری. ھەرچەند کە وەکیل بە چا و نابینی، بەلام چونکە مەیل و ھەست و ژان دەبینی، دەزانی کە وەکیلیک ھەیە.

بۆ وینە وە نیو ئاویک دەکەوێ. نەرمایی گولەکان و گیایەکان پێدەگا. کە بۆ لایەکە دیکە دەچی، درکت تێدەچەقی. دەرکەوت کە ئەولا دێرکستانە و ناخۆشی و رەنجە و ئەملا گولستان و راحەتە - ھەرچەند کە ھەردووکیان نابینی. بەمە دەلێن ویژدانیک، [کە] لە بینراو ئاشکراترە، بۆ وینە برسیایەتی و تینوایەتی و غەزەب و شادی، گشتی نادیارن، بەلام لە بینراو ئاشکراترن. چونکە ئەگەر چا و ھەلێنی، ھەستپێکراو نابینی، بەلام دوور کردنەوێ برسیایەتی لە خو، بە هیچ فیل و تەلەکەیک ناتوانی. و ھەروەتر، گەرمیی دە چێشتی گەرم دا و ساردیی و شیرینی و تالی دە تەعام دا، ناپەیدان، بەلام لە ھەستپێکراو ئاشکراترن.

ئاخر، تۆ چۆن سەیری ئەم لەشە دەکەیت؟ تۆ چ پێوەندییەکت پێوێ ھەیە؟ تۆ قایم بێ ئەوی، ھەمیشە بێ ئەمە. ئەگەر شەو، خەمی لەشت نیە و ئەگەر رۆژ، خەریکی کاری، قەت دەگەڵ لەش نی. ئیستا، بۆ دەلەرزنی لە سەر ئەم لەشە؟ کە سەعاتیک دەگەڵ ئەو نی، لە جێگە دیکە. تۆ لە کوێ و لەش لە کوێ؟ تۆ لە بیابانیک و من لە بیابانیک دیکە.*

ئەم لەشە خاپنەرێکی مەزنە. پێیوایە کە ئەو بمری، ئەویش دەمری. ھەیهات! تۆ چ پێوەندییەکت بەم لەشەو ھەیە؟ ئەو چاوبەندیکی مەزنە. سیحربازەکانی فیرعەون، ھەر زەرپریەک تیگەیشتن، لەشی خۆیان بەخت کرد، خۆیان دیت کە قایم بێ ئەم لەشە و لەش ھیچ پێوەندییەکی بە ئەوانەو نیە. و ھەروەتر، ئیبراھیم و ئیسماعیل و نەبیەکان و ولایەکان، کاتیک تیگەیشتن، لە لەش و بوون و نەبوونی ئەو رزگار بوون.

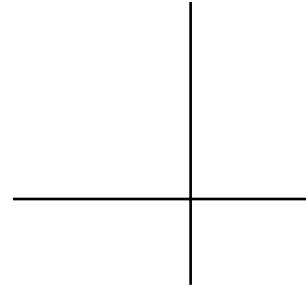
حەججەج بەنگی خواردبوو و سەری بە دەرگاوە نابوو، ھاواری دەکرد کە « دەرگا مەبزیون بلا سەرم نەکەوێ! »

پێیوابوو که سه‌ری له له‌شی جیایه و به هۆی ده‌رگاوه قایمه.

حالی ئیمه و خه‌لکیش هه‌روایه: پێیانوایه که پێوه‌ندیان به له‌شه‌وه هه‌یه یان قایم به له‌شن.

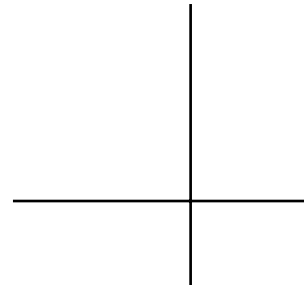
* انت فی واد و انا فی واد

خۆبهکه مزانین چهزی دونیایه!

فهرمووی: لوتفهکانی ئیوه و ههولێهکانی ئیوه و ئهوه تهربیهتانهی که دهیکهن، حازر و غایب، من ئهگهر له شوکر و کرنۆش و داوای لیبوردن کۆتایی دهکهم، به روالهت لهبهه خۆ به زۆر زانین نیه یا لهبهه وه پشت گوێ دان یا نازانم ههقی نیعمهتپێدراو که دهبی چ پاداشیکی بدری، به قسه و به کردار. بهلام برهوی پاکی ئیوه زانیوه که ئیوه خالیس بو خودا دهیکهن. منیش به خودای دهسپێرم ههتا ولامی ئهویش ههه خۆی بیداتهوه، چونکه بو ئهوت کردوه - چونکه ئهگهر من خهریکی ولام دانهوه بم، به زمان ریزت بگرم و پیتتههلبلیم، وهها دهبی که ههندیک لهو پاداشانهی که ههق دهبی بیدا پیتتههگا و ههندیک سزا. چونکه ئههه خۆبهکه مزانینانه و ولام دانهوه و پیتتههگوتنانه چهزی دونیان. چونکه له دنیا دا رهنجت کیشاوه، وهک بهخشینی مال و بهخشینی پله، واباشتره که عهوهزهکهشی ئهوه به تهواوهتی ههه ههق بیداتهوه. لهبهه ئههه، ولام نادهمهوه. دهبرینی ئهوه که ولام دانهوه چهزی دونیایه. چونکه مال ناخۆن - مهبهست له غهیرهیه و مهبهست له عهینه نیه. به مال، ئهسپ و کهنیز و غولام دهکرن و پله و پایهیان دهوی، ههتا پهسنیان بکن و پیتانههلبلین. کهوايه دنیا خۆی ئهههیه که ئهوه گهوره و ریزدار بی - پهسنی ئهوه بکن و پیتتههلبلین.

شیخ نهساجی بوخاریی پیاویکی گهوره بوو خاوهندل. زانایان و گهورهپیاوان دههاتنه لای بو زیارهت، له سهه چۆک دادهنیشتن. شیخ ئوممی بوو. دهیانهویست له زمانی ئهوهوه ئهفسیری قورئان و ههدهسهکان ببیسن. دهیگوت «عهرهبی نازانم» ئهوان تهرجومهی ئایهتهکهیان دهگوت، ئهوه تهفسیر و لیكدانهوی دهست پیتتههکرد و دهیگوت که مستهفا له فلان پله دابوو که ئههه ئایهتهی گوت و چلۆنایهتی ئهوه پلهیه وههایه و بهرزیهی ئههه پله و پایه و ریگاکانی ئهوه و عرووجی ئهوهی به دریزه باس دهکرد. رۆژیک، عهلهوییهکی ناسیاوی قازی له خزمهت ئهوه دا پیتتههگوت و دهیگوت «قازی وا ده دنیا دا نیه. بهرتیل وهرناگری، بی مهیل و بی خوف، خالیس و موخلیس، لهبهه ههق، ده نیو خهلک دا داوهری دهکا.» گوتی «ئههه که دهلیی بهرتیل وهرناگری، له بنههت درۆیه. تو پیاویکی عهلهوییهی له بهرهی مستهفا، پیتتههلهلیی و پهسنی دهکهی که بهرتیل وهرناگری. ئههه بهرتیل نیه؟ لههه باستر چ بهرتیلێک ههیه که روودهروو باسی ئهوه دهکهی؟»

شیخه لاسلام [ی ترمذی] دهیگوت « سهید بورهانه ددین قسهی پرکاکلی باش دهکا . چونکه کتیبی مهشایخ و ئه سرار و مهقاله کانی ئهوان دهخوینتته وه . »

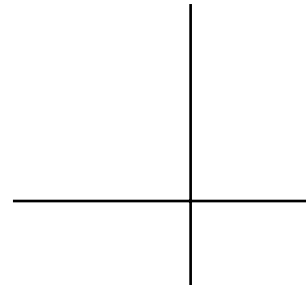
یه کیک گوتی « ئاخر، تۆش دهیخوینیه وه . چۆنه قسهی وا ناکهی؟ »

گوتی « ئه و دهر د و تیکۆشان و عمه لیکه هیه . »

گوتی « ئه ی بۆ ئه وه نالیی و باسی لیوه ناکه ی و له خویندنه وه دهوپی . ئه سل ئه وه یه . ئیمه ش هه روا ده لێن . تۆش ئه مه بلی! »

ئه وان دهر دی دونیای دیکه یان نه بوو . ته واو ، دلان به م دونیایه وه بوو .

هه ندیک بۆ نان خوار دن هاتوون و هه ندیک بۆ ته ماشای نان - ده یانه وئ که ئه م قسه یه فیتر بن و بیفرۆشنه وه . ئه م قسه یه ههروهک یار و بووکه . که نیزیکی جوان که بۆ فرۆشتنه وه بیکری ، چ خوشه ویستییه کی ده ده یه ی و چ دلکی پیده سپیری؟ چونکه له زه تی ئه و تاجر ه له فرۆشتنه وه دایه . ئه و له پیاوه تی که وتوه ، که نیز بۆ فرۆشتنه وه ده کری . ئه و ئه و پیاوه تییه ی نیه که که نیز بۆ خو ی بکری . ژنانیله یه ک ئه گه ر شمشیریکی شازی هیندی ده ست که وئ ، ئه و بۆ فرۆشتنه وه ده کری ، یا که وانیکی پالوانی ده ست که وئ ، ئه ویشی بۆ فرۆشتنه وه ده وئ . چونکه ئه و ، ئه و باسکه ی نیه که که وان ی پبکی شیتته وه . ئه و که وان ی بۆ ژئ ده وئ و ئه و توانای ژئی نیه : ئه و باخی ئه وه و کاتیک بیفرۆشیتته وه ئه و ژنانیله یه ، پاره که ی ده دا به سوراوسپیاو و وه سمه . چی دیکه ی پیده کری؟ که ئه و بفرۆشیتته وه با شتر له و چی پیده کری .

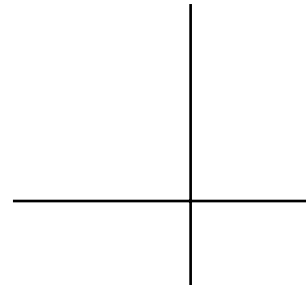

عالم به وینهی کیوه!

جهوههه خادمی سولتان پرسیاری کرد که « ده ژیان دا کهسیک پینج جار تهلقین دهدهن. [ديسان] تیناگا و ناچیتته میشکیهوه، دواي مه‌رگ پرسیاری چی لیده‌که‌ن؟ - که دواي مه‌رگ، ولّامی پرسیاره‌کانیشی فه‌رامۆش کردوه. »

کوتم: نهوهی که فیر بوه چۆن فه‌رامۆشی ده‌کا، به‌لام بی شک ساف ده‌بی هه‌تا شیایوی نهو پرسیاره فیرنه‌کراوانه بی.

ئه‌م ساته که تو وشه‌کانی من - لهو دهمه‌وه هه‌تا ئیستا - ده‌بیسی، هه‌ندیکی قه‌بوول ده‌که‌ی که وینه‌که‌یت بیستوون و قه‌بوولت کردوون. هه‌ندیکیان نیوه قه‌بوول ده‌که‌ی و له سه‌ر هه‌ندیک ده‌وه‌ستی و باسی له سه‌ر ده‌که‌ی. ئه‌م رهد و قه‌بوول و باسی ده‌روونی تو که‌س ده‌بیسی؟ له‌وئ ئامرازیک نیه. هه‌رچه‌ند گویت هه‌یه. له ده‌روونه‌وه ده‌نگیک ناگاته گویت. نه‌گه‌ر ده‌روون بپشکنی، هیچ وێژهریک نادۆزیه‌وه. نهو هاتنه‌ی تو بو زیاره‌ت عه‌ینی پرسیاره بی زار و زمان - که « ریگایه‌کمان پینوین و نهوه‌ی نواندوو‌تانه رووناکتری بکه‌ن! » و نه‌م دانیشتنی ئیمه ده‌گه‌ل ئیوه، خامۆش یا به‌قسه، ولّامی نهو پرسیاره نه‌ینیه‌ی ئیوه‌یه. که لیره‌وه بچی‌هوه خزمه‌تی پادشا، هه‌ر نهو پرسیاره‌یه ده‌گه‌ل پادشا و نهو ولّامه. وه پادشا بی زمان، هه‌موو رۆژ، پرسیاری له به‌نده‌کانه که « چلۆن ده‌وه‌ستن و چلۆن ده‌خۆن و چلۆن ده‌روانن؟ » نه‌گه‌ر که‌سیک ده‌ده‌روون دا نه‌زه‌ریکی خرابی هه‌بی، بیشک ولّامه‌که‌شی خراب دی و ناتوانی ولّامی راست بداته‌وه. وه‌ها که که‌سیک لاله‌په‌ته بی، هه‌رچه‌ند بیه‌وی قسه‌ی دروست بکا، ناتوانی. زی‌رینه‌گر که زی‌ر له به‌رد ده‌دا، پرسیاره و ولّام: زی‌ر ولّام ده‌داته‌وه که نه‌مه‌م - خه‌وشم یا بی‌خه‌وشم. برسیایه‌تی پرسیاره له سروشت که « له خانی له‌ش دا که‌مایه‌سی هه‌یه - خستم بده‌یه، گلم بده‌یه! » خواردن ولّامه که « بگره! » نه‌خوارن ولّامه که « هیشتا هه‌وجیم پی نیه، نهو چینه‌یه هیشتا ویشک نه‌بوته‌وه، ناگرئ چینه‌ی له سه‌ر دانین! » ته‌بیب دی، نه‌بزی ده‌گرئ، نهوه پرسیاره. لیدانی ره‌گه‌کان ولّامه. چاو له قارووره کردن پرسیاره و ولّامه بی قسه کردن. ده‌نک ده‌زه‌وی نان، پرسیاره که « من فلان میوه‌م گه‌ره‌که! » درخت رسکان، ولّامه، بی قسه‌ی زمان. چونکه ولّام بی وشه‌یه، پرسیاری بی وشه‌شی گه‌ره‌که. یا

ئەوێکە دەنکە که رزابوو، درهخت نارسکی. ئەویش پرسیار و ولامه. نەرسکانی درهخت تهرکی ولامه، بهلام بی شک ولامه.

هەر حەرەکه تیک که مرۆف دەیکا، پرسیاره و هەرچی که بۆی دیتە پیش، له غەم و شادیی، ولامه. ئەگەر ولامی خوۆش ببیسی، دەبی که شوکر بکا و شوکریش ئەوهیه که هاوجنسی ئەو پرسیاره بکا که لهو پرسیاره ئەو ولامه ی دەست کهوت. ئەگەر ولامی ناخۆشی بیست، تۆیه ی بکا دەستبهجی و ئیدی لهم چهشنه پرسیارانه نهکاتهوه. تینهگه یشتن که ولام به پتی پرسیار ی ئەوانه وهیه و ولامی پرسیار ی خوۆیان دهبین، دهیانگوت « ئەم ولامه ناحهزه، شیاوی ئەو پرسیاره نیه. » و نهیاندهزانی که دووکه له ئیزنگه وه هه لدهستی، نهک له ئاگر. ئیزنگ هەرچی ویشکتر، دووکه له که ی که متر. گولستانیکت به باغه وانیک سپارد، ئەگەر بۆنی ناخۆشی لیبی بوختان له باغه وان بده، نهک له گولستان. »

گوتی « دایکت بۆ کوشت؟ »

گوتی « شتیکم دیت، شیاو نه بوو. »

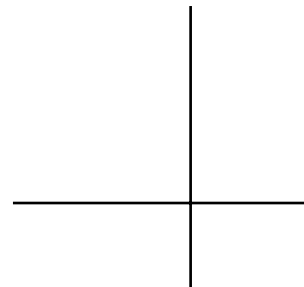
گوتی « دهبا بیگانه کهت کوشتبا! »

گوتی « هەر روژ یه کیك بکوژم؟ ئەوم کوشت و له کوشتنی خه لک رزگاریم هات. »

نووکه، هەرچی دیتە پیش، نهفسی خوۆت ئەدهب بکه، ههتا هەر روژ شه ی دهگه ل یه کینک نه که ی.

ئەگەر ده لئین « کل من عندالله* » ده لئین بی شک. تووره بوون له نهفسی خوۆ و عاله میک رزگار کردنیش من عندالله. وهها که یه کیك له سه ر درهختی هه لئینی میوه ی دهوهراند و دهخوارد. خاوهنی باغ پرسیار ی لیکرد، کوتی « له خودا ناترسی؟ »

گوتی « بۆ بترسم؟ درهخت هی خودا و من بهنده ی خودا. دهیخوا بهنده ی خودا له مالی خودا. »

گوتی « بوهسته ههتا ولامت دهمهوه! »

پهتی هینا و ئهوی لهم درهخته بهستهوه و لئیدهدا ههتا ولام دهرکهوئی.

هاواری کرد که « له خودا ناترسی؟ »

گوتی « بۆ بترسم - که تۆ بهندهی خودای و ئهمه داری خودا . داری خودا دهکۆتم

له بهندهی خودا . »

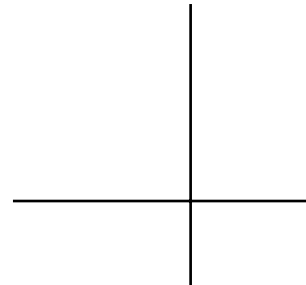
ئاکام ئهمهیه که عالهم به وینهی کێوه . ههرچی بلیی، له خێر و شهڕ، له کێو

ههمان دهبیسیهوه . ئهگهر پیتوایی که « من باشم گوت، کێو ناحهزی ولام داوه، »

مهحاله که بولبول هاواری کێو بکا، دهنگی قهل له کێو بگه پیتهوه یا دهنگی مروڤ یا

زهڕهی کهر . کهوایه دُنیا به، وهک کهر زهړاندووته!

* سوورهی النساء ئایهی ٧٨

عالم ئاوينهيه - وينهه خوتى تيدا دهيينى!

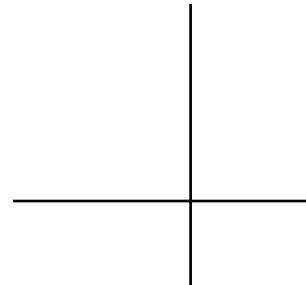
گوتى كه « ئيمه خه تاكارين! »

فهرمووى: كهسيك كه ئەم بيرهبا و به گز خوى دابى كه « ناخ - چمه و بوچ وادهكهه؟ » ئەمه هوى دوستايهتى و عينايهته. چونكه به گز دوست دادهچى، نهك بيگانه. نووكه، ئەم به گز داچوونەش جوراوجوره: بو ئەو كهسهه كه ئيشى پيدەگا و ههستى پيدەكا، هوى مهحهبهت و عينايهته. به لام ئەگەر به گزى دابچى و ئەو نهيهشيني ئەمه هوى خوشهويستى نيه. وهها كه فهريشيك به دار دهكوتن ههتا توژ لىي جيا بيتهوه، زانايان بهمه نالين به گز داچوون. به لام ئەگەر مندالى خوى و خوشهويستى خوى بكوتى، به گز داچوون بهمه دهلين و هوى خوشهويستى له وهها شوينيك دهردهكهوى. كهوايه مادام ده خوت دا دهرد و پهشيمانىيهك دهيينى، هوى سهرنج و دوستايهتى ههقه. ئەگەر ده برابى خوت دا عهيب دهيينى، ئەو عهيبه ده تو دايه كه دهو دا دهيينى. عالم ههروهك ئاوينهيه: وينهه خوتى تيدا دهيينى. ئەو عهيبه له خوت جيا كهوه! چونكه ئەوهى كه لهو دهرهنجى، له خوت دهرهنجى.

دهگيرنهوه فيليكيان هينا سهر كانى ئاو بخواتهوه. خوى ده ئاو دا دهديت و دهسلهميهوه. ئەو پيوابوو له هى ديكه دهسلهميتهوه. نهيدزاني كه له خوى دهسلهميتهوه.

ههموو كردهويهكى خراب - له زولم و قين و ئيرههه و تهماح و ببهزههه و خو پى زور بوون - چونكه ده تو دايه، نارهنجى، كه ئەوان ده كهسيكى ديكه دا دهيينى دهسلهميهوه و دهرهنجى. كهوايه بزانه له خوت دهرهنجى و دهسلهميهوه.

مرؤف له گوليه و كوانى خوى هيلنجى نايه. دهستى بريندار ده چيشته دهنى و به ئەنگوستى خوى دهيليسيتهوه و دللى پىي تيكهل نايه. كاتيك ده كهسيكى ديكه دا كوانىكى چووك يا نيوهبرينيك ببيني، ئەو چيشته به گهرووى دا ناچيته خوار و دللى نايه. ههروهها كردهوه وهك گوليه و كوانه: چونكه دهو دايه، لىي نارهنجى و له هى ديكه دا كه ههنديك ببيني، دهرهنجى و بيزار دهه. ههه ئەوجورهه كه تو لهو دهسلهميهوه، ئيزن بده ئەويش له تو بسلهميهوه و برهنجى. رهنجاني تو عوزرى

ئەو، چونکه رهنجی تۆ له دیتنی ئەو و ئەویش هەر ئەو دەبینی.

ئیماندار ئاویڤنە ئیمانداره! نهیانکو توه کافر ئاویڤنە کافر؛ چونکه له بهر ئەو نیه که کافر ئاویڤنە نیه، ئیلا ئەو نیه له ئاویڤنە خۆی خه بهری نیه.

پادشایهک، دلتهنگ، له دهم جوڤاریک دانیشتبوو. ئەمر به رهکان و وهزیرهکان له و ترساو و هه راسان و [ئهو] به هیچ له ونیک رووی نه ده کراوه. ویشکه رنیک هه بوو زۆر نزیک. ئەمر به رهکان و هه ستۆیان گرت که « ئەگەر پادشا وه پیکه نین بخه، ئەو هیندهت ده دهینی! »

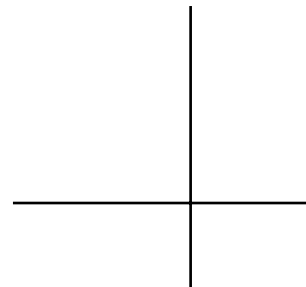
ویشکه رن چوه لای پادشا و هه رچی هه وڵی دا، پادشا چاوی لینه کرد و سه ری هه لئه هینا که ئەو ئەدایه ک ده ربینی و پادشای وه پیکه نین بخا: چاوی له جوڤار ده کرد و سه ری هه لئه دینا.

ویشکه رن به پادشای گوت که « چ ده ئاوی جوڤا ده بینی؟ »

گوتی « قورمساغیک ده بینم. »

ویشکه رن و لامی داوه که « ئەی پادشای عالم، بهندهش کویر نیم! »

نووکه وه هایه: ئەگەر تۆ دهو دا شتیک ده بینی و ده رهنجی، ئاخر ئەویش کویر نیه - هه ر ئەو دهی ده بینی که تۆ ده بینی.

مرۆف: نیوه فریشتهی نیوه حیوان!

[ئەمیر] نایب گوتی که « پێشتر، کافرەکان بوتیان دەپەرست و کڕنۆشیان بۆ دەبرد. ئێمە لەم سەردەمەش دا هەر ئەوێ دەکەینەو. ئەوێ که دەچین و کڕنۆش بۆ مەغول دەبەین و خزمەتیان دەکەین و خۆمان پێ موسڵمانە و چەند بوتی دیکەمان دە دەروون دایە وەک تەماح و هەوێس و قین و ئێرەیی و ئێمە گوێراپەڵی ئەمانەین. کەواپە ئێمەش، بە روالەت و بە دەروون، هەر ئەو کارە دەکەین و خۆشمان پێ موسڵمانە. »

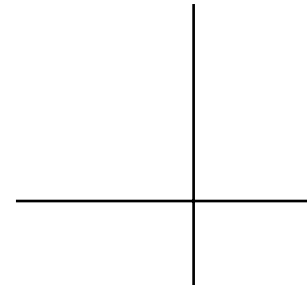
مەولانا فەرمووی: بەلام لێرە شتیکی دیکە هەیە. چون ئەوەتان بە مێشک دادی که ئەمە خراپە و پەسند نیە؟ بێشک دیدە دلی ئێو شتیکی بێهاوتا و بێوێنە و گەورە دیوێ که ئەو [شتە] ئەوانە ناحەز و کریت دەکا. ئاوی سوێر بۆ کەسیک سوێرە که ئاوی شیرینی خواردبێتەو [ئەشیا بە دژی خۆیان دەناسرێنەو]*. کەواپە هەقتەعالا نووری ئیمانی دە دلی ئێوێ ناوێ که ئەم کارانەتان پێ ناحەزە؟ ئاخر، لە ئاست جوانیی دا ئەمە ناحەز دەنوێنێ، دەنا خەلکی دیکە که ئەم دەردەیان نیە، لەوێ که هەن شادن و دەلێن « خۆی، هەروابو!»

هەقتەعالا ئەوەتان دەداتی که ویستی ئێوێ، هیممەتی ئێوێ ئەگەر هەبێ، دەبێتە ئەوێ که ویستووتانە. [مەل بە بالەکانی دەفری و ئیماندار بە هیممەتی]*

خەلک سی تا قمن:

مەلایکەن - که ئەوان ئەقلی کوللن. تاعەت و بەندایەتی و زیکر بۆ ئەوان زەوادە و چێشتە و پێخۆرە و حەیاتە. هەر وەک ماسی نیو ئاو: ژبانی ئاو و جی و نوینی، ئاو. ئەو لە سەر ئەوان ئەرکیکی دانەناو، چونکه لە شەهوەت بێبەرایی و پاکە. کەواپە چ منەتیک هەیە ئەگەر هەوێسباز نەبێ یا ئارەزووی هەوا و نەفسی نەبێ؟ چونکه لەمانە پاکە و ئەو هیچ هەولێکی بۆ نادا و ئەگەر تاعەت بکا، بە حیسابی تاعەتی دانانین، چونکه زاتی وەهایە و بی ئەو ناتوانی بێ.

تاقمێکی دیکە، گیاندارەکانن - که ئەوان شەهوەتی کوللن. ئەقلی بەرگریان نیە.

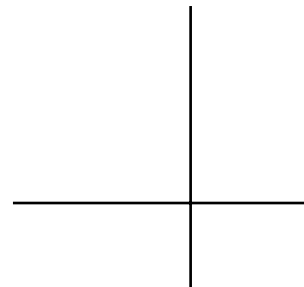

ئەوان هیچ ئەركیکیان له سەر نیه.

ماوه مرۆفی بهستهزمان - که بریتییه له ئەقل و شههوت: نیوهی فریشتیه و نیوهی حهیوان. نیوهی ماره و نیوهی ماسی. ماسی بهرهو ئاوی دها و مار بهرهو خاک. ههمیشه له کیشه و شهردایه. جا ئیستا، ههندیک مرۆف ئەوهند ئەقلیان رهچاو کرد که به تهواوهتی بوونه فریشته و نووری کولل - ئەوانیش ئەنبیا و ئەولیان. له خۆف و هیوا رزگاریان بوو. ههندیک شههوت به سەر ئەقلیان دا زال بوو ههتا به تهواوهتی حوکمی حهیوانیان وه خۆگرت. ههندیک له شهردایه و کیشه دا مانهوه و ئەوانیش ئەم تایفهیهن که ده دهروونیان دا رهنج و ژان و هاوار و هسرهتیک پیکدی و له ژبانی خۆیان رازی نین. ئەوانه ئیماندارهکانن. ئەولیا چاوهروانی ئەوانن که ئیمانداران بگهیهننهوه مهزلی خۆیان و وهک خۆیانیا لیبکهن و شهیتانیش چاوهروانه که ئەوان بۆ ئەسفهلهسافهلین، بهرهو خۆیان بکیشی.

ئیمه ئەمیرمان بۆ دونیا و تهربیهت و عیلم و عهمل خۆش ناوی. خهلیکی دیکه له بهر ئەمه خۆشیان دهوی - که رووی ئەمیر نابین، پشتی ئەمیر دهبین. ئەمیر ههروهک ئاوینهیه و ئەم سفهتانهی ههروهک دوری تاکانه و زێر به پشت ئاوینهوهیه. ئەوانه که گیرۆدهی زێر و گهوههرن، چاویان له پشت ئاوینهیه و ئەوانه که گیرۆدهی ئاوینهن، چاویان له زێر و دور نیه، ههمیشه روویان ده ئاوینهیه و ئاوینهیان له بهر ئاوینهیهتی خۆش دهوی. چونکه ده ئاوینه دا رووی جوان دهبین، له ئاوینه مهلوول نابن. بهلام ئەوهی که رووی ناحهز و عهیبدا ههیه، ده ئاوینه دا ناحهزیتی دهبینی، زوو ئاوینه وهردهگیرێ و داخوازی ئەو گهوههرانه دهبی. جا ئیستا ئەگه له پشت ئاوینه ههزار چهشنه نهقش ساز بکهن و گهوههری پیوه بنین، رووی ئاوینه چ زیانیکی پیدهگا؟

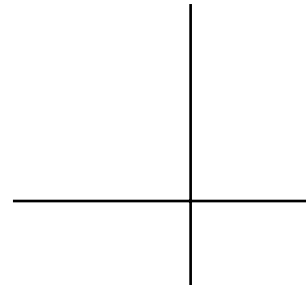
نوکه، ههفتهعالا حهیوانیهت و مرۆفایهتی لیکداوه ههتا ههردووکه دهرکهون - چونکه مانا لیدانهوهی شتیک بی دژی ئەو [شته] ناگونجی و ههفتهعالا، دژی نهبوو. کهوايه ئەم عالههمه خولقاند که له تاریکیه، ههتا نوورهکهی دهرکهوی. ههروهتر، ئەنبیا و ئەولیا دههستهوه و ئەوان نوینگهی نوور و ههقن، ههتا دۆست و دوژمن دهرکهون و خۆی له بیانی شازتر بی - که ئەو مانایه له رووی ماناوه دژ نین، ئیلا له روالهت دا نهبی: ههه ئەو جوهری که له ئاست ئادهم، ئیبلیس. له ئاست مووسا، فیرعهون. له ئاست ئیبراهیم، نهروود و له ئاست مستهفا، ئەبووجههل... کهوايه به

هۆی ئهولیاوه، خودا دژی دهردهکهوئ - هههچهند له مانا دا دژی نیه. ئهوهند که
 دوژمنایهتی و دژایهتییان دهکرد، کاریان وه برهه دهکهوت و بهناوبانگتر دهبوون.
 گهلیک کهس ههه که ههفتهعالا ئهوان به نیعمهت و مال و زێ و میرایهتی عهزاب
 دهدا به لام گیانیان له مه رادهکا.

* و بضدها تتبین الاشياء

** الطیر یطیر بجناحیه و المؤمن یطیر بهمته

« بلی بهوان: لهم حاله دا که ئیوه له کووت و زنجیر دان، ئەگەر نیهتی خێر بکهن، ههفتهعالا ئیوه رزگار دهکا و ئهوهی له کیستان داوه، دهتانداتهوه و دوو هیندهی ئه و لای خووش بوون و بهههشت له ناخرهت دا. »

دوو گهنج: یهکیان ئهوهی که له کیستان داوه و یهکیان گهنجی ناخرهت.

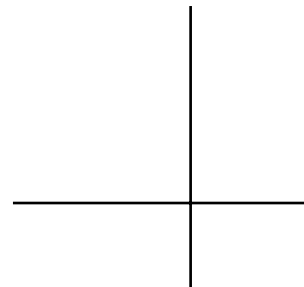
پرسیاری کرد که « ئەگەر بهنده عهملهی خێریکههه؟ ئه و توفیق و خیره له عهملهوه سهر ههلهدا یا خهلاتی ههقه؟ »

فهرمووی که « خهلاتی ههقه و توفیقی ههقه، بهلام ههفتهعالا له بهر لوتفی زور، ههر دووک به بندهی دهبهخشی. دهفهرمووی که: ههر دووک هی تویه. »

گوتی: چونکه خودا ئه و لوتفه ی ههیه، کهوایه ههر کهس داوای ههقیقی بکا، دهیبینیتهوه.

فهرمووی: بهلی بهلام بی سالار نابێ، وهها که قهومی موسا چونکه گوپرایهلی موسا بوون، دهریاکان ریگهیان لینههرکهوت و تۆزیان له دهریا ههلهستاند و به سلآمته تیدهپهرین. بهلام که دژایهتیان دهست پیکرد، له فلانه بیابان چهند سال مانهوه. سالار ئه ودهمه له ههولێ چاک کردنی ئهوان دادهبی که سالار بۆی دهرکهوی که ئهوان له بهندی ئه و دان و گوپرایهلی و فهرمانبهری ئهون. بۆ وینه ئەگەر چهند سپایهک له خزمهتی میریک دا گوپرایهلی و فهرمانبهر بن، ئه ویش ئهقل و بیر خوی بۆ کاری ئهوان وه کار دهخا و ههولێ چاک کردنی ئهوان دهدا، بهلام که گوپرایهلی نهبن، کهی بۆ ساز کردنی حالی ئهوان ئهقلی خوی خهسار دهکا؟

ئهقل ده لهشی مرۆف دا ههروهک میریکه. مادام رهعیهتهکانی لهش گوپرایهلی ئه و بن، هه موو کارهکان چاک ریک دهکهن، بهلام که گوپرایهلی نهبن، هه موو تووشی خراپه دین. نابینی کاتیک کهسیک دی مهست، لهم دهست و پی و زمان و رهعیهتهکانی گیان چ خراپهیهک سهر ههلهدا؟ رۆژی دوایی دواي ئه غیاری، دهلی «ناخ، چم کرد و بۆ وه شاندم و بۆچ جوینم دا؟» کهوایه کاتیک کارهکان چاک دهچنه پیش که له و گونده دا سالاریک ههبی و ئهوان گوپرایهلی بن. نووکه، ئهقل کاتیک له فکری چاک کردنی ئه و رهعیهتانه دا دهبی که گوپرایهلی ئه و بن. بۆ وینه کاتیک ئهقل بیر کردوه که « برۆم » وهختایهک دهر واکه پی له ژیر فهرمانی ئه و دا بی، دهنه ئه م بیره ناکاتهوه.

نووکە، ھەر ئەوجۆرەیی کە ئەقل دە نێو ھەست و لەش دا میرە، ئەم گیانانەیی دیکە کە خەلکن، ئەوان وێگرا بە ئەقل و زانست و روانگە و بۆچوونی خۆیانەو، لە چا و ئەو وەلییە، بە تەواوەتی لەشن و ئەقل ئەو دە نێوان ئەوان دا. نووکە، خەلک کە لەشن - ئەگەر گوێرایەلی ئەقل نەبن، حالی ئەوانیش بە پریشانیی و پەشیمانایی تێدەپەڕی. بەلام ئەگەر گوێرایەل بن، وەھایان لیبی کە ھەرچی ئەو بیکا، گوێرایەلی بکەن و لە ئەقڵی خۆیان نەپرسن، چونکە لەوانەییە بە ئەقڵی خۆیان تێینەگەن. دەبی کە گوێرایەلی ئەو بکەن. ھەر ئەوجۆرەیی کە مندالیک لای جلدروویەک بە شاگرد دادەنێن، دەبی گوێرایەلی وەستای بی: ئەگەر پینەیی دایە کە بیدرووی، پینەیی بدرووی و ئەگەر تەقەل، تەقەلی لیدا و ئەگەر دەییەوی فێرە جل دروون بی، دەبی دەستەلاتی خۆی بە تەواوەتی بەر بدا و مەحکوومی دەستی وەستا بی.

ھیوامان ھەییە لە ھەقتەعالا حالەتیک پیکبیتی کە عینایەتی ئەو - کە سەرۆتەر لە سەدھەزار ھەول و کوۆششە. کاتیک عینایەتی ئەو بگاتی، کاری سەدھەزار ھەول دەکا و پتر. تیکۆشان باشە و قازانجی زۆرە، بەلام لە ئاست عینایەت چیە؟

پرسی کە « عینایەت ھەول پیکبیتی؟ »

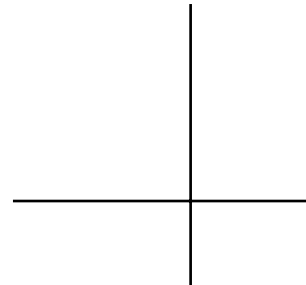
گوئی: بۆ پیکبناھیتی؟ کە عینایەت بی، ھەولیش دی. عیسا چ ھەولیکی دا کە دە لانکە دا گوئی « انی عبداللە* »؟ یەحیا ھیشتا دە زگی دایکی دابوو کە باسی ئەوی دەکرد.

گوئی: بۆ مەھەممەد بی ھەول بوو؟

گوئی: ئەو ھەزلی ھەقە و خەلاتیکی مەحز، دەنا بۆ ھاوڕیکانی دیکە کە نزیکی ئەو بوون وایان لێنەھات؟ لە پێشدا ھەزلە و دواوە ھەول. ھەزل ھەرۆک ئاورینگە. ئەو ئاورینگە ھەزل و خەلاتی ھەقە، بەلام کە لۆکەت وەبەرنا ئەو ئاورینگە پەرۆردە دەکەیی و پەرەگری دەکەیی. لە پێشدا خەلاتە و ئاخەر ھەزل و جەزایە. مرۆف، سەرەتا، چووک و زەعیفە، ھەر ئەوجۆرەیی کە لە بەرد و ئاسن پریشکیک بپەریتە سەر پەرۆی سووتاو. لە پێشدا زەعیفە، بەلام کاتیک ئەو ئاگرە کزە پەرۆردە بکەن، دەبیتە عالەمیک و جەھانیک دەسووتینی و ئەو ئاگرە چووکە گەرە و مەزن دەبی.

گوئیان بە مەولانا « ئەمیر ئیوہی گەلنک خۆش دەوی! »

فەرمووی کە « نە ھاننی من بە قەرا دۆستایەتییە و نە گوئی من. ئەوہی کە بە سەر زارم دا دی، دەریدەبم. ئەگەر خودا بیەوی، ئەوہندە قسە کەمە دەکاتە قازانج و

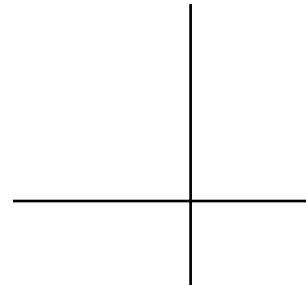

گهواره بنوینێ، چووک بنوینێ، هەر ئهوهیه. به قسه مهحاله تیبگهن. به قسه هەر ئهوهنده دهکری که تاسهیهک دهو بخا که « له دهرهوهی ئهوه که ئیمه دهیلین، عالهمیک ههیه: بلا داوای بکهین! »

ئهم دونیا و خوشییهکانی نهسیبی حهیوانهتی مرۆقه. تهواری ئهوانه هیزی حهیوانی ئهو دهیکا و ئهوهی ئهسله - که مرۆقه - لهبهر خوشییهکانی حهیوانی له کهم بوونهوه دایه. کهوایه مرۆف دوو شته: ئهوهی که لهم دونیاپه دا هیزی حهیوانی ئهوه، که ئهمه مهیل و ئارهزووکانن. بهلام ئهوهی که گردهگۆی ئهو و ئهسل و خۆراکی ئهوه، عیلم و حکمهت و دیداری ههقه. ئهوهی که ده مرۆف دا حهیوانهتی ئهوه له ههق رادهکا و مرۆفایهتییهکهی له دونیا رادهکا.

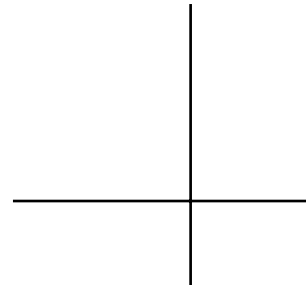
دوو کهس دهم لهشه دا له شهپن - ههتا بهخت روو له کامهیان بکا و کامهی خوش بوی. لهمه دا شک نیه که ئهم عالهمه بهفرانباره بۆ چهما. بۆ دهلین چهما؟ چونکه ههموو بهستووایانه - ئهم بهرد و کپو و جله که دهبهرت کردوه، ههموویان بهستووایانه. ئهگهر بهفرانبار نیه، عالهم بۆ بهستووایهتی؟ مانای عالهم بهربلاوه، وهبهر چاو نایه. بهلام به هۆی کار تیکردن دهزانین که با و سهرمایهک ههیه. ئهم عالهمه وهک مانگی بهفرانباره که ههموو بهستووایانه. چ بهفرانباریک؟ بهفرانباری عهقل، نهک بهفرانباری ههست. کاتیک ههوای خودایی دابی، کپوهکان دهتوینهوه، عالهم، دهپیتته ئاو - هەر وهک چۆن کاتیک گهرمای تهمووز دادی، ههموو بهستهلهکهکان دهتوینهوه. رۆژی قیامهتیش، که ئهوه ههواپه دابی، ههموو دهتوینهوه.

ههفتهعالا ئهم وشانه بکاته لهشکری ئیمه له دهوری ئپوه، ههتا بهری دوژمنی پتیبگری، ههتا ببیتته هۆی زال بوون به سههر دوژمنهکان دا. دوژمنی وا ههیه دوژمنی دهروون. ئاخهر، دوژمنی دهرهوه ههچ نین. چن ئهوان؟ نابینی چهند ههزار کافر ئهسیری یهک کافرن که پادشای ئهوانه و ئهوه کافرهش ئهسیری بیری؟ کهواپه زانیمان که کار بیری دهیکا. چونکه به بیریک لاوزی شیواو، چهند ههزار خهک و عالهم ئهسیرن. لهو شوینهی که بیری بپن بپروانه که چ شکۆ و مهزناپهتییهکی ههیه و چۆن به سههر دوژمنهکان دا زال دهبی و چهها عالهم داگیر دهکا! که به ئاشکرا دهبین سهدههزار روخساری له راده بهدەر و سپای بی برانهوه - سارا له سههر سارا - ئهسیری کهسیکن و ئهوه کهسه ئهسیری بیریکی چووک، کهواپه گشتیان ئهسیری یهک بیری. جا تو بروانه که بیری مهزنی بپنی پیرۆزی بهرز چۆن دهبی! کهواپه زانیمان کار بیری دهیکا، روخسارهکان ههموو ئامرازن و له ژیر فهرمانی ئهوه دان و

كه له بابيك يا نيشانى ئاوه دانىيه ك دهركه وئى. ئه مه له كوئى و ئه وه له كوئى كه ريگا
دهزانى و دهروا و موحتاجى نيشان و عه لامه تيك نيه؟ كار ئه و دهيك! كه وايه
شاره زايى له سهرووى هه موو شتيكه.

* سوورهى مريم ئايهى ٢٠

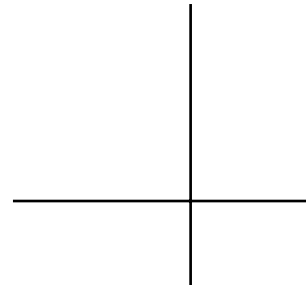
غیرهت وهلا بنی!

شهو و روژ خهريکی کيشه‌ی و داخوای چاک کردنی ئەخلاقى ژنى و پيسایى ژن به خوټ پاک دهکەيهوه. خوټ دهو دا پاک کهيهوه باشته ههتا ئەو ده خوټ دا پاک بکهيهوه! خوټ بهو پاک بکهوه! بۆ لای ئەو بجۆ و ئەوهی که ئەو بیلای به جیى بگهينه، ههچهند ئەم قسهيه لای تو مهحالی بى: غیرهت وهلا بنی! - سه ره‌رای ئەوه که کردهويهکی پياوانهيه - که بهم کردهوه باشه، گه‌لیک کردهوهی خراپ ده تو دا سه ره‌لده‌دهن.

بۆ ئەم مانایه، پيغه‌مبه‌ر فه‌رمووی « لا ره‌بانیه فی الاسلام! » - که ره‌به‌نه‌کان ئيشیان ريگای خه‌لوه و له کيو مانهوه و ژن نه‌خواستن و ته‌رکی دونیا، بوو. خودا ئاهه‌ريته‌کی باريک و شاراوه‌ی به پيغه‌مبه‌ر نواند و ئەو چيه؟ ژن خواستن! هه‌تا جه‌وری ژنان بکيشی و مه‌حاله‌کانی ئەوان ببیسی و لێی تووره‌ی بی و خوټی پاک بکاتهوه. جه‌وری کهس کيشان و تاقه‌تی مه‌حالی هینان، وه‌هايه که پيسایى خوټ له‌وان هه‌لده‌سووی. خوټی تو له‌به‌ر سي‌بووری باش ده‌بی و خوټی ئەوان خراپ له‌به‌ر تیراخوړین و ته‌عه‌دا. جا که ئەوه‌ت زانی، خوټ پاک کهوه! ئەوان هه‌روه‌ک په‌رۆ داينی که چلکی خوټ به‌وان پاک دهکەيهوه و پاک ده‌بیه‌وه! ئەگه‌ر به نه‌فسی خوټت ناوێری، به ئەقله‌وه وه‌های دانى که « وه‌های داده‌نیم که ماره کردنیک ده ئارا دا نه‌بوه، دۆستیکه خه‌راباتی هه‌رکاتیک که هه‌وه‌س به سه‌رم دا زال بوو، ده‌چمه لای ئەو. » بهم چه‌شنه پياوه‌تی و ئيره‌یی و غیرهت له خوټ دوور کهوه، هه‌تا ئەوده‌می که جیا له‌و به‌لینه، له‌زه‌تی تیکۆشان و ته‌حه‌مول رووت تیبکا و له مه‌حالاتی ئەوان حالی جو‌راوجو‌رت لیده‌رکه‌وی. دواى ئەوه، بى ئەم به‌لینه، تو ده‌بیه‌ موریدی ته‌حه‌مول و تیکۆشان و حه‌یف خواستن - چونکه به ئاشکرا سوودی خوټی تیدا ده‌بینی.

ده‌گێر نه‌وه که پيغه‌مبه‌ر ده‌گه‌ل ئەسحابه‌کانی له خه‌زا گه‌رابوونه‌وه. فه‌رمووی که « ته‌پل لیده‌ن که: ئيمشه‌و له‌به‌ر ده‌روازه‌ی شار ده‌خه‌وين و سبه‌ی وه‌ژوور ده‌که‌وين. »

گو‌تیا « يا ره‌سوول‌ه‌للا، له‌به‌ر چ به‌رژه‌وه‌نديه‌ک؟ »

گوئی « بهشکه مژنه کانتان دهگه ل پیاوی بیگانه بینن و دهرده دار بن و فیتنه ساز بی. »

یه کیک له ئەسحابه کان گوئی نه دایه. دهرچوو. ژنی خوئی دهگه ل بیگانه بینی.

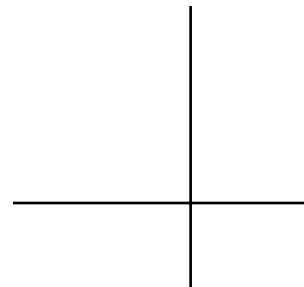
نووکه، ریگای پیغه مبهه نه مهیه که « دهبی رهنج بکیشی بو دور کردنه وهی غیرهت و پیاوهتی و رهنجی نه فهقه و داوینی ژن و سه دهه زار رهنجی بیحه د بچیژی، ههتا عالمی مهحه ممه دبی روو دهرخا. » ریبازی عیسا: خهبات و خه لوهت و خو له هه وهس پاراستنه. ریبازی مهحه ممه د جهور کیشان و خه می ژن و خه می خه لکه.

که ناتوانی به ریبازی مهحه ممه د دا برۆی، که وایه ریبازی عیسا بگره، ههتا به ته و او هتی بیبهش نه بی! ئەگه سه فایه کی هیه که سه د زله دهخۆی و بهر و بهر هه می ئەو ده بینی یان بروات به غهیب هیه، چونکه فهرموویانه و خه بهریان داوه که وهها شتیکی هیه، « سه بر دهگرم ههتا سه رده مایه ک ئەو بهر هه مهی که خه بهریان لیداره، بگاته منیش » دواي ئەوه ده بینی - چونکه دلت له وه ناوه - که « من له و ره نجان هه رچهند ئیستا بهر یکم دهست نه که توه، له ناکام به و گه نجان دهگم » و به گه نچ دهگهی و پتر له وهش که تو هیوا و ته ماحت پییه به بو.

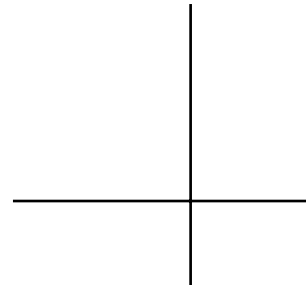
ئهم قسه یه ئەگه ئیستا کارت تینه کا، دواي ماوه یه ک که پوخته تر بووی، گه لیکت کار تیده کا.

ژن چیه؟ عالم چیه؟ بلایی و نه لئی، ئەو هه ره هه مانه و کاری خوئی وه لا نانی - و به کوتنیش کاری تینا کا و خرابتری ده کا. بو وینه نانیک بیته، وه بن هه نگلتي بده و له خه لکی مهنع که و بلایی که « هه لبهت ئەوه ناده مه که س. چۆن دهیده م؟ - ته نانهت نیشانیسی ناده م. » سه ره رای ئەوه که له بهر دهرگا کان که وتوه و سه گیش نایخۆن له بهر زۆریی و هه زانیی نان، به لام که مه نعت دانا، هه موو مه یلی ده که ن و به شوین ئەو نانه وهن و دینه سه لا و تکا که « هه لبهت ئەو نانهی که مه نعی ده که ی و ده یشاریه وه ده مانه و ئی بیبین. » به تایبهت که ئەو نانه سالیکی وه بن باغه لتي بده ی و موبالغه و دا کوکی بکه ی له سه ره نه دان و نیشان نه دان، مه یلیان بو ئەو نانه له هه د تیده په ری - که الانسان حریص علی ما منع.

هه رچهند که ئەمر به ژن بکه ی که « خوئ بشاره وه » ئەو مه یلی خو نواندنی پتر

دهبى و خهلك له خو شارندنه وهى نهو مهيلي پتريان دهكه ويته سهر. كه وايه تو دانىشتووى و دوومهيل له دوو لا زياد دهكهى و لات وايه كه ئىسلاح دهكهى؟ نهوه خوئ عهينى فهساده. نهگهر نهو گه وههريكى ههبي كه نهيهويى كارى خراب بكا، مهنعى بكهى و نهكهى، نهو به پيى تهبعى باشى خوئ و زاتى پاكي خوئ دهروا. رزگار به و خهم مهخو! نهگهر به پيچهوانهى نهوه بي، ديسان ههروا به پيى شيوازي خوئ دهروا. مهنع جگه له زياد كردنى مهيل چى ديكه ناكا.

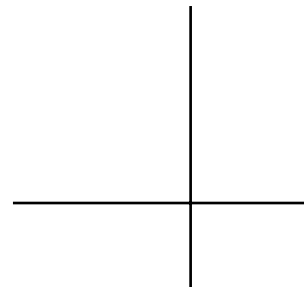
ده مرۆف دا ئەشق و ئیش و دلۆیست و دلخوازییهک ههیه!

ده مرۆف دا ئەشق و ئیش و خوتخوته و دلۆیست و دلخوازییهک ههیه که ئەگەر سهدههزار عالهه بپیته ملکی ناحهسیتهوه و ئارام ناگرێ. ئەم خهڵکه به ورد بوونهوه له ههر پیشه و سهنعهت و مهنسهب و زانستی ئەستیرهناسی و پزشکی و غهیره خهریک دهبن و ههچ ئارام ناگرن، چونکه ئەوهی که مهبهسته، دهست نهکەوتوه. ئاخر، به مهعشووق دهلێن « دلارام » یانی دل بهو ئارام دهگرێ - کهوايه به غهیر چۆن ئارام دهگرێ؟ تهواوی ئەم خوۆشی و مهبهستانه وهک پهیزهن. پلهکانی پهیزه شوینی نیشتهجی بوون و مانهوه نهن، بۆ تپیهرین. خوۆزگه بهوهی که زووتر وه خهبهر بی و ئاگادار بی، ههتا ریگای دریزی لی کورتتر بیتهوه و له سهه ئه پلانهی پهیزه عومری خوۆ زیه نهکا.

پرسیاری کرد که « مهغوول مالی ئیمه دهستین و ئەوانیش جار و بار مالمان پیدهبهخشن، حوکمی ئەوه چۆن دهبی؟ »

فهرمووی « ههرجی مهغوول بیستی، وهههیه که کهوتبیتهوه قهزیه و خهزینهی ههقهوه. وهههیه که: له دهریا گۆزهیهک یا کووپهیهک پر کهی و ههلینجی. ئەوه دهبیته ملکی تۆ. ههتا ده نیو گۆزه و کووپه دایه، کهس ههقی نیه دهستی به سهه داگرێ. ههکهس لهو کووپهیه بهرێ بهبی ئیزنی تۆ، دهسدریژکه ره. بهلام که ده دهریا بکریتهوه له ههموو کهس ههلال دهبی و له ملکی تۆ دهچیته ده. کهوايه مالی ئیمه لهوان ههرا مه و مالی ئەوان له ئیمه ههلاله. »

مستهفا ههولی لیک کووه بوونی دهه - که لیک کووبونهوهی رووحهکان شوینی کهوره و گران دادهخا. له تاکی و تهنیایی دا ئەمه دهست ناکهوی. رازی ئەوه که مزگهوتیان ساز کردوه: ههتا خهڵکی گهههک لهوی کو بنهوه و رحمهت و فایده زیدهتر بی. ماللهکانی جیاواز بۆ تهفریق و داپۆشینی عهیه - فایدهی ئەو ئەمهیه.

مزگهوتی جامیعیان داناوه ههتا خه لکی شار لهوئ بن و کهعبهیان واجب کردوه ههتا زۆریه ی خه لکی عالم، له شارهکان و ولاتهکان، لهوئ کۆ بنهوه.

گوتی: مهغول ده پیتشدا که هاتنه ئەم ولاته، رووت و قووت بوون. یهکسمیان گا بوو و چهکیان چپویی. ئیستا، دهوله مهند و تیر بوون و ئەسپی عه ره بی هه ره باش و چهکی هه ره چاک لای ئەوانه.

فهرمووی: ئەو ده م که دلشکاو و لاواز بوون و هیزیکیان نه بوو، خودا یارمهتی دان و نیازی پیکهتینان. ئیستا که وهها دهوله مهند و هیزدار بوون، ههفتهعالا به کزیی خه لک دهیانفهوتینی ههتا بزائن که ئەوه عینایهتی ههق و یارمهتی ههق بوو که ئەوان عاله میان گرت، نه به زۆر و به هیز.

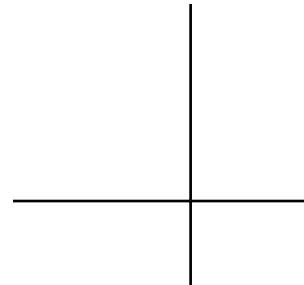
ئەوان سه رهتا له سارایهک بوون دوور له خه لک، بی ئەنوا و هه ژار و رووت و ئاتاج. جگه له هه ندیکیان که بۆ ته چارهت دههاتنه ولاتی خارهمشا و شتیکیان دهکری و دهفرۆشت، کهرباسیان دهکری بۆ داپۆشینی لهشی خویان. خارهمشا بهری دهگرتن و دهیفهرموو که تاجرهکانی ئەوان بکووژن و ههستهی لیدهستاندن و نهیده هیشتهت بازرگانهکان بچنه وئ. ته ته رهکان هاواریان بۆ پادشای خویان برد که «تید اچووین!» پادشای ئەوان ده رۆژ مۆلهتی خواست و رویشتهت و له بنه بانی ئەشکهوت ده رۆژ رۆژوی گرت و لالاه و پاراوه.

له ههفتهعالاوه خه بهر هات که «پارانهوهی تۆم قه بوول کرد ده رکه وه!» بۆ هه رکوی که بچی سه ره دهکهوی!»

ئەوه بوو که ده رکهوتن، به ئەمری ههق سه ره کهوتن و عاله میان داگرت.

گوتی: ته ته رهکانیش بریایان به چه شر ههیه و ده لێن یه رغوویهک ده بی و ویست و پرسیار و حیسابیک ده بی.

فهرمووی که: درۆ ده کهن. دهیان ههوی که خۆ ده گه ل موسلمانهکان شه ریک بکهن که یانی «ئیمهش ده زانین و بروامان پییه.»
له وشتریان پرسی که «له کوپوه دیی؟»

لێرهوه قیاس بکه که رۆژی تو به گوناھ تێدهپهڕی یا به تاعهت!

مووسای به خه‌لک خه‌ریک کرد. هه‌رچه‌ند به ئه‌م‌ری هه‌ق بوو و به ته‌واوه‌تی خه‌ریکی هه‌ق بوو، به‌لام خه‌ریکی خه‌لکی کرد بۆ به‌رژه‌وه‌ندی و خزری به ته‌واوه‌تی خه‌ریکی خۆی کرد. مسته‌فای سه‌ره‌تا به ته‌واوه‌تی خه‌ریکی خۆی کرد، دواي ئه‌وه ئه‌م‌ری کرد که « خه‌لک بانگه‌واز بکه و نه‌سیحه‌تیان بکه و چاکیان بکه! »

مسته‌فا وه هاوار و ناله‌ کهوت که « ناخ، یاره‌ب، چ گوناھ‌یکم کردوه؟ بۆچ من له حه‌زه‌ت ده‌رده‌که‌ی؟ من خه‌لکم ناوی! »

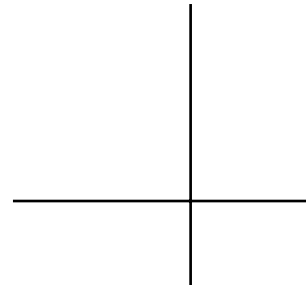
هه‌فته‌عالا گوتی « ئه‌ی مه‌حه‌مه‌د، هه‌یچ غه‌م مه‌خۆ - که ناھێلم خه‌ریکی خه‌لک بی! سه‌ره‌رای ئه‌وه که خه‌ریکی، ده‌گه‌ل منی و سه‌ره‌موویه‌ک له‌وه‌ی که ئه‌م ساته‌ ده‌گه‌ل منی، که ده‌گه‌ل خه‌لک خه‌ریک بی، هه‌یچ له‌وه‌ی که تو که‌م نابیته‌وه. هه‌ر کارێک که بکه‌ی، عه‌ینی وه‌سل ده‌بی. »

پرسیاری کرد « حوکمه‌کانی ئه‌زه‌لی و ئه‌وه‌ی هه‌فته‌عالا دیاری کردوه، هه‌یچ ده‌گۆردین؟ »

فه‌رمووی « هه‌فته‌عالا ئه‌وه‌ی که حوکمی کردوه له ئه‌زه‌ل که خراپه‌ خراپه‌ی به دواوه‌ ده‌بی و چاکه‌ چاکه‌، ئه‌و حوکمه‌ قه‌ت ناگۆردی، چونکه هه‌فته‌عالا حه‌کیمه. کێ ده‌لی که « تو خراپه‌ی بکه هه‌تا چاکه‌ت ده‌ست که‌وی؟ » قه‌ت که‌سیک گه‌نم داده‌چینی، جۆ هه‌لگریته‌وه یا جۆی داده‌چینی، گه‌نم هه‌لگریته‌وه؟ ئه‌وه مومکین نیه و هه‌موو ئه‌ولیا و ئه‌نبیا وه‌هایان گوتوه که « جه‌زای چاکه‌ چاکه‌یه و جه‌زای خراپه‌ خراپه‌. » له حوکمی ئه‌زه‌لی ئه‌مه‌ت ده‌وی که کوتم و لیکم داوه، قه‌ت ناگۆردی - مه‌عازه‌للا. ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وی که جه‌زای چاکه‌ و خراپه‌ زیاده‌تر بی و بگۆردی، یانی ئه‌وه‌ند که چاکه‌ی پتر بکه‌ی و چاکه‌کان پتر بن و ئه‌وه‌ند زو‌لم پتر بکه‌ی خراپه‌کان پتر بن، ئه‌وه ده‌گۆردی، به‌لام ئه‌سلی حوکم ناگۆردی. »

فزوولیک پرسیاری کرد که « ئیمه ده‌بینین که چاره‌ره‌شیک به‌خته‌وه‌ر ده‌بی و به‌خته‌وه‌ریک چاره‌ره‌ش ده‌بی. »

فه‌رمووی « ناخر، ئه‌و چاره‌ره‌شه چاکه‌ی کرد یا به چاکه‌ بیری کردوه که به‌خته‌وه‌ر بوو و ئه‌و به‌خته‌وه‌ری که چاره‌ره‌ش بوو، خراپه‌ی کرد یا به خراپه‌ بیری کردوه که چاره‌ره‌ش بوو. هه‌رئه‌وجۆره‌ی که ئیبلیس کاتیک له هه‌ق ئاده‌م دا گازنده‌ی

کرد که منت له ئاگر و ئهوت له خاک خولقاندوه! * سه ره پرای ئه وه که ئوستادی مه لهک بوو، بوو به مه لعوونی ئه بهد و دهرکراوی دهرگا. ئیمهش ههر ئه وهی ده لئینه وه که جهزای چاکه چاکهیه و جهزای خراپه خراپهیه. »

پرسیاری کرد که « یه کێک نه زری کرد که: رۆژیک رۆژووی بگرم! ئه گهر بیشکینی، که فاره ته یا نا؟ »

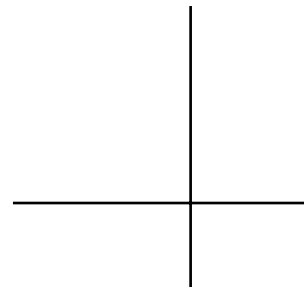
فه رمووی که « له مه زه بهی شافه عی دا به قه ولێک، که فاره ته، چونکه ئه وه نه زره به سویند داده نی و ههر کهس سویند بشکینی لێی ده بیته که فاره ت. به لام لای ئه بوو حه نیفه، نه زر به مانای سویند نیه، که وایه که فاره ت نیه.

که سێک که رێکی ون کرد بوو. سێ رۆژ به رۆژوو بوو، به نیه تی ئه وه که که ره که ی ببینیته وه. دوا ی سێ رۆژ که ره که ی به توپیوی دیته وه. دلی ئیشا و به دلێشاوی سه ری به ره و ئاسمان به رز کردوه و گو تی که « ئه گهر له بری ئه وه سێ رۆژوویه که گه رتم، شه شه کانی ره مه زان نه خۆم، پیاو نه یم، ده ته وی قازانجم لێوهرگری؟ »

یه کێک پرسیا ری کرد که « مانای: « التحیات » چیه و « صلوات » و « طیبات »؟

فه رمووی « یانی ئه م، په رستن و خزمه ت و به نده یی و چاوه دیریانه له ده ستمان نایه و به وانمان رزگاریی نابی. که وایه وه راست گه را که طیبات و صلوات و تحیات هی خودایه - هی ئیمه نیه. هه موو هی ئه وه و ملکی ئه وه. هه رئه و جوژه ی که وه رزی به هار، خه لک کشتوکال ده کهن و وه ده شت ده که ون و سه فه ر ده کهن و خانوو به ره ساز ده کهن. ئه وان هه موو به خشین و خه لاتی به هاره دهنه ئه وان هه ر ئه و جوژه ی که بوون، حه بسی مال و ئه شکه وته کان ده بوون. که وایه له راستی دا، ئه م کشت و گه شت و نیعمه ته هه موو له به هاره وه یه و وه لی نیعمه ت ئه وه. خه لک نه زه ریان له هۆ و ئه سبابه و کاره کان له ئه سبابه وه ده زانن، به لام لای ئه ولیا دهرکه وته که ئه سباب په رده یه ک پتر نیه، هه تا هۆکار نه بینن و نه زانن. هه ر ئه و جوژه ی که که سێک له پشت په رده وه قسه ده کا، واده زانن که په رده قسه ده کا و نازانن که په رده کارا نیه و حیجابه، کاتیک ئه وه له په رده بیته دهر، دهرده که وی که په رده بیانوو بوه. »

ئه ولیای هه ق، له دهره وه ی ئه سباب، کاری وایان دیوه که جیبه جی بوه و وه دی هاتوه: هه ر ئه و جوژه ی که وشتر له کێو هاته دهر و وه کازی مووسا بوو به ئه ژدیها و له به ردی خارا دوازه کانی هه لقو لی و هه ر ئه و جوژه ی که مسته فا مانگی بی هیج

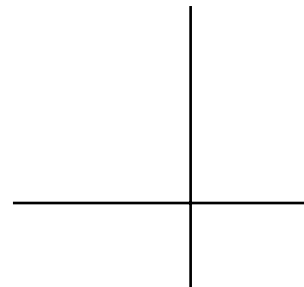
که رهسهیهک، به ئیشاره، شەق کرد و هەر ئەوجۆرهی که ئادەم بێ دایک و باوک خوێقا و عیسا بێ باوک و بۆ ئیبراهیم له ئاگر، گۆل و گۆلزار رسکا. چونکه ئەمەیان دیت، زانیان که ئەسباب بیانوییه، کارساز که سێکی دیکهیه. ئەسباب جگه له روپۆشێک نیه هەتا عەوام پێوهی خەریک بن.

ههفتهعالا و ههدهی به زهکهريا دا که « مندائیکت دهدهمى. »

ئەو هاواری کرد که « من پیرم و ژن پیر و ئەسبابی شەهوەت زەعیفە و ژن گەشتۆتە قوناغیک که ئیمکانی مندال و زگپیر بوون نیه. یارەب، له وهها ژنیک مندال چۆن دهبی؟ »

ولام هاتهوه که « ئامان، ئەی زهکهريا، سهر و بنت لیگۆراوه! سهه جار کارهکانی دهرهوهی ئەسبابم پێ نیشان داوی، له بیرت چۆتەوه؟ من دهتوانم هەر ئیستا، له بهر چاوی تۆ، سهدههزار مندال له تۆ ساز بکهم، بێ ژن و زگپیری. تهنانهت ئەگەر ئیشارهیهک بکهم خه لکێک له عالهم دا پهیدا بن تهواو بالغ و زانا. مهگەر من تۆم بێ دایک و بێ باوک له عالهمی رووحهکان، ساز نهکرد و لوتف و عینایهتی من بۆ تۆ بهر لهوهی که بخوێتی نهبوو؟ ئەوه بۆ له بیر دهکهی؟ »

ئەحوالی ئەنبیا و ئەولیا و خەلک و چاک و خراب وەک ئەوهیه که غولام له کافرستانهوه بۆ ولاتی موسلمانان دین و دهیانفرۆشن. ههندیکیان پینج ساله دین و ههندیک ده ساله و ههندیک پازده ساله. ئەو مندالی که هینابییان، له بهر ئەوهی که زۆر ده نیو موسلمانان دا پهروهرده دهبی و پیر دهبی، ئەحوالی ئەو ولاتهی - که زیدهکهیهتی - به تهواوهتی فهرامۆش دهکا و هیچ وه بیرى نایهتهوه. ئەگەر ههندیک گهرهتر بی، ههندیکی وه بیر دیتهوه و ئەگەر زۆر گهرهتر بی، پتری له بیره. ههروهتر، رووحهکان لهو عالهمه دا که لای ههزهتی ههق بوون و خۆراک و قهوهتی ئەوان کهلامی ههق بوو - بێ دنگ و قسه. له بهر ئەوهی که ههندیکیان به مندالی هیناوه، کاتیک ئەو کهلامه بییسن، ئەو ئەحوالهیان وه بیر نایهتهوه و خۆیان لهو کهلامه بیگانه دهبینن و لهو تاقمه رووگیراوانه که له کوفر و تاریکی دا نوقم بوون. ههندیک کهمکیان وه بیر دیتهوه و مهیل و ههواى ئەولا تییان دا سهر ههلهدا و ئەوان ئیماندارانن. ههندیک کاتیک ئەو کهلامه دهبیسن، ئەو حالهتهی که کۆن ههیانبوو پهیدا دهبیتهوه و حیجابهکان به تهواوهتی لا دهرین و خۆیان تیکه ل دهکهنهوه - ئەوان ئەنبیا و ئەولیان.

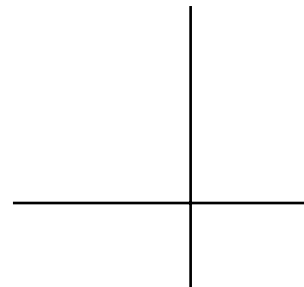
ياران وهسيهت دهكهم كه كاتيک بووکی مانا له دهروون دا رووی ده ئیوه کرد و رازهکان دهركهوتن، ئامان و ئامان به ئهغيارهکانی مهلین و باسی مهكهن و ئهم قسهی ئیمه كه دهبيسن، به هر كهسیکی مهلین! ئهگهر تو گراویی و مهعشووقیكت دهست كهوی و له ماله تو دا خووی بشاریتهوه كه « من به كهس نیشان مهده من هی تۆم! » ئاخۆ رهوايه و دهشی كه ئهوه له بازار بگیری و به هر كهس بلایی كه « وهره ئهم جوانه بیینه »؟ ئهوه مهعشووقه هرگیز ئهوهی پیحوش دهبی؟ لیت تووره دهبی و لیت دهتۆری.

ههفتهعالا ئهوم قسانهی لهوان حهرام کردوه. هر ئهوجۆرهی كه ئههلی دۆزهخ هاوار له ئههلی بهههشت دهكهن كه « ئاخۆ، كوا كههم و بهزهیی ئیوه؟ لهو خهلات و دیاریانهی كه ههفتهعالا پیداون، به سهدهقه و خیرات شتیكمان بو ههلهپژن و بهشمان بدن چ دهبی؟ - كه ئیمه لهم ئاگره دا دهسووتین و دهتوینهوه. لهو میوانه یا لهو ئاوه روونانهی بهههشت زهرپهیهك به گیانی ئیمهی داكهن، چ دهبی؟ »

بهههشتیهكان ولام دهدهنهوه كه « خودا ئهوهی له ئیوه حهرام کردوه. تۆوی ئهوه نیعمهتانهی له داری دونیا دا ههبوون. چونكه لهوی نهتانکیلا و داتانهچاند و ئهویش ئیمان و راستیی و کردهوهی چاك بوو - لیره چ دهروونهوه؟ ئهگهر ئیمه به كههم بتاندهینی، قورگتان دهسووتینی و له گهرووتان ناچپته خوار و ئهگهر له کیسهی بنین، کیسه دهپری و دهپری. »

تاقمیک موناقد و ئهغیار هاتنه لای حهزهرتی مستهفا. رازهکانیان لیک دهداوه و پهسنی مستهفایان دهکرد. پیغهمبهر به رهمز به ئهسحابهکانی گوت كه « خمره آنیتکم! » یانی زارکی گۆزه و قاپ و مهنجهل و گۆزهله و کووپهکان داپۆشن و بگرن - چونكه ئهوانه جانهوهریکن چهپهل و ژاردار، نهكا ده گۆزه بکهون و ئیوه نهزانن و لهو گۆزه ئاو بخۆنهوه، زیانی بو ئیوه ههیه. بهم جۆره، بهوانی فهرموو كه له ئهغیار حیکمهت بشارنهوه و زار و زمان لای ئهغیار بههستن - كه ئهوان مشکن، لایقی ئهوه حیکمهت و نیعمهته نین.

فهرمووی « ئهوه كه ئهمیر له لای ئیمه رویشته، هرچهند له قسهی ئیمه به

که دهسته لاتیشته ههیه خوت پی بیدهسته لات بی!

[پهروانه] گوتی که « شهو و روژ دل و گیانم له خزمهت دایه و له بهر سهرقالیی و کاروباری مه غوول ناتوانم به خزمهت بگه م! »

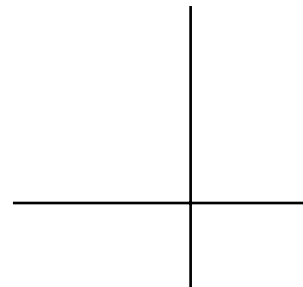
[مهولانا] فهرمووی که « ئه و کارانهش کاری ههفن، چونکه هۆی ئه من و ئه مانی موسلمانه تییه. خوتان به مال و به لهش بهخت کردوه، ههتا دلی ئه وان به جی بینن، ههتا چه ند موسلمانیک ده گه ل من خه ریکی تاعهت بن. که وایه ئه مهش کاری خیره و چونکه هه قته عالا تاسه ی و هه کاریکی خیری ده دل ناوی و تاسه ی زور، هۆی عینایه ته و ئه گه ر له م تاسه یه دا که مایه سییه ک هه بی، هۆی بی عینایه تییه - چونکه هه قته عالا نایه وی که و هه خیریکی گه و ره به هۆی ئه وه وه سه ر بگری هه تا موسته هه قی ئه و سه و اب و پله و پایه به رزه نه بی. ههروهکی هه مام که گه رمه. ئه و گه رمییه له که ره سه ی تونخانه وه یه - ههروهک پووش و ئیزینگ و شیاکه و غه یه ره. هه قته عالا که ره سه یه ک ده دۆزیته وه که هه رچه ند به روالهت خراپ و کریتته، به لام له هه ق ئه و دا عینایه ته. چونکه هه مامه که ی گه رم دادی و قازانجه که ی به خه لک ده گا.

له م به ینه دا دۆستان هاتن.

داوای لیبور دنی کرد که « ئه گه ر من له به رتان هه لئه ستم و قسه نه که م و حال تان نه پرسم، ئه مه ریزه. چونکه ریزی هه ر شتیک شیاو ی ئه و کاته یه. له نوێژ دا نا کر ی حالی باوک و کور پرسی و کرنۆشیش به ری. سه رنج نه دان به دۆستان و خزمان له نوێژ دا عینی سه رنجه و عینی دل را گرتن. چونکه به هۆی ئه وان وه خۆی له تاعهت و نوقم بوون جیا ناکاته وه و تیکنایه ی. که وایه ئه وان شیاو ی عه زاب و تووره بی ناین. که وایه عینی سه رنج و دل را گرتنه، چونکه خۆی پاراست له شتیک که دوا رۆژی ئه وانی تیدا به سته یه. »

پرسیاری کرد که « له نوێژ نزیکتر، ریگایه ک به ره وه هه ق هه یه؟ »

فهرمووی « دیسان نوێژ! به لام نوێژ ته نیا ئه و روخساره ی نیه، ئه مه قابلی نوێژه.

چونکه ئەو نوێژە، یەكەمییه و ئاخیرییه و هەر شتێك یەكەم و ئاخری هەبێ، ئەو قالبه. چونكه تهكبير سه‌ره‌تای نوێژه و سلۆ، ئاخری نوێژ. هه‌روه‌تر، شه‌هادته‌ ئه‌وه نیه كه هه‌ر ته‌نیا به‌ زمان ده‌یلێن، چونكه ئه‌ویش یه‌كه‌مه‌ و ئاخره‌ و هه‌ر شتێك كه به‌ قسه‌ و ده‌نگ ده‌رب‌دری، یه‌كه‌م و ئاخری ده‌بی. ئەو‌ه‌ رواله‌ت و قالبه‌. گیانی ئەو بی‌هاوتا و بی‌نه‌هایه‌ته‌ و ئەو، یه‌كه‌م و ئاخ‌ر نابێ. كه‌وايه‌ زانیمان، گیانی نوێژه ته‌نیا ئەو روخساره‌ نیه، به‌لكه‌ نو‌قم بوون و بی‌هۆشییه‌ - كه‌ ئەم هه‌موو روخساران‌ه‌ له‌ پشت ده‌رگا ده‌میننه‌وه‌ و له‌وێ ناگونجێن. جبه‌ریلیش كه‌ مانای مه‌حزه‌، ئەویش ناگونجی.»

ده‌گێڕنه‌وه‌ له‌ مه‌ولانا سو‌لتانه‌لعوله‌ما كه‌ رۆژێك ئه‌سحاب ئەویان نو‌ق‌می خو‌ بینێ. وه‌ختی نوێژه‌ داها‌ت. هه‌ندێك له‌ موریده‌كان هه‌رایان له‌ مه‌ولانا كرد كه «وه‌ختی نوێژه‌!» مه‌ولانا گوێی له‌ قسه‌ی وان نه‌گرت. ئەوان هه‌ستان و خه‌ریکی نوێژه‌ بوون. دوو مرید وه‌ك شی‌خیان كرد و نوێژیان دانه‌به‌ست. یه‌ك له‌ موریده‌كان كه خه‌ریکی نوێژه‌ بوو به‌ ناوی خواجه‌، به‌ چاوی سه‌ر لی‌یان عه‌یان كرد كه ته‌واوی ئەو ئەسحابانه‌ی كه خه‌ریکی نوێژن، ده‌گه‌ڵ پێش‌نوێژه‌، پشتیان له‌ قیبله‌ بوه‌ و ئەو دوو مریده‌ی كه وه‌ك شی‌خ جوولابوونه‌وه‌، روویان له‌ قیبله‌ بوه‌. چونكه شی‌خ كه له‌ ئیمه‌ و من تی‌په‌ری و ئەو - ایه‌تی ئەو فه‌نا بوو و نه‌ما و له‌ نووری هه‌ق دا فه‌وتا. [بمرن، به‌ر له‌وه‌ی كه بمرن!] *نووكه ئەو بو‌ته‌ نووری هه‌ق و هه‌ر كه‌س پشت له‌ نووری هه‌ق بكا و روو له‌ دیوار بنی، بێشك پشتی له‌ قیبله‌ كردوه‌ - چونكه ئەو گیانی قیبله‌ بوه‌.

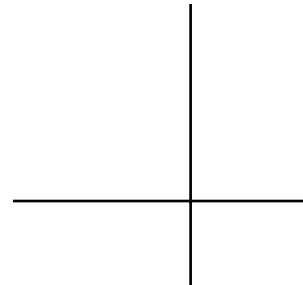
مسته‌فا به‌ گژ دۆستێك داها‌ت كه «تۆم بانگ كرد، بو‌ نه‌هاتی؟»

گو‌تی «خه‌ریکی نوێژه‌ بووم.»

گو‌تی «ئاخ‌ر، نه‌ ئەوه‌ كه‌ من بانگم كردی؟»

گو‌تی «من بێده‌سته‌لاتم.»

فه‌رمووی كه‌ «زۆر باشه‌ ئەگه‌ر هه‌موو كات و ده‌مێك، بێده‌سته‌لات بی - كه‌ ده‌سته‌لاتیشت هه‌یه‌، خو‌ت بێده‌سته‌لات ببینه‌، هه‌ر ئەوجۆره‌ی كه‌ له‌ داماوێی دا ده‌یبینی. چونكه له‌ سه‌رووی ده‌سته‌لاتی تو، ده‌سته‌لاتێك هه‌یه‌ و ده‌سته‌لاتداریکی هه‌ق، له‌ هه‌موو حاڵێك دا.»

تۆ دوو کوت نی - جارێک دەستەلاتدار و جارێک بێدەستەلات. چاوی لە هیزی ئەو بکە و هەمیشە خۆت پێ بێدەستەلات بێ، بێ دەستوویی و داماو و بێ ئەنوا.

نەک هەر مەرۆف زەعیف! بەلکە شیڕ و پلینگ و نەهەنگەکانیش هەموویان بێچارەن و لەبەری دەلەرزەن، زەوی و ئاسمانەکان هەموو بێچارە و لە ژێر دەستەلاتی حوکمی ئەو دان. ئەو پادشایەکی مەزنە. نووری ئەو وەک نووری مانگ و هەتاو نیە کە بە هۆی ئەوانەو شتێک بمینیتەو. کاتێک نووری ئەو بێ پەردە روو دەریخا، نە ئاسمان دەمینیتەو و نە زەوی، نە هەتاو و نە مانگ. جگە لەو شایە کەس نامینیتەو.

پادشایەک بە دەرویشیکی کوت کە « ئەودەمەیی کە لە دەرگای هەق نزیک دەبییەو، یادم بکە! »

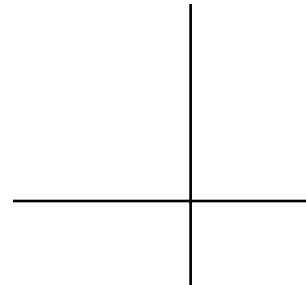
گوتی « کاتێک من بگەم ئەو حەزرەتە و شوقی هەتاوی جەمالی لە من بدا، من خۆم لە بیر نامینێ، چۆن یادی تۆ بکەم؟ »

بەلام کاتێک هەقتەعالا بەندەیهکی هەلبژارد و نوومی خۆی کرد، هەرکەس کە داوینی بگری و حاجەتی لێبخوای، بێ ئەوەی کە ئەو گەورەیه لای هەق یادی بکا و دەریبیری، هەق بەجیی دینێ.

دەگێرنەو کە: پادشایەک بوو بەندەیهکی خاس و زۆر نزیکی هەبوو. کاتێک بەندە تەمای سەردانی پادشای گرت، ئەهلی حاجەت حەکایەت و نامەیی خۆیان دایە کە «بێدە بە پادشا!»

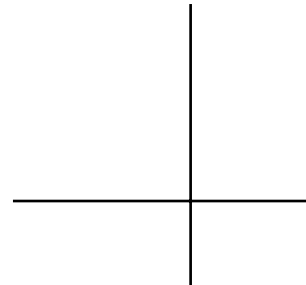
ئەو دە هەگبەیی نا. کاتێک بە خزمەت پادشا گەیشت، تاقەتی جەمالی نەهیتا و لەبەر پادشا بێهۆش کەوت. پادشا دەستی دە بەرۆک و هەگبەیی ئەو گێرا بە شیوەیهکی ئاشقانە کە « ئەم بەندە بێهۆشەیی من، نوومی جەمالی من، چی پێیە؟ » نامەکانی دیتەو و حاجەتی گشتیانی لە پشت نووسی و دیسان دە هەگبەیی ناو. تەواوی کارەکان بێ ئەوەی کە ئەو دەریبیری، جێبەجیی کرد. وەها کە یەکیکیانی نەبوارد، بگرە داوای ئەوانی دووھیندە و پتر لەوەی کە داویان کردبوو، پێگەیاندا.

بەندەکانی دیکە کە هۆشیان هەبوو و توانیان حەکایەتی ئەهلی حاجەت بە

هه زههتی شا رابگهیهنن و نیشانی بدهن، له سهه کار و له سهه حاجههت به هه لکههوت
یه کینک جیبه جی کرا و به ئاکام گهیشته.

*موتو اقیل ان تموتوا

شهو دريژه بو راز دهر برين!

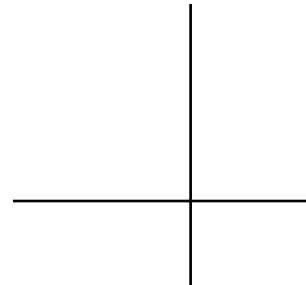
شهو دريژه بو راز دهر برين و حاجهت خواستن - بي په شيوي خه لک و بي زحمهتي دوستان و دوژمنان. خه لوه تیک و نه هوه نييه ک پیکهاتوه و ههفته عالا پهردهي داکيشاوه ههتا ئاکارهکان له ریا به دوور و مهحفووز بن و خالیس بن بو خودای تهعالا. له شهوی تاريک دا، پياوی ریاکار، له موخلیس دهردهکهوي. ریاکار رسوا دهبي له شهو دا. هه موو شتهکان به شهو داپوشراون و به رۆژ رسوا دهبن کهچی پياوی ریاکار به شهو رسوا دهبي. دهلي « چونکه کهس ناييینی، بو کيي بکه م؟ »

بيدهلين که « کهسيک دهبيینی، به لام تو کهسيک نی ههتا کهسيک بيینی! »

نهو کهسه دهبيینی که هه موو کهسهکان له قهزهي دهسته لاتی نهو دان و له ليقه ومان دا بانگی دهکن و له کاتي ددان ئيشه و گوئی ئيشه و چاويشه و بوختان و خووف و ئاژاوه دا، هه موو به نهیینی نهو بانگ دهکن و له سهه نهه باوه پرهن که دهبيیسی و حاجهتي نهوان پیکدينی و له بنهوه و به شاراوهي سهدهقهی ددهن بو دوور کردنهوهی به لا و شهفای نه خووشي و باوهريان ههيه که نهو دان و سهدهقهيه قه بوول دهکا.

که شهفا و ههسانهوهی پیدان، نهو باوه پره له ياد دهکن و خه يالات روويان تیدهکاتهوه. دهلين « خودایا، به راستی نهوه چ حاله تیک بوو که ئيمه له دلوه تو مان بانگ دهکرد له کونجی زيندان دا - به ههزار قل هوالله به بي رهنج - حاجهتت پیکهينا؟ » نووکه ئيمه له دهرهوهی زيندان، ههروا ئاتاجين که ده زيندان دا بووين ههتا ئيمه لهم زيندانی عاله می تاريک دهریکيشی و بمانبهيه عاله می پیغه مبهران که نوورانیه. نووکه، بوچی ئيمه هه مان خلاسيمان له دهرهوهی زيندان و له دهرهوهی دهره، نيه؟ ههزار خه يال دادی که عه جايب - فايدهی ههيه يان نا؟ و نهه خه يال ههزار سستی و خه فته پیکدينی. نهو باوه پره خه يال سووتينه ره کوا؟

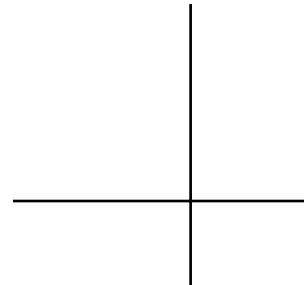
خودا ولام ده داتهوه که « نهوهی که گوتمان: نهفسی هه يوانی ئيوه دوژمنی ئيوه و منه. هه ميشه نهه دوژمنهتان ده زيندانی ههول دا ههيه - چونکه نهو ده زيندان دایه و تووشي رهنج و به لایه، خلاس دهبی و هيز دهگري! »

ههزار جارت به تاقي كردۆتهوه كه له ئيشي ددان و له دهرد و له خوۆف، خلاسيت هاتوه. بۆ بووی به ديلي راحهتیی لهش و خهريكي تيمار كردن بووی؟ سهرينچاوه له ياد مهكهن و ههميشه نهفس بيمراد بکهن ههتا به مرادی ئهبهدي بگهن و له زيندانی تاریکی رزگار بن!

[شه و دريژه، به خه و کورتی مهكهوه. رۆژ نوورانييه به گوناهاهكانت پيس و تاری مهكه!]*

* چهزهتی مهحهمهه: اللیل طویل فلا تقصره بمنامک و النهار مضي فلا تکره باثامک.

مه‌به‌ست له‌و دانیشتنه، دانیشتنه به‌ کاری دین. هه‌رچه‌ند که‌ راده‌کا، به‌لام چونکه‌ بۆ کاری دین راده‌کا، ئه‌و دانیشتنه‌و. و هه‌رچه‌ند که‌ دانیشتنه‌و، چونکه‌ بۆ دنیا دانیشتنه‌و، ئه‌و راده‌کا.

هه‌رک‌ه‌س که‌ ده‌ غه‌می هه‌بێ، غه‌می دین هه‌لیگرێ، هه‌قته‌ع‌الا ئه‌و نۆیه‌ به‌بێ هه‌وێ ئه‌و وه‌ راست ده‌گێرێ. وه‌ها که‌ ئه‌نبیا له‌ به‌ندی ناو و نان دا نه‌بوون، له‌ به‌ندی ره‌زاخوایی هه‌ق دا بوون، نان ئه‌وان ده‌ستیان خست و ناو ئه‌وان. هه‌رک‌ه‌س که‌ ره‌زای هه‌ق بخواری، له‌م دنیا به‌هه‌ل پێغه‌مبه‌ره‌کانه. نه‌ک هه‌ر ئه‌مه، به‌لکه‌ ده‌گه‌ل هه‌ق هاوده‌مه. ئه‌گه‌ر هه‌ق هاوده‌می ئه‌و نه‌با، ده‌ دلی دا مه‌یلی هه‌قی نه‌ده‌بوو. هه‌رگیز بۆنی گۆل به‌بێ گۆل نابێ، هه‌رگیز بۆنی میسک به‌بێ میسک نابێ.

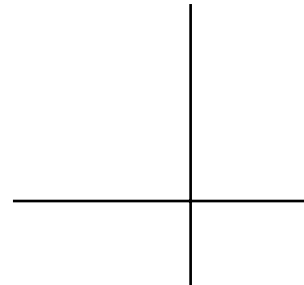
ئهم قسه‌یه‌ کۆتایی نیه‌ و ئه‌گه‌ر کۆتایی هه‌بێ، هه‌روه‌ک قسه‌ی دیکه‌ نابێ. شه‌و و تاریکایی ئه‌م عاله‌مه‌ تێده‌په‌رێ و نووری ئه‌م قسه‌یه‌ هه‌رده‌م پتر ده‌رده‌که‌وێ. وه‌ها که‌ شه‌وی عومری ئه‌نبیا تێپه‌ری و نووری هه‌دیسیان تێپه‌ری و نه‌پراوه‌ و نابێته‌وه‌.

به‌ مه‌جنوونیان گوت چه‌ند سه‌یره‌ که‌ له‌یلات خۆش ده‌وێ؟ - چونکه‌ هه‌ردووک منداڵ بوون و له‌ یه‌ک مه‌کته‌ب دا بوون.

مه‌جنوون گوتی « ئه‌م خه‌لکه‌ گه‌وجن. پیاو هه‌یه‌ که‌ مه‌یلی ژنیکی باشی نه‌بێ؟ ژنیش هه‌روه‌تر. به‌لکه‌ ئه‌شق ئه‌وه‌یه‌ که‌ خۆراک و مه‌زه‌یه‌کی له‌و ده‌ست که‌وێ - هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که‌ دیداری دایک و باوک و برا و خۆشی منداڵ و خۆشی شه‌هوه‌ت و له‌زه‌تی جۆراوجۆر له‌و ده‌با. »

مه‌جنوون بۆ ئاشقان بوو به‌ وینه‌ - هه‌ر ئه‌وجۆره‌ که‌ له‌ نه‌حو دا، زه‌ید و عومرو.

دنیا و نیعمه‌ته‌کانی ئه‌و، هه‌روه‌ک ئه‌مه‌یه‌ که‌ که‌سێک ده‌ خه‌و دا شتیکی خوارد. که‌وایه‌ حاجه‌تی دنیا به‌ هه‌روه‌ک ئه‌وه‌یه‌ که‌ که‌سێک له‌ خه‌و دا شتیکی خواست و دایانی. له‌ ئاکام که‌ وه‌ ئاگا هاتنه‌وه‌یه‌، له‌وه‌ی که‌ له‌ خه‌و دا خواردی چ سوودێک نابینی. که‌وایه‌، له‌ خه‌و دا، شتیکی خواستوه‌ و پێیانداوه‌.

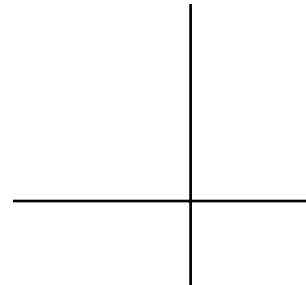

ههركهس لای حاجهتی خۆیهتی!

مه‌علووم ده‌بی بزانی هه‌رکه‌س له هه‌ر کوپیه‌ک که هه‌یه، له په‌نا حاجه‌تی خۆیه‌تی بی هیچ جیا‌یه‌یه‌ک و هه‌ر حیوانیک له په‌نا حاجه‌تی خۆیه‌تی هه‌میشه و ئه‌و حاجه‌ته په‌تی ئه‌وه - که ده‌یکیشی و بۆ ئه‌ملا و ئه‌ولای ده‌با، هه‌روه‌ک هه‌وسار. هه‌روه‌تر مه‌حاله که که‌سیک خۆی به‌ستیه‌وه چونکه ئه‌و خوازیا‌ری رزگاری له په‌ته. وه مه‌حاله که خوازیا‌ری رزگاری خوازیا‌ری په‌ت بی. که‌وايه، ناچار که‌سیکی دیکه ئه‌وی به‌ستیه‌وه. بۆ وینه ئه‌و خوازیا‌ری سلا‌مه‌تییه، که‌وايه خۆی نه‌خۆش نه‌کردوه، چونکه مه‌حاله که هه‌م خوازیا‌ری نه‌خۆشی بی و هه‌م خوازیا‌ری سلا‌مه‌تی. به‌لام چونکه لای حاجه‌تی خۆیه‌تی، له لای حاجه‌تدەری خۆی ده‌بی. وه چونکه هاو‌پتی هه‌وساری خۆی بی، هاو‌پتی هه‌وسارکیشی خۆی ده‌بی. ئیلا چونکه ئه‌و نه‌زه‌ری له هه‌وساره - له‌به‌ر ئه‌و بێ‌پێ‌ز و بێ‌قه‌دره. ئه‌گه‌ر نه‌زه‌ری له هه‌وسارکیش با، له هه‌وسار رزگاری ده‌هات، هه‌وساری ئه‌و هه‌وسارکیشی ئه‌و ده‌بوو. چونکه هه‌وساری ئه‌ویان له‌به‌ر ئه‌و داناوه که ئه‌و بی هه‌وسار، به شوین هه‌وسارکیش دا نا‌روا و نه‌زه‌ری ئه‌و له هه‌وسارکیش نیه. ناچار: « هه‌وساری ده‌مل ده‌که‌ین و رایده‌کیشین، بی مه‌یلی خۆی، چونکه ئه‌و بی هه‌وسار، به دوامان دا نایه. »

هه‌فته‌عالا له فه‌زلی خۆی لاوه‌تی ده‌دا به پیره‌کان که منداڵ خه‌به‌ریان لێ نیه. چونکه لاوه‌تی له‌به‌ر ئه‌وه تازیه‌ی پیکدینی و ده‌بیزوینی و وه پیکه‌نینی ده‌خا و مه‌یلی یاری کردنی ده‌دات چونکه دونه‌یا به‌ نوێ ده‌بینی، مه‌لوول نابێ له دونه‌یا. کاتیک ئه‌م پیره‌ش دونه‌یا نوێ ببینی، هه‌ر ئه‌وجۆره مه‌یلی یاری و بزوتنی ده‌بی و گوشت و خوینی ئه‌و زیاد ده‌بن.

مه‌زنایه‌تی پیری له مه‌زنایه‌تی هه‌ق زیده‌تره - که به‌هار، مه‌زنایه‌تی هه‌ق په‌یدا ده‌بی و پاییزی پیری به‌ سه‌ری دا زال ده‌بی و ته‌بعی پاییزی خۆی ناهێ‌لته‌وه. که‌وايه لاوازی به‌هار فه‌زلی هه‌قه - که به هه‌ر ددان که‌وتنیک، بزهی به‌هاری هه‌ق که‌م ده‌بیته‌وه و به هه‌ر سپی بوونیک موو، سه‌سه‌وزی فه‌زلی هه‌ق هه‌تله‌ ده‌بی و به هه‌ر گریانیک بارانی پاییزی، باغی هه‌قیقه‌ته‌کان تار ده‌بی.

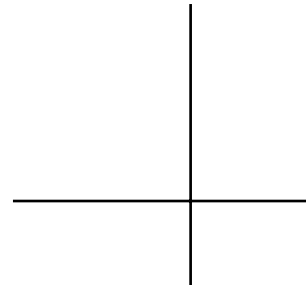

ئاشقم به مهولانا!

ئەكمه له ددين گوتى: ئاشقم به مهولانا و ئاره زوى ديدارى ئوم ههيه و ئاخهرتم له ياد نيه. نه قشى مهولانا بى ئم بىر و مه به سته، به هاو دەم ده بىنم و ئارام ده گرم به جه مالى ئه و و ئوخژنم ديتى به عهينى روخسارى يا به خه يالى ئه و.

فه رموى: هه رچهند ئاخهرت و هه قت له ياد نيه، به لام هه مووى له دؤستايه تى و له ياد دا شاراو هيه. هه رچهند مرید به وردى ئاخهرتى وه بىر نايه به لام له زه تى ئه و به دىتنى شىخ و ترسانى له فه راقى شىخ هه موو ئه و ته فسيلانه ي گرتۆته خو و هه موو ده و دا شاراو هيه.

وه ها كه كه سىك كوره كه ي يا براكه ي ده لاو پىته وه و خو شى ده وى. هه رچهند له كورپايه تى و برايه تى و هيو اى وه فا و ره حمه ت و دلاوايى و خو شه ويستى ئه و له سه ر خو ي و ئاكامى كار و باقى مه نفه عه ته كان كه خزم له خزمى هه يه، ئه وانى هيج به ياد دا نايه، به لام ئم ته فسيلانه ي هه موو تىدا شاراو هيه له وه نده دىدار و چاو پىكه وتنه دا. هه ر ئه و جوړه ي كه با له چىو دا شاراو هيه، چ له خاك دابى چ له ئاو دا - ئه گه ر باى تىدا نه با، ئاگر كارى تىنه ده كرد. چونكه با ده سته چيله ي ئاگره و ژيانى ئاگر، نابىنى كه به فوو ده بوو ژىته وه؟ چىو ئه گه ر له ئاو و خاك دابى، با تىدا شاراو هيه، ئه گه ر باى تىدا شاراو نه با، وه سه ر ئاو نه ده كه وت. هه ر ئه و جوړه ي كه قسه ده كه ي، هه رچهند كه ره سه ي ئم قسه گه لىك شتن وهك ئه قل و مىشك و لىو و زار و مه لاشوو و زمان و هه موو ئه ندامه كانى له ش كه سه رو كى له شن و ئه ركان و ته بايع و ئه فلاك و سه ده زار ئه سباب كه عاله م به وان قايمه هه تا بگاته عاله مى سفات و ئه و جار زات، سه ره راي ئه وانى ئه مانايانه له قسه دا ديار نين و نابىندرين - ئه وانى هه موو شاراو هن له قسه دا، هه ر ئه و جوړه ي كه كوترا.

لیره شتیکم فەرامۆش کردو!

یهکیک هات و گوتی « لیره شتیکم فەرامۆش کردو! »

خوداوه‌ندگار فەرمووی که « دە عالەم دا، یه‌ک شته که بۆ فەرامۆش کردن، نابێ. ئەگەر گشت شتیکی فەرامۆش بکە، ئەو فەرامۆش نەکە، قەیدی نیه و ئەگەر گشت وه بیر بێنیه‌وه و له یادت بێ و فەرامۆشی نەکە، ئەو فەرامۆش بکە، هیچت نەکردو. هەر ئەوجۆرە‌ی که پادشایه‌ک تۆی بۆ گوندیک نارد، بۆ کاریکی دیاریکراو. تۆ چووی و سه‌د کاری دیکه‌ت جێبه‌جێ کرد، چونکه ئەو کاره‌ی که بۆی چوووبووی به جیت نەهینا، وه‌ک ئەوه‌یه که چت به جی نەهینا. که‌وايه مرۆف بۆ کاریک هاتۆته ئەم عالەمه و مەبه‌ست ئەوه. که ئەو به جی نەهینا، که‌وايه هیچت نەکردو.

مرۆف توانایی ئەو کاره‌ی هه‌یه، که نه له توانای ئاسمانه‌کان دایه، نه له توانای زه‌وییه‌کان و نه کێوه‌کان. که ئەو کاره بکا، زۆرداری و نه‌فامیی لێی جیا ده‌بیت‌ه‌وه. ئەگەر تۆ بلیتی که « ئەگەر ئەو کاره ناکه‌م، چه‌ندین کاری دیکه‌م پێده‌کری » مرۆفیان بۆ ئەو کارانه‌ی دیکه نەخولقاندو. وه‌هابی که تۆ شیریکی پۆلای هیندی له قیমে‌ت نەهاتوو، که به‌س له خه‌زینه‌ی پادشایان ده‌ست ده‌که‌وێ، هیناوته و کردووته ساتووری گوشتی گه‌نیو. که « من ئەو تیغه مه‌حتله ناکه‌م، به‌و چه‌ندین مه‌سه‌له‌هت جێبه‌جێ ده‌که‌م ». یان مه‌نجه‌لی زێرت هیناوه و شیلمی تیدا ده‌کولینی. که به هه‌ندیک له‌و، سه‌د مه‌نجه‌ل ده‌ست ده‌که‌وێ. یان کێردی گه‌وه‌رنیشان‌ت کردۆته گولمیخی کوله‌که‌یه‌کی شکاو. که من مه‌سه‌له‌هت ده‌که‌م و کوله‌که‌ی پێدا‌ده‌که‌م و ئەم کێرده مه‌حتله ناکه‌م. جیی داخ و پیکه‌نین نیه؟ چونکه کاری ئەو کوله‌که‌یه به گولمیخی دار و ئاسنیش که نرخیان پوولیکه جێبه‌جێ ده‌کری، چ ئاقلیکه که کێردی سه‌د دیناری به‌و خه‌ریک بکە؟

گریمان بیانوو دینیه‌وه که من خۆم خه‌ریکی کاریکی بیه‌اوتنا ده‌که‌م، زانستی شه‌ریعه‌ت و حیکمه‌ت و مه‌نتق و ئەستیره‌ناسی و پزشکی و غه‌یره ده‌خوینم. ئاخ‌ر، ئەوانه گشتی بۆ تۆن: ئەگەر شه‌ریعه‌ته، بۆ ئەوه‌یه هه‌تا که‌سیک نانت له ده‌ست نه‌رفینێ و جلت دانه‌که‌نێ و تۆ نه‌کووژێ، هه‌تا تۆ به‌ سه‌لامه‌ت بی. ئەگەر ئەستیره‌ناسیه، ئەحوالی فه‌له‌ک و شوین دانانیا له زه‌وی، له هه‌رزانی و گرانی و هیمنایه‌تی و خۆف، هه‌موو پێوه‌ندیان به ئەحوالی تۆوه‌یه و بۆ تۆیه. ئەگەر ئەستیره‌یه، له سه‌عد و نه‌حس، پێوه‌ندی به تالعی تۆوه‌یه و بۆ تۆیه. ئەگەر پزشکیه

بۆ سه لامة تى تۆيه كه فلانه دهرمان ئه و خاسيه تهى ههيه و فلانه گيا بۆ فلانه كار باشه. كه بيري لىبكهيه وه، ئهسل تۆي و ئه مانه فهرعى تۆن. كه فهرعى تۆ چه ندين لىكدانه وه و شتى سهير و سه مه ره و ئه حوالى جۆرا و جۆر و عالمى سه رسور هينهرى بىنه هايه تى هه بى، بروانه كه له سه ر تۆ كه ئه سللى، چها حاله تى ده بى! كه فهرعه كانى تۆ به رز و نه وى بوونه وه و سه عد و نه حسيان هه بى، تۆ كه ئه سللى بروانه چها به رز و نه وى بوونه وهى عالمى رووح و سه عد و نه حس و سوود و زيان تى ده بى - كه فلانه رووح ئه و تايبه تمه ندييهى ههيه و ئه مهى له ده ست دى، فلانه كار له تۆ ده وه شى ته وه.

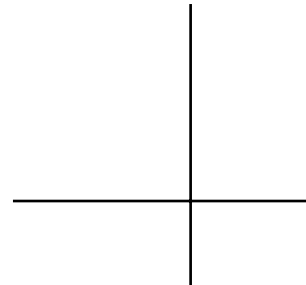
تۆ جگه له م چيشته خو شه و خو راکه، خو راکىكى دى كه ت ههيه. له م عالمه دا ئه و خو راکه ناسكه ت فه رامۆش كرده و خه رىكى ئه مه خو راکه پىسكهى و شه و و روژ له ش په روار ده كهى. ئاخىر، ئه م له شه ئه سپى تۆيه و ئه م عالمه ئاخو رى ئه وه. خو راکى ئه سپىش خو راکى سوار نيه. ئه و ده سه رى خو رى دا، خه و و خو راک و نى عمه تىكى ههيه. به لām له به ر ئه وه كه حه يوانى يه ت و چوار و بى به سه ر تۆ دا زال بوه، تۆ له سه ر ئه سپى له ش، له ئاخو رى ئه سپه كان جى ما وى و له رى زى پاشايان و ئه ميران دا بى پر يز بو وى - دل ت له و ييه. به لām چوونكه له ش زال ه، حوكمى له شت وه رگرتوه و ئه سى رى ئه و ما وى وه.

چه شنى مه جنوون كه ته ماى ديارى يارى گرتبوو. وشترى بۆ ئه و لايه نه لى ده خو رى، هه تا هۆشى له سه ر خو بوو. كه تا وى ك نو قى له يلى ده بوو و خو و وشترى فه رامۆش ده كرد - وشتر له گوند بى چو وى كهى هه بوو - هه لى ده ست ده كه وت، ده گر او وه و ده گه يشته وه گوند. كه مه جنوون وه خو ده ها ته وه، دوو روژه رى گه رابۆ وه. به مجۆره، سى مانگ له رى دا بوو. له ئاكام، ها وارى كرد كه « ئه م وشتره به لای منه!» له وشتر دا به زى و وه رى كه وت.

فه رمو وى كه « سى د بوره انه دى نى مو حه قى ق قسهى ده فه رمو وى. يه كى ك هات كه « په سنى تۆم له فلانى بى ست!»

گو تى « بى لا بز انم ئه و فلانه چ كه سه. ئه و پله يهى ههيه كه من بناسى و په سنى من بكا؟ ئه گه ر ئه و منى به قسه ناسى بى، كه وايه منى نه ناسى وه. چوونكه ئه م قسه يه نامى نى ته وه و ئه م ده نگ و ئاههنگه نامى نى ته وه و ئه م لى و ده مه نامى نى ته وه. ئه مه گشتى قايم به غه يره. ئه گه ر به كردارى ش ناسى وى تهى، هه روايه و ئه گه ر جه وه رى منى ناسى وه، ئه وده م ده زانم كه ئه و ده توانى په سنى من بكا و ئه و په سنى هى منه. »

حه كا يه ته كهى وه ها ده بى كه ده لى ن پادشايه ك كورى خو رى سپار دبوو ده ست

جهماعه تێکی ئەهلی هونەر، ههتا ئەو فێری زانستی ئەستێره ناسی و رهمل و غهیره بکهن و بیکه نه مامۆستایهکی تهواو - سه ره پرای گهوجیی و نهفامیی ئەو.

روژیک پادشا ئەنگوستیلهیهکی ده مست نا، کورپی خوئی تا قی کاتهوه که « وهره بلئی چ ده مستم دایه؟ »

گوئی « ئەوهی که ههته، خره و زهرده و نیو بۆشه! »

گوئی « چونکه نیشانه کانت راست بوو، کهوايه حوکم بکه دهبی چ بی؟ »

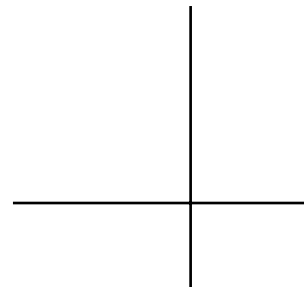
گوئی « دهبی بیژینگ بی! »

گوئی « ئاخر، ئەم چهند نیشانه راستهت هه لدا که ئەقل تیییدا حهیران دهبی به قهوهوتی خویندن و زانست، ئەوهندهت به میشک دا نههات که بیژینگ ده مست دا جیی نابیتهوه؟ »

نووکه، وههش، زانایانی ئەهلی زهمان ورد دهبنهوه له شتی دیکه که پیوهندی بهوانهوه نیه، زۆریان زانیوه و ئەوهی که گرینگه و لهو له هه موکهس نزیکتره، خوئی ئەوه و خوئی خوئی نازانی. هه موو شتیک به حه لال و حه رام حوکم دهکا - که ئەمه دهشی و ئەو ناشی و ئەمه حه لاله یا حه رامه - و خوئی نازانی که حه لاله یا حه رام، دهشی یا ناشی، پا که یا ناپا که!

کهوايه ئەو بۆشایی و زهردایی و نه قش و خراییی، روالهته - که ئەگه ده ناگری باویی، هیچی لینامینیتهوه، دهبیته زاتیکی پاک لهم هه موو شته. لهو هه موو نیشانانهی که هه لیده دهن له زانست و کردار و قهول، وهه ایه و پیوهندی به زاتی ئەوهوه نیه - که دواي هه موو ئەوانه، پاشماوه ئەوه. نیشانهی ئەوان ئەمه دهبی که هه موو ئەوانه بلین و شهرحی بکهن و له ئاکام، حوکم بکهن که « مستت بیژینگ تیدایه! » چونکه لهوهی که ئەسله خه بهریان نیه.

من بالندهم، بولبولم، تووتیم. ئەگه به من بلین که جوژیکی دیکه بخوینه، نه توانم. چونکه زمانی من وهه ایه، جوژی دیکه ناتوانم بخوینم. « به پیچهوانه ئەو کهسهی که خویندی بالنده فیر بوه، ئەو مهل نیه، دوژمن و راوچی مهلهکانه، دهخوینی و دهچریکینی ههتا ئەو به مهل دابنن، ئەگه حوکم لهو بکهن که جگه لهم خویندنه جوژیکی دیکه بخوینه، دهتوانی. چونکه ئەم دهنگه خواستراوتهوه و هی ئەو نیه، دهتوانی جوژیکی دیکهش بخوینی. چونکه فیر بوه که شمهکی خه لک بدزی و له هه مالهی قوماشیک نیشان بدا.

هه‌مووکه‌ست خوش بوی!

گوته: قازی عیزه‌ددین سلاوت دهنیری و هه‌میشه په‌سن و تاریدی تو دهکا.

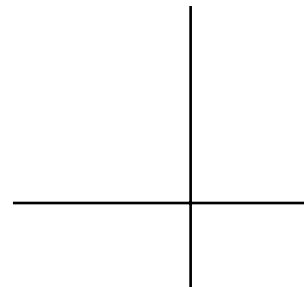
فه‌رمووی: ئە‌گەر که‌سیک له هه‌ق که‌سیک دا به چاکه بدوی، ئەو خیر و چاکه‌یه بو ئەو ده‌گه‌ریته‌وه و له راستی دا په‌سن و تاریدی خوئی دهکا. وینه‌که‌ی وه‌هایه که که‌سیک ده‌روبه‌ری مائی خوئی بکاته ره‌یحان و گوڵستان، هه‌رجاریک که سه‌یری بکا، گوڵ و ره‌یحان ببینی. ئەو هه‌میشه له به‌هه‌شته، چونکه خووی گرتوه که به چاکه باسی خه‌لک بکا، خه‌لکیش به خیر یادی ده‌کن. که خه‌ریکی چاکه‌ی که‌سیک بوو، ئەو که‌سه ده‌بیته خو‌شه‌ویستی ئەو و کاتیک ئەوی به بیر دا بی، یادی خو‌شه‌ویستی کردوه و یادی خو‌شه‌ویستی کردن گوڵ و گوڵستانه و رووح و راه‌ته. به‌لام که باسی خراپه‌ی که‌سیکی کرد، ئەو که‌سه له‌به‌ر چاوی ده‌که‌وی و کاتیک یادی ئەو بکا و خه‌یالی ئەو بیته به‌ر زه‌ینی، ده‌لیی مار و دوو‌پشک و درک و دال دیته به‌ر زه‌ینی.

نووکه، کاتیک ده‌توانی شه‌و و روژ گوڵ و گوڵستان ببینی و باغی ئیره‌م ببینی، بوچ له نیو درک و مارستان ده‌گه‌ریتی؟ هه‌مووکه‌ست خوش بوی، هه‌تا هه‌میشه له نیو گوڵ و گوڵستان دا بی! ئە‌گەر هه‌مووکه‌ست پی دوژمن بی، خه‌یالی دوژمنانت دیته به‌ر زه‌ین: وه‌هایه که شه‌و و روژ له نیو درک و مارستان بگه‌ریتی.

که‌وايه ئەولیا که هه‌مووکه‌سیان خوش ده‌وی و به چاکه ده‌بینن، بو‌غه‌یر نایکه‌ن، بو‌خو‌یانی ده‌که‌ن هه‌تا نه‌کا خه‌یالی غه‌وش و غه‌زه‌ب بیته به‌ر زه‌ینیان. له‌به‌ر ئەوه که یادی خه‌لک و خه‌یالی خه‌لک له‌م دونیا‌یه دا ناچار و پیوسته، هه‌ولیان دا که له یاد و زه‌ینیان دا هه‌موو خو‌شه‌ویستی و مه‌حبوب بن، هه‌تا بی‌زاریی له غه‌زه‌ب ریگیان لی نه‌شیوینی.

که‌وايه هه‌رچی له هه‌ق خه‌لک ده‌یکه‌ی و یادی ئەوان ده‌یه‌ی له خیر و له شه‌ر، گشتی ده‌گه‌ریته‌وه سه‌ر خو‌ت.

پرسیاری کرد: هیشتا ئاده‌م نه‌هاتبوو، فریشته‌کان پی‌شتر چون حوکمیان له سه‌ر فه‌سادی مرو‌ف دا؟

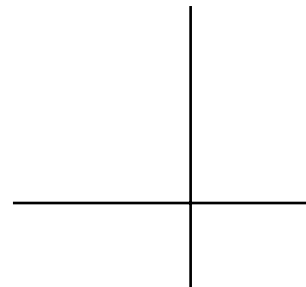
فهرمووی: ئەوەیان بە دوو شیۆه گوتوه: یهک مهنقوول و یهک مهعقوول.

ئەوهی که مهنقووله ئەوهیه که فریشتهکان له لهوخی مهحفوز خۆیندیانهوه که قهومیکی دردهکهون، وهها دهن، بۆیه باسیان کردوه. شیۆهی دووههم ئەوهیه که فریشتهکان به ئەقل لیکیان داوه که ئەو قهومه له زهوی دهن، کهوایه ههوانن و بێشک ئەوه له ههوان دهوشیتهوه: ههچهند که ئەم مانایه دهوان دایه و ناتقن، بهلام که ههوانهتی دهوان دابی، ناچار خراپهی دهکهن و خۆین دهپێژن - که ئەوه له پێداویستییهکانی مرۆڤه.

قهومیکی دیکه مانای دیکه دهفهرموین: دهلێن که فریشتهکان ئەقلی مهحزن و تهواو خێر، ئەوان ههچ ئیختیاریکیان نیه. ههروهک تۆ له خه و دا کاریک دهکهی و موختار نی، کهوایه تۆ ههچ رهخنهیهکت له سهه نیه له خه و دا ئەگەر کوفر دهکهی و ئەگەر تهوید و ئەگەر زینا. فریشتهکان له بێداریی دا وههان و مرۆڤ به پێچهوانهی ئەوانن: ئەوان ئیختیاریان ههیه و تهماح و ههوهس و ههموو شت بۆ خۆیان دهخوازن، تهمای خۆین دهگرن ههتا ههموو شت هی وان بی - و ئەوه سفهتی ههوانه.

کهوایه حالی ئەوان - که مهلایکهن - دژی حالی مرۆڤه. کهوایه لهوانهیه بهم شیۆهیه خهبریان لهوان داوه که وهها دهکهن، ههچهند لهوئێ گفتم و زمانیک نیه، چارهنووسهکهی وهها دهبی: ئەگەر ئەو دوو حاله دژه وه قسه بێن و خهبر له حالی خۆیان بدن، وهها دهبی. ههه ئهوجۆرهی که شاعیر دهلی « ئەستیر کوتی که من پر بووم له مهی » ئەستیر قسه ناکا. ماناکهی ئەمهیه که ئەگەر ئەستیر زمانی ههبا، لهم حاله دا وههای دهگوت.

ههه فریشتهیهک لهوخیکی ده دهروون دا ههیه که لهو لهوهیه به قهدهر قهوهوتی خۆی، ئەحوالی عالم و ئەوهی که دهبی بی، پێشتر دهخۆینتیتهوه و کاتیک ئەوهی که خۆیندویهتییهوه و به ئاشکرا پیکبی، بروای ئەو به باریتهعالا و ئەشقی ئەو و مهستی ئەو زیاد دهبی و سههه سوره مینێ له مهزنایهتی و غهیبزانی ههق. ئەو زیدهیی ئەشق و بروا و سههه سورمانه بی وشه و قسه، سوپهان گوتنی ئەوه. ههروهک بهننایهک به شاگردهکهی خۆی بلێ لهو مالهی که سازی دهکهن، ئەوهند دار و ئەوهند خشت و ئەوهند بهرد و ئەوهند کای دهوی. که مال تهواو بی و ههه ئەوهنده که رهسهی تیچی، بی کهم و زیاد، شاگرد بروای پتر دهبی. ئەوانیش لهمه دا وهک یهکن.

یه کێک له شیخ شه مسه ددینی ته وریزی پرسی: مسته فا به و عه زمه ته هی که
«ئه گهر تو نه بای فه له کمان نه ده خو لقا ند!» «بوچ ده لئ» بریا پیغه مبه ر نه بام و
نه هاتبامه سه ر ئه م عالمه *»

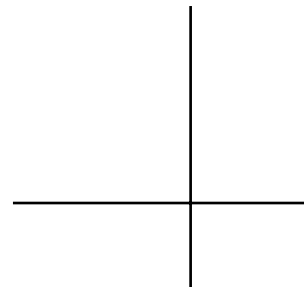
فه رمووی: له گوندیک، پیاویک ئاشقی ژنیک بوو. هه ردووک مال و ره شماییان
لیک نزیك بوو و ده گه ل یه ک خه ریکی عه یش و رابواردن بوون و لیك گه وره ده بوون و
هه لئانده دا. ژیانیان له یه کتره وه بوو هه روک ماسی که زیندوو به ئاو بی، گه لیک
سال پیکه وه بوون.

له پر، هه قته عالا ده وله مهنی کردن: مه ری زۆر و گا و ئه سپ و مال و زیر و
ده ستو پیوه ند و غولامی کردنه روژیی. له به ر راده ی سامان و نیعمه ت، ته مای شاریان
گرت و هه رکام سه رایه کی گه وره ی پادشایانه یان کری و به خیل و ده ستو پیوه ند وه
له و سه رایانه نیشته جی بوون - ئه م له لایه ک و ئه و له لایه ک. کاتیک حالیان گه یشته
ئه و حاله، نه یانده توانی به و عه یشه و رابواردنه رابگهن. ده روونیان له ژووره وه
ده سووتا، به نه ینی ده یاننا لاند و ئیمکانی یه کتر دواندنیان نه بوو، هه تا ئه م سووتانه
گه یشته غایه ت و به ته واوه تی له ئاگری جیایی دا سووتان.

که سووتان گه یشته غایه ت، ناله یان قه بوول کرا، ئه سپ و مه ر له که مییان دا،
به ره به ره گه یشته وه حالئ یه که می خو یان. دوا ی ماوه یه کی دریژ، هه ر له و گونده ی
یه که م کۆ بوونه وه و خه ریکی عه یش و رابواردن و نزیکیه تی بوونه وه، یادئ تالیی
جیاییان ده کرد.

له به ر ئه وه که گیانی مه حه ممه د ته نیا بوو، له عالمی قودس و وه سلئ هه قته عالا
هه لئیده دا، له و ده ریای رحمه ته دا هه روک ماسی ده گه را. هه رچه ند له م عالمه دا
پله ی پیغه مبه رایه تی و ریبه رایه تی خه لک و مه زنایه تی و پادشایه تی و ناوبانگ و
سه حابه ی هه بوو، به لام کاتیک بگه ریته وه سه ر عه یشی پیشووی ده لئ « بریا
پیغه مبه ر نه بام و نه هاتبامه سه ر ئه م عالمه - که له چاو ئه و وه سلئ مه تلّه قه، ئه مانه
هه مووی بار و عه زاب و ره نجن. »

* یا لیت رب محمد لم یخلق محمدا

نامه بۆ کۆ بنووسم که تۆ لهم گهره کانه دهگه پێی؟

کاتیک دهتهوی بچیه جیگایهک، له پێشدا دلت دهچی و دهیبینی و هه لومه رجه کهی هه لدهسه نگینێ. ئهوجار، دل دهگه پێتهوه و لهش دهبا. نووکه، تهواوی ئهم خه لکه، له چاو ئهولیا و ئهنبیا، لهشن. دلی عاله م ئهوانن. له پێشدا ئهوان بۆ ئه و عاله م چوون و له به شه رییه ت و گوشت و پێست هاتنه دهر و سه ر و ژیری ئه و عاله م و ئه م عاله مه یان پشکنی و گه لیک قو ناغیان تیپه راند هه تا لیان دهرکه وت که چو ن ده بی ریگا بپرن. ئهوجار هاتنه وه و خه لک بانگه وان ده که ن که « وهرن بۆ ئه و عاله مه ئه سلێیه - که ئه م عاله مه وێرانییه و مالتکی فانییه و ئیمه جیگه په کی خو شمان دیوه ته وه، خه به ره که ی ده ده ین به ئیوه. »

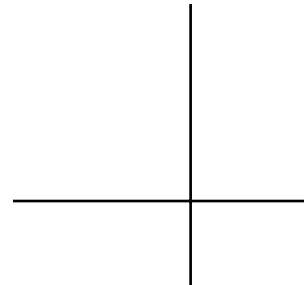
که وایه دهرکه وت که دل، له هه موو حالیک دا، هاو پرای دلداره و ئه و پێویستی به قو ناغ برین و ترسی ریگر و پالانی یه ستری نیه. له شی به سته زمانه که له قه ییدی ئه وانه دایه.

له هه رکوی که هه ی و له هه ر حالیک دا که هه ی، هه ول بده هه تا خو شه ویست بی و ئاشق بی. کاتیک خو شه ویستی بوو به ملکی تو، هه میشه خو شه ویست ده بی - له گو پ و له هه شر و له به هه شت.

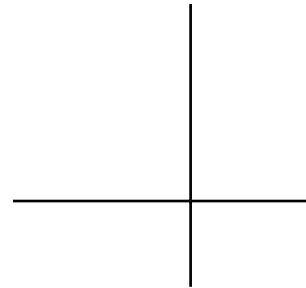
کاتیک گه نمت دا چاندوه، بێشک گه نم دروی و له ئه نبار دا هه مان گه نمت ده بی و له ته نووریش دا هه ر هه مان گه نم.

مه جنوون ویستی نامه یه ک بۆ له یلا بنووسی. قه له می به ده سته وه گرت: « خه یالی تو نیشه جی پی چاوه، زمان له ناوی تو به تال نیه و یادی تو له ناخی گیان دا جیگره. که وایه نامه بۆ کۆ بنووسم وه ختایه ک تو لهم گه ره کانه دا ده گه پێی؟ » قه له می شکاند و کاغه زی دراند.

گه لیک که س هه ن که دل یان لیورپێژ له م قسانه یه، ئیلا به له فز و رسته ناتوانی دهریبری - هه رچه ند ئاشق و داواکار و خوازیاری ئه مه یه. ئه وه سه یر نیه، به لکه

خۆی، ئەسل دڵە و نیاز و ئەشق و خۆشه‌ویستی. وەها که ساوا ئاشقی شیرە و یارمەتی لیوهرده‌گری و هیزی پیده‌گری به‌لام ناتوانی شیر شی بکاته‌وه و توانای گوتنی نیه و بۆی دهرنابردی که « من له خواردنی شیر چ چیژیک وهرده‌گرم و به نه‌خواردنی چلۆن لاواز و کۆله‌وار ده‌بم » هه‌رچه‌ند گیانی داخواز و ئاشقی شیرە. که‌چی بالغ هه‌رچه‌ند به هه‌زار جور شیر لیک ده‌داته‌وه و باسی لیوه ده‌کا، به‌لام ئەو چیژیک له شیر نابا و هه‌زی لینا‌کا.

ئەقل تەلاق بدە؟

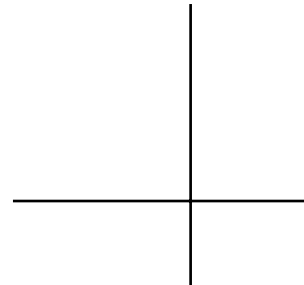
ئەم قسە، ئامان، مەلئین کە تیگەیشتنین! ھەرچەند پتر تیگەیشتنی و لە بەرت کردبێ، لە تیگەیشتن گەلێک دووری. تیگەیشتنی ئەو تینەگەیشتنە، بە لا و چارەڕەشی و بێبەشی تۆ لەبەر ئەو تیگەیشتنە. ئەو تیگەیشتنە بەندی تۆیە، لەو تیگەیشتنە دەبێ رزگار بی ھەتا ببیە شتیک!

تۆ دەلێی کە « من مەشکەم لە دەریا پر کردووە و دەریا دە مەشکەم من دایە! » ئەمە مەحالە. ئادی، ئەگەر بلێی کە « مەشکەم من دە دەریا دا و ن بوو » ئەمە باشە و ئەسل ئەمەییە.

ئەقل ئەوەندە باش و مەتلووێ کە تۆ بباتە بەر دەرگای پادشا. کە گەیشتیە بەر دەرگای ئەو، ئەقل تەلاق بدە - کە ئەو ساتە ئەقل زانی تۆیە و ریگرە. کە گەیشتیە ئەو، خۆت تەسلیمی ئەو بکە! تۆ کارت بە چۆن و چلۆن نیە. بۆ وینە: دەتەوی پارچەییەکی نەبراو بەکە قەبا یا جوببە. ئەقل تۆی ھینا لای جلدروو. ئەقل ھەتا ئەم ساتە باشە کە جل بۆ جلدروو بێنی. نووکه، ئەم ساتە، دەبێ ئەقل تەلاق بدە و لای جلدروو دەستەلاتی خۆ و زانستی خۆ تەرک بکە. ھەرۆتر نەخۆش. ئەقلی ئەو ئەوەندە باشە کە ئەو بۆ لای تەبیب ببا. کە بردبە لای تەبیب، دوا ئەو، ئەقلی ئەو دە کار دانێ و دەبێ خۆی تەسلیمی تەبیب بکا.

نەعرەتەکانی نەینی تۆ، گوێچکەم ئەسحاب دەبیبسن - ئەو کەسە کە شتیکی ھەبە یا دە دەروونی دا گەوھەرێکی ھەبە و دەردیک شاراووھە، دیارە - ئاخر، لە نیو قەتاری و شترەکان دا، ئەو لۆکە مەستە دیاری دەدا - لە چا و لە ئاکاریو و لە کەف و غەیری کەف. ھەرچی کە بنی درەخت دەخوا، لە سەر درەخت، لە لک و گەلا و بەر دەردەکەوی و ئەوھە کە ناخوا و سیس بو، زەردایی و ژاکاویبەکە کە شاراو دەمێنتەوھ؟

ئەو ھای و ھوو بەرزە کە دەریدەبرن، رازەکە ئەوھە کە لە قسەییە کە لێک قسە تێدەگەن و لە ھەرفێک گەلێک ئیشارە فام دەکەن. ھەر ئەو جۆرە کە کەسێک «وھسیت»* و کتیبی « تەنبیھ » - ی* خۆیندبیتەوھ؛ کاتیک ھەرفێک ببیسێ، چونکە شەرھەکەم خۆیندۆتەوھ، لەو یەک مەسەلەییە گەلێک ئەسل و مەسەلە فام دەکا، لە

مرۆڤ ههميشه ئاشقى ئەو شتەيه كه نهيديوه و نيببستوه و تيبينهگهيشتوه و شهوورپوژ، داواى ئەو دهكا: « بهندهى ئەوهم كه ناييبنم. » و لهو شتهى كه تيبهگهيشتوه و ديتووويهتى مهلووله و لاييرادهكا. له بهر ئەويه كه فەلاسفه بينين رەد دهكەنەوه: چونكه دهلین، لهوانهيه كه لیتی تیر بی و مهلوول بی و ئەمه رهوا نیه. « سوننيهكان دهلین كه » ئەوه كاتيكه كه ئەو به يهك جوړ خو بنويئى. چونكه به دهميک سەد جوړ خو دهنويئى و بگره سهدههزار خو دهردهخا، كه قهت يهكيان وه يهك ناچى. »

ئاخر توّش ئیستا هەق دەبینی و شوینەوار و کردەوه و هەر ساتیکى جوړاوجوړ دەبینى - كه کردەوهيهكى وهك کردەوهى ديكهى ناچى: له كاتى شادىي خو درخستنيكى ديكه. له كاتى گريان دا خو درخستنيكى ديكه، له كاتى خوڤ دا درخستنيكى ديكه. چونكه کردەوهى هەق و دەرکەوتنى کردەوهكان و شوینەوارەكانى ئەو جوړاوجوړه و وهك يهك ناچن، كهوايه دەرکەوتنى زاتى ئەويش وهها دهبى، وهك دەرکەوتنى کردەوهى ئەو: ئەو دهگهڵ ئەمه قهياس بکه! توّش كه بهشيكى سەر به هيزى هەق، له ساتيک دا هەزار جوړت ليدى و له سەر يهك قەرار نى.

هەندىك بهندهى وا هەن كه له قورئانهوه بهرهو هەق دهچن و هەنديكى وا هەن شازتر كه له هەقهوه بهرهو قورئان دين، قورئان ليره دەبينهوه، دەرزانن كه ئەوه هەق ناردوويهتى.

تۆ جاريك بلّى « خودا » و ئەوسا، له سەرى سوور به و بوسته! - هەتا تهواوى به لاكان به سەرت دابارين.

يهكيك هات، به مستهفای گوت « انى احبك! »

گوتى « وريا به كه دهليى چى! »

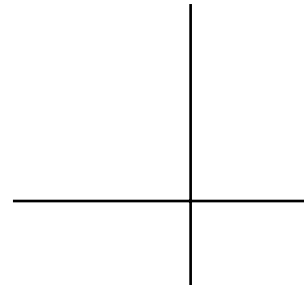
ديسان دووپاتى كردوه كه « انى احبك! »

گوتى « وريابه كه دهليى چى! »

گوتى « انى احبك! »

گوتى « نووكه، بوسته كه به دەستى خوّت دتهكووژم! هاوار به حالت! »

يهكيك، له سەردهمى مستهفا، گوتى كه « من ئەو دینهى توّم ناوئى، وهلاّ كه نامهوى. ئەو دینه وەرگرهوه. ئەوهند كه له سەر دینی تو بووم، روژيک نهحهساومهوه:

مالم چوو، ژنم چوو، مندالم چوو، حورمه تم نه ما و پياوه تي و شه هوه تم نه ما . «

گو تي « حاشا! - چونکه ديني ئيمه بچي بۆ هه رکوتيه ک، هه تا له بن و بنه پره ته وه هه لينه کيشي و ماله که ي گه سک لينه دا و راينه مائي، ناگه رپته وه. »

چ مه عشووقيه که؟ هه تا ده تو دا موويه ک له خو شه ويستي خو ت تيدا ما بپته وه، رووي خو ي نيشاني تو نادا و لايقي وه سالي نه و نابي و وه خو يت ناگري. ده بي به ته واوه تي له خو ت و له عالهم بيزار بي و ببی به دوژمني خو ت، هه تا دو ست رووت تتيکا. نووکه، ديني ئيمه له نيو دايک که قه راري گرت، هه تا نه و به هه ق نه گه يه ني و نه وه ي که نا پتويست و خه وشه لي جوي نه کاته وه، ده ستي ليه له ناگري.

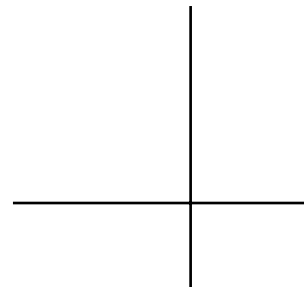
پيغه مبه ر فه رمووي « له به ر نه وه نه حه سايه وه و غه م ده خو ي، چونکه غه م خو اردن رشانه وه ي خو شيه کاني پيشوويه. هه تا ده گه ده ي تو دا له و شتيک ما بپته وه، هيچت ناده ني که بيخوي. »

له کاتي رشانه وه دا که س هيچ ناخوا. کاتيک له رشانه وه بو وه، نه وده م ته عام ده خوا. تو ش سه بر که و غه م بخو! - که غه م خو اردن رشانه وه يه. دواي رشانه وه، خو شيه ک سه ر هه لده دا که غه مي تيدانه بي. گو ليک که درکي پيو نه بي، مه يه ک که خوماري به دوا وه نه بي.

ئاخر، له دنيا، شه و روژ داواي ئاسو ده ي و حه سانه وه ده که ي و پيکه ي ناني له دنيا دا مومکين نيه و سه ره راي نه وه يه ک ده م بي داوا ني. نه و راحه تيه ش که له دنيا دا ده ستي ده خه ي وه ک برووسکي که که تيد ه پهرئ و نامي نيه ته وه، نه ويش چ برووسکيک؟ برووسکيکي پر گلپره، پر باران، پر به فر، پر مه ينه ت.

بو وينه که سيک به ته ماي نه نتاليايه و به ره و قه يسه رييه ده چي. هيواداره بگاته نه نتاليا و هه ول ده دا، که چي مومکين نيه که به م ريگايه دا بگاته نه نتاليا، ئيلا نه وه که به ريگاي نه نتاليا دا بروا، هه رچه ند شه ل و زه عيفيش بي، ديسان ده يگاتي - چونکه ئاکامي ريگا نه مه يه.

ريگاي دنيا و ئاخره ت دژي يه کن. چونکه کاري دنيا بي ره نج پيکنايه و کاري ئاخره تيش، که وايه نه م ره نج له ئاخره ت بده هه تا زا يه نه بي! تو ده لي که « نه ي مه حه ممه د، دينه که م وه رگروه! - چونکه حه سانه وه م نيه. » ديني ئيمه که سيک به رده دا، هه تا به ئامانجي نه گه يه ني؟

دهلێن مامۆستایهك له بهر نه داریی، له وهزری زستان دا، جوببهیهکی كه تانی ده بهر كردبوو. سیلاو و رچێکی له كوێستان رهپال خۆی دابوو، تێیده په راند و سهری وه بن ئاو كه وتبوو. منداله كان پشتیان دیت و گوتیان « مامۆستا، ئه وهتا كه ولێك له جۆبار كه وتوه و تو سهرماته - بیگرهوه! »

مامۆستا له بهر رادهی نیاز و سهرما خۆی به ئاو دادا كه كهول بگریتهوه. و رچ توند چنگی لێداگرت، مامۆستا له ئاو دا ئه سیری و رچ بوو.

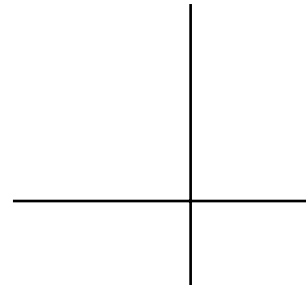
منداله كان بانگیان ده كرد كه « مامۆستا! یا كهوله كهی بینه دهر یا ئه گهر ناتوانی بهری بده و خۆت وه رهوه! »

گوتی « من كهول بهردهدم، كهول من بهر نادا، چ بکهم؟ »

شهوقی ههق كهی تو لیره جی ده هیلی؟ شوكر كه ئیمه له دست خۆمان دا نین، به دست ههقه وهین. ههر ئه و جۆرهی كه ساوا جگه له شیر و دایك نازانی. ههفته عالا هیچ لهوئ جی هیشت؟ هینایه پشتر، بو نان خواردن و یاری كردن، له ویشه وه كیشای ههتا گه یاندیه پلهی ئه قل، ههروهتر لهم حالهش دا - كه له چاو عاله می دیکه، مندالێكه و ئه مه مه مکیکی دیکه یه - جیت ناهیلی و تو ده گه یه نیته ئه و شوینهی كه بزانی ئه مه ساوایهك بوو و هیچ نه بوو.

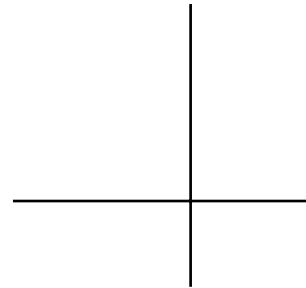
راوکه ماسی گه وه دهسته جی ناکیشن. قولاپ كه له گه روو گیری کردی، هه ندیکی ده کیشن ههتا خوینی برژی و سست و زه عیف بی، دیسان بوی شل ده که نه وه و دیسان ده یکیشن ههتا به ته واوی زه عیف بی. قولاپی ئه شقیش كه ده زاری مرۆف بچه قی، ههفته عالا كه م كه مه ده یکیشن ههتا ئه و هیز و ئه و خوینه باتلانهی كه دهو دایه، بهر بهر له بهری بروا.

« لا الله الا الله » ئیمانی عامه، ئیمانی خاس « لاهو الا هو » یه. ههر ئه و جۆرهی كه كه سیک خهون ده بینێ كه بوته پادشا و له سهر تهخت دانیشتوه و غولام و كوێخادهرك و میرهكان له دهو ربهری وه ستاون. دهلی كه « من ده بی پادشا بم و پادشایهك نیه جگه له من. » له خهو دا وهها دهلی. كاتیک وه خه بهر بی و كهس جگه له خۆی له مال دا نه بینێ، ئه و جار دهلی كه « منم و جگه له من كهس نیه. » نووکه، ئه مه چاوی بیداری دهوئ. چاوی خه والوو ناتوانی ئه مه ببینی و ئه مه ئه رکی ئه و نیه.

* وهسیت: ناوی کتیبکی ئەبوو حامید مهحه مەدی غەزالی

* تەنبیه: (التنبیه فی فروع الشافعیه) ناوی کتیبکی ئەبوو ئیسحاق ئیبراهیمی شیرازی، که
یهک له پینج کتیبی گرینگ و بهناوبانگی فیهی شافهعییه.

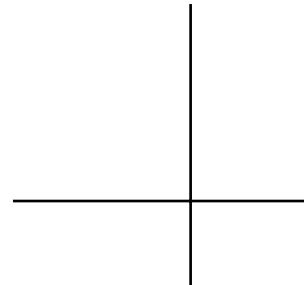
ئەوێ که دُنیا بێ که « من لەوێی که دەیلێم هەلەم، جگە لەمە شتێک هەیه » و دووھەم ئەوێکە بێر بکاتەوێ که « باشتر لەمە و سەرتر لەمە، قسە و حیکمەتێک هەیه که من نایزانم. » - السوال نصف العلم -

هەرکەس رووی دە کەسێک کردوێ و هەموو داواکاری هەقن و بەو هیوایە، عومری خۆیانی پێوێ خەریک دەکەن. بەلام هەلسەنگێنەرێک پێویستە که بزانی لەم کۆمەلە دا کێ ئەمێنە و شوێن برینی کاشۆی پادشای پێوێ دیارە، هەتا بپتە گۆ و یەکپەرست و نوقمی ئاوی - که ئاوی زەفەری پێدەبا و ئەو زەفەر ناباتە ئاوی.

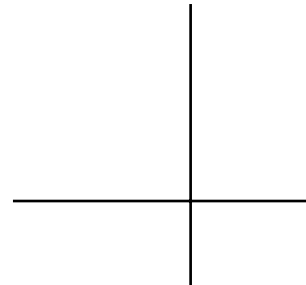
مەلەوان و مەلەوێر، هەردوو دە ئاوی دان. بەلام ئەمەیان ئاوی دەبیا و هەلیگرتوێ، بەلام مەلەوان هەلگری هێزی خۆیەتی و لە ئیختیار خۆی دایە. کەواپە هەر جوولێیەک که مەلەوێر بیکا و هەر کار و کردەوێیەکێ لێدەرکەوێ، هی ئاوی و هی ئەو نیە، ئەو لەم نێوێ دا بیانوویە. هەر ئەو جۆرێ که لە دیوار قسە دەبیسێ، دەزانی که هی دیوار نیە، کەسێکە که دیواری وە قسە هێناوێ.

ئەولیا وەهان: بەر لە مەرگ، مردوون و حوکمی دەرک و دیواریان گرتوێ. دەوان دا سەرەموویەک ژیان نەماوێ، لە دەست هێزی هەق دا وەک سپەرن. جوولێی سپەر لە سپەرەوێ نیە. مانای « انا الحق » ئەمەیه. سپەر دەلێ « من لە ئارا دا نیم. جوولێ هی دەستی هەقە. » ئەم سپەرە بە هەق دابنێن و دەگەل هەق بە شەر مەیهن - چونکە ئەوانەیی که برین لە وەها سپەرێک بدەن، لە راستی دا، دەگەل خودا بە شەر هاتوون و خۆیان لە خودا داوێ. لە سەر دەمی ئادەم هەتا ئیستا، بیستوومانە که ئەوانە چیان بە سەر هات - لە فیرعەون و شەداد و نەمروود و قەومی عاد و لووت و سەموود. وەها سپەرێک هەتا قیامەت قائیمە. دەوران دەوران - هەندێک بە شیوێ پێغەمبەر و هەندێک بە شیوێ ئەولیا. هەتا پارێزکاران لە چارەپەشان جیا بکرینەوێ و دوژمنان لە ئەولیا.

کەواپە هەر وەلییەک بەلگەیه بۆ خەلک. ئەگەر خەلک لە قەدەر توانایان دەگەلێ بکەن، پلە و پایەیه بۆیان. ئەگەر دوژمنایەتی دەگەل بکەن، دوژمنایەتیان دەگەل هەق کردوێ و ئەگەر دوژمنایەتی بکەن، دوژمنایەتیان دەگەل خودا کردوێ. بەندەکانی خودا مەحرەمی حەرەمی هەقن - هەر وەک خزمەتکاران. هەقتهعالا تەواوی رەگەکانی ژیان و شەهوەت و ریشەکانی خەیانەتی، بە تەواوەتی لەوان بریوێ و پاکی کردوونەوێ، بە ناچار بوونە خزمەتکاری عالەمێک و مەحرەمی ران.

فهرمووی ئەگەر پشتی له خاکی چاکی پاکان کردوه، بهلام له بهر نکۆلی و غافلان
نهیکردوه، رووی ده گیانی ئەوان کردوه. چونکه ئەم قسهیه که له زاری ئیمه دیته
دهر گیانی ئەوانه. ئەگەر پشت له لهش بکهن و روو ده گیان، زیانی نیه.

روخسار فەرعی ئەشقه!

روخسار فەرعی ئەشقه - بۆ ئەشقی ئەم روخساره بایه‌خی نه‌بوو. فەرعی ئەوهیه که به‌بۆی ئەسل ناتوانی هه‌بۆی. که‌وایه ئەللا به روخسار دامه‌نین، چونکه روخسار فەرعی و ناگرۆی به‌و بلۆی فەرعی.

گوتهی که « ئەشقیش بۆ روخسار له زه‌ین دا ناگونجۆ و خو ناگرۆی، که‌وایه فەرعی روخساره. »

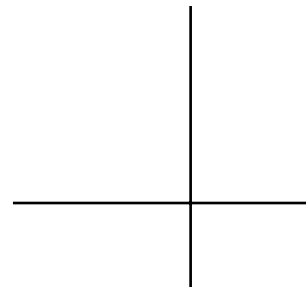
ده‌لۆین بۆ ئەشقی بۆ روخسار ناگونجۆ؟ ئەشقی هاندهری روخساره، سه‌ده‌زار روخسار له ئەشقه‌وه سه‌ره‌ده‌دا - هه‌م له زه‌ین دا و هه‌م له راست دا. سه‌ره‌رای ئەوه‌که نه‌قش بۆ نه‌ققاش نابۆ و نه‌ققاشیش بۆ نه‌قش نابۆ، به‌لام نه‌قش فەرعی و نه‌ققاش ئەسل. هه‌تا ئەشقی خانووی نه‌بۆ هه‌ج موه‌ندیستیک روخسار و سیمای خانوو ساز نا‌کا و هه‌روه‌تر گه‌نم: سالیکی نرخی زۆری هه‌یه و سالیکی نرخی خاک و روخساری گه‌نم هه‌ر یه‌که. که‌وایه قه‌در و نرخی گه‌نم به ئەشقه‌وهیه و هه‌روه‌تر ئەو هونه‌ری که تۆ خوازیار و ئاشقی ئەوی و لای تۆ بایه‌خی هه‌یه فی‌یری ده‌بی و هونه‌ریک که داواکاری نه‌بۆ، ئەو هونه‌ره فی‌یر نابن و پۆه‌ی خه‌ریک نابن.

ده‌لۆین که « ئەشقی، ئاخر، هه‌ژاری و پۆیستی به‌ شتی‌که - که‌وایه پۆیستی ئەسل و لۆپۆیستی فەرعی. »

گوتم « ئاخر، ئەو قسه‌یه که تۆ ده‌یکه‌ی، له پۆداویستییه. ئاخر، ئەم قسه‌ له پۆداویستی تۆ په‌یدا بوو - چونکه مه‌یلی ئەم قسه‌ت هه‌بوو، ئەم قسه‌یه زا. که‌وایه پۆیستی پۆشووتره و ئەم قسه‌یه له‌و زا. که‌وایه بۆ ئەو، پۆیستی هه‌بوو. که‌وایه ئەشقی و پۆیستی فەرعی ئەو نین. »

گوتهی « ئاخر، مه‌به‌ست له‌و پۆیستییه، ئەم قسه‌یه بوو. که‌وایه چۆن مه‌به‌ست ده‌بۆته فەرعی؟ »

گوتم « هه‌میشه فەرعی مه‌به‌سته - چونکه مه‌به‌ست له ریشه‌ی دره‌خت که ئەسله، فەرعی دره‌خته که میوه‌یه. »

ههتا نهیدۆزییهوه، لییناگه ریی!

هه موو شت تا لیینه گه ریی، نایدۆزییهوه. جگه لهم دۆسته: ههتا نهیدۆزییهوه، لییناگه ریی.

داخوازی مروّف ئهوهیه که شتیکی نه دۆزراو بخوازی و شهو و روژ له ههولی دۆزینهوهی ئهو دابی. جگه داخوازیکی که دۆزیبیهتهوه و به مراد گهیشتهبی و داخوازی ئهو شته بی و ئهوهش سهیره. وهها داخوازیکی له زهینی مروّف دا ناگونجی و به شهه ناتوانی ده میشکی دا بیگونجینی، چونکه داخوازی ئهو بو شتیکی نوییه که نهیدۆزییهتهوه. ئهو داخوازهی که دۆزیبیهتهوه و بیخوازیتهوه، ئهمه داخوازی ههقه. چونکه ههفتهعالا هه موو شتی دۆزییهتهوه و هه موو شتیکی ده دهسته لاتی ئهو دایه و سه ره پای ئهوه، ههفتهعالا خوازیاره - که « هو الطالب و الغایب ».

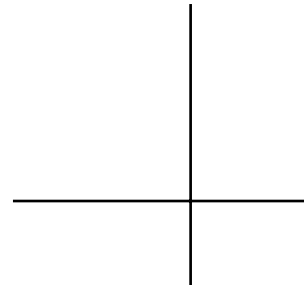
که وایه مه بهست له مه ئهوهیه که « ئهی مروّف، ئه وهند که تو داخوازی ئه مهی که تازه سازه و ئه مهش خووی مروّفه، له مه بهست دووری، چونکه داخوازی تو له داخوازی ههق دا فهنا ده بی و داخوازی ههق به سهر داخوازی تو دا زال ده بی، تو ئه ودهم خوازیار به داخوازی ههق ده بی. »

یه کیک گوتی « ئیمه هیچ به لگه یه کی به بر شتمان نیه که وهلی ههق و به ههق گهیشتهوو کامه یه - نه قسه و نه ئاکار و نه کهرامات و نه هیچ شتیکی. چونکه قسه له وانه یه فییری بووی، ئاکار و کهرامات، ره به نه کانیش هه یانه و ئه وان نه ینی ئاشکرا ده کهن و گه لیک شتی سهیر و سه مه ره به سیحر نیشان ده دن ... » و لهم بابه تانه ی ژماردن.

فه رمووی که « تو باوه رت به کهس هه یه یا نا؟

گوتی « ئه ری وه لّلا، باوه ریم هه یه و ئاشقم! »

فه رمووی که « ئه و باوه رهی تو له ههق ئه و کهسه دا، به هوی به لگه و نیشانیکی بوو یا هه روا له خووه چاوت گێرا و ئه و کهسه ت هه لّبارد؟ »

گوئی « حاشا که بی به لگه و نیشان بی! »

فهرمووی که « ئەی بۆ دەلێی له سەر باوهر هیچ به لگه و نیشانیک نیه و قسهی پیچهوانه دهکهی! »

یهکیک گوئی « هەر وهلییهک و هەر گهورهیهک له م گومانه دایه که ئەم نزیکیهی که من به ههق ههمه و ئەو عینایهتهی که ههق دهگهڵ منی دهکا، هیچکس نیهتی و دهگهڵ هیچکهسی ناکا. »

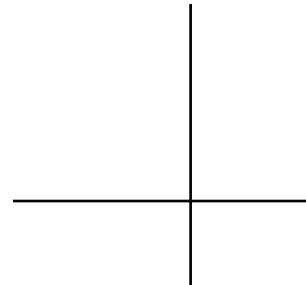
فهرمووی که « کێ ئەم قسه گوت؟ وهلی گوئی یا غهیری وهلی؟ ئەگهڕ ئەم قسهیه وهلی گوئی، چونکه ئەو زانی که هەر وهلییهک له سەر ئەم باوهریه له ههق خۆی دا، کهوایه ئەو بهو عینایهته تایبته نهبو. ئەگهڕ غهیری وهلی ئەم قسهی گوئی، کهوایه له راستی دا وهلی و شازی ههق ئەوه - که ههقتهعالا ئەم رازهی له تهواوی ئەولیا شاردهوه و لهوی نهشاردهوه.

کهسیک وینهی هیناوه که « پادشایهک ده کهنیزی ههبوو. کهنیزهکان گوئیان: دهمانهوی بزانی که کێ خۆشهویستتره لای پادشا! »

شا فهرمووی « ئەم ئەنگوستیله سبهی له ماله ههركهس بی، ئەو خۆشهویستتره! »

رۆژی دوایی، وهکوو ئەو ئەنگوستیلهیه، ده ئەنگوستیلهی داوا کرد که سازی بکهن و سەر و دانهیهکی دا به کهنیزهکان.

فهرمووی که « پرسیار هیشتا قایمه و ئەمه ولام نیه و پیوهندی بهمهوه نیه. ئەم ههواله یهکیک لهو ده کهنیزه بیلی یا کهسیک له دهرهوهی ئەو دهیه؟ ئەگهڕ لهو ده کهنیزه یهکیان کوتبی، کهوایه ئەو زانی که ئەو ئەنگوستیله تایبتهتی ئەو نیه و ههركام له کهنیزهکهکان یهکیکی وهک ئەویان ههیه، کهوایه ئەو ههلبژارده و خۆشهویستتر نیه. ئەگهڕ ئەو ههواله غهیری ئەو ده کهنیزه بیلین، کهوایه خۆی خزمهتکاری پادشا و خۆشهویستی ئەوه. »

یه کیک گوتی « ئاشق دهبی زهلیل بی و سووک بی و سیبورو بی ... » و لهم
بابه تانهی هه لدهدا .

فهرمووی که « کهی ئاشق وایه؟ ئه گهر بی داوای مه عشووق بی، که وایه ئه و
ئاشق نیه . به شوین داوای خوویه وه . ئه گهر به داوای مه عشووق بی، چونکه
مه عشووق نایه وی ئه و زهلیل و سووک بی، که وایه ئه و چون زهلیل و چرووک ده بی؟
که وایه ده رکهوت که ئه حوالی ئاشق روون نیه، ئیلا هه تا مه عشووق ئه وی چون بوئی .

ئه هلی روالهت ده لاین که « مرۆف گوشتی حه یوان دهخوا و ههردووک حه یوانن! »
ئه مه خه تایه . بوچی؟ چونکه مرۆف گوشت دهخوا و ئه ویش حه یوان نیه، جه ماده .
چونکه کاتیک کوژراوه، حه یوانه تی تیدا نامینیتته وه .
ئیلا غه رهن ئه وه یه که شیخ مرید قووت دهدا، بیوینه و هاوتا، زۆرم پی سهیره
کاریکی وه ها نادر .

یه کیک پرسبیاری کرد که « ئیبراهیم به نه مروودی گوت: خودای من مردوو
زیندوو ده کاته وه و زیندوو ده مرینتی . »

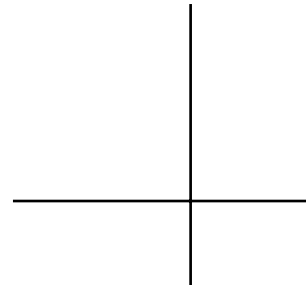
نه مروود گوتی که « منیش یه کیک له دهسته لات دهخه م، وه هایه که ئه وم مراندبی
و دهسته لات ده دم به یه کیک وه هایه که ئه وم زیندوو کرد بیتته وه . »

ئه وسا، ئیبراهیم له وی دابه زی و به وه به زی و به لگه یه کی دیکه ی ده ست پیکرد که
« خودای من هه تاو له رۆژه لات ده ردینتی و له رۆژاوی ده نی، تو به پچه وانه ی ئه وه
بکه! »

ئه و قسه یه له روالهت دا، دژی ئه وه؟

فهرمووی که « حاشا که ئیبراهیم به زئی و ولامی پینه بی، به لکه ئه وه قسه یه که به
شیوه یه کی دیکه . یانی هه قته عالا ئاوله مه له رۆژه لاتی مندا لدان ده ردینتی و له
رۆژاوی گویری ده نی . که وایه به لگه ی ئیبراهیم هه ر یه ک قسه بوه .

هه قته عالا هه رده م مرۆف سه ره له نوئی ده خو لقی نی و ده ده روونی ئه و دا شتیکی

دیکه، تازه تازه، پیکدیننی که یه کهم وهک دووهه ناچی و دووهه وهک سیهههه. ئیلا له خوئی غافلّه و خوئی ناناسی.

سولتان مهحمود ئهسپیکی بهحرییان بۆ هینابوو گه لیک باش و روخساریکی له رادهبهدهر جوان. رۆژی جهژن، سواری ئه و ئهسپه بوو. گشت خه لک بۆ ته ماشا له سهربانهکان دانیشتیبون و سهیریان دهکرد. مهستیگ له مال دانیشتیبوو و به زۆر بردیانه سهربان که « تۆش وهره ههتا ئهسپی بهحریی بیینی! »
 گوتی « من بۆ خۆم خه ریکم و نامهوی و وازم لئی نیه. »

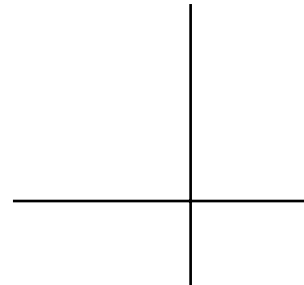
به گشتی، چارهیهک نهبوو. که هاته سهربان و گه لیک مهست بوو، سولتان تیدهپه پری. کاتیک مهست سولتانی له سهه ئه و ئهسپه ی بیینی، گوتی « ئه و ئهسپه لای من چیه؟ - ئه گهر ئیستا شایه بهندیکم پیهه لبللی و ئه و ئهسپه هی من بی، دهسته جی پیده به خشم. »

کاتیک سولتان ئه مه ی بیست، زۆر تووره بوو. فهرموی که ده زیندانی بکه ن.
 هه وتوویه ک تیه پری. ئه و کابرایه که سی نارده لای سولتان که « ئاخ، گوناھی من چی بوو و تاوانم چیه؟ شای عالم به فرمی ههتا له بهنده ی روون بیته وه! »
 سولتان فهرموی که ئه و بیین. گوتی « ئه ی بی چاو و رووی بی ئه ده ب، ئه و قسه ت چۆن گوت و چۆنت ویرا؟ »

گوتی « ئه ی شای عالم، ئه و قسه یه من نه مگوت. ئه و ده مه، پیاویکی مهست له سه ربان وه ستابوو، ئه و قسه یه ئه و گوتی و رویشت. ئیستا، من ئه و نیم، من پیاویکی ئاقل و وریام. »

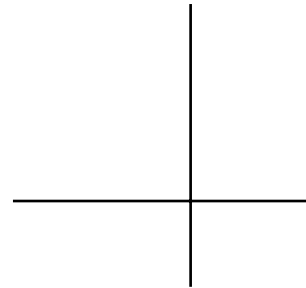
شا پیخۆش بوو. خه لاتی کرد و له زیندان رزگاری فهرموو.

هه رکه س پیوه ندیی به ئیمه وه گرت و له م شه رابه مهست بوو، بۆ هه رکوی که بجی، ده گه ل هه رکه س که دانیشی و ده گه ل هه ر قه ومیک قسه بکا، ئه و له راستی دا ده گه ل ئیمه داده نیشی و ده گه ل ئه م جنسه تیکه لآو ده بی. چونکه قسه ی ئه غیار ئاوینه ی لوتفی یاره و تیکه لآویی ده گه ل غه یری جنس ده بیته هوی خوشه ویستی و تیکه لآویی ده گه ل جنس.

ئەبووبەكر بە شەكر دەلّی « ئوممی » - یانی شیرنی زگماك.

نووكە، میوهكانی دیکه فیز بە شەكر دەفرۆشن كه « ئیمه ئه و هه‌موو تالاییمان
چێژتوه هه‌تا گه‌یشتووینه‌ته‌ پله‌ی شیرنایی. تۆ چێژی شیرین چووزانی كه زه‌حمه‌تی
تالاییت نه‌چێژتوه؟ »

تەزکی خزمەت دژی مەحەببەت نیه!

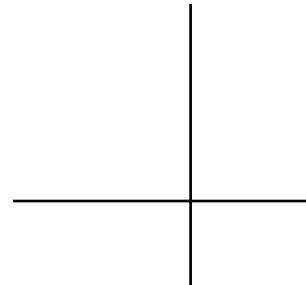
هەندیک گوتووێیانە « مەحەببەت دەبیتە هۆی خزمەت! » و وەها نیه. بەلکە مەیلی مەحبوب داوای خزمەت دەکا و ئەگەر مەحبوب بیهوێ دڵدار خەریکی خزمەت دەبی و خزمەتیشی لە دەست دێ. ئەگەر مەحبوب نەبیهوێ، تەزکی خزمەت دەکا. تەزکی خزمەت دژی مەحەببەت نیه.

ئاخر، ئەگەر ئەو خزمەت نەکا، ئەو مەحەببەتە تێیدا خزمەت دەکا. چونکە ئەسل مەحەببەتە و خزمەت فەرعی مەحەببەتە. ئەگەر سەردەست [ی کەوا] بجوولێتەوه، ئەو جوولێتەوه. ئیلا پێویست نیه کە ئەگەر دەست بجوولێتەوه، سەردەستیش بجوولێتەوه. بۆ وێنە کەسێک جووبەیهکی گەرەمی هەیە، وەها کە دە جووبە دا دەگەوزێ کە جووبە ناجوولێتەوه - لەوانەیه. ئیلا جوولانەوهی جووبە مومکین نیه، بۆ جوولێتەوه کەسێک.

هەندیک جووبەیان بە کەس داناوه و سەردەست بە دەست و کەوش و پاچەیی شالواریان بە پێ داناوه. ئەم دەست و پێیه، سەردەست و پێتاوهی دەست و پێیهکی دیکەیه. دەلێن « فلان ژێردەستی فلانە » و « فلان دەستی بە زۆر شت رادەگا » و « فلان قسە دەستی دەداتی. » بێشک غەرەز لەو دەست و پێیه، ئەم دەست و پێیه نیه.

ئەو ئەمیرە هات و ئیمەیی کۆ کردەوه و خۆی رویشت - هەر ئەوجۆرەیی کە هەنگ، میو و هەنگوینی کۆ کردەوه و خۆی رویشت، فری. چونکە وجوودی ئەو شەرت بوو. ئاخر، بەقای ئەو شەرت نیه. دایک و باوکەکانی ئیمە وەک هەنگن کە داواکەر و داواکراو و ئاشق و مەعشوق لێک کۆ دەکەنەوه و خۆیان لەپەر دەفرن. هەقتەعالا ئەوانی کردۆتە هۆ لە کۆ کردنەوهی میو و هەنگوین دا. میو و هەنگوین دەمیننەوه و باغەوان. ئەوان خۆشیان لەو باغە دەرناکهون. ئەمە وەها باغێک نیه کە بکری لێی دەرکەوی، ئیلا لە گۆشەیهکی باغ بۆ گۆشەیهکی دیکە دەچن.

لەشی ئیمە وەک شەلخەیهکە و میو و هەنگوینی ئەشقی هەقی تێدایە. هەنگەکان - دایک و باوکەکان - هەرچەند هۆن، بەلام تەریبەت لە باغەوان وەردەگرن و شەلخە

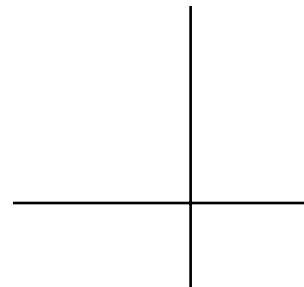

باغهوان سازى دهكا .

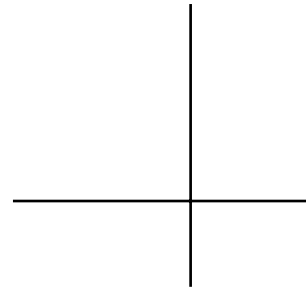
ههفتهعالا روخسارىكى دىكهى دا بهو ههنگانه . ئهوهدم كه ئهوكارهيان دهكرد ، بهرگى دىكهيان دهبر دابوو به پى ئهوكاره . كه چوونه عالهمى دىكه ، بهرگيان گۆرى . چونكه لهوئى كارى دىكهيان لىدهوهشپتهوه ، دنا ئهوكهسه هه ئهوهيه كه پىشتر بوو . وهها كه بۆ وینه كهسپك چوو رهم و بهرگى شهپى دهبر كرد و چهكى له خو بهست و خوودى ده سهر كرد ، چونكه رۆژى شهپ بوو . بهلام كه بپته بهزم ، ئهو بهرگانه دادهكهنى ، چونكه خهريكى كاريكى دىكه دهپى ، دنا كهس هه ئهوكهسهيه ، ئىلا چونكه تۆ ئهوت دهو بهرگه دا دپوه ، كاتىك يادى بكهى ، دهو بهرگ و بهو بىجمه دهتهوئى بپهينيه بهر زهين - ههچهند سهه بهرگيشى گۆرىبى .

كهسپك ئهنگوستيلهيهكى له شوپنىك ون كرد . ههچهند لهوئى لايبهرن ، ئهو له دهوروبهرى ئهو شوپنه دهگهپى - يانى « من لىرهم ون كردوه ! » وهها كه خاوهن تازيه له دهورى گۆر دهگهپى و به دهورى خاك دا بپخه بهر تهواف دهكا و راپدهموسى - يانى « ئهنگوستيلهكهه لىره ون كردوه . » ئهوكهى ئهو شوپنه جى دپلى ؟ ههفتهعالا گهلىك سهنعهتى كرد و دهستهلاتى خوئى نواند ههتا رۆژىك و دوو ، رووح له قالب بدا بۆ حىكمهتى خودايى . مرؤف ئهگه به قابلهوه ساتىك له گۆر دابنپشى ، ترسى ئهوه ههيه كه شپت بى . كهوايه چلونه كاتىك له داوى روخسار و كۆلكهى قالب بفرى ، كهى لهو شوپنه دهپنىتهوه ؟ ههفتهعالا ئهوهى بۆ ترساندى دللكان و زياد كردنى خوؤف ، كرده نيشانه ههتا خهلك خوؤفى گۆر و خاكى رهش بيانگرى . وهها كه له رىگا ، كاتىك له شوپنىك له كاروانىك بدن ، ئهوان دوو سى بهرد له سهريهك دادهنپن ، بۆ نيشانه : يانى ئىره شوپنى مهترسىيه . ئهو گۆرهش ، ههروايه ، نيشانهيهكى ههستپىكراوه بۆ شوپنى مهترسى . ئهو خوؤفه شوپن له سهردلىان دادهخا ، پىويست ناكا به عمهل بى . بۆ وینه ئهگه بلىن كه « فلان كهسه له تۆ دهترسى » بى ئهوهى كه كاريك بكا تۆ مپهريك له ههق ئهو دا ههست پىدهكهى بپشك . بهلام ئهگه به پىچهوانهى ئهمه بلىن كه « فلانه هپج ترسى له تۆ نيه و تۆ له دلى ئهو دا سامىكت نيه » به دواى ئهوه دا ، بى ئهوهى كه كاريكى كردبى ده دلت دا لپى تووره دهپى .

ئهو راكردنه له بهر خوؤفه . ههموو عالهم رادهكهن ، ئىلا راكردنى ههركهس به پى حالى ئهوكهسهيه . له مرؤف دا جوړىك و له گيايهكان دا جوړىك و له رووحهكان دا جوړىكى دىكه . راكردنى رووح بى ههنگاو و بى نيشانهيه . ئاخىر ، سهپرى بهرسيله

بکه که چهندهی راکرد ههتا گه‌یشته سیوادی تری! هه‌ر که شیرین بوو، ده‌ستبه‌جی، به‌و پله‌یه ده‌گا. ئیللا ئه‌و راکردنه وه به‌رچاو نایه و هه‌ست پیناکری. ئیللا که بگاته ئه‌و پله‌یه، ده‌رده‌که‌وئێ که گه‌لیک رایکردوه هه‌تا گه‌یشتوته ئیره. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که که‌سیک ده‌چیتته نیو ئاو و که‌س چوونه‌که‌ی نابینی. که له‌پر سه‌ر له ئاو ده‌رکیشی، ده‌رده‌که‌وئێ به بن ئاو دا رو‌یشتوه که گه‌یشتوته ئیره.

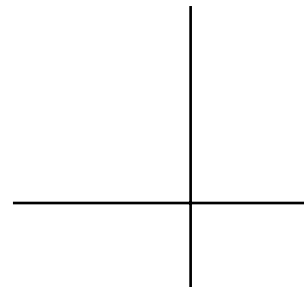
مه‌ه‌به‌ت له تهرازوو دا ناگونجی!

سه‌رت‌ر بوونی ئەبووبه‌کر له خه‌لکی دیکه نه‌ک له‌به‌ر نوپژی زۆر و رۆژووی زۆره، به‌لکه له‌به‌ر ئەوه‌یه که عینایه‌تی پیکراوه و ئەویش مه‌ه‌به‌تی ئەوه.

له قیامه‌ت، کاتیک نوپژه‌کان بێن، له تهرازوو بێن و رۆژووکان و سه‌ده‌قه‌کانیش. به‌لام کاتیک مه‌ه‌به‌ت بێن، مه‌ه‌به‌ت له تهرازوو دا ناگونجی. که‌وايه ئەسل مه‌ه‌به‌ته. نووکه، ئەگه‌ر مه‌ه‌به‌ت ده‌خۆت دا ده‌بینی، ئەو زیاده‌که هه‌تا پتر بێ! کاتیک سه‌رمایه‌ت ده‌خۆت دا دیت - که ئەویش داوايه - ئەو به‌ داوا، زیاده‌که! ده‌نا ئەگه‌ر زیادێ نه‌که‌ی، سه‌رمایه‌ له کیست ده‌چی.

که‌متر له زه‌وی نی. زه‌وی به‌ هه‌لگێر و وه‌رگێر کردن به‌ پیمه‌ره، شپووی ده‌که‌ن و گیای ده‌دا. ئەگه‌ر ته‌رکی به‌که‌ن، ره‌قه‌ن ده‌بی. که‌وايه کاتیک ده‌خۆت دا داوايه‌کت دیت، دپی و ده‌رۆی و مه‌لی که « له‌م رۆشینه‌ چ فایده‌؟ » تۆ برۆ، فایده‌ خۆی ده‌رده‌که‌وێ. رۆشینه‌ که‌سیک به‌ره‌و دوکان، جگه‌ له‌ حاجه‌ت دان‌نیه: هه‌فته‌عالا بژیو ده‌دا - که ئەگه‌ر له‌ مال دانیشی، له‌و داوايه‌ بێنیا‌ز بێ، بژیوی ناگا. سه‌یره، ئەو ساوايه‌ی که‌ ده‌گری، دایک شیری ده‌دات. ئەگه‌ر به‌ می‌شکی دابی که « چ فایده‌یه‌ک له‌و گریانه‌ی من دایه‌ و چۆن ده‌بێته‌ هۆی شیر دان » له‌ شیر بێه‌ش ده‌بی. ئیستا ده‌بێن که‌ له‌به‌ر ئەو هۆیه، شیر به‌و ده‌گا.

ئاخر، ئەگه‌ر که‌سیک بێر له‌وه‌ بکاته‌وه‌ که « له‌م رکوع و سجووده‌ چ فایده‌یه‌ک هه‌یه، بۆچ بیکه‌م؟ » لای ئەمیریک و سه‌رۆکیک که‌ ئەم خزمه‌ته‌ی ده‌که‌ی و رکوع ده‌که‌ی و چۆک داده‌ده‌ی، ئاخر ئەو ئەمیره‌ رحمه‌ت پیده‌کا و کوته‌ نانیکت ده‌دات. ئەو شته‌ی که‌ ده‌ ئەمیر دا رحمه‌ت ده‌کا پیست و گوشتی ئەمیر نیه. دوا‌ی مه‌رگ، ئەو پیست و گوشته‌ ده‌مینیته‌وه، له‌ خه‌و و له‌ بیهۆشیش دا، به‌لام ئەم خزمه‌ته‌ زایه‌ ده‌بی لای ئەو. که‌وايه‌ زانیمان که‌، رحمه‌ت ده‌ ئەمیر دایه‌ و وه‌به‌ر چا‌و نایه‌ و نابیندێ. که‌وايه‌ چۆن ده‌کرێ ده‌ پیست و گوشت دا شتی‌ک خزمه‌ت بکه‌ین که‌ نایبێن، له‌ ده‌ره‌وه‌ی گوشت و پیستیش دا مومکینه‌ و ئەگه‌ر ئەو شته‌ی که‌ ده‌ پیست و گوشت دایه‌ شاره‌وه‌ نه‌با، ئەبووجه‌هل و مسته‌فا یه‌ک ده‌بوون. که‌وايه‌ فه‌رقیک ده‌ نیوان ئەوان دا نه‌ده‌بوو.

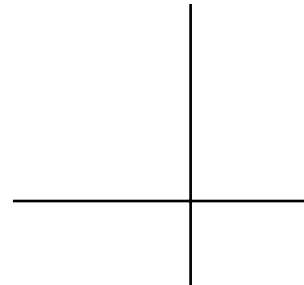
ئەم گوێیە لە روالەت دا، کەپ و ژنەوا، یەکیکە - فەرقتیک نیە. ئەو هەر قالبیکە و ئەم هەر قالبیک. ئیلا ئەوەی کە ژنەوایی - یە دەو دا شاراوویە، ئەو وەبەر چا و نایە. کەوا یە ئەسل ئەو عینایەتە. تۆ کە ئەمیری، تۆ دوو غولامت هەبێ: یەک خزمەتیک زۆری کردووە و بۆ تۆ گەلیک سەفەری کردووە و ئەوی دیکە تەوێزە لە بەندایەتی دا. ئاخر، دەبینم کە مەحەبەت پتر بەو تەوێزە هەیه هەتا خزمەتکارە کە. هەرچەند ئەو بەندە خزمەتکارە ی و پشست گوێ نادە ی، بەلام وا هەلەدەکەوێ.

لە سەر عینایەت ناتوانی حوکم بکە ی. ئەم چاوی راست و چاوی چەپ هەردووک لە روالەت دا یەکن. سەپەرە، چاوی راست چ خزمەتیک کردووە کە چەپ نەیکردبێ؟ و دەستی راست چ کاریکی کردووە کە چەپ نەیکردبێ؟ هەر وەتر پێی راست؟ بەلام عینایەت بە چاوی راست درا و هەر وەتر هەینی لە چاوی باقی رۆژەکان سەر وەتر کرا. نووکە، ئەو هەینی - یە چ خزمەتیک کرد کە رۆژەکانی دیکە نەیانکرد؟

ئەگەر کوێرێک بلی کە « منیان وەها کوێر خولقاندووە، ببوورن! » بەو قسەبە کە « کوێرە » و « ببوورن » کە لکی پیناگا و لەو رەنجە رزگاریی نایە. ئەو کافرانی کە دە کوفر دان، ئاخر لە رەنجی کوفر دان و دیسان کە چاوی لێدەکەین، ئەو رەنجەش عەینی عینایەتە. چونکە ئەو لە راحەتی دا خودا فرامۆش دەکا، کەوا یە لە رەنج دا یادی دەکا.

کەوا یە دۆزەخ پەرستگا و مزگەوتی کافرانی، چونکە لەوێ یادی هەق دەکەن - هەر وەک لە زیندان دا و لە کوێرەوهریی و ددان ئیشە دا. کە رەنج دابێ، غەفلەت دەدرێ، ئیقرار بە حەزرتی هەق دەکا و دەنالینێ کە « یارەب، یارەحمان و یاهەق! » چاک بۆو، دیسان پەردە ی غەفلەت دادەکەوێ، دەلی « کوا خودا؟ نایبێنمەو، نایبێنم، لە چی بگەرێم؟ » چۆنە کە لە کاتی رەنج دا دیتت و دیتتەو، ئیستا نایبێنمەو؟ بەلام چونکە لە رەنج دا دەیبینی، رەنجت لێ دادین هەتا ناوی خودا بەری. چونکە عالەم و ئاسمان و زەوی و مانگ و هەتاو و ئەستێرەکان و چاک و خراپی بۆ ئەو خولقاند کە یادی ئەو بکەن و بەندایەتی ئەو بکەن و شوکرانەبژیری ئەو بن. کاتیک کافرەکان لە راحەتی دا نایکەن و مەبەست لە خولقانیشت یادی ئەو، کەوا یە دەچنە جەهەننەم هەتا یادی بکەن.

بەلام بۆ دیندارەکان رەنج پێویست نیە. ئەوان لەو راحەتیە دا، لەو رەنجە غافل نین و ئەو رەنجە دايم بە حازر دەبینن. هەر وەک مندالیکی ژیر کە جاریک پێی لە فەللاقی بێستەن، بەس بێ. فەللاقی لە یاد ناکا. بەلام مندالی گەوج فرامۆشی دەکا.

تۆ وینەیی خۆتی!

له سه‌ردهمی عومه‌ر، پیاویک بوو که زۆر پیر ببوو، وه‌ها که کچه‌که‌ی شیریی ده‌دایه و وه‌ک مندالی ساوا به‌ خێوی ده‌کرد. عومه‌ر به‌و کچه‌ی فه‌رموو که « له‌م زه‌مانه‌ دا، ئه‌وه‌ندی تۆ خزمه‌تی باوکت ده‌که‌ی هێچ مندالیک ئه‌و ئه‌مه‌گه‌ی نه‌داوه‌ته‌وه. »

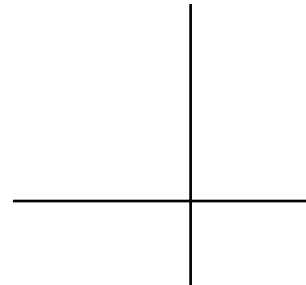
ئهو ولامی داوه‌ که « راست ده‌فه‌رمووی. به‌لام ده‌ نیوان ئه‌مه‌گی من و ئه‌مه‌گی باوکی من دا جیاوازییه‌ک هه‌یه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ که له‌ خزمه‌ت کۆتایی ناکه‌م - کاتیکی که باوکم منی به‌ خێو ده‌کرد و خزمه‌تی ده‌کردم، له‌رزنی تیده‌که‌وت که نه‌کا به‌لایه‌کم به‌ سه‌ر بێ، که‌چی من خزمه‌تی باوکم ده‌که‌م و شه‌و و رۆژ دوعا ده‌که‌م و مردنی ئه‌و له‌ خودا داوا ده‌که‌م هه‌تا زه‌حمه‌ته‌که‌ی له‌ سه‌ر شانم بێته‌وه. من ئه‌گه‌ر خزمه‌تی باوکم ده‌که‌م، ئه‌و له‌رز تیکه‌وتنی ئه‌و بۆ من، ئه‌وه‌ی له‌ کوێ بێنم؟ »

عومه‌ر فه‌رمووی که « من حوکم له‌ سه‌ر رواله‌ت کرد و تۆ کاکله‌که‌یت گوت. »

فه‌قی ئه‌وه‌یه‌ که ئاگاداری کاکلی شته‌کان بێ و هه‌قیقه‌ته‌که‌ی بزانی. حاشا له‌ عومه‌ر که سه‌ری له‌ هه‌قیقه‌ت و رازی کاره‌کان ده‌رنه‌چوو بێ! ئیلا سیره‌تی سه‌هابه‌ وه‌ها بوو که خۆی بشکێنێته‌وه و په‌سنی که‌سی دیکه‌ بکا.

گه‌لێک که‌س هه‌ن که هێزی حوزووریان نیه و له‌ غه‌یبه‌ت دا حالیان خۆشته‌ره. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که هه‌موو رووناکی رۆژ له‌ هه‌تاوه. ئه‌گه‌ر که‌سیک ته‌واوه‌تی رۆژ سه‌یری هه‌تاو بکا، هێچ کاریکی له‌ ده‌ست نایه و چاوی زه‌ق ده‌بێته‌وه. بۆ ئه‌و واباشته‌ره که خۆ به‌ کاریکه‌وه‌ خه‌ریک بکا - و ئه‌ویش غه‌یبه‌ته‌ له‌ سه‌یری هه‌تاو. هه‌روه‌تر، لای نه‌خۆش باسی ته‌عامی خۆش هان دانی ئه‌وه‌ بۆ هێز هاتنه‌وه‌ به‌ر و کرانه‌وه‌ی ئیشتیا، هه‌رچه‌ند حوزووری ئه‌و خۆراکانه‌ زیانی بۆ ئه‌و هه‌بێ.

که‌وايه‌ ده‌رکه‌وت که بۆ داوا کردنی هه‌ق، له‌رز و ئه‌شق گه‌ره‌که. هه‌رکه‌س له‌رزنی نه‌بێ، له‌ سه‌ری واجبه‌ خزمه‌تی له‌رزاه‌کان بکا. هێچ میوه‌یه‌ک له‌ ساقه‌تی دره‌خت ناروێ، چونکه‌ له‌رزیا نیه. سه‌ر لکه‌کان ده‌له‌رزین. به‌لام ساقه‌تی دره‌ختیش به‌ هێزه‌ بۆ سه‌رله‌که‌کان و بۆ خاتری میوه‌ له‌ برینی ته‌ور له‌ ئه‌مان دایه و کاتیکی له‌رزهی

ساقه‌تی دار له ته‌وره‌وه بی، بو‌ئو نه‌له‌رزان باشته‌ه و وه‌ستاوی چاکتر، هه‌تا خزمه‌تی له‌رزاه‌ه‌کان بکا. چونکه « معین الدین »، « عین الدین » نیه - به‌هۆی میمیک که زیاد بوو له‌سه‌ر « عین » ئه‌و زیادییه‌ی « میم » که موکوورییه. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که شه‌ش قامک هه‌بی. هه‌رچه‌ند زیاده، به‌لام که موکوورییه. ئه‌هه‌د که‌ماله و ئه‌حمه‌د هه‌شتا له‌پله‌ی که‌مال دانیه. که ئه‌و « میم » نه‌می‌نی، به‌ته‌واوه‌تی ده‌بیته که‌مال. یانی هه‌ق موحیتی هه‌موو شتیکه، هه‌رچی لی زیاد بکه‌ی، که موکوورییه. ژماره‌ی یه‌ک ده‌گه‌ل هه‌موو ژماره‌یه‌ک هه‌یه و به‌بی ئه‌و، هه‌یچ ژماره‌یه‌ک مومکین نیه.

سه‌ید بوره‌انه‌ددین فایده‌ی ده‌فه‌رموو. گه‌وجیک ده‌نیو قسه‌ی ئه‌و دا گوتی که «ئیمه قسه‌یه‌کمان ده‌وی بی‌وینه!»

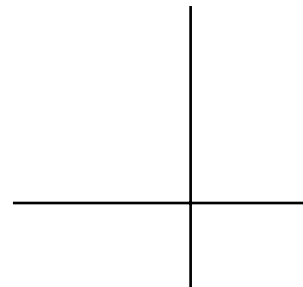
فه‌رموی که « تو بی‌وینه‌ی؟ وه‌ره هه‌تا قسه‌ی بی‌وینه بیسی! »

ئاخر، تو وینه‌ی خو‌تی. تو ئه‌مه نی. ئه‌و که‌سه‌ی تو سی‌به‌ری تو‌یه. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که که‌سیک مرد ده‌لین « فلانی رو‌یشت » ئه‌گه‌ر ئه‌و ئه‌مه با، که‌وایه چوو کو‌ی؟ که‌وایه ده‌رکه‌وت که رواله‌تی تو وه‌ک ده‌روونی تو‌یه، هه‌تا له‌ رواله‌تی تو ئیستدالی ده‌روون بکه‌ن.

هه‌ر شتیک که وه‌به‌ر چاو دی، له‌به‌ر خه‌ستییه. وه‌ها که هه‌ناسه له‌ گه‌رما دا نابیندی، ئیلا که سه‌رما داها‌ت، له‌به‌ر خه‌ستی، وه‌به‌ر چاو دی.

له‌سه‌ر نه‌بی واجبه‌که باسی هه‌زی هه‌ق بکا و بانگه‌وازیی سزا. ئیلا له‌سه‌ر ئه‌و واجبه‌یه که ئه‌و که‌سه‌ه بگه‌یه‌نیه‌ته‌پله‌ی ئیستعداد. چونکه ئه‌وه‌کاری هه‌قه و هه‌ق دوو سفه‌تی هه‌یه: قه‌هر و لوتف. ئه‌نبیا نوینه‌ری هه‌ردووکیان. ئیمانداران نوینه‌ری لوتفی هه‌قن و کافران نوینه‌ری قه‌هری هه‌ق. ئه‌وانه‌ی که دانی پیدا دین، خو‌یان ده‌ئنبیا دا ده‌بیننه‌وه و ده‌نگی خو‌یان له‌وه‌وه ده‌بیسن و بو‌نی خو‌یان له‌و دا ده‌زانن. که‌وایه که‌س مونکری خو‌ی نابی. له‌به‌ر ئه‌وه‌یه ئه‌نبیا به‌ئوممه‌ت ده‌لین که «ئیمه ئیوه‌ین و ئیوه ئیمه‌ن. ده‌نیوان ئیمه‌ دا بیگانیه‌ی نیه.»

که‌سیک ده‌لی که « ئه‌مه ده‌ستی منه » هه‌یچ داوای شایه‌تی لیناکه‌ن - چونکه ئه‌ندامیکی پیوه‌لکاوه. به‌لام ئه‌گه‌ر بلی « فلانی کوری منه » داوای شایه‌تی لینده‌که‌ن - چونکه به‌شیکی پیوه‌نه‌لکاوه.

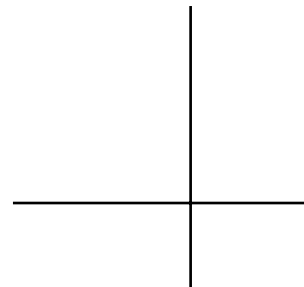

هيووا بهر مهده!

حه زهتي ره سوول فهرمووي: خرابترين زانايان ئهوانه ن كه بو لاي حاكمان دهچن و باشتري حاكمان ئهوانه ن كه بو لاي زانايان دهچن. ميريك كه بچيته بهر دهركاي هه ژارهكان، ميريك شايه نه و چ ناحهزه بو هه ژاريك كه بچيته بهر دهركاي مير.*

خه لك له رواله تي ئه و قسه يه گه يشتون كه « نابي زانا بچيته زياره تي مير هه تا له ريزه ي خراپاني عالم دا نه بي ». مانا كه ي ئه وه نيه كه پييانوابوه، به لكه مانا كه ي ئه وه يه كه « شه رپي عالم ئه و كه سه يه كه يارمه تي له دهسته لاتدار وه رگري و ليها تووي و به رژه وه ندي ئه و به هوي دهسته لاتداره كانه وه بي و له ترسي ئه وان، له پيشدا ئه و نيه ته ي فيره خو كردي كه ميره كان خه لاتم ده ده ني و ريزم ده گرن و پله و پايه م پنده سپيرن ». كه وايه ئه و به هوي ميره كانه وه پيگه يشتوه و له نه زانينه وه به گه يشتوته زانباري و كاتيک بوو به زانا له ترس و سياسه تي ئه وان به نه ده ب ده بي و به م پييه ده چيته پيش سه ركه وتوو يا سه رنه كه وتوو. به گشتي چ مير به رواله ت بچيته زياره تي ئه و، يا ئه و بچيته زياره تي مير، ئه و زياره تكه ره و مير زياره تڪراو. به لام كاتيک زانا له هه ولى ئه وه دابووي كه به هوي دهسته لاتداران به زانباري نه گه يشتي، به لكه زانستي ئه و يه كه م و ئاخه هر بو خودا بي و شيوه و شيوازي ئه و بو ريگاي خير بي، كه مه يلي ئه و هه ر ئه وه يه و جگه له وه ي پيناكري - هه روهك ماسي كه جگه له ئا و نه تواني بزي و بمينيته وه. وه ها زانايه ك نه گه ر بچيته لاي مير به رواله ت زياره تڪراوه و مير زياره تڪه ر، چونكه له ته واوي حاله ته كان دا مير له و وه رده گري و يارمه تي ليده خوازي؛ ئه و وهك هه تاوي پرسنگداره، كاري ئه و عه تا و به خشي نه.

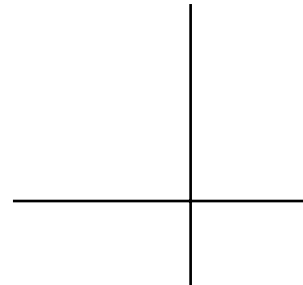
مسته فا كافره كانى تيكشكاندبوو و كيشه وه و تالانى كردبوو، گه ليك ديلي گرتبوو، به ندي له دهست و پي كردبوون و له نيو ئه و ديانه دا، يه كيان مامى ئه و بوو - عه بباس. ئه وان ته واوه تي شه و له به نده دا و له بيده سه ته لاتي و چاره ريشي دا ده گريان و ده پارانه وه و هيوايان له خو بريبوو و چاوه رواني تيغ و كوشتن بوون. مسته فا چاوي ليكردن و پيكه ني. ئه وان گو تيان « ديتت كه به شه رييه ت ده و دا هه يه

و ئهوهی که ئیدعای دهکرد ده من دا به شه‌ریهت نیه، به پیچه‌وانه‌ی راستی بوو؟ نووکه چاو له ئیمه دهکا، ئیمه لهو بهند و کوۆت و زنجیره دا به ئه‌سیری خوۆی ده‌بینی، شاد ده‌بی - هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که نه‌فسانییه‌کان کاتیک به سه‌ر دوژمن دا زال ده‌بن و ئه‌وان به زه‌لیلی خوۆیان ده‌بین، شاد ده‌بن و به‌زم ده‌گێرن. «

مسته‌فا ده‌روونی ئه‌وانی خوینده‌وه، گوئی « نا - حاشا که من له‌به‌ر ئه‌وه پێکه‌نم که دوژمن به زه‌لیلی به‌رده‌ست ببینم یا زیان به ئیوه بگه‌یه‌نم و له‌وه شاد بم! به‌لکه، له‌وه پێکه‌نینم دی که به چاوی سه‌ر ده‌بینم قه‌ومیک له تون و دوژه‌خ و دووکه‌لانی ره‌ش، به کوۆت و زنجیر، به کێشه‌کێش و به زۆر، بو لای به‌هه‌شت و رزوان و گولستانی ئه‌به‌دییان ده‌به‌م، که چی ئه‌وان هات و هاواریان هات که بوچی ئیمه له‌وه مه‌ترسی و ته‌نگزه‌یه، بو ئه‌و گولشه‌ن و په‌ناگایه ده‌به‌ی؟ پێکه‌نینم دیت. سه‌ره‌رای ئه‌مه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که ئیوه هیشتا ئه‌و روانگه‌یه‌تان تیدا پێکه‌نه‌هاتوه له‌مه‌ی که ده‌لیم، تێگه‌ن و به ئاشکرا ببینن. هه‌فته‌عالا ده‌فه‌رمی که به ئه‌سیره‌کان بلی «ئیوه له پێشدا له‌شکرتان کوۆ کرده‌وه و شه‌وکه‌تیک زۆر و له سه‌ر پیاوه‌تی و پاله‌وانه‌تی و شه‌وکه‌تی خوۆتان برۆایه‌کی ته‌واوتان هه‌بوو. به خوۆتان گوت که ئیمه وه‌ها ده‌که‌ین، موس‌لمانه‌کان وه‌ها تێکه‌ده‌شکێنن و ده‌یانبه‌زینن و قادریک له خوۆتان قادرتر نه‌ده‌یت و قاهریک له سه‌رووی قه‌هری خوۆتان نه‌ده‌ناسی. به‌ناچار، ئه‌وه‌ی که ته‌گبیرتان لیکردبووه که وه‌ها بی، ته‌واوی به پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه. دیسانیش ئیستاش که خوۆتان رێنیشتوه، له‌و عیله‌ته‌ تۆبه‌تان نه‌کردوه: هیوا برۆان و له سه‌رووی خوۆتان قادریک نابینن. که‌وايه ده‌بی له حالی شه‌وکه‌ت و ده‌سه‌لآت من ببینن و خوۆتان به به‌زیوی من دابنن هه‌تا له کاره‌کانتان دا سه‌رکه‌وتوو بن و له حالی خوۆف دا هیوا برۆان له من مه‌بن - که قادرم ئیوه له خوۆف رزگار بکه‌م و هیمن بکه‌مه‌وه. ئه‌وکه‌سه‌ی که له مانگایه‌کی سپی گایه‌کی ره‌ش ده‌ردین، ده‌توانی له مانگای ره‌شیش گای سپی ده‌ربین. نووکه، له‌و حاله‌ دا که ئه‌سیرن، هیوا له‌ چه‌زهره‌تی من مه‌برن، هه‌تا ده‌ستتان بگرم! نووکه، هه‌فته‌عالا ده‌فه‌رموی که ئه‌ی ئه‌سیره‌کان، ئه‌گه‌ر له مه‌زه‌به‌ی په‌که‌م پاشگه‌ز بنه‌وه و له خوۆف و ترس دا من ببینن و هه‌موو حالیک دا خوۆتان به به‌زیوی من دابنن، من ئیوه له‌و خوۆفه رزگار ده‌که‌م و هه‌ر مالیک که لیتان به تالان چوه و فه‌وتاه، هه‌مووتان ده‌ده‌مه‌وه - به‌لکه پتر له‌و و باشتر له‌و - و له ئیوه خوۆش ده‌بم و ده‌وله‌تی ئاخه‌رتیش له ده‌وله‌تی دونیاتان زیاد ده‌که‌م. «

عه‌بباس گوئی « تۆبه‌م کرد و له‌وه‌ی که بووم پاشگه‌ز بوومه‌وه! »

مسته‌فا فه‌رمووی که « ئەو ئیدعایه که دهیکه‌ی، هه‌قته‌عالا داوای نیشانه‌ت
لێده‌کا! »

عه‌بباس گوتی « بیسمیلا! چ نیشانه‌یه‌کت دهوئ؟ »

فه‌رمووی که « له‌و مالانه‌ی که ماوتن، پێشکه‌شی له‌شکری ئیسلامی بکه، هه‌تا
له‌شکری ئیسلام قه‌وه‌ت بگری - ئەگه‌ر بوویه موسلمان و چاکه‌ی ئیسلام و
موسلمانیت دهوئ! »

گوتی « یا ره‌سوول، چم بۆ ماوه‌ته‌وه؟ هه‌موویان به‌ تالان برده‌وه. هه‌سیرێکی
شریان به‌جی نه‌هێشته‌وه! »

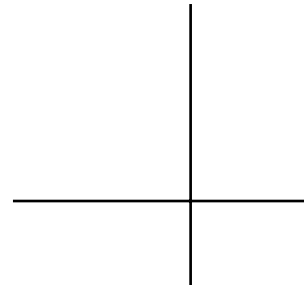
فه‌رمووی که « دیتت راست نه‌بووی و له‌وه‌ی که بووی پاشگه‌ز نه‌بوویه‌وه! پیتبلیم
که چه‌نده‌ت مال هه‌یه و به‌ کیت سپارده‌وه و له‌ کوئ شارده‌وته‌وه و ناشتووته؟ »
گوتی « حاشا! »

فه‌رمووی که « ئەوه‌نده‌ت مالی بژارده‌ به‌ دایکی فه‌زل نه‌سپارده‌وه و ده‌ دیوار دا
نه‌تشارده‌وته‌وه و وه‌سیته‌ت نه‌کردوه به‌ وردی که ئەگه‌ر هاتمه‌وه به‌ خوومی
ده‌سپێریه‌وه و ئەگه‌ر به‌ سلامه‌ت نه‌هاتمه‌وه به‌ فلانه‌ به‌رژه‌وه‌نده‌ی ده‌ده‌ی و ئەوه‌ند به
فلان و ئەوه‌ندی بۆ تو بی؟ »

کاتیک عه‌بباس ئەوه‌ی بیست، قامکی به‌رز کرده‌وه و به‌ راستییه‌کی ته‌واو ئیمانی
هێنا و گوتی « ئە‌ی پێغه‌مبه‌ر، به‌ هه‌ق، من پیموابوو به‌خت رووی تیکردووی له
ده‌وری فه‌له‌ک - چونکه‌ پێشینیانی وامان هه‌بوون له‌ پادشاکان - وه‌ک هامان و
شه‌دا و نه‌مرود و غه‌یره. که ئەوه‌ت فه‌رموو، لیم ده‌رکه‌وت و تیگه‌هیشتم که ئەو
به‌خته‌ هی ئەو سه‌ره‌یه که ئیلاهی و ره‌بانییه. »

مسته‌فا فه‌رمووی « راست ده‌که‌ی. ئەوجاره‌ بیستم که ئەو زوناره‌ شکه‌ی که ده
ده‌روونت دابوو شکا و زرینگی گه‌یشه‌ گویم. من گوئییه‌کی شاراوهم هه‌یه له‌ عینی
گیان دا، که هه‌رکه‌س زوناری شک و شرک و کوفری بشکی، من به‌ گوئی شاراوهم
ده‌بیسم و زرینگی ده‌گاته‌ گوئی گیانی من. نووکه، راسته‌ که راست بوویه‌وه و
ئیمانته‌ هێناوه. »

خوداوه‌ندگار بۆ شی کردنه‌وه فه‌رمووی که « من ئەمه‌م به‌ ئەمیر په‌روانه‌ بۆ ئەوه
گوت که، تو له‌ پێشدا موسلمانیک بووی که ده‌تگوت خویم فه‌دا ده‌که‌م و ئەقل و را و

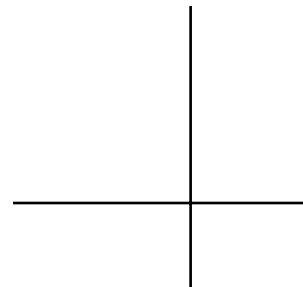
تهگبیری خۆم بۆ بهقاي ئیسلام و پهرهگرتنی ئههلی ئیسلام فهدا دهکهم، ههتا ئیسلام بمینیتهوه. چونکه بروات به رای خۆت کرد و ههقت نه دیت و هه مووت له ههقهوه نه زانی، له بهر ئهوه ههفتههالا ههر ئهوه هۆیه و ئهوه ههولیه تۆی کرده هۆی که مایهسی ئیسلام - که تۆ دهگهڵ تاتار بوویه یهک و یارمهتیا ن دهدهی ههتا شامیهکان و میسریهکان فهنا بکهی و وهلاتی ئیسلام ویران بکهی. که وایه ئهوهی که هۆی بهقاي ئیسلام بوو، کردت به هۆی که مایهسی ئیسلام. که وایه لهو حالهته دا، روو له خودا بکه - که شوینی خۆفه - و سهدهقهی بده ههتا تۆ له حالهتی خراپ - که خۆفه - رزگار بکا و هیوای لیمه پیره ههچهند تۆی لهو حالهته تووشی وهها به لایهک کرد! ئهوه تاعهتهت به هی خۆت زانی بۆیه تووشی ئهوه به لایه بووی. نووکه، لهو به لایهش دا، هیوا بپراو مهبه و بپاریتوه - که ئهوه قادره لهو تاعهتهی که بوو به لایه، لهو به لایه تاعهت پهیدا بکا و تۆ لهوه پهشیمان بیهوه و ئهسبابیک پیکبیتنی که تۆ دیسان بۆ پهرهگرتنی ئههلی موسلمانهتی ههول بدهی و بپیته هۆی قهوهتی موسلمانهتی. »

خودا وهندگار فهرمووی که « من ئهوهم به ئهمیر پهروانه گوت ههتا لهمه تیبگا و لهو حالهته دا سهدهقهی بدا و بپاریتوه - که له حالهتی بهرزیی دابه زیوته سهه نزمی و دهبی لهم حالهته دا هیوادار بی. »

ههفتههالا به مهکره: روخساری جوان ساز دهکا و ده دهروونیان دا روخساری دزیو - ههتا مروؤف لهخۆبایی نهبی که « من رایهکی باش و کاریکی باشم لیده رکهوت و رووی تیکردم »

باش دیاری دهکهی و له راستی دا، دزیوه. دزیو دیاری دهکهی و له راستی دا، باشه. که وایه به ئیمه ههرشتیک وهها بنوینه که ههیه، ههتا ده داو نهکهوین و گومرا نهین.

* قال النبی علیه السلام شر العلماء من زار الامراء و خیر الامراء من زار العلماء نعم الامیر علی باب الفقیر و بئس الفقیر علی باب الامیر.

ئەقلى كۆل مۆحتاج نيه!

مستەفا دەگەل سەحابە دانىشتبوو. كافەرەكان رەخنەيان دەست پيكر د.

فەر مووى كە « ئاخىر، ئيوه هەمووتان لە سەر ئەو رايەن كە لە عالەم يەك كيك هەيه كە ئەو خاوەنى وەحى - يە، وەحى بۆ ئەو دیتە خوار، بۆ هەر كەس يەك نايەتە خوار و ئەو كەسە عەلامەت و نيشانەى هەيه، لە ئاكار و لە قەسەكانى دا، لە سيمای دا، لە هەموو بەشەكانى ئەو دا نيشانە و عەلامەتى ئەو هەيه. نووكە، كاتيك ئەو نيشانەتان ديوه، روو لەو بكەن و توند بيگرن، هەتا دەسگرۆى ئيوه بى! »

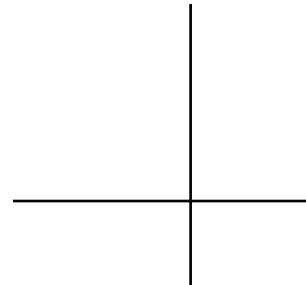
ئەوان، هەموو دەبەزان و قەسەى پتريان پينەدەما، دەستيان بۆ شير دەبرد و ديسان دەهاتنەوه و ئەسحابەكانيان ئازار دەدا و لپيان دەدان و سووكايەتيان پينەكردن.

مستەفا فەر مووى كە « سەبر بكەن، هەتا نەلپين كە بە سەر ئيمە دا زال بوون، بە زال بوون بە سەريان دا دەيانەوى كە دين ئاشكرا بكەين! خودا دەيهوى ئەو دینەى ئاشكرا بكا. »

سەحابە ماوہيەكى زۆر بە نەينى نوپزيان دەكرد و ناوى مستەفايان بە نەينى دينا. هەتا دواى ماوہيەك، وەحى هات كە « ئيوەش شير هەلكيشن و شەر بكەن! »

مستەفا كە « ئومى » پينەلپين، لەبەر ئەو نايلپين كە توانايى بە سەر خەت و زانست دا نەبوو. يانى لەبەر ئەو پينەلپين ئومى كە خەت و زانست و حيكمەتى ئەو زگماك بوو، نەك فيركراو. كەس يەك كە رەقەم لە سەر قەمەر بدا، ئەو ناتوانى خەت بنووسى؟ لە عالەم دا چ هەيه كە ئەو نەيزانى؟ چونكە هەموو لەو فير دەبن.

ئەقلى جزوو دەبى چ شتيكى سەيرى هەبى كە ئەقلى كۆل نەيبى؟ ئەقلى جزوو ئەو لپهاتوويەى نيه كە لەخويەوه شتيكى نوى ئيخترع بكا كە وەكى ئەو يا جنسى وەك ئەوى نەديبى. ئەوہى كە خەلك نووسراوہيان نووسيوه و هەندەسەى نوى و

بنیاتی نوڤیان ناوه، نووسراوهی نوڤی نین: جنسی ئەویان دیوه، لێی زیاد دهکهن. ئەو کهسانه‌ی که لهخۆوه نوڤی ئیختراع دهکهن، ئەوان ئەقلی کوللن. ئەقلی جزوو شیاوی بار هینانه، موحتاجه به ته‌علیم. ئەقلی کولل موعه‌لیمه، موحتاج نیه.

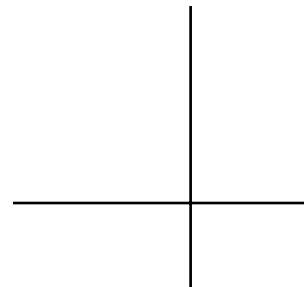
هه‌روه‌تر، ته‌واوی پیشه‌کان که پیشکنی، سه‌رچاوه و سه‌ره‌تاکه‌ی وه‌می بوه و له ئەنبیاوه فی‌ری بوون و ئەوان ئەقلی کوللن. هه‌کایه‌تی قالاو - کاتیک قابیل، هابیلی کوشت و نه‌یده‌زانی چ بکا، قالاو، قالاویکی کوشت و خاکی هه‌لکه‌ند و قالاوی تیدا ناشت و خاکی به سه‌ر داکرد. ئەو له‌و فی‌ره گوڤ هه‌لکه‌ندن و ناشتن بوو و هابیلی ناشت و هه‌روه‌تر ته‌واوی پیشه‌کان.

هه‌رک‌ه‌س که ئەقلی جزووی هه‌یه، موحتاجی فی‌ر بوونه و ئەقلی کولل دا‌هین‌ه‌ری هه‌موو شته‌کانه و ئەوان ئەنبیا و ئەولیان که ئەقلی جزوویان به ئەقلی کولل وه‌سل کردوه و بوته یه‌ک. بو وینه ده‌ست و پی و چاو و گوڤ و ته‌واوی هه‌سته‌کانی مروڤ قابیلن که له دل و له ئەقل فی‌ر بن: پی له ئەقل فی‌ره رویشتن ده‌بی، ده‌ست له دل و ئەقل فی‌ره گرتن ده‌بی، چاو و گوڤ دیتن و بیستن فی‌ر ده‌بن. به‌لام ئەگه‌ر دل و ئەقل نه‌بن، ئەو هه‌ستانه هه‌چ ده‌سته‌لاتیکیان ده‌بی و ده‌توانن کاریک بکه‌ن؟ نووکه، هه‌ر ئەوجو‌ره‌ی که ئەم له‌شه له‌چاو ئەقل و دل، پیس و خه‌سته و ئەوان له‌تيفن و ئەم پیسه به‌و له‌تيفه قایمه و ئەگه‌ر لوتف و ته‌ر و تازه‌یی هه‌یه له‌وه‌وه هه‌یه‌تی، بی ئەو مه‌حته‌له و چه‌په‌له و پیسه و نار‌ه‌وايه، هه‌روه‌تر ئەقله‌کانی چووکیش له چاو ئەقلی کولل که‌ره‌سه‌ن، له‌و فی‌ر ده‌بن و له‌و فایده وه‌رده‌گرن و پیس و خه‌سته له‌چاو ئەقلی کولل.

یه‌ک‌یک گوتی « به هیممه‌ت یادمان بکه! ئەسل هیممه‌ته. ئەگه‌ر قسه نه‌بی، با نه‌بی، قسه فه‌رعه. »

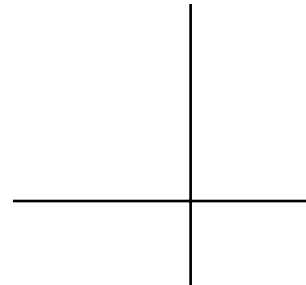
فه‌رمووی « ناخر، ئەم هیممه‌ته له‌عالمی رووحه‌کان بوو، به‌ر له‌عالمی له‌شه‌کان. که‌وايه ئیمه‌یان بو‌عالمی له‌ش له‌خۆوه هیناوه؟ ئەمه مه‌حاله. که‌وايه قسه به‌کاره و پر فایده. ده‌نکی قه‌یسی ئەگه‌ر ته‌نیا ناوکه‌که‌ی له‌زه‌وی بچینی، شتیک نارووی. که به تویکله‌وه بیچینی، ده‌رووی. که‌وايه زانیمان رواله‌تیش به‌کاره.

نوێژیش له‌ده‌روون دایه، به‌لام ناچار ده‌بی به‌رواله‌تیش ده‌ریب‌ری و رکووع و سوچه بکه‌ی به‌نواندن، ئەوسا به‌هره‌ی لیوه‌رده‌گری و به‌ئامانج ده‌گه‌ی.

نوێژی روالهت کاتییه، دایم نیه. چونکه رووح عالمی ده‌ریایه، ئه‌و نه‌هایه‌تی نیه. له‌ش به‌ستین و ویشکاییه - ته‌نگه‌به‌ره و دیاریکراو. که‌وایه نوێژی دایم به‌س بۆ رووحه. که‌وایه رووح رکووع و سو‌جده‌ی هه‌یه، به‌لام به‌ روالهت. ئه‌و رکووع و سو‌جده‌یه ده‌بی ده‌برێ چونکه مانای پێوه‌ندیی به‌ رواله‌ته‌وه هه‌یه، هه‌تا هه‌ردووک پێکه‌وه نه‌بن فایده‌ی ناده‌ن.

ئه‌مه که ده‌لێی « روالهت فه‌رعی مانایه » و « روالهت ره‌عیه‌ته و دلّ پادشا » ئاخ‌ر ئه‌و ناوانه زیاد کراون. چۆن ده‌لێی ئه‌مه فه‌رعی ئه‌وه؟ هه‌تا فه‌رع نه‌بی، ناوی «ئه‌سل» کوا ده‌رده‌که‌وێ؟ که‌وایه ئه‌و ئه‌سلێ ئه‌م فه‌رعه‌یه و ئه‌گه‌ر فه‌رع نه‌با، ئه‌و خۆی ناوی نه‌ده‌بوو. که ده‌لێی ژن، ناچار پیاو پێویسته و که ده‌لێی ره‌ب، ناچار به‌نده پێویسته و که ده‌لێی حاکم، مه‌حکومێک پێویسته.

شهری یه کهم ده گه ل خو بکه!

« ناوی ئەو لاوه چیه؟ »

« سه یفه ددین! »

فهرمووی « سه یف هه تا ده کالان دایه: ناکرێ ببینی چ سه یفیکه. سه یفه ددین ئەوهیه که بۆ دین شهر بکا و هه ولێ ئەو به ته واوه تی بۆ هه ق بێ و خیر له خه تا بدۆزیته وه و هه ق له باتل جیا بکاته وه. ئیلا شهر یه کهم ده گه ل خو ی بکا و ئەخلاقێ خو ی خاوین بکاته وه. له خو یه وه ده ست پێبکا و هه مو نه سیحه تان به خو ی بلی - چونکه « ئاخر، تۆش به شهر ی، ده ست و پێت هه یه و گو ی و هۆش و چاو و زار. ئەنبیا و ئەولیا ش که ده وله تیان ده ست که وت و به ئامانج گه یشتن، ئەوانیش به شهر بوون و وه ک من، گو ی و ئەقل و زمان و ده ست و پێیان هه بوو. چ مانایه کی هه یه که ئەوان ری بدن و ده رگا بکه نه وه به لام بۆ من نا؟ گو یی خو ی بابدا و شه و و روژ شهر ده گه ل خو ی بکا که « تۆ چت کردوه و له تۆوه چ شتی ک رووی داوه که قه بوول ناکرێی؟ » هه تا ببیته سه یفو ل لا و زمانی هه ق.

بۆ وینه، ده که س ده یانه و ی بچنه نیو مائی که وه. نو که س ری دهن و که س ی ک له ده ری دهمینیته وه و ری ناده ن. بێشک ئەو که سه لای خو ی بیر ده کاته وه و دهنالینێ که « سهیره! من چم کردوه که رێیان نه دامه ژوور؟ چ بێ ئە ده بییه کم کردوه؟ » ده بی که تاوان بخاته سه ر خو ی و خو ی به تاوانبار و بێ ئە ده ب بزانی، نه ک ئەوه که بلی « ئەوه هه ق ده گه لم ده یکا، من چ بکه م؟ ویستی ئەو وه هایه، ئە گه ر ویستبای ری دهنام » - ئەم کینایه ته جوین دانه به هه ق و شیر وه شاندن له هه ق. که وایه، به م مانایه « سیف علی الحق - ه » نه ک « سیف الله ».

هه قته عالا بیه ری به له خزم و که س و کار. هیچ که س ری دهنه که وت، ئیلا به به ندایه تی نه بی. مومکین نیه که بلی ئەو که سه ی که ری ده هه ق که وت، له من خزمتر و ناسیاوتر و هی ئەوتر بوو له من. که وایه نزیکایه تی ئەو نا گونجی، ئیلا به به ندایه تی نه بی. ئەو « معطی علی الاطلاق - ه »، داوینی ده ریای پر له گه وه هر کرد و درکی به جلی گو ل داپۆشی و رووح و حه یاتی به خشی به مشتیک خاک، بێ غه رز و پیشینه یه ک و ته واوی به شه کانی عاله م به ره بیان لێ برد.

که‌وایه گه‌دایی له هه‌ق بکه و حاجه‌تی لێخ‌وازه - که هیچ زایه نابێ.

له سه‌مه‌رقه‌ند بووین. خاره‌زمشا، سه‌مه‌رقه‌ندی گه‌مارۆ دابوو و له‌شکری کێش‌ابوو، شه‌ری ده‌کرد. له‌و گه‌ره‌که، کچیکی لێبوو گه‌لێک خاوه‌ن جه‌مال، وه‌ها که له‌و شاره‌ دا هاوتای نه‌بوو. هه‌رده‌م، ده‌میست که ده‌یگوت « خودایا، که‌ی ره‌وایه که من بده‌یه ده‌ست زالمان؟ ده‌زانم که قه‌ت به ره‌وای نابینی و باوه‌رت پیده‌که‌م. »

کاتیک شاریان تالان کرد و هه‌موو که‌سیان به دیل ده‌برد و که‌نیزه‌کانی ئه‌و ژنه‌یان به دیل ده‌برد، ئه‌و هیچ نازاریکی پینه‌گه‌یشت و سه‌ره‌رای ئه‌و هه‌موو جوانییه، که‌س چاوی له‌و نه‌ده‌کرد.

هه‌تا بزانی که هه‌رکه‌س خۆی به هه‌ق بسپێری، له به‌لا به دوور ده‌بی و سه‌لامه‌ت ده‌می‌نێته‌وه و حاجه‌تی هه‌چکه‌س له چه‌زهرتی ئه‌و دا زایه نه‌بوه.

ده‌رویشیک مندالی خۆی فێر کردبوو که هه‌رچی ده‌ویست، باوکی ده‌یگوت که «له خودات بوئی!» چونکه ده‌گریا و داوای ئه‌و شته‌ی له خودا ده‌کرد، ئه‌وده‌م شته‌که‌ی بو‌ حازر ده‌کرد.

هه‌تا به‌مجۆره گه‌لێک سه‌ال تێپه‌ری. روژیک منداڵ به‌ ته‌نی له ماڵ بوو، ئیشتیای هه‌لیمی کرد، وه‌ک عاده‌تی پێشوو گوتی « ئیشتیام له هه‌لیمه!»

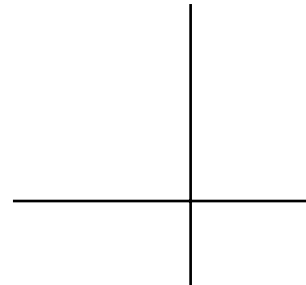
له نه‌کاو، قاپیک هه‌لیم له غه‌یبه‌وه حازر بوو. منداڵ تیر خواردی.

کاتیک دایک و باوک هاتنه‌وه گوتیان « چت ناوئی؟ »

گوتی « ئاخر، داوای هه‌لیمم کرد و خواردم. »

باوکی گوتی « ئه‌له‌مه‌لای که به‌م په‌یه‌ گه‌یشتی و باوه‌ر و بپروات به هه‌ق قه‌وه‌تی گرت. »

دایکی مریه‌م کاتیک مریه‌می زاند، نه‌زری کردبوو ده‌گه‌ل خودا که ئه‌و وه‌قفی مالی خودا بکا و هیچ کاریکی دیکه‌ی پینه‌کا. له گۆشه‌یه‌کی مزگه‌وتی دانا. زه‌که‌ریا ده‌یه‌ویست پێیرابگا و ئه‌وانی دیکه‌ش ده‌یانه‌ویست. کیشه له نیوانیان دا په‌یدا بوو.

ئەو سەردەمە، عادەت وەها بوو کە هەرکەس دارێک دە ئاو باوین، داری هەرکەس لە سەر ئاو بمینیتەوه، ئەو شتە هی ئەو دەبێ. بە هەلکەوت فالی زەکەریا راست دەرچوو. گوتیان « هەقی خۆیتە. »

زەکەریا هەمووی روژێ تەعامێکی بۆ دەبرد. لە گۆشەیی مزگەوت لە جنسی ئەو تەعامی چاو پێدەکەوت. گوتی « ئەی مریەم، ئاخر، وەسی تۆ منم. ئەوەی لە کوپیی دینی؟ »

گوتی « کاتێک موحتاجی تەعام بم هەرچی بخوازم، هەفتەعالا دەینێرێ. »

کەرەم و رحمەتی ئەو بێنەهایەتە و هەرکەس برۆای پێکرد، هیچ زایە نەبوو.

زەکەریا گوتی « خودایا، لەبەر ئەوە کە حاجەتی هەمووکەس پێکدینێ، منیش ئارەزوویەکم هەیه، وەدی بێنە و مندالێکم بدەیه کە دۆستی تۆ بێ و بێ هاندانی من نزیکایەتی دەگەڵت هەبێ و خەریکی تاعەتی تۆ بێ! »

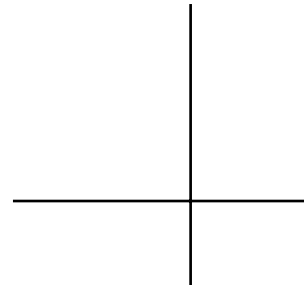
هەفتەعالا یەحیای هینا وجود - سەرەرای ئەوە کە باوکی پشتی چەما بوو و زەعیف ببوو و دایکی کە بە جحیلێ نەدەزا و گەلێک پیر بوو، چوو دە حەیزەوه و زگی پر بوو.

هەتا بزانی کە هەمووی ئەوانە، لای دەستەلاتی هەق، بیانوویە و هەموو لەووەیه و حاکی موتڵەق لە شتەکان دا ئەوه.

ئیماندار کەسیکە کە بزانی لە پشت ئەم دیوارە کەسیکە کە یەکبەیهک ئاگاداری حالی ئیمەیه و دەیبینی - هەرچەند ئیمە ئەو نابینین - و ئەمەیی لێ یەقینە. بە پێچەوانەیی ئەو کەسە کە دەلی « نا - ئەوانە هەمووی حەکایەتن. » و باوەر ناکا. روژێک دابی کە چون گویچکەیی بابدەن، پەشیمان بێتەوه و بلی « ئاخ، خراپم گوت و خەتام کرد! کەچی هەمووی هەر ئەو بوو. من ئەوم رەد دەکردهوه. »

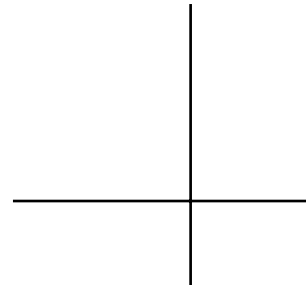
بۆ وینە تۆ دەزانی من لە پشت دیوارم و رەباب لێدەدەیی. بێشک راناوەستی و دەبێژەنی - چونکە رەبابژەنی.

ئەم نوێژەش، ئاخر، بۆ ئەوە نیە کە هەموو روژێ هەستیەوه و رکوع و سوجدەیی بکەیی، ئیلا غەرز لەمە ئەوەیه کە دەبێ ئەو حالەتەیی کە لە نوێژ دەردەکەوێ، هەمیشە دەگەڵ تۆ بێ: ئەگەر لە خەو دابی و ئەگەر بەخەبەر بی و ئەگەر بنووسی و ئەگەر

بخوینیهوه، له هه‌موو حالێک دا، خالی نه‌بی له یادی هه‌ق. که‌وایه ئه‌و گوتن و خامۆشیی و خواردن و خه‌وتن و توورهبیی و عه‌فو و هه‌موو حاله‌کان، گه‌رانی ئاشه که ده‌گه‌رێ. بێشک ئه‌و گه‌رانه‌ی ئه‌و له‌به‌ر ئاوه، چونکه خۆی بێ ئاویش به تاقی کردۆته‌وه. که‌وایه ئه‌گه‌ر ئاش ئه‌و گه‌رانه له خۆوه بپینێ، عه‌ینی جه‌هل و بێخه‌به‌رییه. که‌وایه ئه‌و گه‌رانه مه‌یدانی ته‌نگه، چونکه ئه‌حوالی ئه‌و عاله‌مه‌یه. به هه‌ق بناڵه که « خودایه، جگه له‌و خول و گه‌رهم، گه‌رێکی دیکه‌ی - رووحانیم - بده‌یه! چونکه هه‌موو حاجه‌تیک لای توۆ حاسل ده‌بی و که‌رهم و ره‌حمه‌تی توۆ له سه‌ر جه‌میعی بوونه‌وه‌ران عامه. »

که‌وایه حاجه‌ته‌کانی خۆت ده‌مه‌به‌ده‌م باس بکه و بێ یادی ئه‌و مه‌به - که یادی ئه‌و قه‌وه‌ت و په‌ر و باڵ ده‌دا به مه‌لی رووح. ئه‌گه‌ر ئه‌و ئاواته کولیه حاسل بوو، نووری عه‌لا نووره. به هه‌ر حال، به یاد کردنی هه‌ق، که‌م که‌م ده‌روون رووناک ده‌بی و توۆ له عاله‌م ده‌به‌رێیه‌وه. بۆ وینه هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که مه‌لیک بیه‌وێ بۆ ئاسمان بفرێ، هه‌رچه‌ند ناگاته ئاسمان، به‌لام ده‌مه‌به‌ده‌م له زه‌وی دوور ده‌که‌وێته‌وه و له مه‌له‌کانی دیکه سه‌رتر ده‌که‌وێ. یا بۆ وینه هۆقه‌یه‌ک میسکی تیدابێ و زارکی ته‌نگ بێ. ده‌ستی تیده‌نی، ناتوانی میسکی لیده‌ربینی، ئیلا که ده‌ست بۆنخۆش ده‌بی و لوتت پێخۆش ده‌بی. که‌وایه یادی هه‌قیش وه‌هایه: هه‌رچه‌ند به زاتی ناگه‌ی، به‌لام یادی له سه‌ر توۆ شوین داده‌خا و گه‌لیک فایده له زیکری ئه‌و پێکدێ.

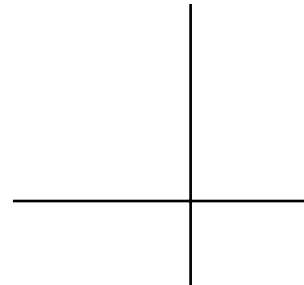
ئەقڵ ئەوھىھەھەمىشە بېقەرار و نائارام بى!

گوتمان بە مەولانا « فلانى ئارەزووى کردوھە کە ئیوھە بېینی و دەیگوت کە دەمەوی
خوداوەندگار بېینم. »

خوداوەندگار فەرمووی کە « خوداوەندگار ئەم ساعەتە نابیینی بە ھەقیقەت.
چونکە ئەوھى کە ئەو ئارەزووی دەکا کە « خوداوەندگار بېینم » ئەوھە دەمامکی
خوداوەندگار بوو. خوداوەندگار ئەم ساعەتە، بى دەمامک نابیینی.

ھەرۆتر، گشت ئارەزووکەن و خوشەوئستییەکان و مەحەببەتەکان و بەزەییەکان
کە خەلک ھەیانە، بە باوک و دایک و دۆستان و ئاسمانەکان و زەویەکان و باغەکان
و ھەیوانەکان و عیلمەکان و عەمەلەکان و تەعامەکان و شەرابەکان، ھەموو ئارەزووی
ھەقیان ھەیە و ئەو شتانە ھەمووی دەمامک. کاتیک لەم عالیە تێپەرن و ئەو شایە
بى ئەم دەمامکانە بېینن، تێدەگەن ئەوانە ھەموو دەمامک و روپۆش بوون،
مەتلوو بەکیان لە راستی دا ئەو یەک شتە بوھ: ھەموو گیر و گرتەکانیان چارەسەر
دەکرى و ھەموو پرسیار و موشکلیک کە دە دلیان دابوو و لامى دەبیسن و ھەموو
ئاشکرا دەبن. و لامى ھەقیش و ھەا نابی کە ھەر موشکلیک جیا جیا و لام داتەوھ: بە
و لامیک، تەواوی پرسیارەکان بە جاریک دەردەکەوی و موشکیل حەل دەبى. و ھەا کە
لە زستان دا، ھەرکەس دە جل و دە کەول و دە کورسى و دە ئەشکەوتیکى گەرم
خزبیین و پەنایان گرتبى و ھەرۆتر، تەواوی درەخت و گیایەکان و غەیرە، لە ژاری
سەرما بى بەرگ و بەر بوون و جلەکانیان بردۆتە دەروون و شار دوویانەتەوھ ھەتا
سەرما زیانیان پێنەگەینى. کاتیک بەھار و لامى ئەوان بە ئاشکرا بفرموی، تەواوی
پرسیارە جۆراوجۆرەکانى ئەوان، لە ئەحیا و نەبات و مەوات، بە جاریک، حەل دەبى
و ئەو سەبەبانە لا دەچن و ھەموو سەر دەردەکیشن و دەزانن کە ھۆی ئەو بەلایانە چ
بوھ.

ھەقتەعالا ئەو دەمامکانەى بۆ مەسلەحەت خولقاندوھ - کە ئەگەر جەمالی ھەق بى
دەمامک روو دەربخا، ئیمە تاقەت ناھینین و بەھرەى لیوھرناگرین. بە ھۆی ئەو
دەمامکانە، یارمەتى و سوود وەردەگرین. ئەم ھەتاوھ دەبیینی کە لەبەر شوقى دەروین
و دەبیین و چاک و خراب لیک دەکەینەوھ و پىی گەرم دەبیینەوھ و درەختەکان و

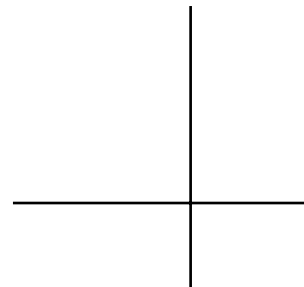

باغهكان بهرى پێدهگرن و میوهكانى كآل و ترش و تال به تینى ئەو دهگهن و شیرین دهبن، كانهكانى زێر و زێو و لهعل و یاقووت له بهر شوپن داخستنى ئەو دهردهكهون؟ ئەگەر ئەم ههتاوه كه ئەوهنده قازانچ دهگهیهنئى، نزیكتر بپتهوه ههچ قازانجى نابى و بگره ههموودهكهوئى، پر درمخت و پر گول و شیناورد و رازاوهى دهكا و كاتیک بى دهمامك خو دهربخا، سهر و ژیر و زهره زهرهى دهكا.

پرسیارکهریک پرسىارى کرد که « ئاخر، له زستانیش دا ههر ئەم ههتاوهیه؟ »

گوتى « غههزمان لیره نموونه هینانهوهیه. هاووینه شتیکی دیکهیه و نموونه شتیکی دیکه. ههچهند ئەقل به راستى لهو شته ناگا، بهلام ئەقل كهى له ههول دان دهووستى؟ ئەگەر ئەقل دهست له ههول بهربدا، ئەوه ئەقل نیه. ئەقل ئەوهیه كه ههمیشه، شهو و روژ، بيقهرار و ناآرام بى بو فكر و ههول و تیکۆشان له تیگهیشتنى خودا - ههچهند پهى پینابهن و شیاوی تیگهیشتن نیه.

ئەقل ههروهك پهروانهیه و مهعشوووق وهك شههه. ههچهند پهروانه خوئى له شههه بدا دهسووتى و دهفهوتى، بهلام پهروانه ئەوهیه كه ههچهند بسووتى و نازارى پینگا، له شههه ئارام نهگرئى. ئەگەر حهیوانیک ههبى وهك پهروانه و له شوقى شههه ئارام بگرئى و خو به شوقى دانهدا، ئەوه پهروانه نیه. ئەگەر پهروانهش خو له شوقى شههه بدا و پهروانه نهسووتى، ئەویش شههه نیه. كهوايه مرؤفیش كه له ههق ئارام بگرئى و ههول نهدا، ئەو مرؤف نیه و ئەگەر بتوانى له ههقیش بگا، ئەویش ههق نیه. كهوايه مرؤف ئەوهیه كه بهتال له ههول نیه و به دهورى نوورى ههق دا دهگهريئى، بى ئارام و بيقهرار، و ههقیش ئەوهیه كه مرؤف بسووتینى و بفهوتینى و ههچ ئەقلیک پهى پینهبا.

ئاوینە بی نەقشە - نەقشیک لە ئاوینە دەرکەوئ، نەقشی غەیرە!

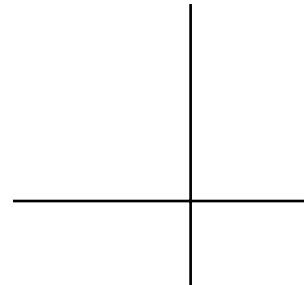
ئەمیر پەرمانە گوتی که « مەولانا بەهائەددین وەلەد بەر لەوہی که خوداوەندگار روو دەرخوا، عوززی بەندەہی دەخواست که: مەولانا لەبەر ئەوہ جوکمی کردوہ که ئەمیر نەپەتە زیارەتی من و دلی نەپەشی که ئیمە حالەتی جوړاوجوړمان ھەپە. حالەتیک قسە دەکەم، حالەتیک نایکەم، حالەتیک خەمی خەلک، حالەتیک گۆشەنشینی و خەلۆہ، حالەتیک نوqm بوون و سەر سوپمان. نەکا ئەمیر لە حالەتیک دا بی که نەتوانم دلی بدەمەوہ و دەر فەتم نەبی که دەگەلی قسە بگۆرمەوہ و بدویم. کەواپە وا باشترە ئیمە که دەر فەتمان ھەبوو و توانیمان بە دۆستان رابگەین و قازانجیان پێبگەپەنین، ئیمە بچین و دۆستان زیارەت بکەین. »

ئەمیر گوتی: مەولانا بەهائەددینم ولام داوہ که « من لەبەر ئەوہ نایەم که مەولانا بە من رابگا و بمدوینێ، بەلکە لەبەر ئەوہ دیم که سەر بەرز بm و لە ریزی بەندەکان دايم. لەمانەہی که ھەتا ئیستا روویان داوہ، یەکیان ئەمەپە کہ مەولانا سەرقال بوو و رووی خوێ نەنواند و ھەتا دەرنگانیک لە چاوہروانی دا رایگرتم ھەتا تیبگەم کہ ئەگەر موسلمانان و پیاوچاکان دینە بەر دەرگای من، چاوہروانیان رادەگرم و زوو رییان نادەم، و ھەا سەخت و دژوارە. مەولانا تالایی ئەوہی پێ چێژتم و منی ئەدەب کرد ھەتا دەگەل ھە دیکە وانەکەم. »

مەولانا فەرمووی « نا، بەلکە ئەوہی کہ من ئیوہم چاوہروان راگرت، عەینی عینایەت بوو.

دەگێر نەوہ کہ ھەقتەعالا دەفەرموێ کہ « ئەہی بەندەہی من، حاجەتی توّم لە حالەتی دوعا و نالە دا زوو وەدیدینا، بەلام دەنگی نالەہی توّم پێخۆشە. لەبەر ئەوہ وەدی ھاتنی وە دەنگی دەکەوئ ھەتا زۆر بنالی - چونکە دەنگ و نالەہی توّم پێخۆشە. »

بۆ وینە، دوو گەدا ھاتنە بەر دەرگای کەسیک: یەکیان خۆشەوویست و لە سەر دلان، ئەوی دیکە گەلیک رەزاگران. خاوەنمال بە غولامەکان دەلی کہ « زوو، دەستبەجی، پەنجەپەک نان بەن بەو رەزاگرانە ھەتا لەبەر دەرگای ئیمە ئاوارە بی!» و ئەوی دیکە کہ خۆشەوویستە وەعدەہی دەداتێ کہ « ھێشتا چیش پێنەگەپوہ، سەبەر

بگره ههتا بگا و بکۆلی. »

زۆرم پێخۆشه دۆستان ببینم و تیرتیر چاویان لیکم و ئەوانیش له من. چونکه ئەگەر لێره دۆستانی خاوهن گهوههر یهکتریان باش باش دیتبێ، لهو عالمه که ههشر بکرین، ناسیاوییان پتهوتر دهبی و یهکتتر زوو دهناسنهوه و دهنانن که ئیمه له داری دونیا پیکهوهبووین و پیک خۆش دهبنهوه. چونکه مرۆف یاری خۆی زوو بزر دهکا. نابینی لهم عالمه دا که دهگهڵ کهسیک بوویه دۆست و گیانی گیانی و لای تو یۆسفیکه، به کردهوهیهکی ناحهز له بهر چاوت دهکهوێ و ئەو بزر دهکهی و روخساری یۆسفی دهبیته گورگ؟ ههه ئهوهی که به یۆسفت دهیت، نووکه وهک گورگی دهبینی. ههه چهند که روخساری نهگۆراوه و ههه ئهوهیه که دهیت، بهم ئاکاره دهرخراوهی بزرت کرد. سبهی که ههشری دیکه سهههلبدا و ئەم زاته بیته زاتیکی دیکه، ئەگهه ئهوت باش نهناسیبی و باش باش نهچووویه نیو زاتی ئهوهوه، چلۆن دهتوانی بیناسیهوه؟

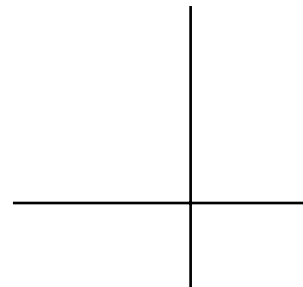
ئاكام: دهبی یهکتتر باش باش ببینن، لهو سفهته چاک و خراپانهی که ده ههه مرۆفیک دا رۆنراوه، تیپهپن و بچنه نیو زاتی ئهوهوه و باش باش ببینن - چونکه ئهوه سفهتانهی که خهک له یهکتتری ههلهدهن، سفهتهکانی ئهسلێ ئهوان نین.

ههکایهتیکیان گیراوه. کهسیک گوتی که « من فلانه پیاوهی باش دهناسم، نیشانهکانی ههلهدهم؟ »

گوتیان « فهرموو! »

گوتی « کهرداری من بوو، دوو گای رهشی ههبوو! »

نووکه، ئیستاش، بهم پێودانهیه. خهک دهلێن که « فلانه دۆستمان دیت و دهیناسین. » و ههه نیشانهیهک که دهیدهن وهههیه که ههکایهتی دوو گای رهشی دابی. ئهوه نیشانهی ئهوه نیه و ئهوه نیشانه به کهلکی هیچ نایه. نووکه، دهبی له چاکه و خراپهی مرۆف تیپهپن و له زاتی ئهوه رۆبچن که چ زات و چ گهوههریکی ههیه - چونکه ئهوهیه دیتن و ناسین.

خه لکم لا سهیره که ده لاین « ئەولیا و ئاشقانی عالەمی لامهکان - که جیگایهکیان
 نیه و دیمه نیکیان نیه و بی وینه و چلۆنایهتین - چلۆن ئەشقبازیی دهکهن و یارمهتی
 و هیزی لیوهردهگرن و شوینیان له سههه دادهخا؟ »

ئاخر شهوورۆژ بهوهوه خهریکن. ئەو کهسهی که کهسیکی خوش دهوێ یارمهتی
 لیوهردهگری. ئاخر ئەو یارمهتییه له لوتف و بهخشین و زانست و زیکر و فیکر و
 شادیی و خهمی ئەو وهردهگری و ههموو ئەوانه هی عالەمی لامهکانن و ئەو
 پهیتاپهیتا له مانایانه یارمهتی وهردهگری و شوینی له سههه دادهخا و پیتی سههیر
 نیه، بهلام پیتی سههیره که چۆن ئاشقی عالەمی لامهکان دهبن و یارمهتی لیوهردهگرن.

حهکیمییک مونکیری ئەو مانایه بوو. رۆژیک ئازاری گرت و کهوت و ئازارهکی
 زۆری کیتشا. ههکیمیکی ئیلاهی چوه زیارهتی. گوتی « ئاخر، چ دهخواری؟ »

گوتی « سلامهتی! »

گوتی « سیمای ئەم سلامهتییه بلی بزانه چۆنه، ههتا بتدهمی! »

گوتی « سلامهتی سیمای نیه و بی وینهیه. »

گوتی « نووکه، ئەگهه سلامهتی بی وینهیه، چۆنی داوا دهکهی؟ ئاخر، بلی که
 سلامهتی چیه؟ »

گوتی « ئەوه دهزانم که کاتیک سلامهتی بی، هیژم دیتهوه بهر و قهلهو دهبم و
 سوور و سپی ههلهگهه ریم و تازه دهبمهوه و دهپشکویم. »

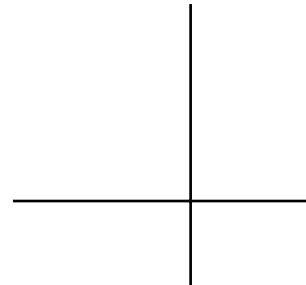
گوتی « من له نهفسی سلامهتی دهپرسم، زاتی سلامهتی چیه؟ »

گوتی « نازانم، بی وینهیه. »

گوتی « ئەگهه ببیه موسلمان و له مهزههبی یهکهم وهرگه پیتی، چارهت دهکهم و
 ساغت دهکهمهوه و سلامهتییت ددهمهوه! »

له مستهفایان پرسی که « سههه رای ئەوه که ئەم مانایانه بی وینهن، بهلام به
 هۆی سیمای دهگری لهو مانایانه فایده وهرگرین؟ »

فهرمووی « ئەوهش سیمای ئاسمان و زهوی! به هۆی ئەم سیمایه، فایدهی
 وهربگره لهو مانا کولییه! »

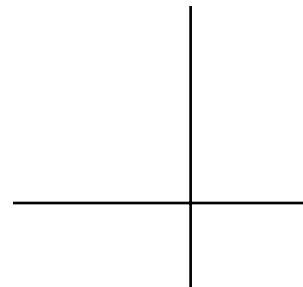
که گهشتی چه رخی فهلهک و بارینی هه ورهکان له کاتی خۆی دا و هاوین و زستان و ئالوگۆری رۆژگار دهبینی، هه مووی به پیتی سهواب و حکمهت؟ ئاخر، ئه وه هه وره جه ماده چ دهزانی که دهبی به وهختی خۆی بباری؟ و ئه م زهوییه دهبینی چلۆن دانیک وه خۆ دهگری و ده هیندی ده داته وه؟ ئاخر، ئه وه که سیک دهیکا. ئه وه ببینه به هۆی ئه م عالمه و یارمهتی لیوه رگره! هه ر ئه وجۆره ی که له قالبی مرۆف یارمهتی وهردهگری، له مانای مرۆف، له مانای عالمه، یارمهتی وهریگره، به هۆی روالهتی عالم!

که پیغه مبه ر مهست ده بوو و له خۆوه قسه ی ده کرد، دهیگوت « قال الله! » ئاخر، له روانگهی روالهتی زمانه وه دهیگوت ئه و، به لام ئه و ده ئارا دا نه بوو. و پێژر له راستی دا، هه ق بوو. چونکه ئه و یه که می خۆی دیتبوو که چهنده قسه نه زان و بیخه به ر بوو، نووکه وه ها قسه یه کی لیده زنی، دهزانی که هه ر ئه وه ی یه که م نیه، ئه وه دهسته لاتی هه قه. وه ها که مسته فا خه به ری له پیشووی خۆی ده دا، چه ندین هه زار سال، له ئاده م و ئه نییای رابوردوو هه تا ئاخری چاخ ی عالم که چ ده بی و عه رش و کورسی و خه له و مه له. و جوودی ئه و هی دوینی بوو. بيشک ئه م خه به رانه، و جوودی دوینی سازکراوی ئه و نهیده گوت. سازکراو چۆن خه به ر له قه دیم ده دا؟ که وایه ده رکهوت که ئه و نهیده گوت، هه ق دهیگوت.

هه ق له دهنگ و قسه ببه رییه. قسه ی ئه و له ده ره وه ی وشه و دهنگه. به لام قسه ی خۆی له هه ر دهنگ و وشه یه ک و له هه ر زمانیک که بیه وی، هه لیده ریژی. له ریگا کان کاروانسه رایان ساز کردوه، له سه ر هه وزه کان پیاوی به ردین یا مه لی به ردینیان دامه زاندوه که ئا و له زاریان دیته ده ر و ده ریژته هه وزه وه، هه ر ئاقلیک ده زانی که ئا و له زاری مه لی به ردین نایه ته ده ر، له شوینیکی دیکه وه یه.

که ده ته وی که سیک بناسی، وه قسه ی بینه! له قسه ی ئه و، ئه و ده ناسی به لام ئه گه ر ریگر بی و که سیک پیگوتبی که « پیا و له قسه وه ده ناسن » ئه و قسه که ی راده گری، هه تا نه یناسنه وه.

هه روه ک ئه و روودا وه ی که مندال له سارا به دایکی گوت که « له شه وی تار دا

رهشاییهکی بهسام، وهک دیو روو دهردهخا و زهندهقم دهچی. «

دایک گوتی که « مهترسه! که ئەو سیمایهت دیت، به جهرگهوه شالایوی بۆ بهره!
بۆت دهردهکهوئێ که خهیاڵه. »

گوتی « دایه! ئیدی ئەگەر ئەو رهشاییهش دایکی وههای پیگوتبێ، من چ بکهم؟ »
نووکه، ئەگەر بهویان گوتبێ که « قسه مهکه، ههتا دهرنهکهوی » من چۆن
بیناسمهوه؟

گوتی « له حوزووری ئەو دا بێدەنگ به و خۆتی پی بسپییره و سهبر بگره!
لهوانهیه وشهیهک له زاری دهرپهڕی و ئەگهریش نههاته دهر، لهوانهیه له زمانی تۆوه
دهرپهڕی بهبی ویستی تۆ، یا له میشکی تۆ دا قسه و بیریک دهرکهوئێ، لهو بیر و
قسهیهیه پهی به حالێ ئەو بهری. چونکه ئەو شوینی له سهر تۆ داناوه و ئەمهش
وینهکهی ئەوه، ئەحوالی ئەوه که له دهروون تۆ دا پهیدا بوه. »

شیخ مهحهممهدی سههرهزی له نیوان مریدهکانی دانیشتبوو. مریدیک ئیشتیای
بریانی کردبوو. شیخ ئیشارهی دا که « بریانی دهوئێ، بۆی بین! »
گوتیان « شیخ، چۆنت زانی که ئەو بریانی دهوئێ؟ »

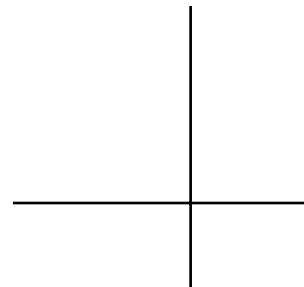
گوتی « چونکه سی ساڵه که من ویستیکم نهبوه و خۆم له ههموو ویستیک خاوین
کردۆتهوه و پاکم، ههروهک ئاوینهیهکی بی نهقش، ساف و سادهم. کاتیک بریانی
هاته ئیو بیرى منهوه و ئیشتیام کرد و لیم پیویست کرا، زانیم که ئەوه هی فلان
کهسهیه. »

چونکه ئاوینه بی نهقشه. ئەگەر نهقشیک له ئاوینه دهرکهوئێ، نهقشی غهیره.

عهزیزیک چلهنشین بوو بۆ داوای مهبهستییک. دهنگی غهیبی هات که « وهها
مهبهستیکی بهرز به چله پیکنایه. له چله دهرکهوه، ههتا نهزهری گهورهپیاویک وه تۆ
کهوئێ، ئەو مهبهستهت پیکدی! »

گوتی « ئەو گهورهیه له کوئێ بدۆزمهوه؟ »

گوتیان « له مزگهوتی جامعە! »

گوتهی « له نیو ئەو هه موو خه لکه، ئەو چۆن بناسمه وه که کامه یانه؟ »

گوتهیان « برۆ ئاو بگێره! ئەو تۆ دەناسیتته وه و نه زه رت لیده کا . نیشانهش ئەوه بی که هه ر چاوی به تۆ بکه وێ گۆزه ت له ده ست به ربیه وه و بیه هۆش بی، بزانه که ئەو نه زه ری لیکردووی . »

وه های کرد . گۆزه ی پر له ئاو کرد و بوو به ئاوگێری جه ماعه تی مزگه وت و به نیو ریزه کان دا ده گه را . له پر، حاله تیکی تیدا پیکهات، نه عره ته یه کی لیدا و گۆزه له ده ستی که وت و بیه هۆش له گۆشه یه ک مایه وه .

خه لک، هه موو رویشتن . که وه خو هاته وه، خو ی به ته نیا دیته وه . ئەو شایه که نه زه ری لیکردبوو له وێ نه دیت، به لام به مه به ستی خو ی گه یشتبوو .

خودا پیاوی وه های هه ن که له به ر راده ی گه وره یی و غه یره ت، روو له هه ندیک ده رناخه ن . به لام داواکاران ده گه یه نیته مه به ستی پر له مه ترسی و خه لاتیان ده که ن . وه ها پادشاگه لیک، که لیک نادرن و نازهنین .

گوتمان « گه وره کان وه ها دینه لات؟ »

گوتهی « ئیمه لامان نه ماوه . ده رنگ ماوه یه که که ئیمه لامان نیه . ئەگه ر دین بۆ لای ئەو نه قشکراوه دین که بروایان پیه یناوه . »

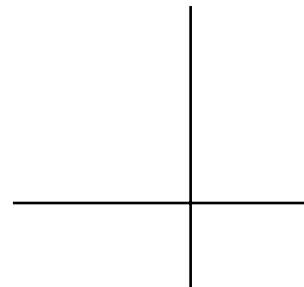
به عیسیان گوت « دینه ماله تۆ . »

گوتهی « ئیمه له عاله م دا ، مالمان له کو ی بوه و که ی هه مانبوه ! »

ده گێر نه وه که عیسا له سارا یه ک ده گه را . بارانیکی قورس دا یدا یه . چوو له لانه ی گوێره ش، له کونجی ئەشکه وتیک په نای گرت هه تا باران لیکاته وه . وه حی هات که « له لانی گوێره ش ده رکه وه ! - که بیچووکانی ئەو له به ر تۆ حه سانه وه یان نیه . »

ولامی داوه که « یاره ب! بیچووی گوێره ش په نای هه یه و جیگای هه یه به لام مندالی مریه م نه په نای هه یه و نه جیگا و نه مال و نه پله؟ »

خودا فه رمووی « ئەگه ر بیچووی گوێره ش مالی هه یه ، به لام وه ها خو شه ویستیک که تۆ له ماله که ی ده ر ده کا نه ته ی . تۆ وه ها ده رکه ریکت هه یه ، ئەگه ر مالت نیه نه غه مه؟ - که لوتفی وه ها ده رکه ریک و لوتفی ئەم خه لاته که ته نیا له تۆ تاییه ت کراوه

غەوواسی گەرەکه هەتا گەوهەر دەرکەوئ!

گوئی « ئیمە تەواوی ئەحوالی مرۆفمان یەک بە یەک زانی و سەرەموویەک لە مەزاج و تەبیەت و ساردیی و گەرمیی ئەومان لێ شاراوە نیە، کەچی تینەگەیشتم ئەوهی کە دەو دا دەمپنیتەوه، ئەو چیە؟ »

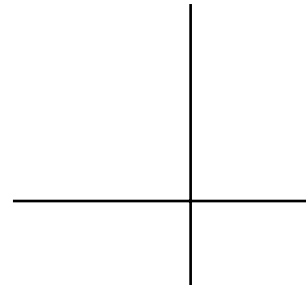
فەرمووی « ئەگەر زانین هەر بە قسە پیکهاتبا خۆ پێویستی بەو هەموو هەول و تیکۆشانه نەدەبوو و کەس خۆی ئەزیت نەدەدا و خۆی فەدا نەدەکرد.

« بۆ وینە کەسیک هاتە سەر بەحر. جگە لە ئاوی سوێر و نەهەنگ و ماسی چ نابینئ. دەلئ « ئەم گەوهەرە لە کوێیە؟ مەگەر گەوهەر هەر نەبی. »

« گەوهەر هەر بە دیتنی بەحر، کەس دەست دەکەوئ، نووکه، ئەگەر سەدەهەزار جار ئاوی دەریا جام جام هەلنجئ، گەهەر نادۆزیتەوه. غەوواسی گەرەکه هەتا گەوهەر دەرکیشئ، ئەویش نە هەر غەوواسیک: غەوواسی بەختەوهریی، چالاکیی!

« ئەم زانست و هونەرانه هەرۆک هەلنجانی ئاوی دەریایە بە جام. رینگای دۆزینەوهی گەوهەر چەشنی دیکەیه. گەلیک کەس هەن رازاوە بە گشت هونەرەکان و خاوهنی مائ و خاوهنی جەمائ، ئیلا دەو دا ئەو مانایە نیە. هەرۆتر گەلیک کەس هەن کە روالهتیا کریتە، جوانیی روخسار و زمانوێژی و رهوانبێژیان نیە، ئیلا ئەو مانایە دەمپنیتەوه کە دەوان دا هەیه. ئەویش ئەوهیه کە مرۆف پێی موشەررهف و موکەررهف کراوه و بە هۆی ئەوهوه سەرۆتره له تەواوی گیانلەبەرەکان. پلینگ و نەهەنگ و شیر و گیانلەبەرانی دیکە هونەر و خاسیەتیا زۆرە، ئیلا ئەو مانایە کە دەمپنیتەوه، دەوان دا نیە. ئەگەر مرۆف پە ی بەو مانایە بەرئ، خۆی پلەبەرزیی خۆی پیکدینئ، دەنا لەو پلەبەرزیه چی دەست ناکەوئ.

« تەواوی ئەم هونەر و جوانییانه وهک پێوهنانی گەوهەر بە پشت ئاوینەوهن. رووی ئاوینە لێی بێبەراییه. رووی ئاوینە سەفای دەوئ. ئەوهی کە رووی ناحەزی هەیه، تەماح لە پشتی ئاوینە دەکا، چونکە رووی ئاوینە بە غەمزیه و ئەو کەسە کە جوانروویە رووی ئاوینە بە سەد گیان داوا دەکا، چونکە رووی ئاوینە نوینەری

چونکه شهرتی راستیی نوێژ، دەسنوێژی مستهفا بوو و بەس، ئیلا غەرەز ئەوێهه كه هەرکەس جنسی ئەم دەسنوێژه هەلنەگرێ، نوێژهکەى راست نابێ.

وهها كه ده‌لێن « ئەوه تەبەكى هەناره » يانی چى؟ يانی كه هەنار ئەمەیه و بەس؟ نا، مەبەست ئەوێهه كه له جنسی هەناره.

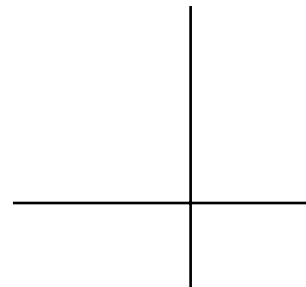
گوندىیهك هاته شار و میوانی شارییهك بوو. شاری هەلواى دایه و گوندى به ئیشتیاوه خواردی و گوتی « ئەى شاری، من شهو و رۆژ فێره گێزه خواردن بووم. ئیستا كه تامی هەلوام چێژت، لهزەتی گێزهرم لهبەر چاو كهوت. نووكه، دهزانم، هەلوام دەست ناكه ویتەوه و ئەوهی هەشمبوو دلم لێ سارد بۆوه، چارهى چیه؟»

چونكه گوندى هەلواى چێژت، دواى ئەوه، مهیلی شار دهكا، چونكه شاری دلى برد. ناچار به شوین دل دا دى.

هەندىك هەن سلاو دهكەن و سلاوهكەیان بۆنى دووكەلى لیدى. هەندىك هەن سلاو دهكەن و سلاوهكەیان بۆنى میسكى لیدى. ئەمه كه سىك بۆى دەردهكهوى كه لووتىكى هەبى.

دهبى یار به تاقى كهیهوه، ههتا ئاكام په‌ژیوانی نه‌بى. سوننه‌تى ههق وه‌هایه. نه‌فسیش نه‌گەر ئیدعای به‌ندایه‌تى بكا، بى تاقى كردنه‌وه لى قه‌بوول مه‌كه! له دەسنوێژ دا ئاو ده لووت دهكەن، دواى ئەمه ده‌چێژن. هەر به بین قه‌ناعه‌ت ناكەن. يانی له‌وانه‌یه روخسارى ئاو له سه‌ر جى خۆى بى به‌لام تام و بۆنى گۆرابى. ئەمه تاقى كردنه‌وهیه بۆ راستی ئاو. ئەوسا، دواى تاقى كردنه‌وه، به رووى دادهكەن.

ئەوهی كه تۆ ده دلت دا بيشارییهوه له چاك و خراب، هه‌قته‌عالا ئه‌و له رواله‌تى تۆ دەرده‌خا. هەرچى له بنى دره‌خت دا شاردرابیتەوه، شوینە‌وارى له لك و پۆیه‌كانى دەرده‌كهوى. ئەگەر هىچكەس له زاتى تۆ ئاگادار نه‌بى، ئەدى ره‌نگى رووى خۆت چ لیده‌كهى؟

لهش وهك مريهمه و عيسايهك ده ئيمه دايه!

ئهمير پهروانه گوتى « ئهمه چ لوتفيكه كه مهولانا ته شريفى هيناوه؟ چاوهروانيم نه ده كرد و به دلم دانه ده هات. كهى شايه نى ئه وهم؟ من دهباشه و ورژ، دهسته و نه زهر، له ريز و سره ي نوكه ران و خزمه تكارانى ئه و دابام. هيشتا شايه نى ئه وه نيم، ئهمه چ لوتفيك بوو؟ »

فهرمووى « ئهمه له بهر ئه وه يه كه ئيوه هيমে تىكى به رزتان هه يه. سه ره پاي ئه وه كه پله يه كى نازيز و گه وه تان هه يه و خه ريكى كارى قورس و به رزن. له بهر به رزيبى هيমে تى خوتان خو به خه تاكار ده زانن و پي رازى نين و له سه ر خوتان كارى زورتان پيوست كردوه. سه ره پاي ئه وه كه ئيمه دلمان هه ميشه له خزمه ت دابوو، به لام ويستمان كه به رووش خو ده رخه ين، چونكه روو متمانه يه كى گه وره ي هه يه. متمانه ي چى؟ خو ي شه ريكى ميشكه. هه ر ئه و جو ره ي كه كار به بى ميشك ناكري، بى توپكليس ناگونجى. وه ها كه ئه گه ر ده نكيك بى توپكلى ده زه وي بنى، هه لنادا - به لام كه به توپكله وه له زه وي بنى، هه لده دا و ده بى ته ده رختى كى به رزن. كه وا يه، له بهر ئه وه، له شيش ئه سل يكى گه وره يه و پيوسته و بى ئه و كار سه ر ناگرترى و مه به ست پيكنايه. ئه سل مانايه لاي ئه و كه سه ي كه مانا بزاني و مانا كرابي ته وه.

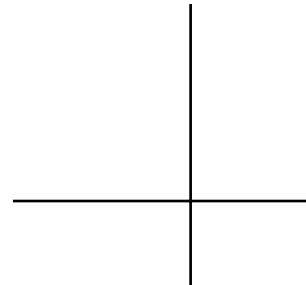
دهرويشيك چوه لاي پادشايهك. پادشا پيگوت كه « ئه ي زاهيدا! »

گوتى « زاهيد توى! »

گوتى « من چون زاهيدم؟ كه هه موو دونيا هى منه. »

گوتى « نا، به پيچه وانه ده بييني. دونيا و ناخيره ت و ملكت، هه مووى هى منه و له دهسته لاتي من دايه. توى كه به پاروويهك و په رويهك قانع بووى. »

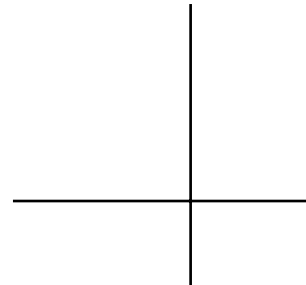
[رؤژه لآت و رۆژاوا هى خودايه، روو له هه ر لايهك بکه ن رووتان ده خودا

هه‌لنه‌دا، ته‌مای ئه‌و دره‌خته‌ی به‌ختی نه‌کرد. ئه‌و ژانه ئه‌وی برده لای دره‌خت و دره‌ختی ویشک به‌ری هینا. له‌ش هه‌روه‌ک مریه‌مه و هه‌رکامان عیسا‌یه‌کمان هه‌یه. ئه‌گه‌ر ده‌رد لی‌مان ده‌رکه‌وی، عیسا‌که‌مان ده‌زی و ئه‌گه‌ر ده‌رد نه‌بی، عیسا‌ش به‌و ریگا نه‌ینییه دا که هات، دیسان ده‌گه‌ریته‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌کی خۆی، ئیلا ئی‌مه مه‌حرووم ده‌مینی‌هه و بی‌به‌ش له‌و.

* سووره‌ی به‌قه‌ره ئایه‌ی ۱۱۵

۱۲.

هۆی ئاوه دانی، غه فله ته!

ئهم قورئانخوینه قورئان دروست دهخوینیتتهوه. ئادی، رواله تی قورئان دروست دهخوینیتتهوه به لام له ماناکه ی بیخه به ره. هۆیه که ی ئه وه یه، ئه ودهم که ماناکه ی بۆ دهرده که وئێ رهدی دهکاته وه، کوێرانه دهخوینیتتهوه.

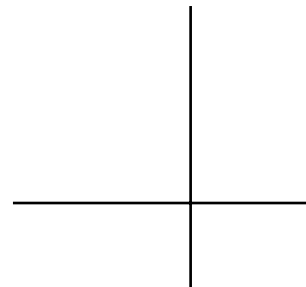
وینه که ی: پیاویک که وئێ سه گاوی به دهسته وه یه، که وئێکی باشتر له هی ئه و دین، رهدی دهکاته وه. که وایه زانیمان که وئێناس نیه. که سیک پیکیگوتوه که ئه مه که وئێ سه گاوه، ئه ویش به ته قلید به دهسته وه گرتوه.

ههروهک منداڵ که به گوین یاری دهکهن. ئه گهر کاکلی گوین یا رۆنی گوینیان بدهیه ی، رهدی دهکهنه وه - « چونکه گوین ئه وه یه که خلله خلی بی! ئه وه دنگ و خلله ی نیه. »

ئاخر، خه زینه کانی خودا گه لیکن و زانسته کانی خودا گه لیک. ئه گهر قورئانی به زانسته وه دهخوینیتتهوه، قورئانی دیکه بۆ رهد دهکاته وه؟

به قورئانخوینیکم دهکوت که « قورئان ده لێ: ئه ی ره سوول به ئوممه ته که ت بلێ ئه گهر دهریا بۆ نووسینه وه ی وشه کانی خودا بیه ته جه وه ر، به ر له وه ی که وشه کانی خودا کو تایی پی بی دهریا وشک ده بی. * ئیستا به په نجا دهرم جه وه ر ده کړی ئه م قورئانه بنووسیه وه! » ئه مه رازیکه له زانستی خودا. هه موو زانستی خودا هه ر ئه مه نیه. عه تتاریک له کوته کاغه زیک دا دهرمانی پیچاوه. تۆ ده لێی هه موو دوکانی عه تتار ده وه دایه؟ ئه مه گه وجایه تییه. ئاخر، له سه رده می مووسا و عیسا و غهیره ش، قورئان هه بوو، که لامی خودا هه بوو. به عه ره بی نه بوو. باسی ئه وه م بۆ ده کرد، دیتم قورئانخوین گوینی پینابرویی، جیم هیشت و رویشتم.

ده گێر نه وه: له سه رده می ره سوول، له ئه سحابه هه رکام که سووره تیک یا نیو سووره تی له بهر با، به گه وره یان داده نا و به ئه نگوست نیشانیان ده دا که «سووره تیکی له به ره!» چونکه ئه وان قورئانیان ده خوارد. مه نیک نان خواردن یا دوو مه ن، گه لیک زۆره، مه گه ر هه ر ده ده می بنین و نه یجاون و فری پی بده نه وه: [ئاوا] هه زار خه رواریش ده کړی بخۆی.

قهومیك خودا چاوهكانی به غهفلته بهستن ههتا ئەم عالهمهیان پێ بنیات بنی. ئەگەر ههندیك له عالهمی دیکه غافل نهکا، هیچ عالهمیک ئاوهدان نابیتتهوه. غهفلته بینا و ئاوهدانی پیکدینتی. ئاخر، ئەم ساوايه به غهفلته گهوره دهبی و ههڵدها و کاتیک ئەقلی به کهمال بگا، ئیدی ههڵنادا. کۆلهکهی ئەم دونیایه غهفلته و وریایی ئەم دونیایه ئافهته. کهوايه هۆی ئاوهدانی غهفلته و هۆی ویرانی وریایی.

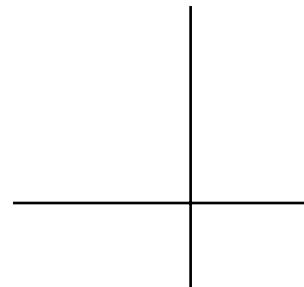
ئوهی که من دهیلیم، له دوو بهدهر نیه: یا له بهر ئیرهیی دهیلیم یا له بهر بهزهیی. حاشا که ئیرهیی بی! بۆ ئوهی که ئیرهیی بایهخی ههبی، دهبی حسرهت بۆ شتیک بخوازی که چ بایهخی نیه! ئیلا له رادهی بهزهیی و رحمته که دهمهوی یاری خۆشهویست له روخسارهوه بهرهو مانا رابکیشین.

دهگیرنهوه: کهسیك له ریی چه ج دا، کهوته بیاوان و تینوايه تیهکی زۆر به سهری دا زال بوو. ههتا له دوورهوه چاوی به خپوهتیکی چووک و کۆن کهوت. چوه وی. ژنیکی دیت. ئەو کهسه ههراي کرد که « میوانم. خۆشهویستی خودا! » دابهزی و دانیشته و ئاوی ویست. ئاویان پێدا. خوارديهوه. ئەو ئاوه له ئاگر گهرمتر و له خوی سوپتر. لێو و زاری ههتا ئەو شوینهی که چوه خوار، ههموو داپلۆخاند.

پیاو له بهر بهزهیی، ئەو ژنهیی نهسیحهت کرد و گوتی « ئیوه ههقتان به سهر منهوهیه له بهر ئەو راحه تیهیی که له ئیوهوه پیمگهیهوه - بهزهیم وهکول هاتوه. ئوهی که به ئیوهی دهلیم دلسۆزانه وهریگرن: نووکه بهغدا نزیکه و کووفه و واسیت و غهیره و شارهکانی گهورهی دیکه. ئەگەر گردهنشینیش بن، به خشکه خشکه و تللۆر و خللۆر دهتوانن خۆتان بگهیهنن ئهویندهری - که لهوی ئاوی شیرینی فینک گهلیک زۆر » و تهعامی جوړاوجۆر و ههمام و نیعمهت و خۆشیی و لهززهتهکانی ئەو شارانهی بۆ ژمارد.

دوای تاویک، ئەو عهرهبه که پیاوهکهی بوو هاتهوه. چهندیك مشکی دهشتی راو کردبوو. ئەمری کرد و ژن سازی کرد و بهشیکیشیان دا به میوان. میوان هه ئهوجۆرهی که دهبا، به قیز و بیژ، لێی خوارد.

دوای ئهوه که نیوهشهو، میوان له دهرهوهی خپوته خهوت. بیستی ژن به پیاو دهلی که « هیچ دهزانی ئەو میوانه چهنده پهسن و باسی دهکرد؟ » و ههکایهتی

میوانی به ته‌واوی یۆ میژد گێراوه.

عه‌ره‌ب گوتی « ئا‌فره‌ت! نه‌که‌ی گوتی له‌ شتی وا بگری! - که‌ سه‌سوود له‌ عالم دا زۆرن. که‌ ببین هه‌ندیک به‌ سه‌سانه‌وه و ده‌وله‌ت گه‌یشته‌وون، ئیره‌یی پیده‌به‌ن و ده‌یانه‌وتی که‌ ئاواره‌یان بکه‌ن و له‌و ده‌وله‌ته‌ مه‌ه‌رووم. »

نووکه‌، ئەم‌ خه‌لکه‌ وه‌هان. که‌ که‌سه‌یک له‌ به‌ر به‌زه‌یی نه‌سیحه‌تیان بکا، به‌ ئیره‌یی داده‌نین، ئیلا ئەوه‌ که‌ ئەسه‌لکی تیده‌بایی، له‌ ئاکام روو ده‌ مانا ده‌کا. ئەگه‌ر له‌ رۆژی ئەله‌سته‌وه‌ دلۆپیکیان تکانده‌وتیه‌ سه‌ری، له‌ ئاکام ئەو دلۆپه‌ ئەو له‌ ده‌له‌کوته‌ و کویره‌وه‌رییه‌ رزگاری ده‌کا.

وه‌ره‌! ئاخ‌ر، چه‌نده‌ له‌ ئیمه‌ دووری و بیگانه‌ و گیرۆده‌ی تاسه‌ و سه‌ودا‌کان؟

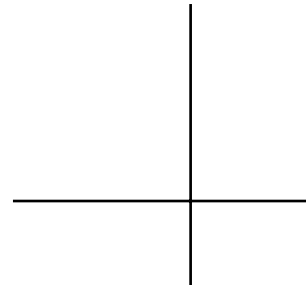
ئیلا ده‌گه‌ل قه‌ومیک چ‌ قسه‌یه‌ک بکا که‌ جنسی ئەو قسه‌یان نه‌بیسته‌وه‌ نه‌ له‌ که‌سه‌یک و نه‌ک له‌ شیخی خۆیان؟

روو ده‌ مانا کردن هه‌رچه‌ند سه‌ره‌تا هه‌نده‌ جوان دیاری نادا، ئیلا هه‌رچه‌ند که‌ تیه‌په‌ری، شیرینتر دیاری ده‌دا، به‌ پچه‌وانه‌ی رواله‌ت: له‌ پشدا جوان دیاری ده‌دا، هه‌رچی پتر ده‌گه‌لی دانیشی، ساردتر ده‌بییه‌وه‌. رواله‌تی قورئان له‌ کوئی و مانای قورئان له‌ کوئی؟ سه‌یری مرۆف بکه‌: روخساری ئەو له‌ کوئی و مانای ئەو له‌ کوئی؟ - که‌ ئەگه‌ر مانای ئەو ری ده‌ روخساری بکه‌وتی، ساتیک به‌ر ده‌رگا‌که‌ی به‌رناده‌ن.

مه‌ولانا شه‌مه‌سه‌دین ده‌یفه‌رموو که‌: کاروانیکی گه‌وره‌ به‌ره‌و شوینیک ده‌چوون. ئاوه‌دانییان نه‌ده‌دیه‌وه‌ و ئاویش نه‌بوو. له‌ نه‌کاو، چالاکیان دیته‌وه‌ بی‌ دۆلچه‌. سه‌ته‌لکیان ده‌ست که‌وت و گوریس و ئەو سه‌ته‌لیان ده‌ چالاک خست. سه‌ته‌ل نه‌ما. یه‌کی دیکه‌یان نارد، ئەویش نه‌ما، دوا‌ی ئەوه‌ ئەه‌لی کاروانیان له‌ گوریس ده‌به‌ست و ده‌یانناردنه‌ نیو چالاک و نه‌ده‌هاته‌وه‌ سه‌ر.

ئاقلیک بوو، گوتی « بلا من بچم! » ئەویان رۆه‌یشت. نزیک بوو بگاته‌ بنی چالاک، ره‌شاییه‌کی به‌ سام ده‌رکه‌وت. ئاقل کوتی رزگارییم نایه‌. بلا هه‌تا ئەقلم وه‌ کار خه‌م و له‌ خو نه‌چم، هه‌تا بزانه‌م چم به‌ سه‌ر دی.

ره‌شایی گوتی « درێژدادریی مه‌که‌! تو ئەسیری منی، رزگارییت نایه‌، ئیلا به‌ ولامی راست. به‌ شتیکی دیکه‌ رزگارییت نایه‌! »

گوټی « بفرموو! »

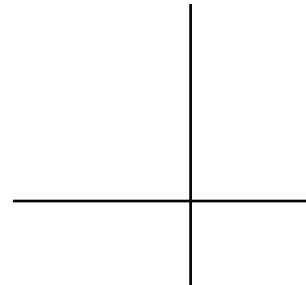
گوټی « له شویننهکان کوئی خوشتیره؟ »

ناقل بیری کردوه من ئەسیر و بیچارهی ئەوم، ئەگەر بلیم بهغدا یا غهیره، وهها دهبی که توانجم له جیگهی ئەو دابی. گوټی « ئەو شویننه خوشتیره که لهوئی هاودهمیکت ههبی - ئەگەر بنی زهوی بی و ئەگەر کونی مشک بی، ئەوئی خوشتیره. »

گوټی « بژی! بژی! رزگار بووی. مرۆف له دونیا هه تۆی. نووکه، من تۆ رزگار دهکهم و ئەوانی دیکهش به بهرکههتی تۆ رزگار دهکهم. دواي ئەمه خوینیک نارپژم. هه موو خه لکی عالهمم به خوشهویستی تۆ بهخشی. » دواي ئەوه، ئەهلی قافلەي له ئاو تیراو کردن.

نووکه، غه رهن لهوه مانایه. هه ر ئەو مانایه دهتوانی به روالهتی دیکهش بگیریهوه. ئیللا لاساکه رهوهکان هه ر ئەو نهقشه دهبینن. زحمهته قسه دهگه ل کردنیان. نووکه، هه ر ئەو قسهیان به شیوهیهکی دیکه پیدایی، ناییسن.

* سوورهی ئەلکهههف ئایهی ۱۰۹

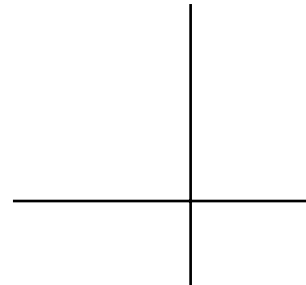
هوسهد پهردهيه له تاريخي و هوسهد له نوور!

هر زانستیک که به خویندن و کهسب له دونیا دهست کهوئ، ئەوه زانستی ئەبدانه و ئەو زانستهی که دواي مه‌رگ دهست ده‌کهوئ، زانستی ئەدیانه. زانینی «انالحق» زانستی ئەبدانه، بوونه «انالحق» زانستی ئەدیان. شووقی چرا و ئاگر دیتن زانستی ئەبدانه، سووتان له ئاگر و له شووقی چرا دا زانستی ئەدیان. ئەوهی که ئەو روانگه و بینینهی هه‌بئ زانستی ئەدیانی هه‌یه و بيشک دیویه‌تی و ده‌زانی باقی زانسته‌کان زانستی خه‌یالین. عیلمی یه‌قینه، عه‌ینی یه‌قین نیه.

بۆ وینه موه‌ندیسیک بیری کرده‌وه و بینای فیرگه‌یه‌کی هینا خه‌یاله‌وه. هه‌رچه‌ند ئەو بیره راست و خیره، به‌لام خه‌یاله. هه‌قیقه‌ت ئەوه‌یه که فیرگه به‌رز بیه‌توه و بینا بکری.

نووکه، له خه‌یاله‌وه تا خه‌یال جیاوازی زۆره: خه‌یالی ئەبووبه‌کر و عومه‌ر و عوسمان و عه‌لی سه‌رووتر له خه‌یالی ئەسحابه‌کانه و له نیوان خه‌یال و خه‌یال جیاوازی زۆره. موه‌ندیسی زانا خه‌یالی بنیات نانی خانویه‌کی کرد و غه‌یری موه‌ندیسیکیش خه‌یالی کرد. جیاوازی زۆره. چونکه خه‌یالی موه‌ندیس له هه‌قیقه‌ت نزیکتره. هه‌روه‌ها له‌و لاشه‌وه، له عاله‌می هه‌قیقه‌ته‌کان و بینین: له بینینه‌وه هه‌تا بینین جیاوازی زۆره.

که‌وايه ئەوه‌ی که ده‌لین «هوسهد پهردهيه له تاريخي و هوسهد له نوور» هه‌رچی عاله‌می خه‌یاله، پهرده‌ی تاریکیه و هه‌رچی عاله‌می هه‌قیقه‌ته، پهرده‌ی نووره. به‌لام له نیوان پهرده‌کانی تاریکی دا - که خه‌یاله - هه‌یج جیاوازییه‌ک ناتوانی به‌دی بکه‌ی و بیه‌ینه به‌ر چاو. له‌به‌ر رادی لوتف، سه‌ره‌رای جیاوازییه‌کی گه‌وره و قوول، له هه‌قیقه‌ته‌کانیش دا ناتوانی له‌و جیاوازیانه تیبگه‌ی.

هفتاودوو میللهت له شهرن!

هر تایفه یه ک تایفه یه کی دیکه رهد دهکاته وه. ئەوانه دهلێن که « ئیمه هه قین و وهی ئیمه راسته و ئەوان باتلن! » و ئەوانیش به مانه وها دهلێن. ههروهتر هفتاودوو میللهت یه کتر رهد دهکهنه وه، ئەوجار وێگرا دهلێن که « هه موو وه حیان نیه! » که وایه له نه بوونی وهی دا هاو پروان و لهم هه موانه، یه کیان ریگایه - له سه ر ئەوهش هاو پروان. نووکه، هه لسه نگینه ریک، زیره کیک، ئیمانداریک ده بی بزانی که ئەو یه که کامه یانه.

پرسیاری کرد « ئەمانه ی که نازانن زۆرن، ئەوانه ی که ده زانن که من. »

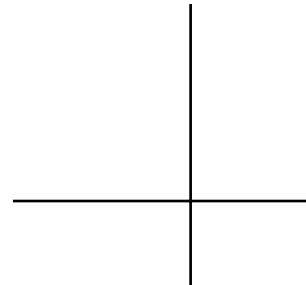
فه رموی « ئەگه ر خه ریکی هه لسه نگاندن بین ده نیوان ئەوانه ی که نازانن و که وهه ریکیان نیه ده گه ل ئەوانه ی که هه یانه ماوه یه کی درێژ ده خایه نی. ئەوانه ی که نازانن، هه رچه ند زۆرن، به لام ئەگه ر هه ندیکیان بناسی، هه مووت ناسیون. ئەوجۆره ی که ئەگه ر مشتێ گه نم بناسی، هه موو ئەنباره کانی عاله م ده ناسی و ئەگه ر کوته شه کریکت چێرتبی، ئەگه ر سه د جوړ هه لوی ساز بکه ن له شه کر، ده زانی که شه کری تیدایه - چونکه شه کرت ناسیوه. که سیک که شاخه یه ک شه کر بخوا چون شه کر نانا سیته وه؟ مه گه ر دوو شاخی هه بی.

ئیه ئەگه ر ئەم قسه تان پی دوویات کردنه وه یه، له بهر ئەوه یه که ئیه ده رسی یه که م تینه گه یشتون. که وایه پیویسته هه موو روژیک ئەمه تان پێبلیمه وه. هه ر ئەوجۆره ی که مامۆستایه ک بوو، سی مانگ مندالکی له لا بوو له « ئەلف هیچی له سه ر نیه » تینه په ریوو. باوکی مندال هات که « ئیمه له خزمه ت کوژی ناکه یین و ئەگه ر کوژیایه کمان کردوه بفه رموو که پتر خزمه ت بکه یین! »

گوژی « نا - خه تای ئیه نیه. به لام مندال له مه تیناپه ری! » ئەوی بانگ کرد و گوژی « بلێ: ئەلف هیچی له سه ر نیه! »

گوژی « هیچی نیه! » نه یده توانی بلێ « ئەلف »

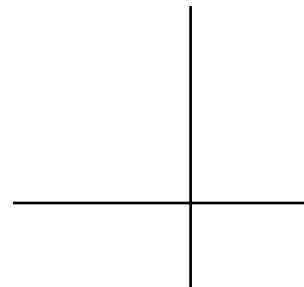
مامۆستا گوژی « حال ئەمه یه که ده بیینی. که له مه تینه په ری و ئەمه فیتر نه بوو من چون ده توانم ده رسی نویی لیدابدهم؟ »

گوتهی: که گوتمان « الحمد لله رب العالمین »، له بهر ئه وه نیه که نان و نیعمهت کهم بوه. نان و نیعمهت بینه هایه ته، به لام ئیشتیا نه ماوه و میوانه کان تیر بوون. له بهر ئه مه دهگوتری « الحمد لله » و ئه م نان و نیعمه ته وهک نان و نیعمه تی دونیا ناچی. چونکه نان و نیعمه تی دونیا به بی ئیشتیا، ئه وهندی که پیته خو شه، به زور، ده توانی بیخوی: چونکه جه ماده، بۆ هه رکوی بکیشی ده گه ل تۆ دئ، رووکی نیه که له شوینی نابه جی بهری بگری. به پیچه وانهی ئه مه، نیعمه تی خودا که حکمه ته، نیعمه تیکی زیندوو یه - هه تا ئیشتیا ت ده بیا و مه یل هه یه، بۆ لای تۆ دئ و ده بیته خو راکي تۆ و کاتیک مه یل و ئیشتیا نه ما، ناتوانی ئه وه به زور بخوی و بکیشی. ئه و رووی به چارشپو داده پۆشی و رووی نیشانی تۆ نادا.

حه کایه تی که راماتیان ده فهرموو. گوتهی « به کیک لیره وه به روژیک یان به ئانیک بچپته کابه، هینده سه یر و که رامات نیه. بای سه موونیش ئه م که راماته ی هه یه: به دانیک و به ئانیک، هه رکوی که بیه وئ بچی. که رامات ئه وه یه که تۆ له حالی نزمه وه بۆ حالی بهرز به ری و له وئوه بۆ ئیره سه فهر بکه ی و له نه زانین به ره و ئه قل و له جه مادیی به ره حیات. وه ها که له پی شدا خاک بووی، جه ماد بووی، تۆ یان بۆ عاله می گیا هینا، له عاله می گیا سه فهرت کرد بۆ عاله می عه له قه و ئاوله مه، له عه له قه و ئاوله مه به ره و عاله می حه یوانیی و له حه یوانیه وه بۆ عاله می ئینسانیی سه فهرت کرد، که رامات ئه مه یه. هه قته عالا وه ها سه فهرتی که له تۆ نزیک کرده وه. له م مه نزل و ریگایانه که هاتی، هه یچ له یاد و زهینی تۆ دا نامینیته وه که پی داهاتووی - له کام ریگا وه هاتی و چۆن هاتی. وه تۆ یان هینا و به ئاشکرا ده بیینی که هاتووی. هه ره تر، تۆ بۆ سه د عاله می دیکه ی جو رواجو ر ده بن. مونکیر مه به و ئه گهر خه به ری لیبده ن، قه بوولی بکه! »

قاپیکی پر له ژاریان بۆ عومه ر هینا به دیاری. گوتهی « ئه مه به که لکی چی دئ؟ » گوتیان « ئه مه بۆ ئه وه ده بی ئه گهر به مه سه له حه تی نه زانن که سیک به ئاشکرا بکووژن، له مه که میکی ده دهنی به شارا وه یی ده مرئ و ئه گهر دوژمنیک بی که به شه مشیر نه کری بیکووژی به که مووچه که یه ک له مه، به نه یینی ئه و ده کووژن. »

گوئی « شتیکی گه لیک زه ریفتان هیناوه، بدهنی بیخۆم - ده من دا دوژمنیک ههیه مهزن، شهمشیر نایگاتی و له عالهم دا لهو دوژمنترم کەس نیه. »

گوئیان که « پیویست ناکا هه مووی بخۆی - که مووچکه یه که بهسه. ئەمه بۆ سهدهه زار کهس بهسه. »

گوئی « ئەو دوژمنهش که سییک نیه، هه زار پیاوی دوژمنه و سهدهه زار کهسی سهرنخوون کردوه. » وهریگرت و قاپه که ی هه موو خوارد.

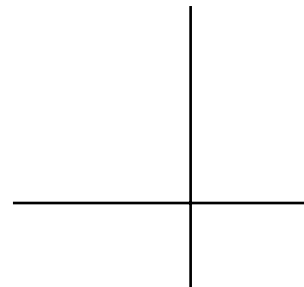
ئەو تا قه می لهوئی بوون، و یگرا بوونه موسلمان و گوئیان که « دینی تو هه قه! »
عومەر گوئی « ئیوه بوونه موسلمان و ئەم کافره هیشتا نه بوته موسلمان. »

نووکه، مه بهستی عومەر لهو ئیمان، ئەم ئیمانی ئاسایی نیه. ئەو، ئەو ئیمانی هه بوو و زیادتریش، به گره ئیمانی سه دیقانی هه بوو. به لام مه بهستی ئەو ئیمانی پیغه مبه ران و خاسان و عین الیقین بوو و داوای ئەوی ده کرد.

وهها که: ناویانگی شیریک به دنیا دا بلاو بیۆوه. خه لک بۆ سهیر، له ریگای دووره وه به ته مای ئەو میشه یه بوون بۆ دیتی شیر. یه که ساله ری، کویره وه دریان کیشا و مه نزلیان بری. که گه شتنه میشه که و شیریان له دووره وه بینی، وه ستان و نه یان توانی بچنه پیش. گوئیان « ناخر، ئیوه ئەو هه موو هه نگاوه تان هه لیناوه ته وه به ئەشقی ئەم شیر و ئەم شیر تابه ته ندیه کی هه یه که هه رکهس به جه رگه وه لئی بچیه پیش و به ئەشقه وه دهستی پیدابینی، هه چ نازاریکی پیناگه یه نی و ئەگه ر که سییک لئی بترسی و هه راسان بی، شیر لئی تووره ده بی و بگه ر شالویش بۆ هه ندیکان ده با که چ گومانیک خراپم لیده که ن؟ شتیکی که وه هه یه. یه که سال هه نگاوت هه لیناوه، نووکه نزیک شیر بوونه وه، ئەمه چ وه ستانیکه؟ هه نگاویک به رنه پیش! »

کهس وره ی نه بوو هه نگاویک بۆ پیشه وه هه لینیه ته وه. گوئیان « ئەو هه موو هه نگاوه مان هه لیناوه، چه ند هاسان بوو. یه که هه نگاوی لیره ناتوانین هه لگرین. »

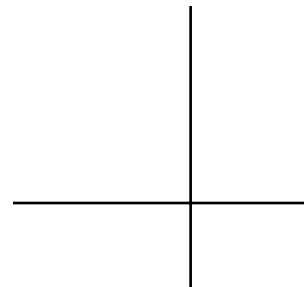
نووکه، مه بهستی عومەر له ئیمان، ئەو یه که هه نگاوه بوو - که هه نگاویک له حوزوور شیر دا، به ره و شیر هه لینیه ته وه و ئەو هه نگاوه گه لیک نادره، جگه له کاری خاسان و نزیکان نیه و هه نگاوی خۆی ئەمه یه - باقی شوینی هه نگاون. ئەو ئیمان هه جگه له پیغه مبه ران به کهس ناگا - که ده ستیان له گیانی خۆیان شوشه.

یار شتیکی خوشه، چونکه یار له خهیاالی یار هیز دهگری و ههلهدا و دهبوژیتهوه. چهند سهیره مهجنوون که خهیاالی لهیلا هیزی دهدايه و بوی دهبوو به خوراکی؟ له شوینیک که خهیاالی خوشهویستی مهجازیی ئەم هیز و شوین داخستنهیی ههیی، یاری ههقیقییت چهند پی سهیر دهبی که چ هیز و توانایهک، به خهیاالی ئەو دههخشی، له حوزوور دا و له غهیهت دا؟ چ خهیاالیکی؟ ئەو خوی گیانی ههقیقهتهکانه. بهو نالین خهیاال!

عالم قایم به خهیااله و بهم عالمه دهلین ههقیقهت - له بهر ئەوهی که دهبندرئ و ههست پیدهگری - و ئەو مانایانه که ئەم عالمه فهرعی ئەوه، پیدهلئی خهیاال؟ کار به پچهوانهیه. خهیاال، ئەم عالمهیه - که ئەو مانایه سهدی وهک ئەم عالمه ساز دهکا، دهپزی و خهراپ دهبی و دهفوتئ و دیسان عالمیکی نوئ ساز دهکاتهوه و ئەو کۆن نابئ. بیبهریه له تازه و کۆنه. فهرعکانی ئەو به تازه و کۆن دناسرین و ئەو که خولقینهری ئەمانهیه له ههردووکیان بیبهریه و لهویهیری ههردووکیانه.

موههندیسیک مالیک له میشکی دا ههلهسهنگینئ و خهیاال دهکا که دریزایی چهنده و بهرینایی چهند بی و ههیوانی چۆن و ههوشی چۆن. بهمه نالین خهیاال - که ئەو ههقیقهته لهم خهیااله دهزئ و فهرعی ئەم خهیاالهیه. ئادی، ئەگهر غهیری مهههندیسیک له زهینی دا وهه نهقشیک بینیتته خهیاال و میشکوه، بهوه دهلین خهیاال. ههروهکی باویشه، خهک به وهه کهسیک که بهننا نیه و ئەو زانستهی نیه، پیدهلین که « خهیاال پلاوه! »

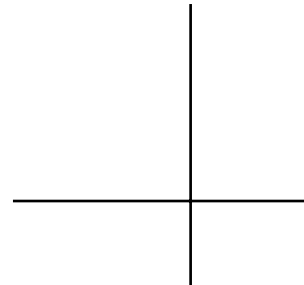

هه مووی ئەم دونیایه یهک ماله!

ئەم وههم و دەرروونی مرۆڤه وهکوو دالانه. له پێشدا دینه دالان، له دوایی دهچنه نێو مال. هه مووی ئەم دونیایهش وهکوو مایککه. هه رچی بێته ژوور - که دالانه، بێشک له ماییش دهردهکهوئ و پهیدا دهبی. بۆ وینه، ئەو ماله ی که تپیدا دانیشتووین، روخسارهکه ی ده دلی موهه ندیس دا پهیدا بوو، له دوایی بوو به مال. که وایه گوتمان هه مووی ئەم دونیایه یهک ماله، وههم و بیر و فکره کان دالانی ئەم ماله ن. هه رچی له دالان دیتت دهرکهوت، به راستی بزانه که له ماییش دهردهکهوئ و ئەم هه موو شته که له دونیا دهردهکهون، له خیر و له شه ر، له پێشدا هه موویان له دالان دهرکهوتوون، له دوایی لیره.

هه قتهعالا چونکه دهیهوئ شتی جۆراوجۆر - له غه رایب و عه جایب و باغات و بێستان و میرغوزار و زانست و نووسراوهکانی جۆراوجۆر - له عالم دهرکهون، ویستی ئەو و داوای ئەویان ده دەرروونیان دهنی ههتا لهو ئەمانه دهرکهون. ههروهتر، ئەوهی دم عالمه دا دهیبینی بزانه که لهو عالمه مپیش دا ههیه. بۆ وینه هه رچی له نم دا دهیبینی بزانه که ده دهریا دا ههیه - چونکه ئەم نمه لهو دهریایه وهیه و ههروهتر، ئەم خولقانی ئاسمان و زهوی و عه رش و کورسی و عه جایبی دیکه، هه قتهعالا داوای ئەوی ده رووخی پێشینیان نابوو، به ناچار، عالم له وهوه پهیدا بوو.

خه لک که ده لێن « عالم قه دیمه » کی گوئ له قسه که یان ده گری؟ هه ندیک ده لێن که « سازکراوه » و ئەوانیش ئەولیا و ئەنبیان - که ئەوان قه دیمتر له عالمه من و هه قتهعالا داوای خولقانی عالمی ده رووخی ئەوان نا و له دوایی عالم پهیدا بوو. که وایه ئەوان به هه قیهت ده زانن که سازکراوه، له روانگی خۆیان وه خه بهر دهن. بۆ وینه ئیمه که له م ماله دا دانیشتووین ته مهنی ئیمه شپست و هه فتایه، دیتوو مانه که ئەم ماله نه بوه، چهند سالی که که ئەم ماله ساز کراوه. ئەگه ره له م ماله دا جروجانه وه ره پهیدا بن له دهرک و دیواری ئەم ماله، وهک دووپشک و مشک و مار و گیانله به رانی چووک که له م ماله دا ده ژین، ئەوان که پهیدا بوون مایان ئاوه دان چاو پیکه وتوه، ئەگه ره ئەوان بلێن که « ئەم ماله قه دیمه » به لگه نیه بۆ ئیمه که دیتوو مانه ئەم ماله سازکراوه.

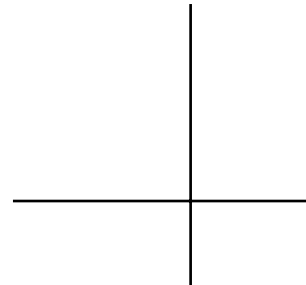

هەر ئه‌وجۆزه‌ی که ئه‌و جان‌ه‌هرانه له ده‌رک و دیواری ئه‌م ما‌له رسکا‌ون و جگه له‌م ما‌له شتیک نازانن و نابینن، خه‌لکن که له‌م ما‌لی دونیا‌یه رسکا‌ون. ده‌وان دا جه‌وه‌ه‌ریک نیه، جی رسکا‌نیان ئی‌ره‌یه و هه‌ر لی‌ره‌ش ده‌نی‌ژرین. ئه‌گه‌ر ئه‌وان به‌عالم ده‌لین « قه‌دیم » به‌لگه‌ نیه بۆ ئه‌نبیا و ئه‌ولیا که ئه‌وان هه‌بوون به‌ر له‌عالم به‌سه‌ده‌زار هه‌زار هه‌زار سا‌ل (چ جی‌ی سا‌ل و چ جی‌ی ئه‌ژماره - که ئه‌وان نه‌ئنده‌زیان هه‌یه و نه‌ئه‌ژمار) چونکه ئه‌وان سا‌ز کردنی عالم‌میان دیوه، هه‌ر ئه‌وجۆزه‌ی که تۆ سا‌ز کردنی ئه‌م ما‌له‌ت دیوه.

دوای ئه‌وه‌ش، فه‌لسه‌فیه‌ک به‌سوننی ده‌لی که « سا‌زکرا‌نی عالم‌ت چۆن زانی؟ »

ئه‌ی که‌ر، تۆ قه‌دیمی بوونی عالم‌ت چۆن زانی؟ ئاخ‌ر، قسه‌ی تۆ که « عالم‌ت قه‌دیمه‌ » مانا‌که‌ی ئه‌وه‌یه که سا‌زکرا‌و نیه - و ئه‌مه‌ شایه‌تی له‌ سه‌ر رده‌ده. ئاخ‌ر شایه‌تی له‌ سه‌ر ئی‌سبات هاسان‌تره‌ هه‌تا شایه‌تی له‌ سه‌ر ره‌د. چونکه شایه‌تی له‌ سه‌ر ره‌د مانا‌که‌ی ئه‌وه‌یه که ئه‌م پیا‌وه‌ فلان‌ کاری نه‌کرده‌ و ئا‌گادا‌ر بوون له‌مه‌ش زۆر زه‌حمه‌ته: ده‌بی ئه‌م که‌سه له‌ سه‌ره‌تای ژیا‌ن هه‌تا ئاخ‌ر، ها‌وده‌می ئه‌و که‌سه بی‌شه‌و و روژ، له‌ خه‌و و بی‌داری دا - که بلی هه‌لبه‌ت ئه‌و کاره‌ی نه‌کرده‌. که‌چی دی‌سانیش راست نیه: به‌شکه‌م خه‌وی لیکه‌وتبی یا چووبی‌ته‌ حاجه‌تخانه‌ که نه‌گونجا‌وه هه‌میشه‌ ده‌گه‌لی بی. له‌به‌ر ئه‌وه، شایه‌تی له‌ سه‌ر ره‌د ره‌وا نیه - چونکه نا‌گونجی. به‌لام شایه‌تی له‌ سه‌ر ئی‌سبات ده‌گونجی و هاسانه - چونکه ده‌لی تا‌ویک ده‌گه‌لی بووم، وه‌های گوت و وه‌های کرد. بی‌شکه‌ ئه‌و شایه‌تی‌یه مه‌قبووله، چونکه بۆ مرۆف ده‌گونجی.

نووکه، ئه‌ی سه‌گ، ئه‌وه که شایه‌تی له‌ سا‌زکرا‌و ده‌ده‌ی هاسان‌تره‌ له‌وه‌ی که تۆ شایه‌تی له‌ قه‌دیمی بوونی عالم‌ت ده‌ده‌ی. چونکه ئاکامی شایه‌تی‌یه‌که‌ت ئه‌مه‌یه که «سا‌زکرا‌و نیه» که‌وا‌یه شایه‌تی‌یت له‌ سه‌ر ره‌د دا‌وه. که‌وا‌یه چونکه بۆ هه‌ردو‌وکیان به‌لگه‌یه‌کت به‌ده‌سته‌وه نیه و نه‌تدیوه که عالم‌ت سا‌زکرا‌وه یا قه‌دیمه. تۆ ده‌لی «چۆنت زانی که سا‌زکرا‌وه؟» ئه‌ویش ده‌لی «قورمسا‌غ، تۆ چۆنت زانی که قه‌دیمه؟» ئاخ‌ر، ئی‌دعا‌ی تۆ زه‌حمه‌ت‌تره‌ و مه‌حاله‌تر. «

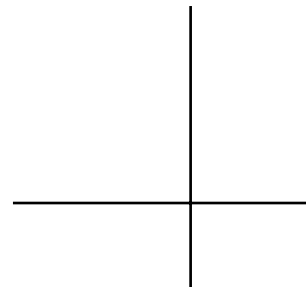

له هەر ئه‌نباره‌ی، مشتیک!

شیخ ئیبراهیم گوتی که « سه‌یفه‌ددین فه‌ررۆخ کاتیکی له‌ که‌سیکی ده‌دا، خۆی به‌ که‌سیکی دیکه‌وه‌ خه‌ریک ده‌کرد به‌ قسه‌، هه‌تا ئه‌وان خه‌ریکی تیه‌ه‌لدانی بان و شه‌فاعه‌تی که‌س به‌م شیوه‌یه‌ نه‌ده‌چوه‌ پێش. »

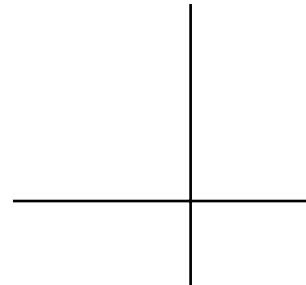
فه‌رمووی که‌ « هه‌رچی ده‌م عاله‌مه‌ دا ده‌ببینی، له‌و عاله‌میش وه‌هایه‌، به‌لکه‌ ئه‌مانه‌ هه‌مووی نمونه‌کانی ئه‌و عاله‌من و هه‌رچی ده‌م عاله‌مه‌ دا هه‌یه‌، له‌و عاله‌مه‌ هه‌یناویانه‌. عه‌تتاره‌کان تاسیکی چووک له‌ سه‌ر سندوقه‌کان و ده‌رمانه‌ جو‌راوجۆره‌کان داده‌نێن - له‌ هه‌ر ئه‌نباره‌ی، مشتیک: مشتیک بیبار و مشتیک بنیشت. ئه‌نباره‌کان بینه‌هایه‌تن به‌لام له‌ سندوقه‌کانی ئه‌و دا پتر له‌وه‌ ناگونجی. که‌وایه‌ مرو‌ف وه‌ک تاسیکی چووک یان دوکانی عه‌تتارییه‌ - که‌ ده‌و دا له‌ خزینه‌ی سفه‌ته‌کانی هه‌ق، مشت مشت و کوت کوت له‌ هۆقکه‌ و سندوقه‌کانیان ناوه‌ هه‌تا له‌م عاله‌مه‌ دا ته‌جاره‌تی پێکه‌ن - لایقی خۆیان. له‌ ژنه‌واپی کوتیک، له‌ بینایی کوتیک، له‌ ئه‌قل کوتیک، له‌ که‌ره‌م کوتیک و له‌ عیلم کوتیک. نووکه‌، که‌وایه‌ خه‌لک، ته‌وافکه‌رانی هه‌قن: ته‌واف ده‌که‌ن، شه‌و و روژ سندوقه‌کان پر ده‌که‌ن و تو‌به‌تالی ده‌که‌ی یا زایه‌ی ده‌که‌ی هه‌تا کاسبی پێوه‌بکه‌ی. به‌ روژ به‌تالی ده‌که‌ی و شه‌و دیسان پری ده‌که‌نه‌وه‌ و قه‌وه‌تت ده‌ده‌نی. بۆ وینه‌ رووناکی چاو ده‌بینی؟ له‌و عاله‌مه‌، دیده‌ و چاو و نه‌زه‌ری جو‌اروجۆر هه‌یه‌، له‌وان، نمونه‌یه‌کیان بۆ تو‌نارد هه‌تا سه‌یری دونه‌ی پێکه‌ی. دید ئه‌وه‌نده‌ نیه‌ به‌لام مرو‌ف له‌وه‌ پتر تاقه‌تی ناگرێ: « ئه‌م سفه‌تانه‌، گشتی لای ئیمه‌یه‌ بینه‌هایه‌ت، له‌ قه‌ده‌ر دیاریکراو بو‌تی ده‌نیرین! » که‌وایه‌ خۆت بیری لێبکه‌وه‌: چه‌ند هه‌زار خه‌لک، سه‌ده‌ به‌ سه‌ده‌، هاتن و له‌م ده‌ریایه‌ پر بوون و دیسان به‌تال بوونه‌وه‌! بروانه‌ که‌ ده‌بی چ ئه‌نباریک بی!

نووکه‌، هه‌رکه‌س پتر ناگاداریی له‌و ده‌ریایه‌ هه‌بی، دلی له‌ سندوقه‌کان ساردتر ده‌بیته‌وه‌. که‌وایه‌ ده‌لێی عاله‌م له‌و سکه‌خانه‌یه‌ دیته‌ ده‌ر و دیسان ده‌گه‌ریته‌وه‌ زه‌رباخانه‌که‌ی. - انالله و انا الیه‌ راجعون - ته‌واوی ئه‌ندامه‌کانی ئیمه‌ له‌وێوه‌ هاتوون و نمونه‌ی وین و دیسان ده‌گه‌رینه‌وه‌ وئ - له‌ چووک و گه‌وره‌ و هه‌یوانه‌کانه‌وه‌. به‌لام له‌م سندوقه‌ دا زوو ده‌رده‌که‌ن و به‌بی سندوق ده‌رناکه‌ون.

لهبەر ئهوهیه که ئهوه عالمه لهتیفه و وهبەر چاوانیه. پیت سهیره؟ نابینی شنهی بههار چۆن دهردهکهوئ له درهخت و شیناوهرد و گولشهه و بیستان؟ جهمالی بههار به هۆی ئهوانهوه سهیره دهکهی و کاتیک سهیری پشووی شنهی بههار دهکهی، هیچ نابینی، نهک لهبهر ئهوه که سهیران و گولشهه نیه. ئاخو، لهبهر ئهوه نیه! بهلکه پر له شهپۆلی گولشهه و بیستانهکانه. بهلام شهپۆلهکان لهتیفن، وهبهر چاوانیهن، ئیلا به هۆیهک نهبی لوتف دهرناکهوئ. ههروهتر، ده مروژ دا، ئهه وهسفانه شاراوهرن، دهرناکهون - ئیلا به هۆیهکی دهروونیی یا دهرهوهیی، به هۆی قسهی کهسیک و ئازاری کهسیک و شهپر و ئاشتی کهسیک دهردهکهوئ.

سفهتهکانی مروژایهتی ده خوژ دا نابینی. رادهمی، هیچ نادۆزیهوه و خوژ به بهتال دهبینی لهم سفهتانه. ئهوه نیه که تو گۆرابی، ئیلا ئهوانه ده تو دا شاراوهرن، وهک ئاون ده دهریا دا. له دهریا نایهه دهر، ئیلا به هۆی ههرویک نهبی، ئیلا به شهپۆلیک نهبی، دهرناکهون. شهپۆل کول و کووی دهروونی توئه: دهردهکهوئ بی هۆیهکی دهرهوهیی، بهلام مادام دهریا ئارامه، هیچ نابینی. لهشی تو بهستیینی دهریایه و گیانی تو دهریایهکه. نابینی که چهند ههزار ماسی و مار و مهل و خهلکی جوړاوجوړی لیدهردهکهون و خوویهک دهنوین و دیسان دهچنهوه نیو دهریاوه؟ سفهتهکانی تو - وهک تووریهی و ئیرهیی و شههوت و غیره - لهم دهریایه سهه دهردهکیشن. کهوایه دهلیی سفهتهکانی تو ئاشقانی ههقن - ناسکن. ناگری ئهوان ببینن، ئیلا به هۆی جلی زمانهوه نهبی. که رووت بنهوه، لهبهر رادهی ناسکیی وهبهر چاوانیهن.

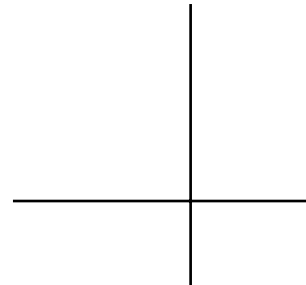
کَل و کۆلهکهی دونیا غهفلته!

له پێشدا که شیعرمان دهگوت، هانهیهک بوو مهزن، هۆی گوتن. ئهوهدهم، گهلیک شوینی داخست و ئیستاش که هانه سست بوه و خهریکی ئاوا بوونیشه، گهلیک شوین دادهخا. سوننهتی ههفتهعالا وههیه که شتهکان له سهردهمی ئهنگوتن و سهردهرکردن تهربیهت دهکا و لهو گهلیک شوینهواری مهزن و حیکمهت پهیدا دهبی و له سهردهمی ئاوابوونیش، ههمان تهربیهت قایمه.

موعتزهله* دهلین که « خولقینهری کردهوهکان بهندهیه و ههر کردهوهیهک که لهو دردهکهوئ، بهنده خولقینهرهی ئهو کردهوهیه. » ناکرئ و بی! چونکه ئهو کردهوهی که لهو دردهکهوئ یا به هۆی ئهه ئامرازانهوه که هیهتی - وهک ئهقل و رووح و قهوهت و لهش - یا بهبی هۆ. ناکرئ ئهو خولقینهری کردهوهکانی بی به هۆی ئهمانهوه: چونکه ئهو قادر نیه له کۆ کردنهوهی ئهمانه. کهوایه ئهو خولقینهری کردهوهکانی نیه به هۆی ئهو ئامرازانهوه. لهبهر ئهوه که ئهو ئامرازهش مهحکوومی ئهو نیه و ناکرئ که بی ئهه ئامرازه، خولقینهری کردهوه بی. چونکه مهحاله که بی ئهه ئامرازه، کردهوهیهک لهو سهه بدا. کهوایه زانیمان خولقینهری کردهوهکان ههقه، نهک بهنده.

ههر کردهوهیهک - چ خیر چ شهه - که له بهنده دردهکهوئ، ئهو لهبهر نیهت و مهبهستیک دهیکا. بهلام حیکمهتی ئهو کاره ئهوهنده نیه که ئهو پئیوایه. ئهوهند مانا و حیکمهت و فایده که ئهو لهو کاره پئیگهیشته، فایدهکهی ئهوهنده بوو که ئهو کردهوه لهو درکهوت، دهنه فایدهی کوللی خودا دهیزانی که چ بهروبوویهکی لی دهست دهکهوئ. بۆ وینه نویژ دهکهی بهم نییهته که خیرت پئیگا له ئاخیرهت و خوشناو و له ئههمان دابی ده دونیا د. بهلام فایدهی ئهه نویژه ئهوهنده نیه، سهدههزار فایدهی دهه که به میشکی تو دا نایه. ئهو فایدانه خودا دهیزانی که بهنده بۆ ئهو کاره هان دهه.

مرؤف له دهست قهزیهی دهستهلاتی ههق دا، ههروهک کهوانیکه و ههفتهعالا ئهو به کارهکانیهوه خهریک دهکا و کارا له راستی دا ههقه، نهک کهوان. کهوان ئامراز و هۆیه، بهلام بیخهبهره و غافل له ههق - بۆ پئیگهیشتهی دونیا. خۆزگه به کهوانیک ئاگادار بی که « من له دهست کی دام! »

چ بَلِّم له دونیایه که که کل و کۆله کهی ئه و غه فله ته؟ نابینی کاتیک که سیک وه ناگا دینی، له دونیا بیزار ده بی و سارد ده بیته وه چونکه ده زانی که ده خه و دابوه. مرۆف له بچووکییه وه که هه لیدا وه، له بهر غه فله ت بوه، ده نا قه ت هه لینه ده دا و گه وه نه ده بوو. که وایه چونکه ئه و به هۆی غه فله ت ساز کرا و گه وه کرا، دیسان هه فته عالا رهنج و خه باتی - به جه بر و به ئیختیار - له بهر نا، هه تا ئه و غه فله تانه ی لی بستری و خاوینی کاته وه. دوا ی ئه وه، ده توانی ئه و عاله مه بناسی.

وجوودی مرۆف وه ک سه رانگۆیلکه - کۆمایه ک شیاکه. ئیلا ئه م کۆما شیاکه ئه گه ر ئازیزه، له بهر ئه وه یه که ئه نگوستیله ی پادشای تیدا یه.

ههروه تر، وجوودی مرۆف ههروه ک جه والی گه نمه. پادشا هه را ده کا که « ئه و گه نمه ی بۆ کو ی ده به ن؟ - که پێوانه که ی منی تیدا یه. »

ئه و له پێوانه که غافلّه و نوقمی گه نمه. ئه گه ر ئاگای له پێوانه با، که ی مه یلی گه نمه ده کرد؟

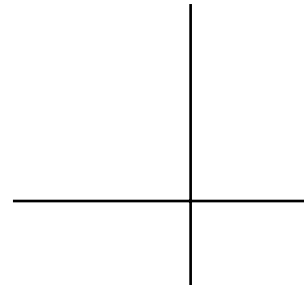
نووکه، هه ر بیریک که تۆ بۆ عاله می بالا ده کیشی و له عاله می خواروو سارد و سستت ده کا، وینه و تیشکی ئه و پێوانه یه که ده رده که وی: مرۆف مه یلی ئه و عاله مه ده کا و ئه گه ر مه یلی عاله می خواروو بکا، نیشانه که ی ئه وه یه که ئه و پێوانه یه له په رده دا شاراو هیه.

عارفیک گو تی چوومه تونخانه یه که دلم بکریته وه - که ده رووی ده رباز بوونی گه لیک ئه ولیا بوه. دیتم وه ستای تونخانه شاگردیکی هه بوو، خۆی لیه لمالیبوو کاری ده کرد و ئه و پێیده گوت که ئه مه بکه و ئه وه بکه! ئه و به ده ستوبرد کاری ده کرد.

تونچی خۆشی له ده ستوبردی ئه و بۆ به جی هینانی فه رمان، هات. گو تی «ئادی، وه ها به ده ستوبرد به! ئه گه ر هه میشه چوست و چالاک بی و ئه ده ب راگری، پله ی خۆم ده ده م به تۆ و تۆ له جی خۆم داده نیم. »

من پیکه نینم هات و گریمانه ی دلم کراوه. دیتم سه روکه کانی ئه م عاله مه هه موو له سه ر ئه و سه فه ته ن ده گه ل نوکه ره کانی خۆیان.

* فرقه یه کی ئیسلامی که له سه ره تای سه ده ی دووه می کۆچی له لایه ن واصل بن عطا شاگردی هه سه نی به سربی پیکهات. ئه م فرقه یه ئالوگۆریکی به نه رته بیان ده بیروبا وه ری موسلمانان دا پیکه پینا و خه لکیان له زانست و فه لسه فه نزیك کرده وه و بۆ سه لماندن بیروبا وه ریان که لکیان له فه لسه فه و مه نتق و ئه قل و مرده گرت.

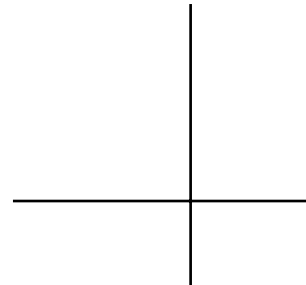
بناغهی عالم، غهفلهته!

« خاترت چۆنه؟ خوشه یا نا؟ » چونکه خاتر شتیکی نازیزه. ههروهک داوه. داو دهبی ریکوپییک بی، ههتا راو بگری. ئەگەر خاتر ناخۆش بی، داو پساوه و به کار نایه. کهوايه دهبی دوستایهتی له ههق کهسیک دا زیدهپهوی نهبی و دوژمانیهتیش زیدهپهوی نهبی - که لهم دوانه - داو دهپسی. دهبی له ناویین دابی ئەم دوستایهتییه - که به زیدهپهوی سهر ناگرتری.

له ههق غهیری ههق دا وهها دهلیم، بهلام له ههق باری تهعالا دا، هیچ زیدهپهوییهک نیه، خۆشهویستی ههچی پتر، باشتر.

چونکه خۆشهویستی غهیری ههق ئەگەر زیدهپهوی تیدا بکهی، خهڵک له ژیر دهستهلاتی چهرخي فهلهک دان و چهرخي فهلهکیش دهگهپێ و ئەحوالی خهڵکیش دهگهپێ. کهوايه ئەگەر له دوستایهتی کهسیک دا زیدهپهوی بکهی، ههمیشه سهربهزویی و بهختی ئەو داوا دهکهی و ئەوهش ناگونجی. کهوايه خاتر دهشیوی. ئەگەر دوژمانیهتیش زیدهپهوی تیدا بگری، ههمیشه نهحس و نهکبهتی ئەوت دهوی و چهرخي فهلهک دهگهپێ و ئەحوالی ئەویش دهگهپێ - دهمیك بهخت و دهمیك بی بهخت. ئەوهش که ههمیشه بهختی نهبی، ناگونجی. کهوايه خاترت په‌ریشان دهبی.

بهلام خۆشهویستی له ههق باری دا، له ههموو عالم و خهڵک دا، له گاور و جوولهکه و فهله و تهواوی بوونهوه‌ران دا، شاراوویه. کهسیک پیکهینه‌ری خۆی چۆن خۆش ناوی؟ دوستایهتی دهو دا شاراوویه، ئیلا به‌رگره‌کان دایده‌پۆشن. ئەگەر به‌رگره‌کان نه‌مین، ئەو خۆشه‌ویستییه ده‌رده‌که‌وی. نه‌ک هه‌ر بوونه‌وه‌ره‌کان، ته‌نانه‌ت عه‌ده‌میش له‌ جۆش و خروش دان، بۆ ئەوهی که ئەوان پیکینێ. هه‌ر ئەوه‌جۆره‌ی که چوارکه‌س له‌ پیش پادشایه‌ک به‌ سه‌ف وه‌ستاون. هه‌رکام ده‌یه‌وی و چاوه‌روانه‌ که پادشا پله و پایه‌که به‌و بسپیری و هه‌رکام له‌ یه‌کتر شه‌رمه‌زارن. چونکه داواکه‌ی ئەو دژی ئەوی دیکه‌یه. کهوايه عه‌ده‌مه‌کان چونکه داواکاری خولقان له‌ هه‌قن، ریزیان به‌ستوه‌ که « بوونم بده‌یه » و وه‌پیش کهوتنی بوونی خۆی ده‌وی له‌ خودا، کهوايه له‌ یه‌کتر شه‌رمه‌زارن. نووکه، عه‌ده‌مه‌کان که وه‌ها بن، بوونه‌وه‌ران چلۆن ده‌بن؟

ئەم مائە لە سەر غەفلەت بنیات نراوه و بناغەى هەموو عالەم و شتەکان لە سەر غەفلەتە. ئەم لەشەش که هەلداوه، لە غەفلەتەوهیه. غەفلەتیش کفره و دین بى کفر، مومکین نیه. چونکه دین تهرکی کفره. کهوايه دهبى کفریک هەبى هەتا بتوانى تهرکی بکەى. کهوايه هەردووک يەک شتن - چونکه ئەمە بى ئەو نیه و ئەو بى ئەم نیه. لیک جیا نین و خولقینەرەکهشیان هەر يەکیکە - ئەگەر خولقینەرەکهشیان يەکیک نەبا، جیاواز دەبوون، چونکه هەرکام شتیکیان دەخولقاند و جیاواز دەبوون. کهوايه چونکه خولقینەرەکهشیان يەکیکە، وحده لا شریک - هیه.

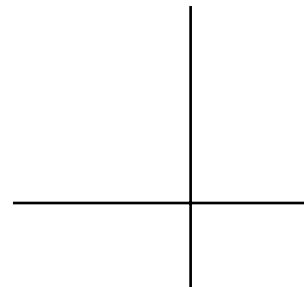
گوتیان که « سەید بورهانه ددین قسهی باش دهکا، به لام شیعرى سهنايى له قسهکانى دا زۆر دینیتتهوه. »

فهرمووى « وای دانین که بلین: هەتاو باشه، به لام شوقى هیه! ئەمە عەیبه؟ چونکه قسهی سهنايى هینانهوهیه، نواندى ئەو قسهیه، هەتاو شتەکان دەنوینى و لهبەر شوقى هەتاو دەتوانن ببینن.

مەبەست له شوقى هەتاو ئەوهیه که شتەکان بنوینى. ئاخر، ئەم هەتاوه شتى وا دەنوینى که به کار نایەن. هەتاویک که شتى وا بنوینى که به کار بى، هەقیقەتى هەتاوی ئەوه و ئەم هەتاوه فەرع و مەجازى هەتاوی هەقیقیه. ئاخر، ئیوهش به قەد بەشە ئەقلى خۆتان لەم هەتاوه وەردهگرن و داواى شوقى زانست دهکەن که ئیوه بتوانن شتى هەستینەرەراوى پى ببینن و زانستان زیاد بى. له هەر مامۆستا و له هەر یاریک چاوهروانى ئەوهن که شتىكى لى فیر بن و تیبگەن.

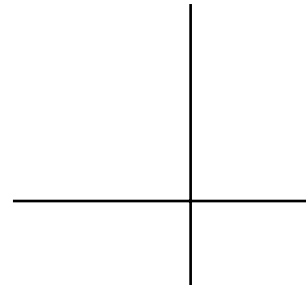
کهوايه زانیمان که هەتاویکی دیکه هیه جگه له هەتاوی روالهت که به هوى ئەوهوه پەى به هەقیقەتەکان و ماناکان دەبن. ئەم بەشە زانستەى که تۆ پەناى بۆ دەبەى و پێخۆش دەبى، فەرعى ئەو زانستە گەورهیه و تیشکی ئەوه. ئەو تیشکه تۆ بەرهو ئەو زانستە گەوره و ئەو هەتاوه ئەسلە دەبا. تۆ ئەو زانستە بەرهو خۆت رادهکیشى. ئەو دەلى که « من لیره ناگونجیم و تۆ درهنگ دهگهیه وئى. گونجانى من لیره مهحاله و هاتنى تۆ بۆ وئى سهخته. پیکهینانى مهحاله، مهحاله به لام پیکهینانى سهخت، مهحاله نیه.

کهوايه ئەگەر سهخته، هەول بدە هەتا به زانستى گەوره بگهى و چاوهروان مەبه که ئەو لیره بگونجى - چونکه مهحاله.

ههروهتر دهوله‌مه‌نده‌کان، له خۆشه‌ویستی دهوله‌ت و سامانی هه‌ق، پاره له سه‌ر پاره کۆ ده‌که‌نه‌وه و کیسه له سه‌ر کیسه، هه‌تا سه‌فته‌ی دهوله‌مه‌ندیان تێدا پێکی له تیشکی سامان. تیشکی سامان ده‌لی « من بۆ ئیوه جارده‌ری ئه‌و سامانه گه‌وره‌م: من بۆ ئیره راده‌کێشن؟ - که من لیره ناگونجیم. ئیوه بۆ لای ئه‌م سامانه وهرن! »

به گشتی، ئه‌سل ئاقیبه‌ته. ئاقیبه‌تتان پیرۆز بێ! پیرۆز ئه‌وه‌یه، دره‌ختیک که ریشه‌که‌ی ئه‌و له‌و باغه دا بنه‌گر بێ و لک و پۆیه‌کانی ئه‌و، به‌ره‌کانی ئه‌و، له شوینیکی دیکه شۆر بووینته‌وه و به‌ره‌کانی وه‌ریبێ، ئاقیبه‌ت ئه‌و به‌رانه ده‌به‌نه‌وه ئه‌و باغه. چونکه ریشه له‌و باغه‌یه. ئه‌گه‌ر به‌ پێچه‌وانه‌ بێ، هه‌رچه‌ند به‌ رواله‌ت هه‌مد و سپاس ده‌کا چونکه ریشه‌که‌ی ده‌م عاله‌مه‌ دایه، هه‌موو به‌ره‌کانی ئه‌وه که بۆ ئه‌م عاله‌مه‌ی دینن. ئه‌گه‌ر هه‌ردووک ده‌و باغه‌ی دابن، ده‌بێته‌ نووری عه‌لا نوور.

قسه له قهدهر مروڤ دئ!

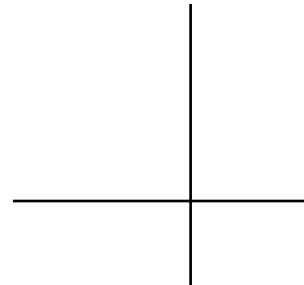
كهسيك وه ژوور كهوت.

فهرمووی كه « ئەو خوښه‌و‌یست و خوڤه‌كه‌مزانه و ئەمەش دە زاتی دایه!» هەر ئەوجۆره‌ی كه لقیك به‌ری زۆر بی، ئەو به‌رانه ئەو دادەنوین و ئەو لقه‌ی كه به‌ری نه‌بی سهری له سهره - هه‌روهك سپیدار. و ئەگەر به‌ر له راده تپه‌پری، ئەستونده‌کی وه‌به‌ر ده‌نین هه‌تا به‌ ته‌واوه‌تی دانه‌كه‌وی.

په‌غه‌مبه‌ری مه‌زن خوڤه‌كه‌مزان بوو، چونكه هه‌موو به‌ری عالم، یه‌كه‌م و ئاخر، ده‌و دا كو‌كرا‌بو‌وه - به‌ ناچار، له گشت كه‌س خوڤه‌كه‌مزانتر بوو. قه‌ت كه‌سیك به‌ر له په‌غه‌مبه‌ر نه‌یده‌توانی سل‌او له په‌غه‌مبه‌ر بكا، چونكه په‌غه‌مبه‌ر په‌شته‌ر ده‌ریده‌پری، له‌به‌ر راده‌ی خو‌ق به‌ كه‌م زانین، سل‌او‌ی ده‌كرد و ئەگەر به‌ هه‌لكه‌وت زووتر سل‌او‌ی نه‌كردبا، دیسان خوڤه‌كه‌مزان بوو و په‌شته‌وا له كه‌لام دا ئەو بوو، چونكه ئەوان سل‌او له‌و فتر ببوون و له‌ویان بیستبوو.

هه‌رچی یه‌كه‌مینه‌كان و ئاخرینه‌كان هه‌یانه، هه‌مووی له وینه‌ی ئەویان هه‌یه و سه‌یه‌ری ئەون. ئەگەر سه‌یه‌ری كه‌سیك به‌ر له‌و وه مال‌ كه‌وی، به‌ر له‌و بی، له راستی دا - هه‌رچه‌ند سه‌یه‌ر له په‌شته‌وه‌یه، به‌ روا‌له‌ت. ئاخر سه‌یه‌ر له‌و وه‌په‌ش كه‌وت، فه‌رعی ئەوه. و ئەم ئەخلاقه‌ هی ئیستا نه‌یه. له‌و ده‌مه‌وه ده‌ زه‌رپه‌كانی ئاده‌م دا، ده‌ ئەندامه‌كانی ئەو دا، ئەم زه‌رپانه هه‌بوون - هه‌ندیک روون و هه‌ندیک نیوه‌روون و هه‌ندیک تاریك. ئەم ده‌مه ئەو ده‌رده‌كه‌وی، به‌لام ئەم ده‌ره‌شاوه‌یی و رووناکی په‌شته‌وه‌یه و زه‌رپه‌ی ئەو ده‌ ئاده‌م دا له گشتیان سافتر و رووناكتر و خوڤه‌كه‌مزانتر بوو.

هه‌ندیک له یه‌كه‌م ده‌روانن و هه‌ندیک ده‌رواننه ئاخر. ئەوانه‌ی كه ده‌رواننه ئاخر، ئازیزتر و گه‌وره‌ترن - چونكه نیگیان له ئاقیبه‌ت و ئاخیره‌ته. ئەوانه‌ی كه سه‌یری یه‌كه‌م ده‌كهن. ئەوان تابه‌تترن. ده‌لین چ هه‌وجی سه‌یری ئاخر بکه‌ین؟ چونكه گه‌نمیان داچاندوه له په‌شدا، جو‌ی له ئاخر شین ناب‌ی. و ئەوه‌ی كه جو‌ی داچاندوه، گه‌نم به‌ر ناهین‌ی. كه‌وا‌یه نیگی ئەوان له یه‌كه‌مه. قه‌وم‌یک‌ی دیکه تابه‌تترن - كه نه چاو له یه‌كه‌م ده‌كهن و نه له ئاخر. ئەوان یه‌كه‌م و ئاخریان وه بیر نایه. نو‌ق‌می

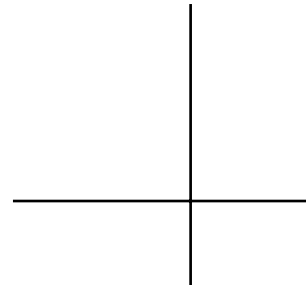

ههقن. و قهومیکی دیکه ههیه که نوqmن ده دنیا دا: سهیری یه کهم و ئاخرا ناکهن. له ئاکام غافلن. ئەوان دهسته چيلهی دۆزهخن.

کهوايه ده رکهوت که ئەسل مهحه ممه ده بوه که [ئەگەر تۆ نهباي فه له که کانهمان نه دهخولقاند*] و هه ر شتیک که ههیه، له شه ر هف و خو به کهم زانین و حیکمهت و پلهی بهرز، هه موو بهخشی نی ئەوه و سیبهری ئەوه - چونکه له وه وه پهیدا بوه. هه ر ئەو جوژهی که هه رچی ئەم دهسته بیکا له سیبهری ئەقله وه دهیکا - چونکه سیبهری ئەقل له سه ر ئەوه، هه رچه ند که ئەقل سیبهری نیه، به لام ئەو سیبهری ههیه، به بی سیبهر. ئەو جوژهی که مانا، بوونی ههیه به بی بوون. ئەگەر سیبهری ئەقل له سه ر مرۆف نه بی، هه موو ئەندامه کانی له که لک ده که ون: ده ست چه په وانه وه ر ده گری، پی به ری راست دا ناتوانی برهوا، چا و هه یچ نابینی، گوئی هه رچی بیسی خراپ ده بیسی. کهوايه له سیبهری ئەقل دا، ئەم هه موو ئەندامانه هه موو کارهکان دروست و به ریکوپیکی و به باشی جیبه جی ده کهن و له راستی دا، هه موو ئەو کارانه له ئەقله وه دین، ئەندامهکان ئامرازن.

ههروهها، پیاویک مهزن بی، خه لیه هه زه مان. ئەو هه ر وهک ئەقلی کوله. ئەقله کانی خه لک وهک ئەندامه کانی ئەون. هه رچی بکهن، له سیبهری ئەوه وهیه و ئەگەر خراپه یه که له وانه وه بی له بهر ئەوهیه که ئەو ئەقله کوله سیبهری له سه ر ئەو لابرده. وهها که پیاویک گه ر ده ست به شیتایه تی بکا و کاری نارهوا ره چا و بکا، هه موو لیان روون ده بیته وه که ئەقل له سه ری ده رچه و سیبهری ناخاته سه ر ئەو و له سیبهر و په نای ئەقل دوور که وتۆته وه.

ئەقل له جنسی فریشته یه. هه رچه ند فریشته روخساری ههیه و په روبا لی ههیه و ئەقل نیه تی. به لام له راستی دا یه ک شتن و یه ک کار ده کهن و یه ک مه لیان ههیه. نابی سهیری روخسار بکهی، چونکه له راستی دا یه ک کار ده کهن. بو وینه ئەگه ر روخساریان بتو ته وه، به ته واهه تی ده بیته ئەقل، له په روبا لیان چ نامین ته وه. به وان ده لین ئەقلی نه قشکراو. وهها که له مؤم مه لیک ساز بکهن به په ر و باله وه، به لام ئەو هه ر ئەو مؤمه یه. نابینی که دهیتوینیه وه، ئەو په ر و بال و سه ر و پای مه له له په ر ده بیته مؤم و هه یچ شتیک زیده له و نامین ته وه؟ به ته واهه تی ده بیته مؤم. کهوايه زانیمان مؤم هه مانه و مه لیک که له مؤم سازی ده کهن هه مان مؤمه: نه قشکراو، نه قشی گرتوه. ده نا مؤمه و هه روه تر سه هو لیش هه مان ئاوه و کاتیک بتو ته وه، ده بیته وه هه مان ئاوه. به لام بهر له وهی که بیته سه هو ل و ئاوه بوو، کهس نه یه ده توانی

ئەو دە دەست دا رابگرئ و خوئی وه دەستهوه نهدهدا، بهلام كه بوو به سههۆل، دهكرئ به دهستهوهی بگری و ده داوینی بنئی. كهوايه لهمه پتر فهرق نیه. بهلام سههۆل ههمان ناوه و یهك شتن.

ئهحوالی مرۆفیش وهههیه كه بآلی فریشتهیان هیناوه و له كلکی كهریکیان بهستوه ههتا بهشكهم ئهوه كه ره له شوق و كهلامی فریشته بیته فریشته. چونكه لهوانهیه كه كههه بیته هاوړهنگی ئهوه و بیته فریشته و پیت سهیره كه بیته مرۆف؟ خودا قادر به سههه موو شتیكه. ئاخر، ئهه ساوايه كه له پيشدا دهیزین، له كهه خرابتره: دهست ده پيسایی دهنی و بو زاری دههتا بیلستیتهوه. دایك لییدهه ههتا بهری بگری. كهه دیسانیش جوړیک خاوینه. ومختایهك میز دهكا، پاشووكانی لیک دهكاتهوه ههتا میز پیدانهتکی. چون ئهه مندا لهی كه له كهه خرابتره، ههفتهعالا دهتوانی بیکاته مرۆف، گهه كهه بکاته مرۆف، پیت سهیره؟ لای خودا هیچ شتیك سهیره نیه.

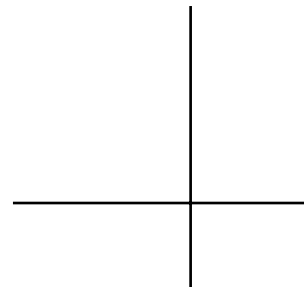
له قیامهت دا، هه موو ئه ندامه كانی مرۆف، یهك یهك، جیا جیا، له دهست و پئ و غهیره، قسه دهكهن. فهلسه فیههكان لهمه رادهمین كه دهست چلۆن قسه دهكا؟ - مهگهه له سهه دهست علامهت و نیشانهیهك پهیدا بی كه ئهوه لهبری قسه بی: ههه ئهوه جوړهه كه برینیک یا كواریك له سهه دهست دئ، ئایا دهكرئ بلین دهست قسه دهكا. خه بهه دهكا كه « گهه میم خواردوه كه دهستم وههه لیهاتوه » یا دهست بریندار بی یا رهه هه لگه رابئ، ده لین كه دهست قسه دهكا، رادهگهیهنی كه « كیردم ویکهوتوه یا خوم له مه نه لیه رهه خشاندهوه. قسه كردنی دهست و باقی ئه ندامهكان بهه چهشنه دهبی. سونیههكان ده لین كه حاشا و كلا، دهبی ئهه دهست و پیه به ئاشكرا قسه بکهه - وههه كه زمان دهیلئ.

له رۆژی قیامهت دا، مرۆف مونکیر دهبی كه « من نه مدزیوه! »

دهست دهلی « با دزیت، من هه لمگرت » به زمانیکی ئاشكرا.

ئهوه كه سهه روو ده دهست و پئ دهكا كه « تو قسهه نه دهكرد. چلۆن وه قسه كهوتی؟ »

دهلی كه « ئهوه كه سهه منی وه قسه هینا كه هه موو شتیك وه قسه دینی، دهرك و دیوار و بهرد و گلمهت وه قسه دینی. ئهوه خو لقیته رهه كه نوتق به گشت ده به خشی، منیشی وه نوتق خست. »

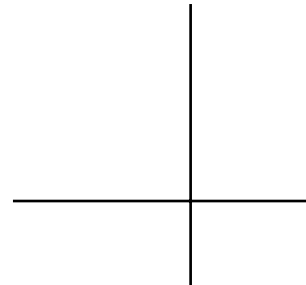
وهها كه زمانى تۆي وه نوتق خست. زمانى تۆپله گۆشتىك، دهست پله گۆشتىك. قسه كردنى پلهگۆشتى زمان چۆن ئەقل دەبیرى؟ لهوهى كه گهلیكت دیوه بۆ تۆ مهحالی نیه، دهنای لهی ههق زمان بیانویه: كه پئیفهرموو « قسه بکه! » قسهی کرد و به ههچى بهرموئى و حوكم بکا، قسه دهكا.

قسه له قهدهر مرۆف دى. قسهی ئیمه وهك ئاویكه كه میراو بهرى بهر دهدا. ئاو چووزانى كه میراو بۆ كام دهشتى روانه دهكا؟ - بۆ بیستانى خهیار یا كهلهم یا پیاو یا گولستانىك؟ ئەمه دهزانم كه: ئەگەر ئاو زۆر بى، دیاره لهوئى زهوى و زارى تینوو زۆرن و ئەگەر كهم بى، تیدهگم كه زهوییهكه ههنده نیه. باغچهیه یا چواردیوارییهكى چووکه. من كهوشدرووم. چهرم زۆره. ئیلا له قهدهر پای دهبرم و دهیدرووم.

له زهوى دا، گیاندارىكى چووك ههیه كه دهخزیتته ژیر زهوى و له تاریكى دا دهژى. ئەو چاو و گوئى نیه. چونكه لهو جیگایهه ئهوه دهژى، موحتاجى چاو و گوئى نیه. چونكه پئویستی پئى نیه. چاوى بۆ بدهنى؟ وانیه كه خودا چاو و گوئى كهمه یا بهخیلى دهبا، ئیلا ئەو شتىك به حاجهت دهدا. شتىك كه بهبى حاجهت بیدا، له سهرى دهبیتته بار. حیکمهت و لوتف و بهخشینی ههق بار ههلهدهگرئى - کوا بار له كهسێك دهنى؟ بۆ وینه ئامێرى دارتاش - له تهشوئى و مشار و برهههه و غهیره - بیده به جلدروویهك كه « ئەمانه بگره » ئەوان له سهرى دهبنه بار. چونكه ناتوانى كهلكیان لێوهرگرئى. كهوايه شت به حاجهت دهدا، ههتا بمینیتتهوه. ههه ئهوجۆرهی كه ئەو کرمانه، له ژیر زهوى، لهو تاریکاییه دا دهژین، خهلكن ده تاریكى دا: لهم عالهمه قانع و رازى، موحتاجى عالهمى دیکه و تاسهبارى دیدار نین. ئەوان چاوى بینا و گوئى وریایان بۆ چیه؟ کارى ئەم عالهمه بهم چاوهیان جیبهجی دهبى و چونكه تهماى ئەولایان نیه. ئەو بیناییه چلۆن دهن بهوان، چونكه به کاریان نایه؟

نووكه، عالهم قايم به غافل بوونه - كه ئەگەر غافلان نهبى، ئەم عالهمه نامینیتتهوه. تاسهى خودا و یادی ئاخیرهت و مهستى و خوشی، میعماری عالهمى دیکهیه. ئەگەر ههموو رووى تیبکهن به تهواوهتى دهچینه ئەو عالهمه و لیره نامینینهوه و ههفتهعالا دهیهوئى كه لیره بین. ههتا دوو عالهم ههبى. كهوايه دوو کوئخای دهسنیشان کردوه: یهکیان غافل بوون و یهکێك به ئاگا بوون. ههتا ههردووک مال ئاوهدان بمینیتتهوه.

* لولاك ما خلقت الافلاك

ئەھلى دۆزەخ لە دۆزەخ خوشترن!

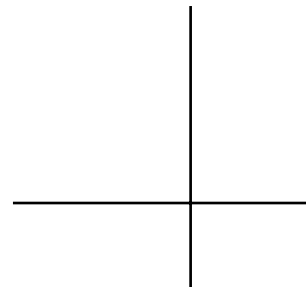
ئەھلى دۆزەخ لە دۆزەخ خوشترن هەتا لە سەر دۇنيا، چونكە لە دۆزەخ لە هەق خەبەردار دەبن و دە دۇنيا دا بێخەبەرن لە هەق و شتێك شيرينتر لە خەبەردار بوونی هەق نیه. كەوايە لەوێ كە ئارەزووی دۇنيا دەكەن، بۆ ئەمەيە كە كارێك بكەن هەتا لە كانگای لوتف خەبەردار بن، نە ئەوێ كە دۇنيا خوشترە لە دۆزەخ.

مونا فقهكان لەبەر ئەو دەنێرنە بنی دۆزەخ هەتا بەو ئیمان بێنن، كفری ئەو بەهێز بوو و كاری تێنەكرد: ئەو عەزابی سەختتر دەبێ هەتا لە هەق خەبەردار بێ. كافر ئیمانی پێنەهینا، كفری ئەو لاوازه. بە عەزابێكى چووك خەبەری دەبیتەو. هەروەك مێزەرێك كە تۆزاوی بێ و فەرشێك كە تۆزاوی بێ: مێزەر كەسێك هەندێكى راوەشینی، خاوین دەبیتەو. بەلام فەرش بە چوار كەسان دەبێ توند رایتلەكێن هەتا تۆزی بتهكێ.

« قورئان » هەروەك بووكێكە. هەرچەند تاراكەى راکێشى، رووی خۆ نیشانی تۆ نادا. ئەمە كە بەحسى قورئان دەكەى و خوشی و كەشفیكت دەست ناكەوێ، لەبەر ئەوێ كە تارا كێشانی تۆ رەد دەكاتهو و مەكر دەكا و خۆی ناحەز بە تۆ نیشان دەدا - یانی « من ئەو جوانە نیم. »

قورئان، ئەو توانایەى هەیه هەرچۆر كە بیهوێ خۆی بنوینى. بەلام ئەگەر تاراكەى رانەكێشى و رەزای ئەو بخوازی؛ برۆی و مووچەكەى بدیری، لە دوورەو خزمەتى بكەى، ئەوێ كە رەزای ئەو پێكدینى هەولێ بۆ بدەى، بێ ئەوێ پەچەى لادەى، رووی خۆی نیشان دەدا.

هەقتەعالا دەگەڵ هەركەسێك نادوێ. هەروەك پادشاکانى دۇنيا دەگەڵ هەر جۆلایەك قسە ناكەن: وەزیر و جێگریان داناو، بە هۆی ئەوانەو رێیان دە پادشا دەكەوێ. هەقتەعالا ش بەندەیهكى هەلبژاردو، هەتا ئەو كەسەى كە داخوازی هەقە، لەوێ بێ و گشت پێغمبەران بۆ ئەمە هاتوون - كە رێگەیهك جگە لەوانەو نیه.

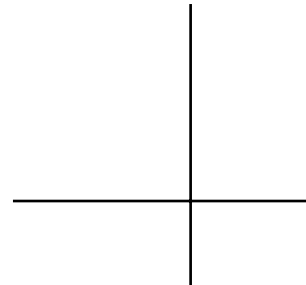
هوالتيف!

مرۆف بریتییە لە بیر و ئەندێشە، باقی ریشەییە و پیشە. کەلام چەشنی هەتاو، مرۆف گەرم و زیندوو بەون. هەتاویش هەمیشە هەییە و حازرە و هەموو هەمیشە بەو گەرمن. ئیلا هەتاویان وەبەر چاوانیە و نازانن کە بەو زیندوون و گەرمن. بەلام کە بە هۆی زمان و رستە - جا چ شوکر بێ، چ شکایەت، چ خێر، چ شەر - بکوترێ، هەتاو وەبەر چاوانی. هەرۆک هەتاوی فەلەک کە هەمیشە دەرەوشیتەو بەلام تیشکی وەبەر چاوانی، هەتا وە دیوار نەکەوێ. هەرۆتر، هەتا بە هۆی پیت و دەنگەو نەبێ، تیشکی هەتاوی قسە دەرناکەوێ - سەرەرای ئەو کە هەمیشە هەییە. چونکە هەتاو لەتیفە و هو اللطیف. کەسافەتێکی پێویستە هەتا بە هۆی ئەو کەسافەتە، وەبەر چاوانی و دەرکەوێ.

بە کەسکیان گوت «خودا» هیچ مانایەکی بۆ دەرناکەوت. مات و داماو وەستا. کە گوتیان «خودا وەهای کرد و وەهای فەرموو و وەهای نەهی کرد!» گەرم بۆو و دیتی. کەواوە لەتافەتی هەق سەرەرای ئەو کە هەبوو و پێنەدەکەوت و نەیدەدیت. هەتا بە هۆی ئەمر و نەهی و خەلک و دەستەلات، بۆیان لێک نەداو، نەیتوانی ببینی.

هی واهەن کە لەبەر زەعف، هەنگوینیان پێناکەوێ، بە هۆی تەعامێکی دیکەیی وەک شلەزەرد و هەلوا و غەیرە نەبێ، ناتوانی بیخوا، هەتا بتوانی پێیرابی و بگاتە رادەیک کە هەنگوین بێ هۆ بخوا.

کەواوە زانیمان: نوتق هەتاویکە لەتیف، دەرەوشاوە، هەمیشە بێ برانەو، ئیلا تۆ موحتاجی بە هۆیەکی کەسیف هەتا تیشکی هەتاو ببینی و حەزی لێوەرگیری. هەتا بگاتە رادەیک کە ئەو تیشک و لەتافەتە بەبێ هۆی کەسافەت ببینی و خووی پێگیری و چاوی تێبیری و هێزی لێوەرگیری. ئەوسا لەو دەریای لەتافەتە رەنگی سەیر و تەمەشای سەیر ببینی و ئەو هەش بۆ سەیرە؟ - کە ئەو نوتقە هەمیشە دە تۆ دا هەییە، چ قسە بکە و چ قسە نەکە. ئەو دەم کە دە مێشکت دا هیچ بیریکت نیە، هەر ئەو دەم دەلیم هەمیشە نوتق هەییە. هەرۆکی گوتووینانە «الانسان حیوان ناطق» ئەم حەیانەتیە هەمیشە دە تۆ دا هەییە، هەتا زیندووی، هەرۆها پێویستە کە نوتقیش هەمیشە دەگەڵ تۆ بێ. هەر ئەو جۆرە کە زۆر لەوێ مانەو هۆی دەرکەوتنی حەیانەتیە و شەرت نیە، وەهاش نوتق هۆی گوتن و نالیە و شەرت نیە.

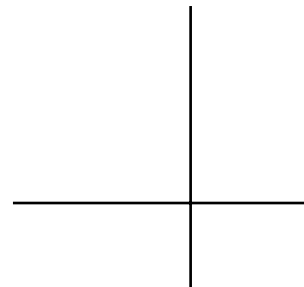

مرۆڤ سێ حالهتی ههیه: یهکهه ئهوهیه که به دهوری خودا دا نهگهڕێ و عیبادهت و خزمهتی ههمووکهس بکا - له ژن و پیاو، له مال و منداڵ، له بهرد و خاک - و خودا عیبادهت نهکا. دیسان، کاتیک که زانست و ئاگادارییهکی دهست کهوت، جگه له خودا خزمهتی کهس ناکا، دیسانیش، ئهگهڕ پێشکهوتیکی ههبی لهم حالهته دا، بێدهنگ دهبی: نه دهلی خزمهتی خودا ناکهه و نه دهلی خزمهتی خودا دهکهه - بهدهر لهم دوو قوناغهیه. لهم قهومه، له عالهه دا، دهنگیک بهرز نهبوتهوه.

خودا نه حازره و نه غایب و خوڵقینهری ههردووکیانه - یانی حوزوور و غهیبهت. کهوایه ئهوه غهیری ههردووکیانه. چونکه ئهگهڕ حازر بی، دهبی که غهیبهت نهبی و غهیبهت ههیه. وه حازریش نیه، چونکه عندالحضور، غهیبهت ههیه. کهوایه ئهوه به حوزوور و غهیبهت، وهسف ناکردی، دهنه پێویست دهکری که له دژ، دژ بزێ. چونکه له حالهتی غهیبهت دا پێویست دهکری له حوزووری خوڵقاندی و حوزوور دژی غهیبهته. ههروهها، له غهیبهتیش دا بهم پێودانه. کهوایه ناشی له دژ، دژ بزێ و ناشی که ههق چهشنی خۆی بخوڵقینی. چونکه ئهگهڕ بگونجی چهشن، چهشن بخوڵقینی، تهرجیح پێویست دهکری و ههردووک دهفهوتین.

که گهیشته ئیره، بوهسته و مهچوه پێشتر! لیره ئهقل چوونه پیشی بو نیه. ههه که گهیشته بهستینی دهریا، بوهستی.

ههموو قسهکان و ههموو زانستهکان و ههموو هونهرهکان و ههموو پیشهکان، مهزه و چێژیان لهم قسهیه - که ئهگهڕ ئهوه نهبی، له هیچ کار و پیشهیهک دا مهزه نامینی. ههه ئهوهجۆرهی که پیاویک ژنیکی خواستبی مالدار، که رانهمهڕ و رهوهی ئهسپ و غهیرهی ههبی. ئهه پیاوه بهوه مههڕ و ئهسپانه رادهگا و باغهکان دهدی. سههرهپای ئهوه که خهریکی خزمهته، مهزهی ئهوه کارانهی له وجودی ژنهکهوه ههیه - ئهگهڕ ئهوه ژنه له ئارا دا نهمی، لهوه کارانه هیچ چێژیک وهرناگری و سارد دهبیتهوه و بی گیان دیاری دهکا. ههروهتر، ههموو پیشهکانی عالهه و علوم و غهیره ژیان و خۆشی و گهرمایان له تیشکی زهوقی عارفهوه ههیه - که ئهگهڕ زهوقی ئهوه نهبی و وجودی ئهوه، لهوه ههموو کارانه دا زهوق و چێژ نادۆزیتهوه و ههموو مردوو دیاری دهکهه.

ئیمان باشره له نوێژ!

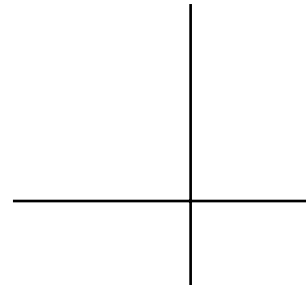
پرسیاری کرد که « له نوێژ سهرتر چیه؟ »

« ولامیک ئهوه که گوتمان: گیانی نوێژ سهرتره له نوێژ. ولامی دووههم: ئیمان سهرتره له نوێژ. چونکه نوێژ پینج کات فهرزه و ئیمان ههمیشه فهرزه. نوێژ به بیانوو بهک باتل دهبی و دهکری درهنگتر بیکهی. ئیمان به باریکی دیکهش دا سهرتره له نوێژ، که ئیمان به هیچ بیانوو بهک باتل نابی و مهودای درهنگ کردنی نیه. ئیمان بی نوێژ قازانج دهکا و نوێژ بی ئیمان قازانجی نیه - ههروهک نوێژی مونا فقهکان. نوێژ له ههردینیک دا جوړیکه و ئیمان له هیچ دینیک دا ناگۆردی، ئهحوالی ئهوه و قیبهلی ئهوه و غهیره ناگۆردین.

وه جیاوازی دیکهش ههیه: به قهدهر سهرنج و وهگرتنی گوێگر دهردهکهوئی. گوێگر ههروهک ئارده لای کهسیک که ههویر دهگریتهوه. کهلام ههروهک ئاوه ده ئارد دا. ئهوهندهی ئاو دهبال دهکا که پئویستی پیهتی. »

کهسیک بوو زۆر کز و لاواز و سیسهکه - ههروهک چۆلهکهیهک. زۆر سووک له بهر چاوان، وهها که رووناچهز به ناحهزی دهیانروانییه ئهوه و شوکری خودایان دهکرد، ههچهند بهر له دیتنی ئهوه له ناحهزی خویان سکا لایان ههبوو. سهرهراي ههموو ئهوانه [ئهو کهسه] قسهی زلی دهکرد و خۆی ههلهکهکشا. روژیک له دیوانی پادشا توانجی ده وهزیر گرت. وهزیر لپی داخدار بوو و خۆی دهخواردوه. ههتا روژیک، وهزیر گهرم داها و هاواری کرد که « ئهه ئههلی دیوان، ئهه فلانی فلانی، ئیمه ههلمانگرتوه و به خیومان کرد به نان و خوان و ورکه نان و نیعمهتی ئابا و ئهژدای ئیمه، بوو به کهسیک ههتا گهیشته ئهوه رادهیه که وهها و وههامان پیدهلی! »

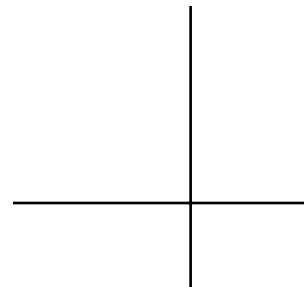
به رهو رووی ههستاوه و گوتی « ئهه ئههلی دیوان و ئهه دهمراستانی دهولهت و ئهركان، راست دهکا: به نیعمهت و ورکه نانی ئهوه و ئابای ئهوه پهروهرده بووم و گهوره بووم، بۆیه وا سووک و چرووکم. ئهگه به نان و خوانی کهسیکی دیکه پهروهرده بووبام، لهوانهیه روخسار و قامهت و قیمهتم باشر لهمه با. »

نووکە مریدیك كه له پیاوی ههق په‌روه‌دهی بووی، رووحی باڵ و په‌ر و فه‌ر و شكۆیه‌کی گه‌وره‌ی ده‌بی و كه‌سیك كه لای درۆزن و زمانلوس په‌روه‌ده بی و زانست له‌و فێر بی و ته‌ربیه‌ت له‌و وه‌رگرێ، رووحی ده‌ژاكی، هه‌روه‌ك ئه‌و پیاوه‌ كز و لاواز و عاجز و غه‌مین و بیچاره و بی‌ده‌ره‌تان ده‌بی و هۆش و هه‌ستی كه‌م دینی.

ده‌ زاتی مرۆف دا، هه‌موو عیلمه‌كانیان له‌ بنه‌ره‌ت دا خولقاندوه - هه‌تا رووحی، شته‌ شاراوه‌كان ده‌رخا. هه‌روه‌ك ئاوێکی روون كه‌ هه‌رچی ده‌ بنی دایه، له‌ به‌رد و سواله‌ت و غه‌یره، و هه‌رچی كه‌ له‌ سه‌ره‌وه‌یه‌تی وینه‌ی هه‌موویان نیشان ده‌دا. زاتی ئاو، ئاوايه - بی عیلاج و ته‌علیمیك. به‌لام كه‌ ئاو تیکه‌لاوی خاك یا ره‌نگی دیکه‌ بوو، ئه‌و خاسیه‌ت و زانسته‌ی لی جیا بۆوه و فه‌رامۆشی كرد. هه‌فته‌عالا ئه‌نبیا و ئه‌ولیا ی نارد هه‌روه‌ك ئاوێکی روونی گه‌وره‌ هه‌تا هه‌ر ئاوێکی سووك و لی تیکه‌لاوی بی، له‌ لیلائی خۆی رزگاری بی و له‌ ره‌نگی سه‌پینراو خالسی بی. كاتیك روون بیته‌وه، خۆی وه‌ بیر دینیته‌وه، ده‌زانێ كه‌ « له‌ پێشدا، من وه‌ها روون بووم، بیشك » ئه‌وجار ده‌زانێ كه‌ ئه‌و لیلائی و ره‌نگانه‌ هی خۆی نه‌بوون و وه‌بیری دیته‌وه‌ حاله‌تیک كه‌ به‌ر له‌وانه‌ هه‌یبوه. كه‌وايه ئه‌نبیا و ئه‌ولیا بۆ ئه‌و وه‌ بیره‌ینه‌ره‌وه‌ی حاله‌تی پێشوون، نه‌ك شتیکی تازه‌ ده‌ زاتی بنین.

نووكه، هه‌ر ئاوێکی لی که‌ ئه‌و ئاوه‌ گه‌وره‌ی ناسی كه‌ « من له‌ ئه‌وم و هی ئه‌وم » تیکه‌لی ده‌بی و ئه‌و ئاوه‌ لیله‌ی كه‌ ئه‌و ئاوه‌ گه‌وره‌ی نه‌ناسی و ئه‌وی به‌ غه‌یری خۆی دانا و غه‌یری جنسی خۆی، په‌نا بۆ ره‌نگ و لیلائی ده‌با هه‌تا تیکه‌لی به‌حر نه‌بی و له‌ ئاویته‌ بوونی به‌حر خۆی ده‌پاریزی. ئاوی گه‌وره‌ له‌ جنسی ئاوی چووكه، له‌ نه‌فسی ئه‌و و زاتی ئه‌وه. كه‌سیك ئه‌و به‌ نه‌فسی خۆی دانه‌نی، ئه‌و نه‌ناسینه‌ هی نه‌فسی ئاو نیه، هی په‌یوه‌ندیی و نزیكایه‌تی خراپه‌یه‌ ده‌گه‌ل ئاو كه‌ وینه‌كه‌ی ئه‌و نزیكایه‌ته‌ له‌ ئاو دا ده‌نوینی و ئه‌و نازانی كه‌ « سه‌له‌مینه‌وه‌ی من له‌م ئاوه‌ گه‌وره‌ و له‌م به‌حره‌ له‌ نه‌فسی منه‌وه‌یه‌ یا له‌ وینه‌ی ئه‌و نزیكایه‌ته‌ خراپه‌یه‌ » له‌ غایه‌تی تیکه‌لاو بوون. وه‌ها كه‌ گ‌لخۆر نازانی كه‌ «مه‌یلی من به‌ گ‌ل هی زاتی منه‌ یا له‌به‌ر هۆیه‌كه‌ كه‌ ده‌گه‌ل ته‌بعی من تیکه‌لاوه‌. »

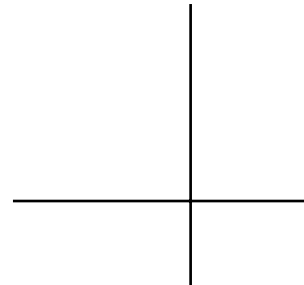
هەر کەس ئەم بینایە بۆ مەبەستیک پیکدینێ!

هەرکەس ئەم بینایە بۆ نیەتیک ساز دەکا - یا بۆ کەرەم نواندن یا بۆ ناویک یا بۆ خیریک. هەقتەعالا مەبەستی بەرز کردنەوهی پلەیی ئەولیا و گەورە کردنەوهی خاک و گۆری ئەوانە. ئەوان پێویستیان بە گەورە کردنەوهی خۆنیه و دەنەفسی خۆیان دا گەورەن. چرا ئەگەر دەخواری لە بەرزایی دایبێتین بۆ خەلکی دیکە دەخواری و بۆ خۆی ناخواری. بۆ ئەو چ سەر، چ ژێر - لە هەر کویێک بێ، چرایەکی پر شۆقە. ئیلا کە دەخواری شۆقەکەیی بە کەسی دیکەش بگا. ئەم هەتاوه کە لە بان ئاسمانە، ئەگەر لە ژێریش بێ، هەر ئەو هەتاوهیە، ئیلا عالەم تاریک دەمێنێتەوه. کەواپە ئەو لە سەر بوونەیی بۆ خۆی نیە، بۆ خەلکی دیکەییە. ئاکام: ئەوان لە سەر و ژێر و لە ریزی خەلک بێنیاز و بێبەریین. تۆ کە زەرپڕەیک زهوق و دەمیک لوتفی ئەو عالەمە رووت تێدەکا، ئەو دەمە لە سەر و ژێر و لە خواجەیی و سەرۆکایەتی و لە خوشت کە لە هەمووکەس لە تۆ نزیکترە، بێزار دەبی و یادی ناکەیی. ئەوان کە کانگا و کان و ئەسلی ئەو شۆق و زهوقەن، ئەوان ئەسیری ژێر و سەری کێ دەبن؟ شانازی ئەوان بە هەقە و هەق لە سەر و ژێر بێنیازە. ئەم سەر و ژێرە بۆ ئیمەیه کە پێ و سەرمان هەپە.

مستەفا فەرمووی « ئەگەر من بە سەرتر لە یونس دادەنێن، لەبەر ئەوە نەبێ کە ئەو لە زگی ماسی دا عرووجی کرد و من لە سەر، لە ئاسمان! - کە هەقتەعالا نە لە سەرە و نە لە ژێر. »

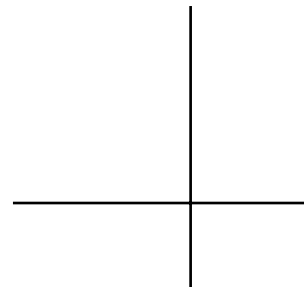
شۆقی ئەو لە سەر هەر ئەوهیە، لە ژێر هەر ئەوهیە و لە زگی ماسی دا هەر ئەوه. ئەو لە سەر و ژێر بێبەرییە و هەموو بۆ ئەو یەکن.

زۆرکەس هەن گەلیک کار دەکەن، غەرەزیان شتیکی دیکەییە و مەبەستی هەق شتیکی دیکە. بروانە کە بۆ قورئان چەند تەفسیریان ساز کردو: دە دە بەرگ و هەشت هەشت بەرگ و چوارچوار بەرگ. غەرەزیان دەربرینی زانیاری خۆیانە. زەمەخشەری لە « کەششاف » دا زۆر بە وردیی نەحو و لۆغەت و رستەیی ناسکی هێناوتەوه بۆ دەربرینی زانیاری خۆی. هەتا مەبەستی هەق دەست کەوتی و ئەویش گەورە کردنەوهی دینی مەحەممەدە. کەواپە هەموو خەلکیش کاری هەق دەکەن و لە

غەرهزی هەق غافلن و ئەوان مەبەستیکی دیکەیان هەیه. هەق دەیهوئێ عالەم بمینیتەوه. ئەوان خەریکی هەووس دەبن، دەگەڵ ژنیک خەریک دەبن بۆ لەزەتی خۆیان، [کەچی] لەوێوە منداڵیک سەر هەڵدەدا و هەروەتر، کاریک دەکەن بۆ خوێشی و لەزەتی خۆیان، ئەوه خۆی دەبیتە هۆی نەزمی عالەم. کەوایه لە راستی دا بەندایەتی هەق دەکەن، ئیلا ئەوان بەو نیەتە نایکەن. هەروەتر مزگەوت ساز دەکەن، گەلیک لە دەرک و دیوار و میچەکەهی خەرج دەکەن. ئیلا ئیعتبار بە قوبڵەیه و مەبەست و گەورەیی قوبڵەیه و گەورەیی پتر دەبێ، هەرچەند کە ئەوان مەبەستیان ئەوه نەبوه.

گەورەیی ئەولیا بە روالەت نیە. ئەی وەللا! ئەوان بەرزایی و گەورەییان هەیه، بەلام بیوینه و بیهاوتا. ئاخر، ئەم درەمە لە پوول سەرتره. لە پوول سەرتر مانای چیه؟ لە روالەت دا، لەو لە سەرتر نیە - کە بە ئەندازە ئەگەر، درەم لە سەربان دابنیتی و زێر لە ژێر، بیشک زێر لە سەر دەبێ. بە گشتی، زێر لە سەر ووی درەم و لەعل و دوو لە سەر ووی زێر - چ لە ژێر، چ لە سەر. کەپەک لە سەر ووی بیژینگە و ئارد لە ژێر ماوہتەوه. کام سەرتره؟ بیشک ئارد، هەرچەند لە ژێر. کەوایه بەرزایی ئارد بە روالەت نیە. لە عالەمی مانا دا چونکە ئەو زاتە دەو دایە بە گشتی ئەو سەرتره.

ئیمه ئاوینهین: ئەگەر ئەوان رابکەن لە ئیمه دا دەردەکهوئ!

شیخ مه‌حه‌له ده‌یگوت که « یه‌که‌م، بینینه، دوا‌ی ئەوه‌ گوت و بیژ. وه‌ها که گشت سولتان ده‌بینن به‌لام خاس ئەو که‌سه‌یه که ده‌گه‌لی قسه‌ ده‌کا. »

فهرمووی که « ئەمه‌ چه‌وته و رسوایه و به‌ پێچه‌وانه‌یه. مووسا گوتی و بیستی و له‌ دوا‌ی داوا‌ی دیداری ده‌کرد. پله‌ی گوتن هی مووسا و پله‌ی دیدار هی مه‌حه‌مه‌د! که‌وا‌یه ئەم قسه‌یه چلۆن راست ده‌بی و چۆنه‌؟ »

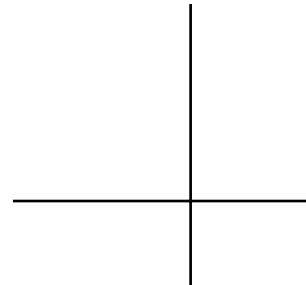
یه‌کی‌ک هاته‌ لای مه‌ولانا شه‌مه‌سه‌ددینی ته‌وریزی فه‌رمووی که « من به‌ به‌لگه‌یه‌کی قاتع، بوونی خودام ئیسبات کردوه! »

به‌یانی، مه‌ولانا شه‌مه‌سه‌ددینی ته‌وریزی فه‌رمووی که « مه‌لاییکه‌ هاتبوون و دوعای به‌ خیریان بۆ ئەو کابرایه‌ ده‌کرد که: ئەله‌ملای، خودای ئیمه‌ی سابیت کرد، خودا عومری درێژ بکا! له‌ هه‌ق خه‌لکی عاله‌م دا کوتایی نه‌کرد. »

گه‌وج، خودا سابیته‌! ئیسباتی ئەو به‌لگه‌یه‌کی ناوی. ئەگەر کارێک ده‌که‌ی خۆت به‌ پله‌ و پایه‌یه‌ک لای ئەو سابیت بکه‌! دهن‌ا، ئەو بی‌ به‌لگه‌ سابیته‌. له‌مه‌ دا شکێک نیه‌.

عالمانی شه‌رع زیره‌کن و ده‌ له‌ ده‌ دا ده‌بینن له‌ کاری خۆیان دا، به‌لام له‌ نیوان ئەوان و ئەو عاله‌مه‌ دا دیوارێکیان کیشاوه‌ بو نیزامی « ده‌شی و ناشی » - که‌ ئەگەر ئەو دیواره‌ نه‌بیته‌ حیجابیان، هیچ [ئەو نیزامه‌] ره‌چاو ناکهن و ئەو کاره‌ هه‌روا مه‌حتهل ده‌مینێته‌وه‌. له‌م بابته‌، مه‌ولانای گه‌وره‌ فه‌رموویانه‌ که « عاله‌می دیکه‌ وه‌ک ده‌ریایه‌که‌ و ئەم عاله‌مه‌ وه‌ک که‌ف. خودا ویستی که‌ که‌ف ئاوه‌دان کاته‌وه‌. قه‌ومێکی نارده‌ پشت ده‌ریا بۆ ساز کردنی که‌ف. ئەگەر ئەوان خه‌ریکی ئەم کاره‌ نه‌بن، خه‌لک یه‌کتر ده‌فه‌وتین و له‌به‌ر ئەوه‌، خراب کردنی که‌ف پێویسته‌. »

که‌وا‌یه‌ خێوه‌تیکه‌ هه‌لدراوه‌ بۆ پادشا و قه‌ومێکیان له‌م خێوته‌ دا خه‌ریک کردوه‌ و یه‌کی‌ک ده‌لی که‌ « ئەگەر من گوریسم نه‌رێستبا، خێوته‌ چۆن هه‌لده‌را؟ » یه‌کی دیکه‌ ده‌لی که‌ « ئەگەر من گولمیخ ساز نه‌که‌م، گوریس له‌ کوئ ده‌به‌ستنه‌وه‌؟ » هه‌مووکه‌س

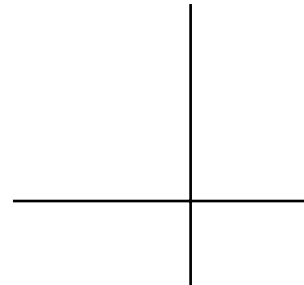
دهزانی که ئەوانه هه‌موویان به‌نده‌کانی ئەو پادشایه‌ن که دیتته خپۆه‌ته‌وه و ده‌گه‌ل مه‌عشوق رایده‌بووری، که‌وایه ئە‌گه‌ر جۆ‌لا ته‌رکی جۆ‌لایی بکا بۆ وه‌زیرایه‌تی، هه‌موو عاله‌م رووت و قووت ده‌میننه‌وه. له‌به‌ر ئە‌وه، له‌و کاره‌ دا زه‌وق‌یکیان پێ‌به‌خشیوه که دلی پتی خۆشه.

که‌وایه ئە‌وه قه‌ومه‌یان بۆ نیزامی عاله‌می که‌ف خولقاندوه و عاله‌م بۆ نیزامی ئە‌ان، به‌لام، خۆزگه‌ به‌وه‌ی که ئە‌وه عاله‌مه‌یان بۆ نیزامی ئە‌وه خولقاندوه، نه‌که ئە‌وه بۆ نیزامی عاله‌م!

که‌وایه خودا دلخۆشیی و خۆشیی به‌خشیوه به‌ هه‌ر که‌سێک له‌ کاره‌که‌ی دا که ئە‌گه‌ر سه‌ده‌ه‌زار سال بژی، هه‌ر ئە‌وه کاره‌ ده‌کاته‌وه و هه‌ر روژێک ئە‌شقی به‌و کاره‌ پتر ده‌بی و له‌م پێ‌شه‌ دا ساته‌کانی ده‌خولقین و چێژ و له‌زه‌تی لێ‌ده‌با: گوریس‌ریس، شوکر بژاردنیکی دیکه‌ و دارتاش که ئە‌ستوونده‌گی خپۆه‌ت ساز ده‌کا، شوکر بژاردنیکی دیکه‌ و گولمیخسان، شوکر بژاردنیکی دیکه‌ و جۆ‌لا که به‌رگی خپۆه‌ت ده‌کا، شوکر بژاردنیکی دیکه‌ و ئە‌ولیا که ده‌ خپۆه‌ت دا دانیش‌توون و خه‌ریکی رابواردن و که‌یف و به‌زمن، شوکر بژاردنیکی دیکه‌.

نووکه، ئە‌م قه‌ومه‌ی که روو ده‌ ئی‌مه ده‌که‌ن، ئە‌گه‌ر خامۆش ده‌بین، مه‌ل‌وول ده‌بن و ده‌ره‌نجن و ئە‌گه‌ر قسه‌یه‌که‌ش بکه‌م که لایقی ئە‌وان بی، ئی‌مه ده‌ره‌نجین - ده‌رۆن و ته‌شه‌رم لێ‌ده‌ده‌ن که له‌ ئی‌مه مه‌ل‌ووله و راده‌کا. ئی‌زن‌گ که‌ی له‌ مه‌نجه‌ل راده‌کا؟ ئی‌لا مه‌نجه‌ل راده‌کا، تا‌قه‌ت نا‌هینی. که‌وایه راکردنی ئا‌گر و ئی‌زن‌گ، راکردن نیه، به‌لکه‌ کاتیک دیتی که ئە‌وه زه‌عیفه، لپی دوور ده‌که‌وت‌ته‌وه. که‌وایه، به‌ راستی، مه‌نجه‌ل راده‌کا. که‌وایه راکردنی ئی‌مه، راکردنی ئە‌وانه. ئی‌مه ئا‌وین‌ه‌ین. ئە‌گه‌ر ئە‌وان رابکه‌ن، له‌ ئی‌مه‌ دا ده‌ر ده‌که‌وی. ئی‌مه بۆ ئە‌وان راده‌که‌ین. ئا‌وین‌ه‌ ئه‌وه‌یه که خۆی تیدا ببین. ئە‌گه‌ر ئی‌مه مه‌ل‌وول ده‌بین، ئە‌وه مه‌ل‌وولی خۆیا‌نه. چونکه مه‌ل‌وولی سفه‌تی زه‌عفه، لێ‌ره مه‌ل‌وولی نا‌گونجی و مه‌ل‌وولی چ کارێکی هه‌یه؟

له‌ هه‌مام دا وا ریکه‌وت که زۆر ته‌وازو‌عی شیخ سه‌لاحه‌ددین* ده‌کرد و شیخ سه‌لاحه‌ددین ته‌وازو‌عی زۆرت‌ری له‌ ئاست ئە‌وه ته‌وازو‌عه ده‌واند. گله‌بیم کرد. به‌ دلم دا‌هات که « ته‌وازو‌عت له‌ هه‌د تپه‌راندوه! ته‌وازو‌عی به‌ره‌به‌ره باشه: له‌ پێ‌شدا،

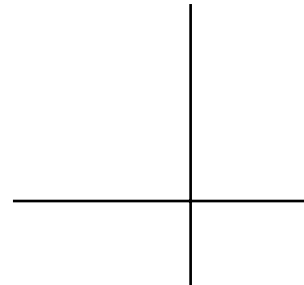

دهستی دامالە، دوايه پيی، بهرهبهره بيگهيهنه رادهيه كه ههستی پينهكا و خو
 دهرنهخا و خووی پيیگرئ. به ناچار، نابی خو زحمهت بدهی و لهبری خزمهت،
 خزمهت بکهی - چونکه بهرهبهره، ئەوت بهو تهوازوعه راهیتاوه. »

دۆستایهتی دهبی وهها و دوژمنایهتیش وهها بی: کهم کهمه، بهرهبهره. بۆ وینه
 دوژمنیک له پيشدا، ههندیك نهسیحهت بکهی. ئەگەر گوپی نهدايه، ئەوسا لییدهی.
 ئەگەر گوپی نهدايه، له خوئی دوور کهوه و کارهکانی عالهم بهم چهشنه دهچنه پيش.
 ئاشتی و دۆستایهتی بههات نهدیوه؟ سهههتا، بهرهبهره گهرمایهك دهنوینی و له
 دوايي پتر. سهیری درهختهکان بکه که چلۆن بهرهبهره دینه پيش: له پيشدا بزهیك
 و له دوايي بهرهبهره جلی گهلا و شكۆفه و بهر پهیدا دهکن و دهرویشانه و سوؤفیانه،
 ههمووی ههڵدهپژن و ئەوهی ههیانه دهیدۆرین.

کهوايه کارهکانی عالهم و پيشینیان - به گشتی - ئەوهی که پهلهی کرد و له
 سهههتای کار دا زیدهرهویی کرد، ئەو کاره سهههه نهگرت. ئەگەر ریازهته،
 شیوهکهیان وهها گوتوه که: ئەگەر مهنیک نان دهخوا رۆژی درهمیکی لی کهم کاتهوه
 بهرهبهره، وهها که یهك دوو سال تپهپهري ههتا ئەو نانهی گهیا ندبیتته نیو مهن. وههای
 کهم کاتهوه که لهش ههست به کهم بوونهوهی نهکا. ههروهتر عیبادهت و خهلووت و
 روو له تاعهت نان و نوپژ کردن: ئەگەر ههه نوپژی نهدهکرد، که پيی له ری ههق نا،
 له پيشدا پینج نوپژ راگرئ، له دوايي زیادی بکا.

* مهههست شیخ سهلاحه ددینی زهركووب - ه

کافر و ئیماندار سوبحانه بژێرن!

ئەو هەموو عیلم و هەول و بەندایەتی بۆ ئیستحقاق و عەزەمەتی باریی وەهایە که یه‌کێک سەری دانواند و خزمەتیکی کرد و رۆیی. ئەگەر هەموو زەوی له سەر سەر دابنێی له خزمەت هەق دا، وەهایە که جارێک سەر به زەوییه‌وه بنێی - چونکه ئیستحقاقی هەق و لوتفی ئەو له سەر وجود و خزمەتی تۆ، له پێشتره. تۆی له کوێ دەرکیشا و ژيانى پێدای و شیاوی بەندهیی و خزمەتی کردی، که تۆ لافی بەندهیی ئەو لێندهی؟

ئەم بەندهیی و عیلمانه وهک ئەوهن که بووکۆڵەت ساز کردبێی له چێو و لیباد، دواى ئەوه بیبهیه خزمەت حەزرت که « خۆشم لهو بووکۆڵانه هات سازم کرد، به‌لام گیان پێبه‌خشی کارى تۆیه، ئەگەر گیانیان بدهی، عەمه‌له‌کانى منت زیندوو کردوون و ئەگەریش نه‌یبه‌خشی، فه‌رمان به‌ ده‌ست تۆیه. »

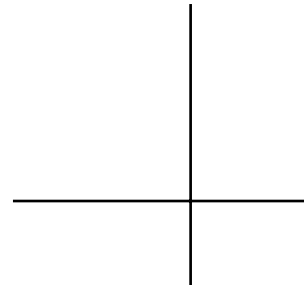
ئێبراهیم فەرمووی که خودا ئەوهیه که « زیندووێ ده‌کاته‌وه و ده‌یمرێنی! »

نەمروود گوتی که « منیش زیندووێ ده‌که‌مه‌وه و ده‌یمرێنم! »

چونکه هه‌فته‌ع‌الا ملکی دابوو، ئەویش پێیابوو قادره، حه‌واله‌ی به‌ هه‌ق نه‌کرد، گوتی منیش زیندووێ ده‌که‌مه‌وه و ده‌یمرێنم. مه‌به‌ستیشم له‌و ملک - ه‌ زانسته. چونکه هه‌فته‌ع‌الا عیلم و زیره‌کیی و لێهاتووێ به‌ مرۆف به‌خشی، کاره‌کانی له‌ سەر خۆ زیاد کرد - که « من به‌م عه‌مه‌ل و به‌م کاره، کاره‌کان زیندوو ده‌که‌مه‌وه و چێژی لێوه‌ده‌گرم. »

یه‌کێک پرسیارى کرد له‌ مه‌ولانای مه‌زن که: ئێبراهیم به‌ نەمروودی گوت «خودای من ئەوهیه که هه‌تاو له‌ رۆژه‌لات دهردینى و له‌ رۆژاواى ده‌نى. ئەگەر تۆ داواى خودایه‌تی ده‌که‌ی به‌ پێچه‌وانه‌ی ئەوه بکه!» « لێره‌وه‌ لازم ده‌کرێ که نەمروود ئێبراهیمی ناچار کردبێ که له‌ قسه‌ی یه‌که‌می - ولامنه‌دراو - تیپه‌ری و به‌لگه‌یه‌کی دیکه ده‌ست پێبکا؟

فەرمووی که: خه‌لک هه‌تله‌یان بێژت و تۆش هه‌تله‌ ده‌بێژی. ئەمه‌ یه‌ک قسه‌یه‌ له

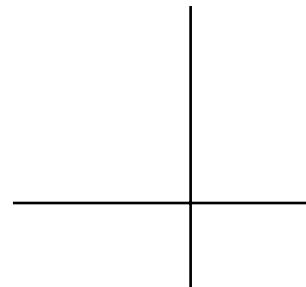
دوو وینه دا . تو غه له تت کرد و نه وانیش . ئەمه مانای زۆره . یهک له مانایانه ئەوهیه که ههفتهعالا تۆی له ههشارگهی عهدهم - له زگی دایکت - دا پیکهینا ، رۆژههلاتی تۆ زگی دایک بوو ، لهوئ سهرت دهرکیشا و له رۆژاوی گۆر ئاوا بووی . نووکه ئەگهر تۆ قادری ، له رۆژاوی گۆر دهریکیشه و ببهوه رۆژههلاتی منداڵدان!

مانایهکی دیکه ئەوهیه که عارف که له بهر تاعهت و ههول و ئاکاری بهرز ، رووناکیی و مهستی و روح و راحهتی تیدا پیکدی و له حالهتی تهرکی ئەم تاعهت و ههول ئەو خۆشیه ئاوا دهبی ، کهوایه ئەم دوو حالهتهی تاعهت و تهرکی تاعهت رۆژههلات و رۆژاوی ئەو بوه . ئەگهر تۆ قادری له زیندوو کردنهوه ، لهم حالهتی زهردهپهری روالهت که فسق و فساد و گوناوه ، ئەو رووناکیی و راحهتهی که له تاعهت دهردهکهوتن ، ههرئیستا له زهردهپهردا دهریخه!

ئوه کاری بهنده نیه و بهنده قهت پیناکری . ئەمه کاری ههقه - که ئەگهر بیهوئ ، ههتاو له رۆژاوا دهردهکیشی و ئەگهر بیهوئ ، له رۆژههلات .

کافر و ئیماندار ههر دووک ، سوبحانهبژیرن . چونکه ههفتهعالا خهپهری داوه که ههرکس به ریگای راست دا برۆا و راستی بیژی و پهیرهوی شهریعهت و ئەنبیا و ئەولیا بی ، گه لیک خۆشی و رووناکیی و ژیانان تیدا پیکدی و ئەگهر به پچهوانه بیکا ، گه لیک تاریکی و خۆف و چال و به لای دیته بهر . له بهر ئەوه که ههر دووک خهریکی ئەمه ن و ئەوهی که ههفتهعالا وهعهدی داوه وه راست دهگهری و دهردهکهوئ ، کهوایه ههر دووک سوبحانهبژیری ههقن - ئەو به زمانیک و ئەم به زمانیک .

بۆ وینه دزیک دزی کرد و له داریان دا . ئەویش وهعزبیزی موسلمانانه که «ههرکس دزی بکا ، حالی ئاوا دهبی» و یهکینکیش پادشا له بهر راستی و ئەمانهت ، خهلاتی دایه . ئەویش وهعزبیزی موسلمانانه ، به لام دز بهو زمانه و ئەمین بهم زمانه . به لام تۆ سهیری فهرق بکه ده نیوان ئەم دوو وهعزبیزه دا!

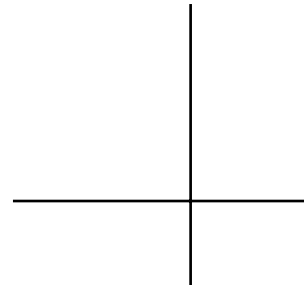

رِگای هق گهلیک بهسام و بهسته لهکه؟

دۆستان رهنجی وایان ده دهل دایه که به هیچ دهرمانیک خوش نابیتتهوه: نه به خهوتن، نه به گهپان و نه به خواردن، ئیلا به دیداری دۆست نهبی. وهها که نهگه موناقتیک ده نیو ئیمانداران دا دابنیشی، وههای شوین له سهر دادهنن که دهستهجی دهبیتته ئیماندار. جا نهگه ئیمانداریک دهگه ئیمانداران دابنیشی چۆنه؟ کاتیک وهها شوینتیک له سهر موناقتیک دادهخا، پروانه که ده ئیماندار دا چهنده سوود دهکا! پروانه ئه و پهشمه له بهر هاوسایهتی ئاقلتیک بوو به وهها رایه خیکی نهقشدار و ئه م خاکه به هوی هاوسایهتی ئاقلتیک بوو به وهها سه رایه کی خوش. قسهی ئاقل له سهر جه ماد شوینی داخست، پروانه که قسهی ئیماندار ده ئیمانداریک دا چ شوینتیک دادهنی! له سایه ی قسهی نهفسی چووک و ئهقلی کهم، جه ماد بهم پلهیه گهیشتن - و هه موو ئهوانه سیبهری ئهقلی جزوون.

له سیبهروهه دهکری بالای کهس قیاس بکهی. نووکه، لیرهوه قیاس بکه که چ ئهقل و فرههنگیک پیویسته که ئه م ئاسمان و مانگ و ههتاو و ههوت ته بهقهی زهوی و ئهوهی که ده نیوان ئهرز و ئاسمان دایه، له وهوه پهیدا بن. تهواوی ئه م بوونه وهرانه سیبهری ئهقلی کوللن. سیبهری ئهقلی جزوو شایهنی سیبهری کهس و سیبهری ئهقلی کولل - که بوونه وهرانن - شایهنی ئه و.

ئهولیا ی هق جگه له م ئاسمانانه، ئاسمانی دیکه یان دیوه که ئه م ئاسمانانه یان پی هیچ نیه و له بهر چاویان چووک و سووک دیاری ده دا. ئهوان پییان له سهر ئهوانه ناوه و لپی تیپه ریون. بو پیت سهیره که مرؤقتیک ده نیوان مرؤف دا ئه و تایبه تمه ندیهی دهست کهوی که پی له سهر ئهستیره کان بنی؟ مه گه ر ئیمه هه موومان له جنسی خاک نه بووین؟ هه قته عالا قه وه تیککی ده ئیمه نا، که ئیمه له جنسی خۆمان، به و قه وه ته، شان بووین و زال بووین به سه ری دا و که وته ژیر دهسته لاتی ئیمه هه تا دهستی به سهر دابگرین به هه ر جوړیک که بمانه وی: جار ده بیهینه سهر، جار ده یه یینه خوار، جار ده یکهینه سهر، جار ده یکهینه قاپ و گۆزه، جار دریزی ده کهین و جار کورتی ده کهینه وه. نه گه ر ئیمه سه ره تا هه ر ئه و

خاکه بووین و له جنسی ئه و بووین، ههفتهعالا ئیمه ی به و قهوه ته شان کرد، ههروهتر، له نیوان ئیمه ش - که له یهک جنسین - بۆ سهیره که ههفتهعالا ههندی که س شان بکاتهوه له ئیمه؟ که ئیمه له چا و ئه و ههروهک جه ماد بین و ئه و به سهرمان دا زال بی و ئیمه له و بیخه بهر بین و ئه و خه بهردار له ئیمه؟

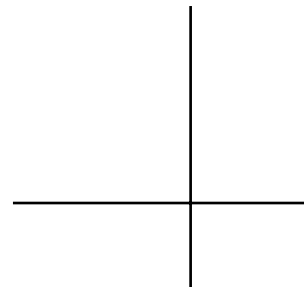
ئه وهی که ده لئین « بیخه بهر » مه به ستمان بیخه بهری مه حز نیه، به لکه هه خه بهریک له شتیک دا بیخه بهری - یه له شتیک دیکه . خاکیش، به و جه مادییه، له وهی که خودا پیداو هه بهری ههیه - که ئه گه ر بیخه بهر با، که ی ئاوی وه خو دهگرت و دایه نی هه ر ده نکیکی ده کرد و پیده گه یاند؟ که سیک ئه گه ر له کاریک دا شیلگیر بی و پیوه ی خه ریک بی، بیداری له و کاره دا بیخه بهرییه له چا و غهیری ئه و. ئیمه له و غه فله ته، غه فله تی کولیمان ناوی.

ده یانه ویست پشیه یه ک بگرن، نه ده گونجا . روژیک ئه و پشیه یه خه ریکی راوی مه لیک بوو . هه موو زهینی خو ی بۆ ته رخان کردبوو، له و حاله ته دا غافل بوو، گرتیان .

که وایه نا بی به کوللی خه ریکی کاری دونیا بی . ده بی سانای بگری و له بهندی ئه وه دا نه بی که مه بادا ئه م دلی بی شی و ئه و دلی بی شی . ده بی گه نچ دلی نه یه شی . ئه گه ر ئه مانه دلیان بی شی، ئه وان دلیان ده ده نه وه، به لام که ئه و دلی بی شی، کۆ دلی ده داته وه؟ ئه گه ر تۆ گه لیکت قوماش هه بی له هه ر چه شتیک، له کاتی نو قم بوون، سهیر، چنگ به کامیان داده گری؟ هه رچه ند هه موویان پیویستن، به لام یه قین بۆ شتیک بییدارتر، بۆ خه زینه یه ک چنگ ده کوتی - که به گه وه رییک و کوته له علیک، ده کری هه زار کار راه پینیی . له درهخت میوه ی شیرین ده رده که وی، هه رچه ند ئه و میوه یه به شتیک له و بوو، ههفتهعالا ئه و به شه ی له کولل هه لپژارد و شازی کرد - که شیرنایه تییه کی ده و نا که ده باقی نه نا: که به هۆی ئه و، ئه و به شه له کولل هه لپژارده تر بوو و بوو به هه لپژارده و مه به سستی درهخت .

که سیک ده یگوت « من حاله تیکم هه یه که مهحه ممه د و مه له کی ده رگاش له وی ناگونجین . »

شیخ شه مسه ددین فه رمووی که « سهیره! بهنده حاله تیک هه بی که مهحه ممه د تیدا نه گونجی؟! مهحه ممه د حاله تیک هه یه که وهک تۆ زارزلیکی تیدا نه گونجی! » ئاخر ئه وهنده حاله ته ی که دستت که وتوه له به ره که تی ئه وه وه یه و شوینه واری ئه وه .

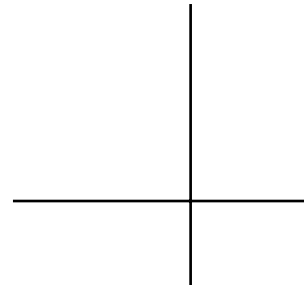
چونکه له پيشدا ته وای خه لاته كان به سهر ئه و داده كه ن، ئه وسا له وه وه بۆ ئه وانی ديكه باؤ ده بېته وه. چونكه سوننه ت وه هاپه.

رېگای هه ق گه لى به سام و به سته له ك و پر له به فره. له پيشدا ئه و گيان بازى كرد و ئه سپى تاو دا و رچه ی شكاند. هه ركه س به م رېگایه دا بروا، له به ر رينوینى و عینایه تى ئه وه. چونكه له پيشدا ئه و رېگای دېته وه و له هه ر شوینى ك نيشانه یه كى دانا و دارىكى داکوتا كه « به م لایه دا برۆن، به و لا دا مه رۆن! و ئه گه ر به و لا دا برۆن، ده فه وتین - هه روه ك قه ومى عاد و سه موود - و ئه گه ر به م لایه دا برۆن، رزگار ده بن - هه روه ك ئیمانداران. »

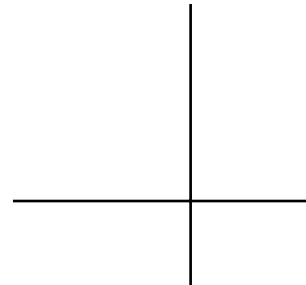
هه روه تر ئه گه ر كه سى ك به ته ما بى له م دارانه دارىك بشكىنى، هه موو شالاوى بۆ ده بن كه « بۆ رېگایه مان و پیران ده كه ی و هه ولى فه وتانمان ده ده ی؟ مه گه ر تۆ رېگى؟ »

نووكه، بزانه كه پيشره و مه حه ممه ده. هه تا له پيشدا نه گاته مه حه ممه د، به ئیمه ناگا. هه روه ك به وى بچیه جىگه یه ك، له پيشدا ئه قل پيشره وى ده كا كه « بۆ فلانه جى ده بى بچى! مه سه له حه ت ئه مه یه! » دواى ئه وه چا و پيشه وایه تى ده كا، دواى ئه و ئه ندامه كان وه جووله ده كه ون - به م ته رتیبه. هه رچه ند ئه ندامه كان خه به ریان له چا و نیه و چا و له ئه قل.

مرۆف هه رچه ند غافل ه، ئیلا ئه وانی ديكه لى غافل نین. كه وایه ئه گه ر له كارى دونیا شىلگير بى، له هه قىقه تى كار غافل ده بى. ده بى ره زای هه ق بخوازی، نه ك ره زای خه لك - چونكه ئه و خو شه وىستى و به زه یى و ره زایه ی كه له خه لك نراوه، خودا دایناوه. ئه گه ر نه یه وى هیچ به زم و زه وقىك نادا، سه ره رای هه بوونى هه موو ئه سبابى نيعمه ت و نان و سامان، هه مووى ده بېته رنج و خه فه ت. كه وایه هه موو ئه سبابه كان وه ك قه له م یكن به ده ست هیزى هه قه وه. بزوينه ر و نووسه ر هه قه. هه تا ئه و نه یه وى قه له م نابزوى. نووكه تۆ سه یرى قه له م ده كه ی، نالى ئه و قه له مه ده ستىكى ده وى؟ قه له م ده بىنى ده ست نابىنى. كه قه له م دیت یادی ده ست بكه! كوا ئه وه ی كه ده بىنى و ئه وه ی كه ده یلى؟ به لام ئه وان هه مىشه ده ست ده بىن، ده لىن « قه له م یكىش پىو یسته! » جا له به ر موتالای چاكیى ده ست، له موتالای قه له م ناترسىن و ده لىن كه « وه ها ده ستىك بى قه له م ناشى! » له و شوینه ی كه تۆ له به ر چىزى موتالای قه له م ترسى ده ستت نیه، ئه وان له به ر چىزى موتالای ئه و ده سته چۆن ترسى قه له میان هه یه؟ تۆ كه له به ر چىزى نانىكى جو، نانى گه نمت فه راموش

کردوه، ئەوان به هه‌بوونی نانی گهنم چۆن یادی نانی جو دەکهن؟ له‌بهر ئەوه‌که له
سه‌ر زه‌وی زه‌وقێکی دا به‌ تۆ، تۆ ئاسمانت ناوی - چونکه‌ شوینی زه‌وق ئاسمانه‌ و
هۆی ژینی زه‌وی ئاسمان - ئەه‌لی ئاسمان که‌ی یادی زه‌وی ده‌کهن؟
نوکه، خۆشیی و له‌زه‌ته‌کان له‌ ئەسبابه‌وه‌ مه‌بینه‌ - که‌ ئەو مانایانه‌ ده‌ ئەسباب
نراوه‌ن. چونکه‌ زه‌ره‌ر و قازانج له‌وه‌وه‌یه‌، تۆ بۆ به‌ ئەسبابه‌وه‌ نووساوی؟

خهلات و دار که یه کن؟

کورپی ئەتابهک هات.

مهولانا فەرمووی که « باوکی تۆ دايم خهريکی ههقهه و پروای زاله و له قسهکه یهوه دیاره! »

رۆژیک ئەتابهک گوتی که « کافرەکانی رۆمی دهیانگوت که کچ دهدهینه تاتار که دین ببيتته یهک و ئەم دینهی تۆ که موسلمانەتییه سەر ههلبدا! »

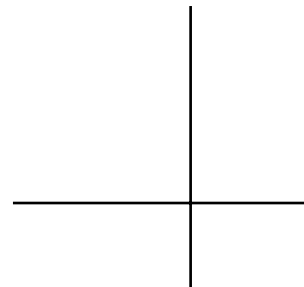
گوتم « ناخر، ئەم دینه که یهک بوه؟ ههمیشه، دوو و سێ بوه و شهڕ و کوشتار قایم ده بهینیان دا. ئیوه چۆن دین دهکهنه یهک؟ یهک لهوێ دهبی - له قیامهت. بهلام لیڤه که دونیایه، ناگونجی - چونکه لیڤه ههركهس هیوایهکی ههیه و ههوایهکی جیاواز. یهکیهتی لیڤه نالوێ. مهگه له قیامهت دا که ههموو دهبنه یهک و روو له یهک شوین دهکهن و دهبنه یهک گوێ و یهک زمان. »

مرۆف گهلیک شتی تیدایه: مشکى تیدایه و مهل. مهل قهفەس دهباته سەر و دیسان مشک دهیکیشیتهوه خوار. سهدهزار درندهی جوراوجوری دیکه شاراوهن ده مرۆف دا. مهگه بچنه ئەو شوینه که مشک مشکایهتی وهلابنی و مهل، مهلايهتی و ههموو ببنه یهک. چونکه مهتلووب نه له سهره و نه له ژیر. که مهتلووب دهركهوی، نه بۆ سهه دهفری و نه بۆ ژیر.

یهکیک شتیکی ون کردوه: چهپ و راست دهگهړی و پاش و پیش دهپشکنی. که ئەو شتهی دیتهوه نه سهه دهگهړی و نه ژیر، نه چهپ دهگهړی و نه راست، نه پاش دهپشکنی و نه پیش، کۆ دهبيتتهوه.

کهوايه، له رۆژی قیامهت دا، ههموو دهبنه یهک نه زهر و یهک زمان و یهک گوێ و یهک هۆش. وهها که ده کهس له باغیک یا دوکانیک دا شهريک بن، قسهکانیان یهک دهبی و غهمیان یهک و خهريک بوونیان به یهک شت دهبی - چونکه مهتلووب بۆته یهک. کهوايه له رۆژی قیامهت دا چونکه ههموو کاریان ده ههق دهکهوی، ههموو دهبنه یهک.

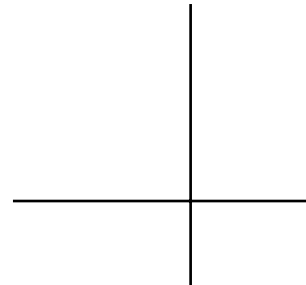
به ممانیایه، ههركهس ده دونیا دا خهريکی کاریکه: یهک له خوشهویستی ژن دا،

گوتهی « ئیمهش دوامان دهکرد ئەم ریکهوتە وەر بگهڕێ و تهواو بێ. » ریکهوتیک که دووری و جیایی بێنی، ئەو ریک کهوتە ناپیویسته. ئەهی وهللا! راسته له ههقهوهیه، بهلام له چاو ههق باشه.

ئهمه که دهرویش دهئین « ههموو شت باشه! » راست دهکن: ههموو له چاو ههق باشه و پیگهیشتووویه، بهلام له چاو ئیمه نا. زینا و پاکیی و بینوویی و نوێژ و کوفر و ئیسلام و شیرک و تهوحید، ههموو بۆ ههق باشه. بهلام له چاو ئیمه، زینا و دزیی و کوفر و شیرک خراپه و تهوحید و نوێژ و خیرات له چاو ئیمه باشه، بهلام له چاو ههق ههموو باشه.

وهها که پادشایهک له ملکی ئەو دا، زیندان و دار و خهلات و مال و ملک و دستوپێوهند و بهزم و رهزم و تهپل و ئالا ههیه. بهلام بۆ پادشا ههموو باشه. وهها که خهلات که مالی ملکی ئەوه، دار و کوشتن و زیندانیی که مالی ملکی ئەوه و له چاو ئەو ههموو که ماله. بهلام له چاو خهک، خهلات و دار که یه که دهبن؟

چاکه و خراپه بهکن!

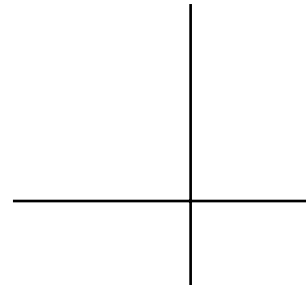
گوته که ئەو ئەستیره ناسه دهلی که « غهیری فهلهک و ئەم گو خاکیه که ده بیبیم، ئیوه ده لاین که له دهره وهی ئەو شتیک ههیه؟ لای من، غهیری ئەوه شتیک نیه و ئەگەر ههیه، نیشانم بدەن که له کوپیه؟ »

فهرمووی که « ئەو پرسه له سههه تاوه فاسده. چونکه ده لینی که: نیشانم بدەن له کوپیه! و ئەو خۆی جیگه ی نیه. دوا ی ئەوه وهره، بلی که رهخنه ی تو له کوپیه و له چ جیگه یه که؟ ده زمان دا نیه و ده زار دا نیه، ده سینگ دا نیه. تهواوی ئەوانه بپشکنه و کوت کوت و لهت له تیان بکه! بزانه ئەم رهخنه و بیره هیچ دهوانه دا ده بیبیه وه؟ که وایه زانیمان بیری تو جیگه یه کی نیه. که جیگه ی بیری خۆت نازانی، چون جیگه ی خولقینهری بیر ده زانی؟ چه ندین هه زار بیر و حال به سهه تو دادی، به دهست تو نیه و له دهسته لات و هوکمی تو دانیه. تهواوی ئەو شتانه به سهه تو دا تیده په پری و تو بیخه بهر که له کوپیه دی و بو کوپیه ده چی و چ ده کهن. کاتیک له ناگاداریی حالی خۆت عاجزی، چلۆن چاوه پروانییت ههیه که ناگاداری خولقینهری خۆت بی؟ »

خوشک قه حبه ژن ده لینی که « له ئاسمان نیه. » ئەی سهگ، چوزانی که نیه؟ ئاسمانت بست به بست پیوا؟ هه مووی که رای؟ خه بهر ده دهی که تیدیدا نیه؟! قه حبه ی خۆت که ده مال دایه ناگات لینی نیه، چون ده تهوی ئاسمان بزانی؟ هه ئاسمانت بیستوه و ناوی چه ند ئەستیره و فهلهک، شتیک ده لینی. ئەگەر تو ناگات له ئاسمان با و به رهو ئاسمان بستیک چوبایه سهه، له و قسه قۆرانهت نه ده کوت.

ئوهی که ده لاین: هه ق له ئاسمان نیه، مه بهستی ئیمه ئەوه نیه که له ئاسمان نیه - یانی ئاسمان به سهه ئەو دا موحیت نیه و ئەو موحیتی ئاسمانه. پیوه ندیه کی ههیه به ئاسمان لهو بیوینه و بیهاوتایه. وهها که پیوه ندیی به تووه ههیه بیوینه و بیهاوتا و هه مووی به دهست ئەوه و نوینگه ی ئەوه و له دهسته لات ی ئەو دایه. که وایه له دهره وهی ئاسمان و ئەستیره کان نیه و به تهواوه تی دهوان دانیه. یانی به سهه ئەو دا موحیت نین و ئەو به سهه گشت دا موحیته.

یه کی که گوته که « بهر له وهی که زهوی و ئاسمان و عهرش و کورسی هه بی، ئەو له کوپیه بوو؟ »

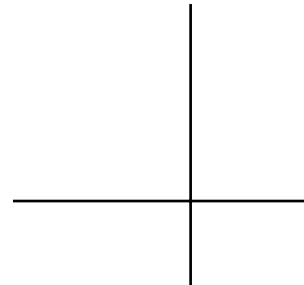
گوتمان « ئەو پرسە لە سەرەتاوە فاسدە . چونکە خودا ئەوویە کە ئەو جیگەیی نیە . تۆ دەپرسی کە بەر لەو لە کوێ بوە؟ ئاخر، هەموو شتەکانی تۆ بێ جیگەن . ئەو شتەکانی کە دە تۆ دایە، جیگەیی ئەوانت زانی کە جیگەیی ئەو داوا دەکەیی؟ کاتیک بێ جیگەن حال و بیرەکانی تۆ، چلۆن ئەو دە جیگە دا دەگونجینی؟ ئاخر، خولقتنەری بیر لە بیر لەتیتفترە . بۆ وینە ئەو بەننایە کە خانووی ساز کرد، ئاخر ئەو لەتیتفترە لەم خانوویە . چونکە سەدی وەها و جگە لەم بینایە، کاری دیکە و بییری دیکە کە هیچی وەک یەک ناچن، ئەو پیاووە بەننایە دەتوانی سازای بکا . کەوا یە ئەو لەتیتفتر و نازیزترە لەو بینایە . بەلام ئەو لوتفە وەبەر چاوا نایە، مەگەر بە هۆی خانوو و کردەوویە کە لە عالەمی هەستەووە سەر هەلەدا، هەتا لوتفی ئەو خۆ بنوینی . »

ئەو هەناسەییە لە زستان دا دیارە و لە هاوین دا دیار نیە . ئەو نیە کە لە هاوین دا هەناسە بپری و هەناسە نەبی . ئیلا هاوین لەتیفە و هەناسە لەتیفە، دیار ناکەوی . بە پێچەوانە زستان . هەر وەتر، هەموو پەسنەکانی تۆ و ماناکانی تۆ لەتیفن، وەبەر چاوا نایەن، مەگەر بە هۆی کردەوویە کە . بۆ وینە سێبوری تۆ هەیه، بەلام وەبەر چاوا نایە . کاتیک لە تاوانکاریک خۆش بی، سێبوری تۆ دەرەکەوی . هەر وەتر، غەزەبی تۆ وەبەر چاوا نایە، کاتیک لە تاوانکاریک غەزەب بگری و لێی بدە، غەزەبی تۆ وەبەر چاوا دی .

هەقتەعالا، لەبەر رادەیی لوتف، وەبەر چاوا نایە : ئاسمان و زەوی خولقاند هەتا دەستەلاتی ئەو و سونعی ئەو وەبەر چاوا بی .

قسەیی من بە دەست خۆمەووە نیە و لەبەر ئەوە دەرەنجم . چونکە دەمەوی مۆعیزەیی بۆ دۆستان بکەم و قسە دەستەمۆی من نابێ . لەبەر ئەوە دەرەنجم . بەلام لەبەر ئەوە کە قسەیی من لە من سەرترە و من مەحکوومی ئەوم، شاد دەبم . چونکە قسەییە کە هەق بیکا، بگاتە هەرکوێ، دەبێتیتەووە و شوینەواری گەرە دادەخا . تیری کە لە کەوانی هەق دەرپەری، هیچ سپەر و خەفتانیک بەری پیناگیری، لەبەر ئەوە شادم .

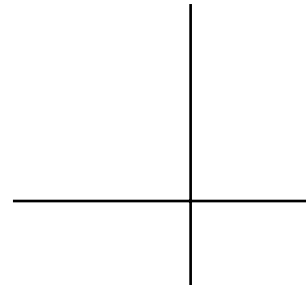
عیلم ئەگەر بە تەواوەتی دە مرۆف دابا و جەهل نەبا، مرۆف دەسووتا و نەدەما . کەوا یە جەهل دلخوازە چونکە بەقایی ژین بەو بەندە . هەر وەتر عیلمیش دلخوازە چونکە کەرەسەییە کە بۆ ناسینی هەق . کەوا یە، هەردووکی یاریدەدەری یەکتەر و

هه‌موو دژه‌کان وهان: شهو هه‌رچه‌ند دژی رۆژه، به‌لام یارمه‌تیده‌ری ئه‌وه و یه‌ک کار ده‌کهن. ئه‌گه‌ر هه‌میشه شهو با، هه‌چ کارێک جێبه‌جێ نه‌ده‌بوو و پێکنه‌ده‌هات و ئه‌گه‌ر هه‌میشه رۆژ با، چاو و سه‌ر و مێشک زه‌ق ده‌مانه‌وه و شیت ده‌بوون و بێکه‌لک. که‌وايه له شهو دا، ده‌حه‌سینه‌وه و ده‌خه‌ون و هه‌موو ئه‌ندامه‌کان، له مێشک و بیه‌ر و ده‌ست و پێ و چاو و گوێ، هه‌موویان هه‌یز ده‌گرن و رۆژ ئه‌و هه‌یزانه خه‌رج ده‌کهن. که‌وايه ته‌واوی دژه‌کان له چاو ئیمه دژی دیاری ده‌کهن - له چاو زانا، هه‌موو یه‌ک کار ده‌کهن و دژ نین.

سه‌یری عاله‌م بکه کامه خراپه که چاکه‌ی تێدانه‌بێ و کامه چاکه هه‌یه که خراپه‌ی تێدا نه‌بێ؟ بۆ وینه یه‌کیک به ته‌مای کوشتن بوو، [به‌لام] خه‌ریکی زینا بوو. ئه‌و خوینه نه‌رژا. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که زینایه خراپه، له‌به‌ر ئه‌وه که بوو به هۆی به‌رگری له قه‌تل باشه. که‌وايه چاکه و خراپه یه‌ک شتن - لێک جیا نین.

له‌به‌ر ئه‌وه ئیمه به‌حسمان ده‌گه‌ڵ گاوران هه‌یه - که ئه‌وان ده‌لێن « دوو خودا هه‌یه: یه‌کیک ئافرینه‌ری خێر و یه‌ک ئافرینه‌ری شه‌ر » نووکه، تۆ نیشانم بده خێری بێ شه‌ر، هه‌تا ئیمه دانی پێدایین که خودای شه‌ر هه‌یه و خوای خێر. ئه‌مه مه‌حاله، چونکه خێر له شه‌ر جیا نیه - چونکه خێر و شه‌ر دوو نین و ده‌ نیتوان ئه‌وان دا جیا یی نیه. که‌وايه دوو خوڵقینه‌ر مه‌حاله.

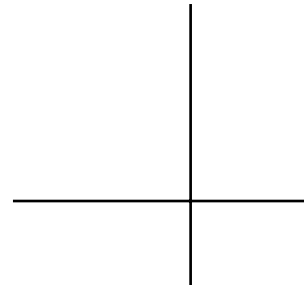
سەر ئهوهیه سڕیکی تێدابێ!

ههركهس كه تهمای جیگه و سهفهڕیک بگرێ، بیریکی ماقوول رووی تێدهكا «ئهگهڕ بچمه وئ، گهلیك مهسلههت و گهلیك كار جیبهجی دهبی. وهزعم باش دهبی و دۆستهكان شاد دهبن و به سهر دوژمنهكان دا زال دهیم» ئهوه بهم تهمایهیه و مهبهستی ههق شتیکی دیکهیه. گهلیك تهگبیری کرد و گهلیك چارهی دۆزیهوه، یهکیان به پتی ویستی ئهوه سهری نهگرت. کهچی دیسانیش ههڕ بروای به تهگبیر و ئیختیاری خۆی ههیه.

وینهکهی وهها دهبی که: کهسیک له خهونی دا دهبینی که کهوتوته شاریکی غهڕیب و لهوئ چ ناسیاوی نیه. نه کهس ئهوه دناسی و نه ئهوه کهس. سههرگردان دهگهڕی. ئهوه پیاوه پهشیمان دهبیتهوه و ههسرهت دهخوا که «بۆچ هاتمه ئهوه شاره که ناسیاو و دۆستیکم نیه؟» دهست له پشت دهستی دهکوئی و لیوی دهکورۆژی. کاتیک وه ئاگا بیتهوه، نه شار دهبینی و نه خهڵک. بۆی دهردهکهوئ که ئهوه خهه و نارحهتی و ههسرهت خواردنه بیفایده بوه. پهشیمان دهبیتهوه لهو حالتهی و به زایهی دادهنی. دیسان، که جاریکی دیکه خهوی لیبهکهوئتهوه، به ههڵکهوت خۆی لهو شاره بییتهوه و دهست بکا به خهه و نارحهتی و ههسرهت خواردن و پهشیمان بیتهوه له هاتن بۆ ئهوه شاره و هیچ بیر ناکاتهوه و وه بیری نایهتهوه که «من له بیداریی دا لهو خهه خواردنه پهشیمان ببوومهوه و دهمزانی که ئهوه زایه بوه و خهه بوه و بیفایده.»

نوکه، وهههیه: خهڵک سهدههزار جار دیتووینه که ویست و تهگبیری ئهوان باتله و هیچ کاریک به پتی ویستی ئهوان سهری نهگرت، ئیلا ههفتهعالا فهرامۆشیان به سهر دادینی که ههمووی له بیر دهکن و پهیرهوی بیر و ئیختیاری خۆیان دهبنهوه.

ئیهراهمی ئهدهههه، له سهردهمی پادشایهتی دا، چوو بوو راو. به شوین ئاسکیک دا ئاژۆتی ههتا به تهواوهتی له قوشهن جوئ بووه و دوور کهوتهوه. ئهسپ شهلالی ئارهقه ببوو له بهر ماندوووهتی کهچی ئهوه ههروا دهیاژۆت لهو بیابانه. که له راده تیهههه، ئاسک وه زمان هات و ئاوری داوه کوئی «تۆیان بۆ ئهوه نهخولقاندوه و له

عهدهمهوه بۆ ئەمه پیکنههاتووی که من راو بکهی، وای داننی که منت گرتوه، مهگهر
چ دهبی؟»

ئیبراهیم که ئەوهی بیست، نههرتهیهکی لیدا و خووی له سههر ئەسپ فری دا.
کهس لهو سارایه نهبوو، جگه له شوانتیک. له بهری پاراوه و بهرگی پادشایانهی
جهواهیرنیشان و چهک و ئەسپی خووی دایه و گوتی « ئەوانهم لیوهرگره و ئەو لباده
بده به من و به کهس مهلی و کهس له حالی من ناگادار مهکه!»
لبادی کرده بهر و ریی گرته بهر.

نووکه، بروانه غهزهزی ئەو چ بوو و مهبهستی ههق چ بوو! ئەو دهیهویست ئاسک
راو بکا، ههفتهعالا ئەوی به ئاسک راو کرد، ههتا بزانی که له عالهم دا، ههر ئەمه
پیکدی که ئەو بیهوی و مراد و مکی ئەوه و مهبهست پهیرهوی ئەوه.

عومهر، بهر له ئیسلام، چوه ماله خوشکی خووی. خوشکی قورئانی دهخویندهوه،
به دهنگی بهرز. کاتیک براکهی دیت، شاردیهوه و بیدهنگ بوو. عومهر شیري
ههکیشا و گوتی « ههلبهت بلی که چت دهخویندهوه و بۆچ شاردتهوه، دهنه
ئهستوت ههرئیستا به شیر دهبرم! ههچ ئەمانت نادهم!»

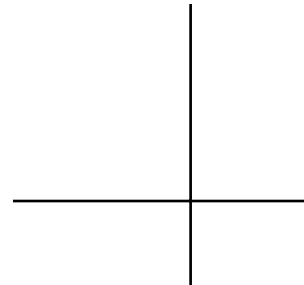
خوشکی زۆر ترسا چونکه توورهی و سامی ئەوی دهزانی. له ترسی گیان
درکاندی. گوتی « لهم کهلامهم دهخویندهوه که ههفتهعالا ئیستا بۆ مهحهمهدی
ناردوه.»

گوتی « بیخوینهوه ههتا ببیسم!»

سورهتی تاهاى خویندهوه.

عومهر زۆر تووره بوو و غهزهبی سههه بهرابهر بوو. گوتی « نووکه، ئەگهر
ههرئیستا تۆ بکوژم، زهعیفکوژیی دهبی. له پیشدا بچم سههری ئەو ببرم، ئەوسا
خهریکی کاری تۆ بم.» ههروا، له بهر غهزهبی زۆر، به شیري ههکیشراو، رووی له
مزگهوتی مستهفا کرد.

له ریگا کاتیک دهمرآستانی قورهیش ئەویان دیت، گوتیان « ئەها، عومهر تهمای
مهحهمهدی گرتوه! ههلبهت ئەگهر کاریک بکری له دهستی ئەوه دێ.» چونکه عومهر
گهلیک به هیز و پیاوانه بوو و رووی له ههر لهشکریک کردبا، ههلبهت سهردهکوت و

سەری براوی ئەوانی بە نیشانه دەهێناوه، وەها که مستەفا هەمیشە دەیفەرموو که «خودایا، دینی من بە عومەر پیش بخە، یا بە ئەبووجەهل!» چونکە ئەو دوانە، لە سەردەمی خۆیان دا، بە هیز و پیاوێتی ناوبانگیان هەبوو. لە ئاخر کاتیک عومەر بوو بە موسڵمان، عومەر هەمیشە دەگریا و دەیگوت «یا رەسوول، هاوار بە من ئەگەر ئەبووجەهلت وە پیش من دابا و گوتبات که خودایا، دینی من بە ئەبووجەهل وە پیش بخە یا بە عومەر، من چیم لێ بە سەر دەهات، لە زەلالەت دا دەمامەوه.»

بە هەر حال، لە رێ دا، بە شیریی هەلکێشراو، رووی لە مزگەوتی رەسوول کرد. لەم بەینە دا جویرەبیل وەحی بوو مستەفا هینا که «نووکە، یا رەسوولێ خودا، عومەر دێ هەتا رووی لە ئیسلام بنێ، وە خۆی بگره!»

هەر که عومەر لە دەرگای مزگەوت وە ژوور کەوت، بە ئاشکرا دیتی که تیریکی لە نووری مستەفا دەرپەری و لە سەر دلی نیشت. نەعرەتەیهکی لیدا، بیهۆش کەوت. خۆشەویستی و ئەشقیکی لە گیانی دا پیکهات و دەیهویست دە مستەفا دا بتوێتەوه و لەبەر رادەهی مەحەببەت مەحو بێتەوه. گوتی «نووکە، یا نەبی خودا، ئیمانم پێنویتە و ئەو وشە پیرۆزە بلی هەتا بییسم!»

کاتیک بوو بە موسڵمان، گوتی «نووکە، بە شوکرانەیی ئەوهی که بە شیریی هەلکێشراو بە تەمای تۆ هاتم و کەفارتی ئەو کارە، دواي ئەوه لە هەرکەس که موکوورپیهک لە هەق تۆ دا بییسم، دەستبەجی ئەمانی نەدەم و بەم شیرە سەری بپەڕینم.»

لە مزگەوت دەرکەوت. لە نەکاو، باوکی هاتە پیش. گوتی «ئیمانت هینا؟»

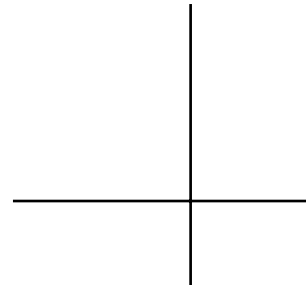
دەستبەجی، سەری پەڕاند و شیریی خۆیناویی بە دەستەوه دەرپۆشت.

دەمراستانی قورەیش شیریی خۆیناوییان دیت. گوتیان «ئاخر، بە ئینت دابوو که سەر دینمەوه، کوا سەر؟»

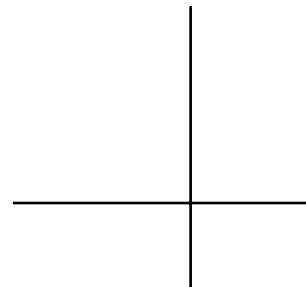
گوتی «ئەوهش سەر!»

گوتیان «ئەم سەرەت لێره برد!»

گوتی «نا، ئەمە ئەو سەر نیه، ئەمە ئەم سەرەیه.»

نووکه بڕوانه که عومەر تهمای چی هه‌بوو و هه‌فته‌عالا مه‌به‌ستی چ بوو، هه‌تا
 تێبگه‌ی که کاره‌کان هه‌موو وایان لێدێ که ئه‌و بیه‌وئێ!
 نووکه، ئه‌گه‌ر به‌ ئێوه‌ش بلێن که « چتان هه‌یناوه؟ »
 بلێن « سه‌رمان هه‌یناوه! »
 ده‌لێن « ئێمه‌ ئه‌و سه‌رهمان دیبوو! »
 بلێن « نا، ئه‌مه‌ ئه‌و نیه‌، ئه‌مه‌ سه‌رێکی دیکه‌یه‌! »
 سه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که سه‌رێکی تێدابێ، ده‌نا هه‌زار سه‌ر پوولێکی ناهه‌ینێ.

وه سهر ئاو كهوتنى كاسه به حوكمى كاسه نيه، به حوكمى ئاوه!

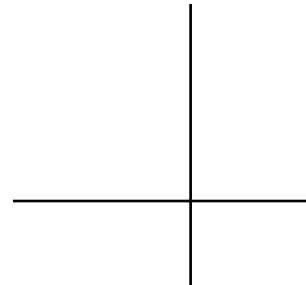
« ئيمه ههروهك كاسهين له سهر ئاو. وهسهر ئاو كهوتنى كاسه به حوكمى كاسه نيه، به حوكمى ئاوه. »

گوتهى « ئهمه عامه. ئيللا ههندىك دهزانن كه له سهر ئاون و ههندىك نازانن. »

فهرمووى « ناكريى بلپى ئهمه عامه. تهواوى عيلمهكان ئهو فيرى كردين. چونكه ههموو شتهكان به گشتى ئهو خولقاندى، بهبى شك، ههموو كاسهكان له سهر ئاوى هيز و ويستن. كاسه وه سهر ئاو دهكهويى و ئاو ئهو به شيوهيهك دبا كه ههموو كاسهكان تهماشاههري ئهو كاسهيه دهن. كاسهش وه سهر ئاو دهخا كه ههموو كاسهكان لىيرادهكهن و پىيان نهنگه و ئاو ئيلهامى راكردنيان دهواتى و توانايى راكردن. نووكه، ئهو كهسهى كه به عامى دهبينى، دهلى كه « له بابته دهسته لاتوه، ههردووك له ژير دهسته لاتى ئاو دان، يهكه. » ئهو ولام دهواته وه كه « ئهگهر تو لوتف و چاكهى گه رانى ئهم كاسهيهت له سهر ئاو ديتبا، بىرت له سفهتى عام نه دهكرده وه. »

وهها كه مهعشووقى كهسيك پيسايى و گهندى تىدايه، ههركيز به بىرى ئاشق دادى كه « مهعشووقى من پيسايى تىدايه له وهسفه عامه دا كه ههردووك جسمن و له يهك شوپن دان و له شهش لايهنن و سازكراو و شياوى فهوتانن؟ » ههركيز لهو دا ئهو دوويه ناگونجى و ههركهس ئهم سفهته عامهى فير بكا، ئهو به دوژمنى خوى دهژمىرى و به ئيبلىسى خوى دادهنى.

دهگه ل تو ناكريى بهحس كردن. چونكه روانگهكانى ئيمه تىكه ل به جوانيين و دهرپىنى جوانيى له غهبرى ئههلهكهى زولمه - ئيللا به ئههلهكهى. ئهمه عيلمى نهزهره عيلمى بهحس نيه. گول و شكوفه ناپشكوپن به پاييز - كه ئهمه بهحسه و دژايهتى و بهريرهكانى دهگه ل پاييز و گول ئهو تهبعهى نيه كه بهريرهكانى دهگه ل پاييز بكا. ئهگهر نهزهرى ههتاوى خاكه لىوهى وىكهوت، دىته دهر له ههواى موعتهدلى عادل دا، دهننا، سهرى ناوه و چوووه سهر رهگهزى خوى. پاييز بهو دهلى « ئهگهر تو لكى ويشك نى، لاي من سهر دهركه ئهگهر پياوى! »

ئەو دەللی « لای تۆ، من لکی ویشک و ناپیاوم، هەرچی پیتخۆشه، بیللی! »

تۆ که بههائەددینی، ئەگەر پیریزنیک که ددانی نیه، رووی هەر وهک پشتی سووسه مار چین له سەر چین، بی و بللی که « ئەگەر پیاوی و لاوی، نووکه هاتوومه لای تۆ، ئەمەش ئەسپ و ئەمەش مەیدان، پیاوهتی بنوینە، ئەگەر پیاوی! » دەللی « مەعازەللا! وهللا که پیاو نیم و ئەوهی بۆیان گێراوییه وه درۆیه. که تۆم جووت بی، ناپیاوهتی خۆشتره. »

دوویشک دئی، چزووی رهپ کردوه دهچیته سەر ئەندامی تۆ که « بیستوومه که پیاویکی دەم به بزهی، خۆش پێکه نه، ههتا پێکه نینی تۆ ببینم! »

دەللی « که تۆ هاتی، من هیچ پێکه نینیکم نیه و هیچ تهبعم خۆش نیه. ئەوهی که گوتووینە درۆیه، هه موو ئەسپابی پێکه نینم بهو هیوایهن که برۆی و له من دوور کهویه وه. »

گوتی ناخت کرد، زهوق رویشت، ناخ مهکه، ههتا زهوق نه پروا.

فهرمووی هه ندیک جار وا ریکده که وئی که ئەگەر ناخ نه کهی، زهوق پروا و ئەگەر وهها نه با نه دهبا هیچ تاعه تیککی ده بریبیا - که هه مووی ده برینی زهوقه. ئەم قسه یه ش که تۆ دهیکه ی، له بهر ئەوهیه که زهوق بی، که وایه ئەگەر هه لگری زهوقی، دهگه ل هه لگری زهوق نزیکیه تی ده که ی هه تا زهوق بی.

ئەمه وهک ئەوه دهچئی که خه وتوو بانگ بکهن که « رابه! بوو به روژ، کاروان ده پروا! »

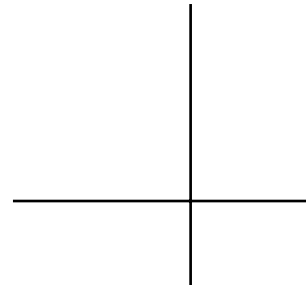
دەلین « ههرا مه که - ئەو له زهوق دایه، زهوقی ده رهمیته وه! »

دەللی « ئەو زهوقه فه وتانه و ئەم زهوقه رزگاریی له فه وتان. »

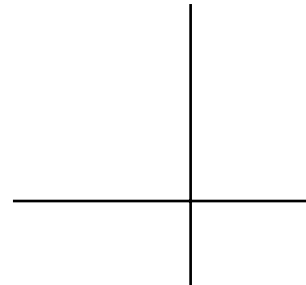
دەلین « مه یشیوینه! - که ئەم بانگ کردنه بهری فکر کردنه وه دهگری. »

دەلین « بهم بانگه، خه وتوو وه فکر ده که وئی، دهنه لهم خه وه دا ئەو چ فکر تیککی هه یه؟ دوا بی که وه ناگا هاته وه، وه فکر ده که وئی. »

ئەو جار، بانگ دوو جوژه: ئەگەر بانگدهر له عیلم دا له سه رووی ئەو بی، ده بیته هۆی زنده بوونی فکر. چونکه وریاکه ره وه که ی خاوهنی عیلمه و ناگایی هه یه که ئەو

لهو خهوه غهفلته ههلهستینێ و له عالهمی خوێ ئاگاداری دهکا و بهرهو
 ئهویندهرێی دهبا. کهوایه فکری ئهو بهرز دهبیتهوه، چونکه له جیگهیهکی بهرز
 بانگیان کردوه. بهلام ئهگر به پێچهوانه بی، یانی وهئاگاهینهرهکهی له ژیر ئهو بی
 له ئهقل دا، کاتیک ئهوهستینێ چاو له ژیر دهکا. چونکه وهئاگاهینهرهکهی له
 خواره، بێشک ئهو چاو له ژیر دهکا و فکری بو عالهمی ژيروو دهچی.

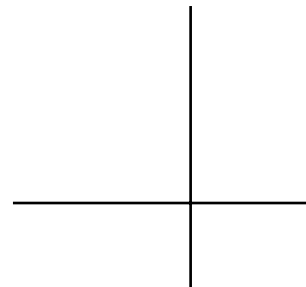
مرۆف داخواری خو نواندنه!

مرۆف، گشتیان داخواری مهزههر و خو نواندن. گهلیک ژن داپوشراون، بهلام روو دهردهخن ههتا خوازانی خویمان به تاقی بکهنهوه، وهها که تو گويزان به تاقی بکهیهوه. ئاشق به مهعشووق دهلی « من نهخه وتم و نه مخوراد و وههام لیهات و وام لیهات، بی تو! » ماناکهی ئهوهیه که تو داخواری مهزههری، مهزههری تو منم ههتا مهعشووقایهتی به ئاشق بفرۆشی و ئاشق بکاته مهزههری ئهشوق و حوسنی خوئی. ههروهتر زانایان و هونهرمهندان، گشتیان داخواری خو نواندن. [من گهنجیکی شاراوه بووم، پیمخۆش بوو بناسریم!]*

حوکمهکانی ئهوه له گشت خهلك دا دهردهکهوی، چونکه ههموو سیبهری ههقن و سیبهر وه خودی کهس دهچی. ئهگهر پینج پهنجه بکرتنهوه، سیبهریش دهکرتنهوه و ئهگهر رکووع بکا ئهویش رکووع دهکا و ئهگهر درێژ بی، ئهویش درێژ دهبی. کهوایه خولقاندنی داخواری، داخواری خوازان و خووشهویستین - که دهیانهوئی ههتا ههموو خووشهویستی ئهوه بن و خوویهکهمران، دهگهڵ دوژمنانی ئهوه دوژمن و دهگهڵ ئهولیاوی ئهوه دۆست. ئهوانه ههموو حوکم و سفهتهکانی ههقن که له سیبهر دا خو دهردهخن. سیبهری ئیمه خهبههری له ئیمه نیه، بهلام ئیمه خهبههرمان لییهتی و سهبارهت به زانایی خوداش، خهبههری ئیمه حوکمی بیخهبهیری ههیه. ئهوه شتانهی که له کهس دا ههیه، ههموو له سیبهر دا خو دهرناخن - جگه له ههندیك شت. کهوایه ههموو سفهتهکانی ههق لهم سیبهری ئیمه دا خو دهرناخن - ههندیك دهردهکهوی. [ئهوهی له عیلم و زانست به ئیوه دراوه ههندیکه.]*

* کنت کنزا مخفيا فاحببت ان اعرف

** و ما اوتیتم من العلم الا قليلا. سوورهی الاسراء، ئایه ۸۵

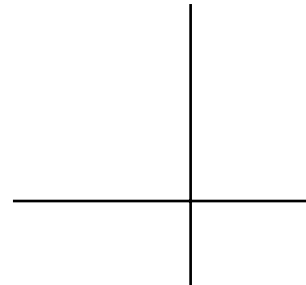
لای هەق، چ پێویسته دەست و پێ؟

شیخ ئیبراهیم، دەرویشیکی نازیزه. کاتیک دەبینم وه بیر دۆستان دهکهومه وه. مهولانا شهمسهددين عینایهتیکی زۆری پێهه بوو. هه میسه دهیگوت « شیخ ئیبراهیمی ئیمه » و له سهه خۆی زیاد دهکرد.

عینایهت شتیکی دیکهیه و ئیجتهدا کاریکی دیکهیه. ئەنبیا به هۆی ئیجتهدا به پلهی پێغه مبهرايهتی نهگه یشتن و ئەو دهولته یان به هۆی عینایهت دهست کهوت. ئیلا سوننهت وه هایه که هه رکهس ئەوی دهست کهوت، شیوه و ژیا نی ئەو به پێی ئیجتهدا و سه لاه ده بێ و ئەوهش بۆ عوامه هه تا بروا به وان و به گهتی وان بکهن. چونکه ئەوان چا و له دهروون ناکه ن و سهیری روالهت دهکهن. ئەگه عوام پهیرهوی روالهت بکهن، به هۆ و به ره کهتی ئەوه وه، رییان ده دهروون ده که وێ. ئاخه، فیرعه ونیش ئیجتهدای گه و ره ی ده کرد له به خشین و چاکه و بلا و کردنه وه ی خیر. ئیلا چونکه عینایهت نه بوو، له بهر ئەوه ئەو تاعهت و ئیجتهدا و چاکه ی ئەو شوقیکی نه بوو و هه مووی دا پۆشی.

هه ر ئەو جو ره ی که میریک له قه لایه ک، چاکه و خیر ده گه ل دانیش توانی قه لا ده کا و مه به ستی ئەوه به که دژی شا رایه ری و شو رش بگێری. بێ شک چاکه ی ئەو ری ز و شوقی نا بی، هه رچه ند به گهستی نا کری نه فی عینایهت بکه ی له فیرعه ون و به شکم هه قته عالا عینایهتی نه ینی به و هه بی، بۆ مه سه له که تیک ئەوی ره د کرده وه. چونکه پادشا غه زه ب و لوتف، خه لات و زیندانی هه ردووک هه یه. ئەهلی دل به ته وا وه تی له و نه فی عینایهت ناکه ن، ئیلا ئەهلی روالهت ئەو به ته وا وه تی ره د ده که نه وه و مه سه له که ت له وه دایه بۆ پته و بوونی روالهت. پادشا یه کیک له بهر چاوی خه لک له دار ده دا، له جیگه یه کی گه لیک به رز، هه لیدا وه سن - هه رچه ند له مال، دوور له چاوی خه لک، له بزما ریکی بێنرخیش ده توان هه لیا وه سن. ئیلا ده بی خه لک بیین و په ند وه رگرن و برشتی حوکم و فه رمان به ری له ئەمری شا ده رکه وێ.

ئاخه، هه موو داره کان له چێو نی ن. پله و پایه و ده ولته ی دونه اش داریکی گه لیک به رزه. کاتیک هه قته عالا بیه وێ که سی ک بگری، له دونه ا پله یه کی مه زن و پادشا یه تییه کی گه و ره ی ده داتی - هه روه ک نه مروود و فیرعه ون و وینه ی ئەوانه.

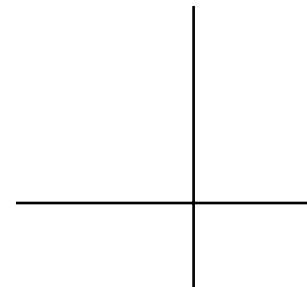

ئەوانە ھەموو ھەك دارێكن كە ھەقتەعالا ئەوان لە سەر ئەو دەدا ھەتا گشت خەلك لەوئ ئاگادار بن. چونكە ھەقتەعالا دەفەرموئ « گشت عالەم خولقاند و غەرەز لەو ھەموو خۆ دەرخستنی خۆمان بوو - ھەندیک جار بە لوتف و ھەندیک جار بە قەر . »

ئەمە ئەو پادشایییە نیە كە ملكی ئەو پەسنكەریكی بەس بئ. ئەگەر زەرەكانی عالەم ھەموو پەسنكەر بن، لە پەسنی ئەو قاسر و عاجزن. كەوايە ھەموو خەلك شەو و رۆژ ھەق دەردەپرن، ئیلا ھەندیک دەزانن و لە دەربیرن ئاگادارن و ھەندیک غافلن. ھەر ئەوجۆرەي كە میریک فەرمووی ھەتا لە یەكێك بەدن و ئەدەبی بکەن. ئەو كەسە ھاوار دەكا و دەقیژینی و سەرەرای ئەو ھەردووك دەربیری حوكمی میرن - ھەرچەند ئەو كەسە لە بەر ئیش ھاوار دەكا، ئیلا ھەموو كەس دەزانئ كە لیدەر و وێكەوتوو مەحکوومی میرن و لە ھەردووی ئەوانە حوكمی میر دەردەكەوئ. ئەو ھەي كە دان بە ھەق دادینی ھەمیشە ھەق دەردەپرئ و ئەو ھەي كە دانی پیداناھینی دیسان دەربەرە، چونكە ئیسباتی شتیک بئ نەفی لە مێشك داناگونجئ و بئ تام و چێژ دەبئ. بۆ وێنە بەحسكەریك لە كۆر دا مەسەلە یەك بئ. ئەگەر لەوئ كەسێك لە ئاستی رانەو ھەستی و نەلئ « وانیه، قەبوولئ ناكەم! » ئەو ئیسباتی چ دەكا و باسی ئەو چ چێژتیک دەبئ؟ چونكە ئیسبات لە ئاست نەفی دا خۆشە. ھەرۆتر، ئەم عالەمەش كۆری خۆ دەرخستنی ھەقە، بئ دان پیداهینان و نەھینان، ئەم كۆرە شۆقیكی نابئ و ھەردووك دەربیری ھەقن.

ياران چوونە لای میری ئەكدەشەكان*. لێیان توورە بوو كە « ئەو ھەموو چتان دەوئ؟ » گوتیان « ئەو كۆمەلە و ھەشامەتەي ئیمە بۆ ئەو نیە كە زولم لە كەسێك بكەین. بۆ ئەو ھەيە ھەتا لە سەبر و سەبوری دا دەسگرو بین و یاریدەي یەكتر بەدەین. » ھەر ئەوجۆرەي كە لە تازیه خەلك كۆ دەبنەو، بۆ ئەو نیە كە بەری مەرگ بگرن، ئیلا غەرەز ئەو ھەيە كە ھەتا خاوەن تازیه دلئ بدريتەو و خۆف لە بیري دەرکەن.

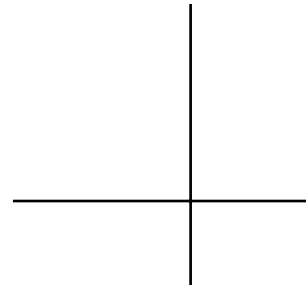
دەرویش حوكمی یەك كەسیان ھەيە. ئەگەر ئەندامێكی لەش بئشی، باقی ئەندامەكان دەردەدار دەبن: چاوە بینین وە لا دەنئ و گوئ بیستن و زمان گوتن - ھەموو لەوئ كۆ دەبنەو. شەرتی دۆستایەتی و یاری ئەو ھەيە خۆی فەدای یار بكا و خۆی بۆ یار لە فەرتەنە باوئ. چونكە ھەموو روویان لە یەك شتە و خنكاوی یەك بەحرن. شوینەواری ئیمان و شەرتی ئیسلام ئەو ھەيە. باریك كە بە لەش بیکیشن كەي

وهك باريك دهچي كه به گيان بيكيشن؟ دیندار كاتيك خوئی فهدای ههق بكا، كهی
 بیر له به لا و مهترسی و دهست و پي دهكاتوهه؟ كه بۆ لای ههق دهچی، چ پيويسته
 دهست و پي؟ دهست و پي بۆ ئهوه داوه ههتا لهوهوه بۆ ئه و لا بچی، به لام كه بۆ لای
 پیدهر و دهستدهر دهچی، ئهگهر له دهست بچی و له پي بكهوی و بي دهست و بي پي
 بی، چ غهمه؟

* ئهكدهش به مانای دوورهگه و دووتوخمهیه. و واویدهچي له سهردهمی مهولهوی دا چین و
 تويزيكي كۆمه لگا بوون كه مير و سهروكي خويان ههبوه.

مهحوی ئهم وشه ی بهكار هیناوه به مانای دوورهگه: ئهكدهشی خینزیر و سهگ، مهعجونی
 بهنگ و خندهريس/ داکی دایه ريزباریی، بابی بابیی قهحهباب (دیوانی مهحوی ل ۳۲۷).

رێگاكان جوړاوجوړ، بهلام ئامانج يهكه!

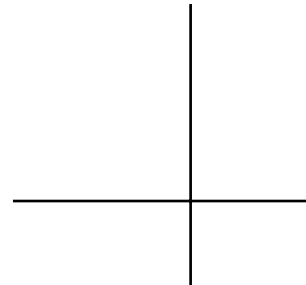
دهبى بهرهو تووقات برۆين - كه ئهولا گهرمهسيړه! ههچند ئهنتاكيه گهرمهسيړه، بهلام رۆميهكان لهوين، له قسهى ئيمه ناگهن. ههچند رۆمى واش ههن كه تيدهگهن. رۆژيک بۆ جهماعهتيک قسهه دهکرد ده نيو ئهوانيش دا جهماعهتيک کافر بوون. ده نيو قسهكان دا، دهگريان و زهوقيان دهکرد و حالهت دهیگرتن.

يهکيک پرسى: ئهوان چ تيدهگهن و چ دهزانن له جنسى قسهى وا؟ موسلمانتيكى ههلبژارده له ههزار يهک تيدهگا، ئهوان چ تيدهگهيشتن كه دهگريان؟

فهرمووى كه « پيويست ناکا له نهفسى قسه بگهن، ئهوهى كه ئهسلى قسهيه، لهو دهگهن. ئاخو ههموو دهبري تاکانهيى خودان و دهبري ئهوهن كه خودا خولقينه و رۆژيدهره و دهستهلاتى به سهه ههموو شت دا ههيه و گهراوه بۆ لای ئهوه و عهزاب و عهفو هى ئهوه. كه ئهه قسهيان بيست و ئهه قسهيه پهسنى ههقه و باسى ههقه، لهبهه ئهوه ههمويان شهوق و زهوقيان تيکهوت - كه لهه قسهيهوه بۆنى مهعشوق و داخوازي ئهوان دى. »

ههچند رێگاكان جوړاوجوړن، بهلام ئامانج يهكه. نابيني كه رێگا بۆ كابه گهليکه؟ ههنديک رێگايان له رۆمهويهوه و ههنديک له شام و ههنديک له عهجهه و ههنديک له چين و ههنديک به ريتى دهريا دا، له هيند و يهمنهوه. كهوايه ئهگهر سهيرى رێگاكان بکهى، جياوازيهكى گهوره و دژايهتى له راده بهدوره. بهلام كه سهيرى ئامانج بکهى، ههموو يهکرا و يهکگرتوون. ههمويان دهروونيان بهرهو كابه يهکگرتوويى و ئهشق و مهحهبهتيكى گهورهيان ههيه - كه لهوئ دژايهتى ناگونجى. ئهوى نه پيوهنديى به کوفرهوه ههيه و نه به ئيمان - يانى ئه پيوهندييه تيکهل بهو رێگا جياوازانه نيه كه گوتمان. كه گهيشتنه ويى، ئهو کيشه و شهه و دژايهتى كه له رێگا دهيانکرد، كه ئهه بهوى دهگوت « تو باتلى و کافرى! » و ئهوى ديکه بهم وادهلى، كه گهيشتنه كابه، دهركهوت كه ئهو شهراوه له رێگاكان بوو و ئامانجيان يهك بوه.

بۆ وينه ئهگهر كاسه گياني ههبا، دهبوو به بندهى كاسهگهر و ئاشقى دهبوو. نووکه ئهه كاسهى كه سازيان کردوه، ههنديک دهلين كه دهبى وههه له سهه خوان دانين و ههنديک دهلين كه دهبى دهروونى بشون و ههنديک دهلين كه دهبى دهروهوى

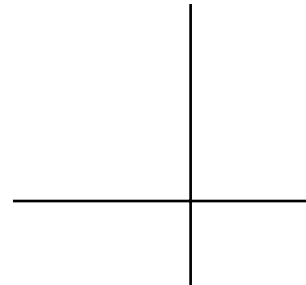

بشۆن و هه‌ندیک ده‌لێن که هه‌مووی و هه‌ندیک ده‌لێن پێویست نیه بشۆن. جیاوازی له سه‌ر ئه‌و شتانه‌یه. به‌لام له سه‌ر ئه‌وه‌ی که کاسه بێشک خولقێنهر و سازکه‌ریکی هه‌یه و له‌خۆوه نه‌بوه، یه‌کران و که‌س دژایه‌تی له سه‌ر ئه‌وه نیه.

گریمان نووکه مرۆف ده‌ دلی خۆیان دا، له‌ ده‌روونه‌وه، هه‌قیان خۆش ده‌وی و داخوازی ئه‌ون و نیازیان به‌ هه‌یه و چاره‌روانیی گشت شتیکیان له‌ هه‌یه و جگه له‌ که‌س به‌ ده‌سته‌لاتدار و توانا دانانین. وه‌ها مانایه‌که نه‌ کوفره و نه‌ ئیمان و له‌ ده‌روون دا ئه‌وه ناویکی نیه. به‌لام کاتیک له‌ ده‌روونه‌وه ئاوی مانا به‌ره‌و پلوسکی زمان برژی و بپیته نه‌قش و رسته، لیره ناوی کوفر و ئیمان و چاک و خراپ به‌ خۆوه ده‌گری. هه‌روه‌ک گیا که له‌ زه‌وی ده‌رسکی. سه‌ره‌تا روخساریکیان نیه و کاتیک روو ده‌م عاله‌مه ده‌که‌ن، له‌ سه‌ره‌تای کار شلک و ناسک و سپین، ماوه‌یه‌که که هه‌نگاو به‌ره‌و ئه‌م عاله‌مه هه‌لدیننه‌وه و به‌ره‌و عاله‌م دین، خه‌ست و چر ده‌بن و ره‌نگی دیکه به‌ خۆوه ده‌گرن. جا چونکه دیندار و کافر هاوده‌من، ئه‌گه‌ر به‌ له‌فز هه‌یج نه‌بێژن، یه‌کن.

بیر لێپرسینه‌وه‌ی له سه‌ر نیه و ده‌روونی عاله‌م ئازادییه، چونکه بیر ناسکن - ئه‌وان حوکمیکیان له سه‌ر نادرێ. ئه‌و بیرانه هه‌فته‌عالا پێکیه‌تیاون ده‌ تۆ دا. تۆ ناتوانی به‌ سه‌ده‌زار هه‌ول و تیکۆشان له‌ خۆتی دوور که‌یه‌وه. که‌وایه ئه‌وه که ده‌لێن خودا پێویستی به‌ حاجه‌ت نیه، نابینی که ئه‌و بیر و خه‌یالانه‌ی چۆن ده‌ تۆ دا بێ که‌ره‌سه و بێ قه‌له‌م و ره‌نگیک پێکدین؟ ئه‌و بیرانه هه‌روه‌ک بالنده‌ی ئاسمان و ئاسکی سلن - که ئه‌وان به‌ره‌وه‌ی که بگری و له‌ قه‌فه‌س دا حه‌بسیان بکه‌ی، فرۆشتنیان له‌ باری شه‌ره‌وه ره‌وا نیه. ناکرێ بالنده‌ی ئاسمان بفرۆشی. چونکه له‌ به‌یعه‌ت دا، ته‌سلیم شه‌رته و چونکه ناکرێ، چ ته‌سلیم ده‌که‌ی؟ که‌وایه بیره‌کان هه‌تا ده‌ ده‌روون دان، بێ ناو و نیشان، ناکرێ حوکمیان له سه‌ر ده‌ی - نه‌ به‌ کوفر و نه‌ به‌ ئیمان. هه‌یج قازییه‌که ده‌لی که « تۆ له‌ ده‌روون دا وه‌هات درکاند و وه‌هات به‌یعه‌ت کرد » یا « وه‌ره سویند بخۆ که له‌ ده‌روون دا وه‌هات بیر نه‌کردۆته‌وه » و نا ئالی - چونکه که‌س له سه‌ر ده‌روون حوکمی نیه. بیر بالنده‌ی ئاسمان. نووکه، کاتیک بپیته سه‌ر زمان، ده‌کرێ حوکم بکه‌ی به‌ کوفر و ئیسلام و چاک و خراپ.

هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که جسم عاله‌میان هه‌یه، بیریش عاله‌میان هه‌یه و خه‌یالییش

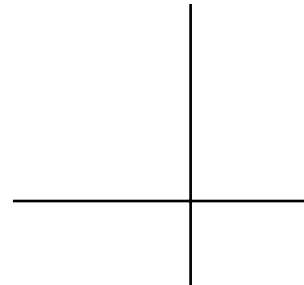
عالمیان ههیه و گومانیش عالمیان ههیه و ههفتهعالا لهوپهپری ههموو عالمه. نه ژووره و نه دهر. نووکه، سهیری دهستهلاتی ههق بکه لهم بیرانه دا که چۆن ئەوانه بی وینه و بی قه لهم و بی که رهسه دهنه خشتینی! ئاخو لهو خه یال یا گومانه، ئەگەر سینگ بدری و زهره زهره ی بکهی، ئەو بیره ی تیدا نابینیهوه - له خوین دا نابینیهوه و له رهگ دا نابینیهوه، له سه ر نابینیهوه، له ژیر نابینیهوه. کاتیک دهستهلاتی ئەو لهم بیرانه دا بهم ناسکیهیه که بئیشانه، کهوايه ئەو که خوئقینهری هه مووی ئەوانهیه، سهیر بکه که ئەو دهبی چ بئیشان و چ ناسک بی. وهها که ئەم قالبانه سهبارت به مانای که سهکان پیسن، ئەم مانا ناسکه بیوینانه له چاو لوتفی باری، جسم و روخساری پیسن و ههفتهعالا لهم عالمی گومانه دا ناگونجی و له هیج عالمیک دا - که ئەگەر له عالمی گومان دا بگونجی، پیویست دهکری که نه قش به سهری دا موحیت بی، کهوايه ئەو خوئقینهری گومان نیه. کهوايه روون بووه که ئەو لهوپهپری هه موو گومان و عالمیکه.

هه موو دهلین که « دهچینه کابه » و هه ندیك دهلین « ئینشاللا دهچین » ئەوانه ی که دهلین ئینشاللا، ئاشقن. چونکه ئاشق خو ی به خاو ن دهسته لات و موختار نابینی - مه عشووق به دهسته لاتدار ده بینی. کهوايه دهلی « ئەگەر مه عشووق بخوای، دهچم! »

نووکه، مزگه وتی ئەلئه حرام لای ئەهلی روالهت، ئەو کابه یهیه که خه لک دهچن و لای ئاشقان و شازان، مزگه وتی ئەلئه حرام وه سلای هه قه. کهوايه دهلین « ئەگەر هه ق بخوای، پییده گهین و به دیداری ده گهین. »

به لام ئەوه ی که مه عشووق بلی « ئینشاللا! » ئەوه نادره. هه کابه ته که ی غه ربه. غه ریپیک گه ره که هه تا هه کابه تی غه ریب بیسی و ده توانی بیسی. خودا به نده ی وای ههیه که ئەوان مه عشووقن و مه حبووب، هه قتهعالا خوایاری ئەوانه و هه رچی ئەرکی ئاشقانه، بو ئەوانی دهکا و دهینوینی. هه ر ئەو جو زه ی که ئاشق دهیگوت « ئینشاللا بگهینی! » هه قتهعالا بو ئەو غه ربه دهلی « ئینشاللا » که ئەگەر خه ریکی لیکدانه وه ی بین، ئەولیا ی پیگه یشتوو تیدا ههیران دهبن - کهوايه وهها سر و حالیک چۆن دهکری به خه لکی بلی؟ قه لهم گه یشته ئیره و نووکی شکا. یه کیک و شتری له سه ر مناره نابینی، تالی موو چلۆن له زاری و شتر دا ده بینی؟

گه یشتینه وه هه کابه تی یه که م: نووکه، ئەو ئاشقانه ی که دهلین « ئینشاللا » یانی دهسته لاتدار مه عشووقه - ئەگەر مه عشووق بخوای، دهچینه کابه. ئەوان نوومی

ههقن. لهوئى غهیر ناگونجى و یادی غهیر حهرامه. چ جیى غهیره؟ - که ههتا خوئى مهحو نهکا، لهوئى ناگونجى.

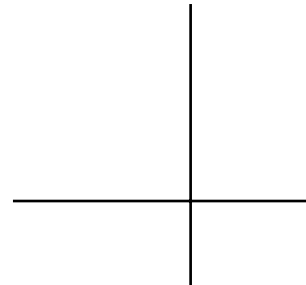
ئهحوالى تهواوى عالم خهونیکه، لیکدانهوهکهى لهو دونیا دهبى. وهها که خهونیک دهبینى که سواری ئهسپى. [یانى] به مراد دهگهى. ئهسپ چ پئوهندییهکی به مراد گهیشتن ههیه؟ ئهگه ر دیتت درههى دروستیان دایهى، ماناکهى ئهوهیه که قسهى دروست و باش له زانایهک دهبیسی. درهه چ پئوهندی به قسهوه ههیه؟ ئهگه ر دیتت له سیداره داروى، دهبیسه سهروئکی قهومییک. دار چ پئوهندیی به سهروئک و سهرویهوه ههیه؟

ههروهتر، ئهحوالى عالم که گوتمان خهونیکه، لیکدانهوهکهى لهو عالم جوریکى دیکه دهبى - که وهک ئهمه ناچى. خهونماناکههرى خودا، لیکیدهاداتهوه. چونکه ههموو شت لهو ئاشکرایه. وهها که باغهوانیک دپته باغیک، چاو له درهختهکان دهکا، بى ئهوهى که میوه له سهه لکهکان ببینى، حوکم دهکا که ئهمه خورمايه و ئهمه ههنجیره و ئهوه ههناره و ئهمه ههرمییه و ئهمه سیوه - چونکه عیلمى ئهوهى زانیوه. حاجهتى قیامهت نیه که لیکدانهوهکان ببینى که چ بوون و ئهوه خهوانه چ ئاکامیکیان ههبوو: ئهوه پیشتر دیتوویهتى که به چ ئاکامیک دهگهن، ههه ئهوهجورهى که باغهوان، پیشتر دهزانى که ئهه درهخته ههلبهت چ بهریک دهدا.

ههموو شتهکانى عالم، له مال و ژن و جل، خوازيارى غهیره، خوازيارى زات نیه. نابینى که ئهگه ر تو سهدههزار درههت ههبى و برسى بى و نان نه دۆزیهوه، ههچ دهتوانى ئهوه درهمانه بخوئى و بیکهیه خوراکی خوئى؟ ژن بو منداله و قهزای شههوهت، جل بو بهگریى له سهرمایه و ههروهتر، ههموو شتهکان پیکهستراونهوه ههتا ههق. ئهوه خوازيارى زاته و ئهوه لهبهه خوئى دهخوازى نهک لهبهه شتیکی دیکه - چونکه ئهوه لهوپههرى ههموانه و باشتر له ههموان و شهرفتر له ههموان و ناسکتر له ههموان، کهوايه ئهوه بو کهمتر لهو چوون دهخوازن؟ که بگه نه ئهوه، دهگه نه گشت داخوازیک، لهوئى ئیدی تپههههکهیهک نیه.

ئهوه نهفسههى مرؤف جیى گومان وگرفته. قهت، به ههچ لهونیک ناکرئى گومان و گرفت لهو لابهى، مهگه ر ئاشق بى. دواى ئهمه گومان و گرفتى نامینى. [ئهشق کوپهه و کهههت دهکا]*

ئیبلیس کاتیک سوچههى ئادههى نهکرد و دژایهتى ئهمرى کرد، گوئى « زاتى من

ئاگره و زاتی ئەو له گۆل، چۆن دهکری سهرووتر، سوچه بو ژیرتر بهری؟ « کاتیک ئیبلیدی بهم تاوانه و له بهر بهر بهر هکانی کردن و دهگهڵ خودا به کیشه هاتن، به له عهنتی کرد و دووری کردهوه، گوتی « یاره، ئاخ، هه مووی خۆت کردت و فیتنه ی خۆت بوو! من به له عهنت دهکهی و دوورم دهکهیوه؟ »

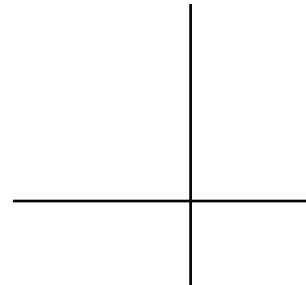
وه کاتیک ئادهم گوناھی کرد و ههفته عالا ئادهمی له بههشت دهر کرد، ههفته عالا به ئادهمی گوت که « ئەی ئادهم، چونکه من لیمگرتی و له بهر ئەو گوناھی که کردت زهجرم دای، بوچ دمهقالت دهگهڵ نهکردم؟ ئاخ تۆ بهلگهت به دهسته وه بوو که بلایی: هه موو له تۆوهیه و خۆت کردت! ئەوهی که بتهوی، له عاله م دا هه ر ئەوه دهبی و ئەوهی نهتهوی، قهت نابی. وهها بهلگهیهکی راستی ئاشکرات هه بوو، بوچ نهتگوت؟ »

گوتی « یاره، دهمزانی، ئیلا تهرکی ئهدهم نهکرد له هه زهنتی تۆ دا و ئەشق نهیهشت که لیتپرسم. »

فهرمووی که: ئەم شهعه وهک مهشعهه یانی دهراو. وینهکهی وههایه که له دیوانی پادشا: لهوی، حوکمهکانی پادشا له ئەمر و نههی و سزا و عدل و داد - بو خاس و عامه. و حوکمهکانی پادشای دیوان بیحهده - له ژماردن نایه و گه لیک باش و به قازانجه - خوگرتنی عاله م بهو بهنده. بهلام ئەحوالی دهرویشان و هه ژاران هاوده مییه دهگهڵ پادشا و زانینی عیلمی حاکم. زانینی عیلمی حوکم له کوئی و زانینی عیلمی حاکم له کوئی و هاوده میی پادشا له کوئی؟ جیاوازییهکی مهزنه.

ئەسحاب و ئەحوالی ئەوان وهک مهدرهسهیه که که فهقیی لێن - مامۆستا به پیی کارامهیی مواجب دها به هه ر فهقییهک : به یهکیان ده، یهکیان بیست و به یهکیان سی. ئیمهش قسه به قهدهر قهدهری هه رکهس و کارامهیی ئەو کهسه ده لێن.

* حیک الشی یعمی ویصم

دۆستایهتی ده بیته هۆی دوویی!

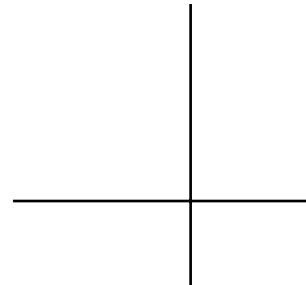
عالمی دۆزمنایهتی تهنگه لهچاو عالمی دۆستایهتی. چونکه له عالمی دۆزمنایهتی رادهکهن ههتا بگههه عالمی دۆستایهتی. عالمی دۆستایهتیش تهنگه لهچاو ئهوه عالمهه که دۆستایهتی و دۆزمنایهتی تیدا نه مینێ. دۆستایهتی و دۆزمنایهتی و کفر و ئیمان هۆی دووین، چونکه کفر ئینکاره و مونکیر که سیکه که مونکیری ئهوه بێ و ههروهتر موقیر که سیکه که ئیقرااری پێبکا. کهوايه ده رکهوت که یهکانهیی و بیگانهیی هۆی دووین و ئهوه عالمه لهوپه پێ کفر و ئیمان و دۆستایهتی و دۆزمنایهتی دایه. چونکه دۆستایهتی ده بیته هۆی دوویی و عالمیک ههیه که لهوێ دوویی نه، یهکیهتی تهواوه. که گهیشته وێ، له دۆستایهتی و دۆزمنایهتی دیته در - که لهوێ ئهوه دوویه ناگونجین. که بگاته وێ، له دوویی جیا ده بیته وه. کهوايه ئهوه عالمه یه کهم که دوویی بوو و ئهویش ئهشوق و دۆستایهتییه، لهچاو ئهوه عالمه یه که ئیستا باسی لیکرا، نزمه و نهوویه، کهوايه ئهوهی ناوێ و دژایهتی ده گهڵ دهکا.

ههه ئهوه جۆره ی که مه نسوور کاتیک دۆستایهتی ههق گهیشته نه هایهت، بوو به دۆزمنی خۆی و خۆی فهوتاند. گوته « انا الحق » یانی « من فهنا بووم. ههق ماوه و بهس! » ئهوه ئهوپه پێ خۆ به کهم دانانه و نه هایهتی به ندایهتی. یانی « ئهوه ههیه و بهس. » ئیدعا و فیز ئهوهیه که بلی « تو خودای و من بهنده. » کهوايه هه بوونی خۆشت دهخهیه بهرچاو، کهوايه دوویی پیکدی. ئه مهش که ده لێی « هو الحق! » دوویی - یه. چونکه ههتا « انا » نه بێ، « هو » ناگونجی. کهوايه ههق بوو گوته « انا الحق » چونکه جگه لهو بوونه وه ریک نه بوو و مه نسوور فهنا ببوو، ئهوه قسه ی ههق بوو.

عالمی خه یال له چاوی عالمی وینهکان و ههستی پیکراوهکان، ههراوتره. چونکه تهواوی وینهکان له خه یال ده زین و عالمی خه یال لهچاو ئهوه عالمه یه که خه یالی تیدا نامینێ، تهنگتره.

له رووی قسه وه ئهوهنده دهتوانین تیبگهین دهنا ههقیقهتی مانا مهحاله که به قسه و رسته ده رکه وێ. «

پرسیاری کرد که « کهوايه فایده ی قسه و له فز چیه؟ »

« فایده‌ی قسه ئه‌وه‌یه که تۆ به داواکهت بگه‌یه‌نی و هانت بدا، دهن داوا به قسه جیبه‌جی نابی. ئه‌گهر وه‌ها با پئویست به‌و هه‌موو خه‌بات و فه‌نای خۆ نه‌ده‌بوو. قسه وه‌هایه که له دووره‌وه شتیک ده‌بینی ده‌جوولیتته‌وه. به‌ دوا‌ی دا راده‌که‌ی هه‌تا بیینی، نه ئه‌وه‌که به هۆی جوولانه‌وه‌ی ئه‌و، ئه‌و بیینی. وێژه‌ری مرۆفیش ده‌دروون دا وه‌هایه: هانده‌ری تۆیه بۆ داوا‌ی ئه‌و مانایه، هه‌رچه‌ند له راستی دا بیینی. »

یه‌کیک ده‌یگوت « من چه‌نده‌م خویندوه و مانام له‌به‌ر کردوه، هه‌یج لیم دهرنه‌که‌وت که ده‌ مرۆف دا ئه‌و مانایه کامه‌یه که ده‌میتته‌وه و ریم تینه‌بردوه. »

فه‌رمووی که « ئه‌گهر ئه‌و ته‌نیا به قسه دهرکه‌وتبا، پئویست به‌و هه‌موو ره‌نج و گیان به‌خت کردنه نه‌ده‌بوو. ده‌بی گه‌لێک هه‌ول بده‌ی که تۆ نه‌مینی، هه‌تا بزانی چیه ئه‌و شته‌ی که ده‌میتته‌وه. »

یه‌کیک ده‌یگوت « من بیستومه که کابه‌یه‌ک هه‌یه به‌لام هه‌رچی ده‌روانم کابه‌ی نابینم. بلا بچمه سه‌ربان، له کابه بروانم! »

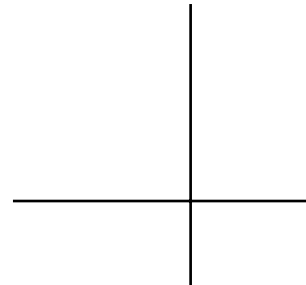
که وه سه‌ربان ده‌که‌وئ و مل درێژ ده‌کا، کابه نابینی، مونکیر ده‌بی.

دیتنی کابه هه‌ر به‌مه جیبه‌جی نابی، چونکه له جیی خۆوه ناکرئ بیینی.

هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که له زستان دا به گیان داوا‌ی که‌ول ده‌که‌ی، که هاوین دا‌هات که‌ول توور ده‌ده‌ی و لئی تووره‌ ده‌بی. نووکه، داوا کردنی که‌ول بۆ پیکه‌یتانی گه‌رما بوو. چونکه تۆ ئاشقی گه‌رما بووی. له زستان دا له‌به‌ر به‌رگر گه‌رمات پینه‌ده‌گه‌یشت و موحتاجی وه خۆ گرتنی که‌ول بووی. به‌لام که به‌رگر نه‌ما، که‌ولت توور دا.

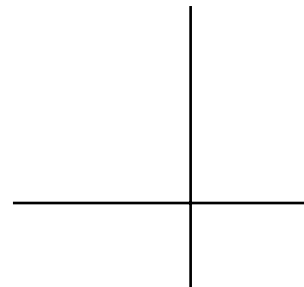
تۆ له‌زه‌ته‌ی کۆ بوونت چیژت. نووکه، رۆژیک دادئ که له‌زه‌ته‌ی لیک بلاو بوونی ئه‌و ئه‌ندامانه ده‌بینی و هه‌راویی ئه‌و عالهمه سه‌هیر ده‌که‌ی و له‌م ته‌نگیه‌ی رزگارییت دئ. بۆ وینه که‌سیک چوار بزماره و قایم ببه‌ستنه‌وه. ماوه‌یه‌ک که تپه‌ری ئه‌و پئیوادهبی که تپیدا خۆشه و له‌زه‌ته‌ی رزگاریی فه‌رامۆش ده‌کا. که له‌م چوار بزماره رزگاریی بی، تپده‌گا که له چ عه‌زابیک دا‌بوه. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که ساوا ده لانکه دا پتده‌گه‌ن و ده‌حه‌سینه‌وه، ده‌و دا که ده‌ستیان ده‌به‌ستنه‌وه، دهن ئه‌گه‌ر با‌لغیک له لانکه ببه‌ستنه‌وه، عه‌زاب و زیندانه.

هه‌ندیک چیژیان ئه‌وه‌یه که گوله‌کان بپشکوین و سه‌ر له غونچه دهرکی‌شن. هه‌ندیک چیژیان ئه‌وه‌یه که گول هه‌لوهرین و بچنه‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌کی خۆیان. نووکه، هه‌ندیک ده‌یان‌ه‌وئ که هه‌یج یار و د‌ل‌دار و خۆشه‌ویستی و کفر و ئیمان نه‌مینی، هه‌تا

تیکه‌لی ره‌چه‌له‌کی خۆیان بنه‌وه. چونکه ئەمانه هه‌موو دیوار و هۆی ته‌نگی و دووین و عالهمی دیکه هۆی هه‌راویی و یه‌کیه‌تی ته‌واوه.

قسه‌ خۆی هینده مه‌زن نیه و هیزیکێ نیه، چۆن ده‌توانی مه‌زن بی؟ ئاخ‌ر، قسه‌یه، ته‌نانه‌ت خۆی هۆی زه‌عفه. کارا هه‌قه و هاندەر هه‌ق. ئەم له‌م نیوه دا روویۆشه. تیکه‌لاویی دوو سی پیت که‌ی هۆی ژیان و هارووژانه؟ بۆ وینه که‌سیک هاته لای تۆ، ریزت گرت و « چۆنی و باشیت » گوت، پێیخۆش بوو و بوو به هۆی مه‌حه‌به‌ت و به یه‌کیک دوو سی جوینت دا، ئەو دوو سی وشه‌یه بوو به هۆی غه‌زه‌ب و دل هیشان. نووکه، چ پێوه‌ندییه‌کی هه‌یه تیکه‌لاویی دوو سی وشه له پیکه‌ینانی، مه‌حه‌به‌ت زیتەر و ره‌زا و غه‌زه‌ب و دوژمنایه‌تی؟ ئیلا هه‌فته‌عالا ئەمانه‌ی کردۆته سه‌به‌ب و په‌رده، هه‌تا نه‌زه‌ری هه‌رکه‌س وه جه‌مال و که‌مالی ئەو نه‌که‌وی. په‌رده‌ی ته‌سک شیاوی نه‌زه‌ری ته‌سکه و ئەو له پشت په‌رده‌کانه‌وه، حوکم ده‌کا و سه‌به‌به‌کان پیکه‌ین. ئەم نانه له راستی دا سه‌به‌بی حه‌یات نیه، ئیلا هه‌فته‌عالا ئەوی کردۆته سه‌به‌بی حه‌یات و قه‌وه‌تی گیان. ئاخ‌ر، ئەو جه‌ماده، له‌به‌ر ئەوه که حه‌یاتی ئینسانیی نیه - چۆن ده‌توانی ببیته هۆی زیده بوونی هیز؟ ئەگه‌ر ئەو حه‌یاتی هه‌با، خۆی پی زیندوو راده‌گرت.

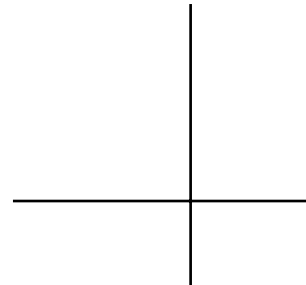
یهک راستی چاکتره له هزار شک!

ئەمە که دەلێن « القلوب تتشاهد » وتەیه و قسه، حکایه تێکه که دەیلێن - لیان روون نهبوتهوه، دهنه قسه چ پێویسته؟ که دل شاهیدی بدا، شاهیدی زمان چ پێویسته؟

ئەمیر نایب گوتی که « ئادی - دل شاهیدی دهنه، بهلام دل حەزێکی ههیه جیا و گوێ حەزێکی ههیه جیا، چاو حەزێکی ههیه جیا و زمان جیا: پێویستی به ههراکام لهوانه ههیه ههتا فایده زێدهتر بێ. »

فهرمووی که « ئەگەر دل نوقم بوونی ههبی، ههموو دهنه دا دهفهوتین - پێویست به زمان ناکا. ئاخ، لهیلا که رحمانی نهبوو، لهش بوو، نهفس بوو، له ئاو و گل بوو. ئەشقی ئەو، ئەو تیدا نوقم بوونه بوو که مهجنوونی وهها داگرتبوو و نوقمی کردبوو که محتاجی بینینی لهیلا به چاو نهبوو و پێویستیشی به دهنگ و قسهی ئەو نهبوو. چونکه لهیلا له خو جیا نهدهدیت. نووکه، ئەگەر جسمانییهک ئەو هیزهه ههبی که ئەشقی تووشی وهها حالێکی بکا که خوێ به جیا لهو نهبینی و گشت ههستهکانی ده ئەشقی ئەو دا نوقم بن، له چاو و بیستن و بۆن و غهیره - که هیچ ئەندامێک حەزێکی دیکه داوا نهکا، ههموویان تیگرا ببینی و ههبی - ئەگەر ئەندامێک لهم ئەندامانه ههروهکی گوتمان، حەزێکی تهواو ببینی، ههموو له زهوقی ئەو دا نوقم دهبن و داواکاری حەزی دیکه نابن. ئەم داواکردنه ههست بو حەزێکی دیکه، نیشاندهری ئەوهیه که ئەم ئەندامه وهها که شیاوه حەزی تهواوی وهرنهگرتوه - حەزی به کهموکوورپیهوه وهرگرتوه. ناچار لهو حەزه دا نوقم نهبوه، ههستی دیکه داواوی حەز دهکا - پتر داوا دهکا، ههرا ههستی حەزێکی جیا. ههست له رووی ماناوه گشتن، له رووی رواڵهتهوه جیاوان. کاتیک ههستی نوقم بێ، ههموو دهنه دا نوقم دهبن.

چەشنی مێشیک که دهفری، بالی دهبزوی و سهری دهبزوی و ههموو ئەندامهکانی دهبزوی. که ده ههنگوین دا نوقم بێ، ههموو ئەندامهکانیشی دههستن و هیچ نابزوی. نوقم بوون ئەوهیه که ئەو ده ئارا دا نهبی و ئەو ههولێ نهمی و کرداری نهمی و جوولێ نهمی - نوقمی ئاو بێ - ئەگەر هیشتا ده ئاو دا دهست و پهلی دهکوئی، بهو نالین نوقم بوون، یا هاواریک دهکا « ئاهای، خنکام! » بهمهش نالین نوقم بوون.

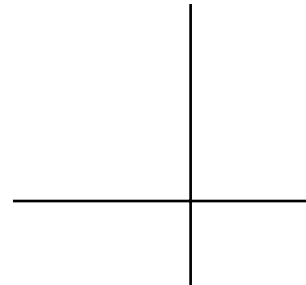

ئاخر، ئەم « انا الحق » گوتنە، خەلك پېيانوایە، داواى مەزنايەتییە. « انا العبد » گوتن، داواى مەزنايەتییە. « انا الحق » تەوازوعیكى گەرەییە. چونکە ئەمە کە دەلی « من عەبدی خودام! » دوو بوون دەسەلمینی: یەکیک خۆی و یەکیک خودا. بەلام ئەوهی « انا الحق » دەلی، خۆی بەخت کردو، خۆی بە با داو. دەلی « انا الحق » یانی « من نیم! گشت ئەو! جگە لە خودا نیە! من بە تەواویتی عەدمم و هیچم! » تەوازوع لەمە دا پترە. ئەمەییە کە خەلك تیناگەن. ئەمە کە پیاو بەندایەتی خودا بکا، ئاخر، بەندایەتی ئەو دە ئارا دایە. هەرچەند بۆ خودایە بەلام خۆی دەبینی و کرداری خۆی دەبینی و خودای دەبینی. ئەو نوقمی ئاو نیە. نوقمی ئاو ئەو کەسەییە کە هیچ جوولە و کرداریکی نەمینی، بەلام جوولەکانی ئەو، جوولەیی ئاو بی.

شیریک رەپتی ئاسکیکی دەنا. ئاسک لەو رادیدەکرد. هەتا رایدەکرد، دوو بوون هەبوو: یەکیک بوونی شیر و یەکیک بوونی ئاسک. بەلام کە شیر گەیشتە ئەو و کەوتە ژیر پەنجەیی زالی ئەو، لە هەیبەتی شیر بیهۆش و بیخود بوو لە بەر شیر کەوت، ئەم ساتە، بوونی شیر بە تەنیا مایەو - بوونی ئاسک فەوتا و نەما.

نوقم بوون ئەوهییە کە هەقتەعالا بۆ ئەولیا، غەیری ئەم خۆفە کە خەلك دەترسن لە شیر و پلینگ و زالم. هەقتەعالا ئەوانی لە خۆی ترساند و لێی روون کردنەو کە خۆف لە هەقەوهییە، هیمنايەتی لە هەقەوهییە، عەیش و نۆش لە هەقەوهییە و خورد و خەو لە هەق. هەقتەعالا روخساریک بەوان دەنوینی تاییەت و هەستپیکراو لە بیداری دا، بە چاوی ئاوەلە - روخساری شیر یا پلینگ یا ئاگر - کە ئەو راستەقینەیان بۆ دەرکەوتی کە « ئەو روخساری شیر یا پلینگەیی کە دەبینن، هی ئەم عالەمە نیە، روخساری غەیبە کە نەقش کراو. » هەرۆتر، روخساری خۆی بە گەلیک جوانیی دەردەخا. بیستانەکان و جۆیارەکان و حۆرییەکان و کۆشکەکان و تەعام و خەلات و ولات و شار و مەنزلی سەیر و سەمەری جۆراوجۆر. بە راستی دەزانن کە ئەمانە هی ئەم عالەمە نین. هەق ئەوانە دینیتە زەینیەو و نەقشیان دەکا. کەوايە لێی یەقین دەبی کە خۆفی ئەو لە خوداوهییە و هیمنايەتی لە خوداوهییە و هەموو راحەتی و تەماشاکان لە خوداوهییە. نووکە، ئەم خۆفەیی ئەو وەک خۆفی خەلك ناچی. چونکە ئەو ئەمەیی بینیو بی بەلگەیی، هەق پتی نیشان دا کە هەموو لەوهوهیی.

فەلسەفیی ئەمە دەزانن، بەلام بە بەلگەو. بەلگە قایم نیە و ئەو خۆشیییە کە لە بەلگەو پیکدی، بەقایی نابی. هەتا بەلگەکەیی پیدەلێی، خۆش و گەرم و تازەیی، کە باسی بەلگە تیپەری، گەرما و خۆشیی ئەویش نامینیتەو. هەرۆکی کەسیک بە

به‌لگه زانی که ئەم خانووێه به‌ننایه‌کی هه‌یه و به به‌لگه ده‌زانی که ئەم به‌ننایه چاوی هه‌یه و کوێر نیه، ده‌سته‌لاتی هه‌یه، بێده‌سته‌لات نیه، هه‌بوه و عه‌ده‌م نه‌بوه، زیندوو بوه و نه‌مردوه، به‌ر له بینای ماله‌که ژیاوه، هه‌مووی ئەوانه ده‌زانی. به‌لام به به‌لگه‌وه ده‌یزانی. به‌لگه‌ش هه‌میشه‌یی نیه زوو فه‌رامۆش ده‌کری. به‌لام ئاشقه‌کان چونکه خزمه‌تیان کرد، به‌ننایان ناسی و به چاوی یه‌قین دیتیان و نان و نمه‌کیان پیکه‌وه خوارد و هاتوچۆی یه‌کتریان کرد، قه‌ت به‌ننا له زه‌ین و بییری ئەوان غایب نابێ. که‌وایه وه‌ها که‌سیک فه‌وتاوی هه‌قه. له هه‌ق ئەو دا، گونا‌ه گونا‌ه نیه، تاوان تاوان نیه، چونکه ئەو به‌زیو و فه‌وتاوی ئەوه.

پادشایه‌ک به غولامه‌کانی فه‌رموو که « هه‌رکام جامیکی زی‌ن به ده‌سته‌وه بگرن، ئەوه میوانه‌کان دین! » به غولامه تایبه‌ته‌که‌شی فه‌رموو که « جامیک به ده‌سته‌وه بگره! »

کاتیک پادشا رووی نواند، ئەو غولامه تایبه‌ته له دیداری پادشا بێخود و مه‌ست بوو، جامی له ده‌ستی که‌وت و شکا. ئەوانی دی کاتیک ئەمه‌یان له‌و دیت، گوتیان که دیاره ده‌بێ وابکه‌ین: جامه‌کانیان به قه‌ست به‌رداوه.

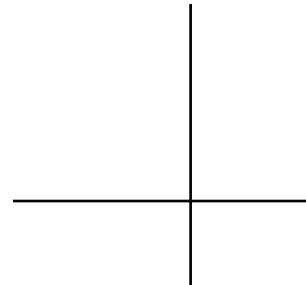
پادشا لێیان توورپه‌ بوو « بۆچ وه‌هاتان کرد؟ »

گوتیان که « ئەو که تایبه‌تتر بوو وه‌های کرد. »

پادشا گوتی « ئەه‌ی گه‌وجینه! ئەو وه‌های نه‌کرد، من کردم. »

به رواله‌ت هه‌موو ئەم کارانه، گونا‌ه بوو. به‌لام ئەو یه‌ک گونا‌هه عه‌ینی تاعه‌ت بوو، به‌لگه سه‌رت‌تر له تاعه‌ت و گونا‌ه بوو. خۆی، مه‌به‌ست له هه‌مووی ئەوانه غولام بوو. باقی غولامه‌کان تابع و لاساکه‌ری ئەون. چونکه ئەو غولامی پادشا بوو و له راستی دا، چونکه هه‌موو غولامه‌کان تابعی پادشان، که‌وایه تابعی ئەون. چونکه ئەو عه‌ینی پادشایه و غولامه‌تی له‌و دا جگه له رواله‌ت نیه. له جوانیی پادشا پیره.

قسه‌ی گه‌وره‌پیاوان ئەگه‌ر به سه‌د شیوه‌ی جۆراوجۆر بێ، هه‌ر یه‌که. چونکه هه‌ق یه‌که و ریگا یه‌که، دوو قسه‌ چۆن ده‌گونجی؟ به‌لام به رواله‌ت دژی یه‌ک دیاری ده‌ده‌ن. به مانا یه‌که و جیا‌وازی له رواله‌ت دایه و ده مانا دا هه‌موو گرده‌کوێه. وه‌ها که میریک بفه‌رموێ که خپوه‌تیک بدروون. یه‌ک ریس ده‌رپێسی، یه‌ک گولمیک ده‌کوێ، یه‌ک به‌رگ ده‌چنی و یه‌ک ده‌یدروێ و یه‌ک ده‌بیرێ و یه‌ک ده‌رزی تێده‌گی‌ری. ئەم

روخسارانە لە روالەت دا جیاوازن و جۆراوجۆر، بەلام دە مانا دا گردهکۆن و یەک کار دەکەن. هەرۆتر ئەگەر لە ئەحوالی عالەمیش بفری، هەموو بەندایەتی هەقە - لە فاسق و سالف، لە یاغی و ملکهچ و لە دێو و فریشتە.

بۆ وێنە پادشایەک دەبێوێ غولامەکانی تاقی بکاتەو و هەلیانسەنگی، لەبەر هۆیک، هەتا بەرقەرار و نابەرقرەر دەرکەوێ و راست پەیمان و بەدپەیمان جیا بێتەو و بەوفا و بیوفا. ئەو پێویستی بە هانە و هاندەرێک هەیە هەتا بەرقەراری ئەو دەرکەوێ. ئەگەر نەبێ، بەرقەرایی چۆن دەرکەوێ؟ کەواپە ئەو بە هانە و هان دان بەندایەتی پادشا دەکا، چونکە ویستی پادشا ئەمەیه کە وەها بکا. بایەکی نارد هەتا وەستاوی لە غەیری وەستاو بۆ دەرکەوێ و مێشووولە لە درەخت و باغ جیا کردەو: هەتا مێشووولە برۆن و باشوو بمین.

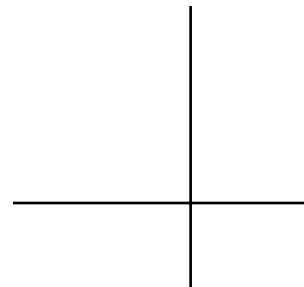
پادشایەک بە کەنیزیکی فەرموو کە « خۆ پرازینەو و خۆت بە غولامەکانم نیشان بدە، هەتا ئەمانەت و خەیانەتی ئەوان دەرکەوێ! »

ئاکاری کەنیز هەرچەند بە روالەت گوناھ دیاری دەکا، بەلام لە راستی دا، بەندایەتی پادشا دەکا.

ئەم بەندانە چونکە خۆیان لەم عالەمە دا دیت - نەک بە بەلگە و تەقلید، بەلکە بە چاوی بینین، بێ پەردە و حیجاب - کە تیگرا لە چاک و خراپ بەندایەتی و تاعەتی هەق دەکەن، کەواپە لە هەق ئەوان دا ئەم عالەمە، قیامەتە. چونکە قیامەت بریتی لەوێه کە هەموو بەندایەتی هەق بکەن و کاری دیکە نەکەن جگە لە بەندایەتی ئەو. وە ئەوان ئەم مانایە هەر لێره دەبینن.

عالەم لە رووی وشەو ئەمەیه کە لە « عارف » عالیتر بێ. چونکە بە خودا دەلێن «عالیم» بەلام ناکرێ پێیبلی « عارف ». مانای « عارف » ئەوێه کە نەیدەزانی و زانی. ئەمە لە هەق خودا دا ناشی. بەلام بە پێی عورف، عارف زیدەترە. چونکە عارف، بریتییه لە: ئەوێه کە بێ بەلگە، دەبزانێ، عالەمی بە چاوی بینین و تەماشای بینووه. بە پێی عورف، « عارف » بەمە دەلێن.

دەلێن « عالیم چێترە لە سەد زاھید! » عالیم چۆن چێتر لە سەد زاھید دەبێ؟ ئاخر، ئەمە زاھیدە بە عیلمەو زوھدی کرد. زوھدی بێ عیلم مەحالە. ئاخر، زوھد چیە؟ لە دنیا روو وەرگێران و روو دە تاعەت و ئاخرەت کردن. ئاخر، دەبێ دنیا بناسی و ناحەزی و بێبەقایی دنیا بزانی و لوتف و بەرقەراری و بەقایی ئاخرەت و

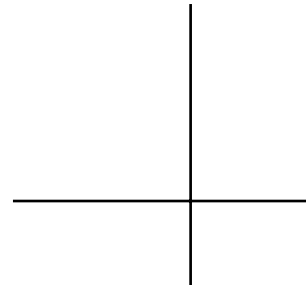

ههول بۆ تاعهت، بزانی - که « چۆن تاعهت بکهه و چ تاعهت بکهه؟ » ئهوانه ههمووی عیلمن. کهوايه زاهیدی بۆ عیلم مهحاله. کهوايه ئهه زاهیدهه ههه عالیمه و ههه زاهید. ئهه عالیمه که چیتره له سهه زاهیده، چۆن دههیی؟ ده ماناکهی نهگهیشتون، ئهوه عیلمیکی دیکهیه که دواي ئهه زوهه و عیلمهی یهکهه که ههیبوو، خودا وای بۆ دانا که ئهه عیلمی دووههه بهرههه می ئهه عیلم و زوههه بۆ. بيشک وهه عالیمیکی چیتره له سهدههزار زاهید. وهه که پیاویکی درهختیکی چهقاند و بهری دا. بيشک ئهه درهختهی که بهری دا چیتره له سهه درهخت که بهری نههه بۆ. چونکه ئهه درهختانه لهوانهیه به بهر نهگهن - که ئافات له ری دا زۆرن. حاجیهه که گهیشته کابه، باشتره لهه حاجیهه ی که له بیاوان بهریوهیه - چونکه ئهوان ترسیان ههیه بگهن ی نهگهنی. بهلام ئهه به ههقیقهه گهیشتون. یهه ههقیقهه چیتره له ههزار شک.

ئهه میر نایب گوتی که « ئهوهی که نهگهیشتون هیواي ههیه. »

فهرمووی « کوا ئهوهی که هیواي ههیه، ههتا ئهوهی که گهیشته؟ له ترسهوه ههتا هیمنایهتی جیاوازیی زۆره، و چ پئویستییه به جیاوازیی؟ لای ههموو کهس ئهه جیاوازییه ئاشکرایه. قسه له سهه هیمنایهتییه - که له هیمنایهتییه وه ههتا هیمنایهتی جیاوازییهکی مهزن ههیه. فهزلی مستهفا له ئهنبیا، ئاخه، له رووی هیمنایهتییه وه. دهنه تهواوی ئهنبیا له هیمنایهتی دان و له خۆف تپهه ریون، ئیلا پله و پایههکی زۆر له هیمنایهتی دایه. ئیلا که عاله می خۆف و پله و پایهکانی خۆف دهکری نیشان بهه، بهلام پله و پایهکانی هیمنایهتی بۆ نیشانن. له عاله می خۆف برون که ههکهسهی له ری خودا دا چ دههخشی: یهکیکه لهشی بهخت دهکا و یهکیکه ماله و یهکیکه گیان، یهکیکه رۆزوو، یهک زهکات، یهک نوپۆ، یهکیکه ده رهکهههت، یهکیکه سهه رهکهههت. کهوايه مهزلهکانی ئهوان نهقشکراو و دیاریکراون - دهکری ئهوان نیشان بهه. ههروهک مهزلهکانی قوونیه ههتا قهسهه رییه دیاریکراون: قیماز و ئۆپروخ و سولتان و غهیره. بهلام مهزلهکانی دههیا له ئهنتالیه ههتا ئهسکهندهرییه، بۆ نیشانه. ئهوه تهنیا کهشتیوان دهیزانی، به خهکی ویشکایی نالی، چونکه ناتوانن تپیهگهن. »

ئهه میر گوتی « گوتنهکهشی، فایدهی ههیه. ئهگه ههمووشی تپینهگهن ههندیکی تپدهگهن و پهی پیدهبهن و گومانی دهکهن. »

فهرمووی « ئەهی وه لالا! كه سێك له شهوێكى زهنگ دا دانیشتهوه به خه بهر، بهو هیوایه كه « به رهو رۆژ دهچم » هه رچهند چلۆنایه تی رۆیشته كه نازانی، به لام چونكه چاوهروانی رۆژه، له رۆژ نزیك ده بیته وه. یا كه سێك له شهوێكى تاریك و هه ور دا، به دواى كاروانێك دا ده روا. نازانی كه ده گاته كوێ و بو كوێ دهچێ و چه ندی ریگا بریوه. به لام كه رۆژ داها ت، به ره می ئەو رۆیشته ده بی نی.»

عیسا زۆر پێكه نی و یه حیا زۆر گریا. یه حیا به عیساى گوت كه « تۆ له مه كره ورده كانی هه ق زۆر هێمنی كه وه ها پێده كه نی؟ »

عیسا گوتی كه « تۆ له خه لات و لوتفه ورده كانی له تیفی هه ق زۆر غافل بووی كه وه ها ده گری؟ »

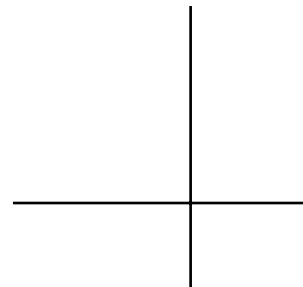
وه لیهك له ئەولیاى هه ق له م رووداوه دا حازر بوو. له هه قى پرسى « له م دوانه كامه یان پله ی سه رتره؟ »

ولام گه یشت كه « من له و شوینهم كه زهینی به نده ی من له و پیه. لای هه ر به نده یهك من خه یالێك و روخساریكم، هه رچی ئەو خه یالم بكا، من له و شوینهم. »
من به نده ی ئەو خه یالهم كه هه ق له وێ بێ. بێزارم له و هه قیه ته ی كه هه ق له وێ نه بێ.

« خه یالەكان خاوین كه نه وه، ئەهی به نده كانی من! - كه چیگه و پله ی منه! »

نووكه، تۆ خۆت تا قی بكه وه له گریان و پێكه نین، له نوێژ و رۆژوو، له خه لك و خه لوه و غهیره، بو تۆ كامه با شتره و ئەحوالی تۆ به كام شیوه راستتر ده بی و پێشكه وتت پتر، ئەو كاره ره چاو بگره! تۆ مفتیه كت هه یه ده دهروون دا، فتواى مفتیانی پێراگه یه نه، هه تا ئەوه ی كه ئەو ره زای له سه ره، ئەو ره چاو بگرێ! هه ر ئەوجۆره ی كه ته بیب بو لای نه خو ش دێ، له ته بیبی دهروون ده پرسى. چونكه تۆ ته بیبێكت هه یه ده دهروون دا و ئەو مه زاجی تویه - كه ره دی ده كا و قه بوولی ده كا و ناچار ته بیبی ده ره وه له و ده پرسى كه « فلان شته ی كه خوار دت چۆن بوو؟ سووك بووی؟ قورس بووی؟ خه وت چۆن بوو؟ » له وه ی كه ته بیبی دهروون ئاگاداری ده كا، ته بیبی ده ره وه حوكمی له سه ر ده دا.

كه وایه ئەسل ئەو ته بیبه ی دهروونه و ئەو مه زاجه ی ئەو. كاتیک ئەم ته بیبه زه عیف

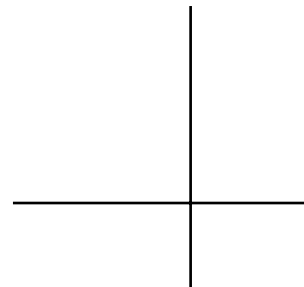
بئى و مهزاج فاسد بئى له بهر زهعف، شتهكان به پيچهوانه دهبنى و نيشانه به خراب دهدا: به شهكر دهلى تال و سرکهى پئى شيرينه. كهوايه موحتاج به تهبيبي دهرهوه ههيه كه يارمهتى بدا ههتا مهزاج وهك پيشووى لبيتهوه. دواى نهوه، نهو ديسان روو له تهبيبي خوئى دهكا و فتواى لهو دهوئى.

ههروهتر، مروف مهزاجيكي ههيه له رووى ماناوه، كاتيک نهو زهعيف بئى، ههستهكاني دهرهونى نهو ههرچى بيبن و ههرچى بيلين ههمووى به پيچهوانه دهبي. كهوايه نهوليا تهبين، يارمهتى نهو دهن ههتا مهزاجى راست بيتهوه و دل دىنى قهوهت بگرئى.

مروف شتيكى گهليک مهزنه. ههموو شت دهو دا نووسراوه. حىجاب و تاريكى ناهيلى كه، نهو زانستهى نيو خوئى بخوينتهوه. حىجاب و تاريكى بريتييه له خهريك بوونى جوراوجور و تهديرى جوراوجور و نارهزووى جوراوجور. سههراى نهمه كه له تاريكى دايه و پهردهى به سههرا دا كيشراوه، ديسانيش شت دهخوينتهوه و ناگداريى لئى ههيه. بروانه كاتيک نهو تاريكى و حىجابانه نهمين، چلون ناگدار دهبي و چ زانستىكى دهست دهكهوئى.

ئاخر، نهو پيشانه، له جلدرووى و بهنايى و نهجاريى و زيپينگهريى و نهستيرهناسى و پزشكى و غهيره و ههموو پيشهكان، له دهرهونى مروفهوه سهريان ههلاوه - له بهرد و گلهمهت پهيدا نهبوون. نهوهى كه دهلين قهلهپهشيک مروفى فير كرد كه مردوو ده گور بنين، نهوئيش وينهى مروف بوو كه له مهل دهركهوت، داواى مروف نهوى ناچار بهم كاره كرد. ئاخر، ههيوانيش بهشيکه له مروف. بهشيک چون تهواوهتى فير دهبي؟ وهها كه مروفيک بيهوئى به دهستى چهپ بنووسى. قهلهم به دهستهوه بگرئى. ههچهند دل قايمه، بهلام دهست له نووسين دا دهلهرزى. بهلام دهست به نهمرى دل دهنووسى.

كاتيک نهمير دئى، مولانا قسهى مهزن دهفهرمووى - چونكه قسه لهوهى كه نههلى قسهيه نابريئى: قسه ههميشه بهو دهكا و قسه بهوهوه لكاوه. له زستان دا نهگهه درهختهكان بهرگ و بهر نهدهن، پيتوانهبي كه له كار دا نين: نهوان ههميشه خهريكن. زستان سهردهمى دهخلاه، هاوين سهردهمى خهرج. ههموو خهرج دهبين، دهخل

نابینن. وهها که کهسه پیک میوانی بدا و خهرج بکا، ههموو ئه وه دهبینن. به لام ئه وه دهخلهی که کهم کهمه کۆی کردۆته وه بۆ ئه وه میوانییه، ئه وه نابینن و نازانن. وه ئه سله دهخله - که خهرج له دهخله وه دئ.

ئیمه دهگه له ئه وه کهسهی که پتوه نندییمان هه بی، دم به دم دهگه له ئه وه قسه داین و یه کین و پیکه وهین - له بیدهنگی و غهیبهت و حوزوور دا. بگره له شه ریش دا دهگه له یه کین و ئاوقای یه کترین: هه رچه ند مست لیکتر ده کوتین، دهگه له ئه وه له قسه داین و یه کین و پیکه وهین. ئه وه به مست مه زانه! ئه وه مسته میوژی تیدایه! باوه ری ناکه ی؟ بیکه وه هه تا بیبینی! میوژی چی؟ دوری عه زیزی چی؟ ئاخو، خه لکی دیکه جه فه نگ و نوکته و زانست ده لئین - به نه زم و نه سر. ئه مه که مه یلی ئه میر بۆ ئه م لایه یه و دهگه له ئیمه یه، له بهر زانست و نوکته و موعیزه نیه، چونکه له هه موو جیکه یه ک له م باهه تانه هه یه و که م نین. که وایه ئه وه ی که منی خو ش ده وئ و تاسه م ده کا، ئه مه جگه له وان هه یه. ئه وه شتیکی دیکه ده بینن و ئه و په ری ئه وه که خه لکی دیکه بینویه تی، رووناکییه کی دیکه ده بینته وه.

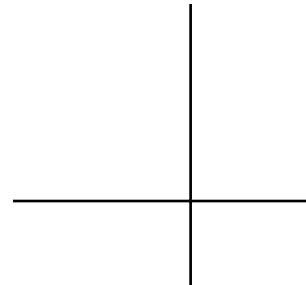
ده گێر نه وه که: پادشایه ک مه جنوونی حازر کرد و گوئی که « تو چت بوه و چت لئقه و ماوه؟ ئابرووی خو ت برد و له خانومان که وتی و خراپ بووی و فه وتای. له یلا چیه و چ چاکه یه کی هه یه؟ وه ره هه تا جوان و چه له نگت نیشان بده م و فه دای تو ی بکه م و پیتی به خشم! »

که ئاماده یان کردن و جوانه کان به که شم و نه شم ده رکه وتن، مه جنوون سه ری داخستبوو و بهر پتی خو ی چاو لئده کرد.

پادشا فه رمووی « ئاخو، سه ر هه لئینه و سه یریان بکه! »

گوئی « ده ترسم! ئه شقی له یلا شم شیری هه لکیشا وه. که سه ر هه لئینم، سه رم ده په رینن. »

وه ها نو قمی ئه شقی له یلا بوو. ئاخو، که سه ی دیکه ش چاویان هه بوو، لئو و لووتیان هه بوو. ئاخو، ده و دا چی دیتبوو که تووشی ئه م حا له ببوو؟

لای ئەو دوو «انا» ناگونجی!

لای ئەو دوو «انا» ناگونجی. تۆ «انا» دەلێی و ئەو «انا». یا تۆ لەبەری بمره، یا ئەو لەبەر تۆ بمری، هەتا دوویی نەمیێی! بەلام ئەمە که ئەو بمری، ناگونجی - نه له دەرەوه، نه له زهین دا. ئەو ئەم لوتفەهی هەیه که ئەگەر گونجا، بۆ تۆ دەمرد هەتا دوویی رابی. نووکه، چونکه مردنی ئەو ناگونجی، تۆ بمره هەتا ئەو له تۆ دەرکهوێ و دوویی رابی!

دوو مه‌ل لێک به‌ستن. سه‌ره‌رای هاوڕه‌گه‌زیی و ئەوه‌که دوو بالیان هه‌بوو بوو به‌ چوار، نافرن - چونکه دوویی قایمه. به‌لام ئەگەر مه‌لێکی مردوو له‌و به‌ستی، ده‌فری - چونکه دوویی نه‌ماوه.

هه‌تاو ئەم لوتفەهی هەیه که له‌بەر چه‌کچه‌کی بمری، به‌لام چونکه ناگونجی، ده‌لی که «ئەهی چه‌کچه‌کی، لوتفی من گه‌شتۆته گشت که‌س. ده‌مه‌وێ له‌ هەقی تۆش دا چاکه‌ی بکه‌م، تۆ بمره! - چونکه مردنی تۆ ده‌گونجی - هه‌تا له‌ شۆقی به‌شکوێ من به‌شدار بی و له‌ چه‌کچه‌کیه‌تی بییه‌ دهر و بییه‌ هه‌لۆی قافی قوربه‌ت!»

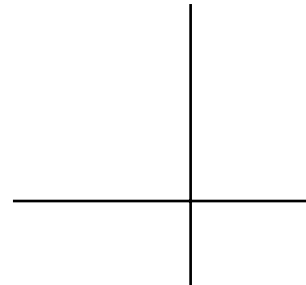
به‌نده‌یه‌ک له‌ به‌نده‌کانی هه‌ق ئەم ده‌سته‌لاته‌ی هه‌بوه که خۆی بۆ دۆستیک به‌خت بکا. له‌ خودا ئەو دۆسته‌ی داوا ده‌کرد. خودا قه‌بوولی نه‌ده‌کرد. ده‌نگێکی غه‌یب هات که «من نامه‌وێ که ئەو ببینی!» ئەو به‌نده‌یه‌ پیتی داگرت و ده‌ستی له‌ پارانه‌وه هه‌لنه‌گرت که «خودایا، ویستی ئەوت ده‌ من ناوه، له‌ من دهرناچی.»

له‌ ئاکام، ده‌نگی غه‌یب هات: «ده‌ته‌وێ که ئەو رابی، سه‌ر به‌خت بکه و به‌هوتی و تۆ مه‌میته‌وه و له‌ عاله‌م دهرچوه!»

گوئی «یاره‌ب، رازی بووم»

وه‌های کرد و سه‌ری به‌خت کرد بۆ ئەو دۆسته، هه‌تا به‌ مرادی بگا.

ئەگەر به‌نده‌یه‌ک ئەو لوتفەهی هەبی که وه‌ها ته‌مه‌نیک که: رۆژیکێ ئەو ته‌مه‌نه، ته‌مه‌نی گشت عاله‌م - ئەوه‌ل و ئاخر - دینی، به‌خت بکا، ئەو خاوه‌نی لوتفه، ئەم لوتفه‌ی نیه؟ ئەمه‌ت مه‌حال! به‌لام فه‌نای ئەو ناگونجی. که‌وايه، تۆ فه‌نا به!

دزیک داخواری داروڤهیه!

همیشه داروڤه له دز دهگهړی هتا بیانگری و دز له و رادهکهن. ئەم شته سهیره رووی داوه که دزیک له داروڤه بگهړی و بیهوی که داروڤه بگری و وه چنگی بخا.

ههفتهعالا به بایهزیدی گوت « یا بایهزید، چ دهخواری؟ »

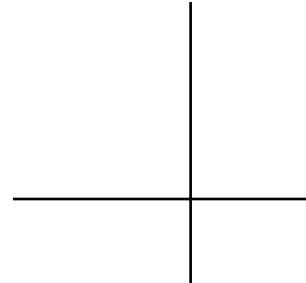
گوتی « دهخواریم که نهخواریم! »

نووکه، مرۆف دوو حالتهی پتر نیه: یا دهخواری یا ناخواری. ئەوه که هه نهخواری، ئەمه خووی مرۆف نیه. ئەمه یانی له خووی بهتال بوه و به تهواوهتی نهماوه - چونکه ئەگه مابا، ئەو خوو مرۆفایهتییهی تیدا دهبوو که بخواری یا نهخواری. نووکه، ههفتهعالا دهیهویست که ئەو کامل بکا و بیکاته شیخیکی تهواو، ههتا دواي ئەوه ئەو حالتهی به سهه دابی که لهوی دوویی و جیایی نهگونجی، بیکگهیشتنیکی تهواو بی و یهک گرتن. چونکه ههموو نازارهکان لهوه پیکدین که شتیک بخواری و پیکهیه. که نهخواری، نازار نامینی.

مرۆف جیاوازن و ئەوان لهم ریبازه دا پله و پایهیان ههیه. ههندیک به ههول و تیکۆشان دهگه نه رادهیهک که ئەوهی بیر و دهروونیان دا داوای دهکا، جیبهجیی نهکهن. ئەوه ده دهستهلاتی مرۆف دایه. بهلام ئەوه که ویست و خواست ریی ده دهروون نهکهوی، ده دهستهلاتی مرۆف دا نیه، ئەمه جگه له جهزیهی ههق ناتوانی لپی دوور خاتهوه.

ئیماندار ئەگه به تهواوهتی ئیمانی ههقیقی ههبی، ئەو هه ئەو کاره دهکا که ههق دهیکا - جا چ جهزیهی ئەو بی، چ جهزیهی ههق. ئەوهی که دهلین دواي مستهفا و پیغهمبهران وهی بۆ کهس نازل نابی، بۆ نابی؟ دهبی. بهلام « وهی » پینالین. ئیماندار که چاو له نووری خودا دهکا، ههمووی دهبینی - یهکه م و ناخر، حازر و غایب. چونکه له نووری خودا دا، شتیک چۆن شاراوه دهبی؟ ئەگه شاراوه بی، ئەوه نووری خودا نیه. کهوايه مانای « وهی » یه، ههچهند « وهی » پینالین.

عوسمان که بوو به خهلیفه، چوو سهه منبهه. خهلیک چاوهړی بوون که چ دهفهرموئ. بیدهنگ بوو و هیچی نهگوت و چاوی له خهلیک بری. خهلیک حالهت و

خۆشییەکیان تیکهوت که پێیانخۆش نهبوو لێدهرکهون و ئاگیان له یه کتر نهبوو که له کوێ دانیشتون - که به سه زیکر و وهعز و خوتبه تووشی وهها حالهتیک نهدهاتن. فایدهی وههایان دهست کهوت و رازی وههایان لێدهرکهوت، که به چند عهمل و وهعز پێکنهدهات.

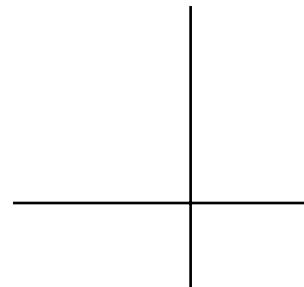
ههتا ئاخری کوێ، ههروا چاوی لێدهکردن و قسهی نهدهفرموو. که ویستی بیته خوار، فرمووی « ان لکم امام فعال خیر الیکم من امام قوال »

راستی فرموو. چونکه مهبهست له قسه، فایده و ناسکییه و گوێنی ئهخلاق بهبی قسه، دوو ههندهی ئهوهکه له قسه دهستیان دهکهوت، تێاندا پیکهات. کهوایه ئهوهی که فرمووی، عهینی سهواب بوو که فرمووی. گریمان خوێ به « فعال » دانا و ئهوهمی که له سه مهنبهر بوو، کاریکی نهکرد که روالهتهکهی به چاو ببیندری: نوێزی نهکرد، نهچوه ههه، سهدهقهی نهدا، زیکری نهکرد، خوتبهشی که نهگوت. کهوایه زانیمان عهمل و کردهوه، هه تهنیا ئهه روالهته نیه، به لکه ئهه سیمایان سیمای ئهه عهملهیه و ئهه عهملهش گیان.

ئههه که یهکیک سهیری ئهستیره دهکا و ریگا دهبری، هیچ ئهستیرهیهک قسهی دهگه ل دهکا؟ نا. ئیلا که هه سهیری ئهستیره بکا، ری له لاری لیک دهکاتهوه و دهگاته مهزل. هه ئهه جوهری که لهوانهیه سهیری ئهولیا یههق بکهی، ئهوان شوینت له سه داخه بی هیچ قسه و باس و دههقهیهک، به مهبهستت بگهی و تو بگهیهننه مهزلی وهسل.

له عاله می خودا دا هیچ شتیک سهختتر له تهحهمولی مهحال نیه. بو وینه تو کتیبیکت خویندبیتهوه و ریک و راستت کردبی و سهه و ژیر و بورت بو دانابی، یهکیک له پهنا تو دانیشتوه و ئهه کتیبه به ههله دهخوینیتهوه. هیچ تهحهمولی ئهوهت پیده کرئی؟ ئیمکانی نیه. ئهگه نهخویندبیتهوه، بو تو تو فیریک ناکا - به ههلهی بخوینیتهوه یا راست، چونکه تو ههلهت له راست لیک نهکردۆتهوه. کهوایه تهحهمولی مهحال خهباتیکی گهورهیه.

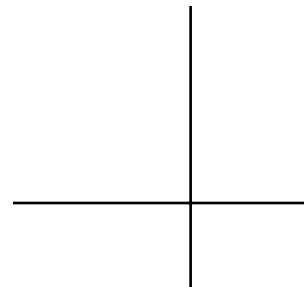
نووکه، ئهنبیا و ئهولیا له خهبات راناکهن. یهکهه خهباتیک که کردیان، قهتلی نهفس و تهرکی ئاواتهکان و شههوت و خهباتی ئهکبهه بوو. که پێیگه یشتن و گه یشتن و له پهه هیمنایهتی دابه زین، راست و چهوتیان لی ئاشکرا بوو. راست له

چەوت دەزانن و دەبینن، کەچی دیسانیش لە خەباتیکی گەورە دان، چونکە ئەم خەلکە هەموو کارەکانیان چەوتە و ئەوان دەبینن و تەحەمولی دەکەن - کە ئەگەر نەیکەن و بیلین و چەوتی ئەوان باس بکەن، کەسیک لایان نامینیتەووە و کەس سلاوی موسلمانەتیان لێناکا. ئیلا هەقتهعالا دلفرهوانیی و هەوسەلەیهکی گەورە پێداون کە تەحەمول دەکەن - لە سەد چەوتیان یەکیکی دەلین، هەتا لەبەری گران نەبێ و باقی چەوتیەکان دادەپۆشی، بگرە پەسنیشی دەکا کە « ئەو چەوتیەت راستە » هەتا بەرەبەرە ئەم چەوتیانە یەک بە یەک لێ دوور دەکاتەووە.

هەر ئەوجۆرە ی کە مامۆستایەک خەت فیری مندالیک دەکا، کە گەیشتە رسته، مندال رسته دەنووسی و نیشانی مامۆستای دەدا. لای مامۆستا، هەموو هەلەیه و خراپ. دەگەلی بە شیووی سەنعەت و سازان دەجوولیتەووە و دەلی کە « هەمووی راستە و راست نووسیووە. بژی، بژی! ئیلا ئەم یەک وشەیت خراپ نووسیووە. وەها دەبێ! ئەو وشەیی دیکەشت خراپ نووسیووە. » چەند وشەیهک لەو دێرە بە خراپ ناو دەبا و پێی نیشان دەدا کە دەبێ وەها بنووسرێ و پەسنی باقی دەکا هەتا دلی نەسلەمی و نەبووریتەووە. وە بەو پەسنە هیز دەگرێ و هەر ئەوجۆرە، بەرەبەرە فیر دەبێ و یارمەتی وەر دەگرێ.

ئینشاللا هیوادارم کە هەقتهعالا مەبەستەکانی ئەمیر پیکبێنی و ئەووی دە دلی دایە و دەیهوێ و ئەو شتانەش و ئەو دەولتەش کە دە دلی دانیە و نازانی کە چیه، هیوادارم ئەوانیشی پێبگا - کاتیک ئەوانی دیت و ئەو خەلاتانە بەو گەیشتن، لە خواست و ویستەکانی پیشووی شەرمەزار بی کە « وەها شتیکم لەبەر بوو، دەولت و نیعمەتیکی وەها! چەند سەیره، ئەمی من چۆن داوای ئەوانم دەکرد؟ » و شەرم دایگرێ. نووکه، خەلات ئەوویە کە ریی دە زهینی مرؤف نەکەوێ - چونکە هەرچی بیتە زهینییهووە، بە قەد هیممەتی ئەو دەبێ و بە قەرا ئەو. بەلام خەلاتی هەق بە قەرا قەدری هەق دەبێ. کەوا یە خەلات ئەو کە شایەنی هەق بی، نەک شایەنی زهین و هیممەتی بەندە.

شوکر، مژینی مه‌مکی نیعمه‌ته!

شوکر، مژینی مه‌مکی نیعمه‌ته. مه‌مک هه‌رچه‌ند پر بی، هه‌تا نه‌میژی، شیر نایه.

پرسی که « هۆی ناشوکرایی چیه و ئه‌وه‌ی که به‌رگری شوکره چیه؟ »

شیخ شه‌مسه‌ددین فه‌رمووی « به‌رگری شوکر، ته‌ماحی خاوه - که ئه‌وه‌ندی به‌و گه‌یشته‌وه، پتر له‌وه‌ی ته‌ماح کردبوو. ئه‌و ته‌ماحه خاوه والیکرد. چونکه له‌وه‌ندی که ده‌دلی نابوو که‌متری پی‌گه‌یشته، بوو به‌ به‌رگری شوکر. که‌وايه، له‌عه‌یبی خۆی غافل بوو و ئه‌و نه‌غده‌ی که پی‌شکه‌شیان کرد پپی که‌م بوو. بی‌شک، ته‌ماحی خاوه‌ک میوه‌ی خاوه و نانی خاوه و گوشتی خاوه خواردنه. که‌وايه، بی‌شک، ده‌بیته هۆی پی‌کهاتنی عیله‌ت و پی‌کهاتنی ناشوکرایی.

کاتیک زانی شتی خراپی خواردوه، رشانه‌وه واجبه. هه‌فته‌عالا به‌حیکمه‌تی خۆی، ئه‌وی تووشی بی شوکرایی کرد، هه‌تا برشیتته‌وه و له‌و بیره فاسده‌ رزگار بی، هه‌تا ئه‌و یه‌ک عیله‌ته نه‌بیته سه‌د عیله‌ت. »

له‌ عیسیان پرسى « ئه‌ی روحو‌للا! چ شتیک له‌ دونیا و ئاخه‌رت دا گه‌وره‌تر و سه‌خته‌تر؟ »

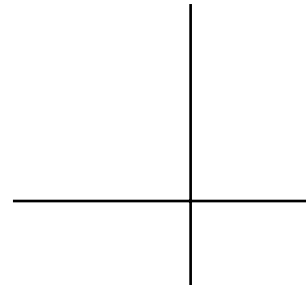
فه‌رمووی « تووره‌یی خودا. »

پرسیان « چ شتیک ده‌بیته هۆی رزگار بوون له‌ تووره‌یی خودا؟ »

فه‌رمووی « ئه‌وه که غه‌زه‌بت بشکینی و تووره‌یی دامرکینی. »

ریبازی ده‌رویشایه‌تی ئه‌وه‌یه که کاتیک نه‌فس بیه‌وی شکایه‌ت بکا، به‌ پی‌چه‌وانه‌ی نه‌فس شوکر بکا و مبالغه‌ی بکا - وه‌ها که ده‌ ده‌روونی خۆی دا، مه‌حه‌به‌ته‌ی ئه‌و پی‌کبینی. چونکه شوکر گوتن به‌ درۆ، داوا‌ی مه‌حه‌به‌ته‌ت کردن له‌ خودایه.

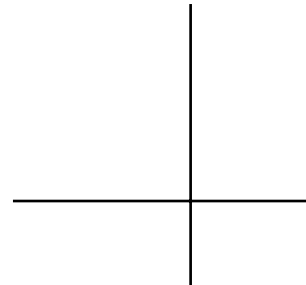
مه‌ولانای گه‌وره به‌هائ‌ه‌ددین ده‌یفه‌رموو « دوژمنایه‌تی و رق ده‌ تینه‌تی تو دا له‌ تو شاراو‌یه - هه‌روه‌ک ئاگر. که دیتت ئاورینگیک په‌ری، بیکووزه هه‌تا بچیتته‌وه عه‌دم

لهو شویننهوه که هاتوه! ئەگەر یارمەتی بەدی بە شەمچەیی و لامپیک و لەفزی سزایەک،
پەرە دەگرێ و لە عەدەمیکی دیکە و دیکەوه سەررێژ دەبێ و زەحمەتە بتوانی ئەو
بنێریهوه بۆ عەدەم. «

له نێوان بەنده و هەق دا حیجاب ئەم دوویهیه و باقی حیجابەکان لەم دوویه
دەردەکەون: و ئەویش سەلامەتی و مائە. ئەوهی که سەلامەت و لەشساغە، دەلێ « کوا
خودا؟ من نازانم و نایبینم » هەر که ئازار پەیدا بوو، دەست بە « یائەللا، یا ئەللا! »
دەکا و دەگەل هەق هاواراز و هاو دەم دەبێ. کهوایه دیتت که سەلامەتی حیجابی ئەو
بوو و هەق له ژێر ئەو دەردە شاراوه بوو؟ هەر وەرتر ئەوهند که مرۆف مأل و ئەنوا
ههیه، ئەسباجی مراد ئاماده دەکا و شەو و رۆژ خەریکی ئەوه. هەر که بێ ئەنوا
رووی تێکرد، نەفس کز دەبێ و بە دەوری هەق دا دەگەرێ.

هەقتهعالا، چوارسەد سأل عومر و ملک و پادشایی و رابواردنی دا بە فیرعەون.
تەواوی حیجاب بوو که ئەوی لەو حەزەرتی هەقە دوور دەکردەوه. رۆژیکی بێ مراد و
دەردەسەر نەدایه، هەتا نەکا یادێ هەق بکا. گوتی « تۆ خەریکی مرادی خۆت بە و
یادی ئیمه مەکه! شەوت خۆش بێ! »

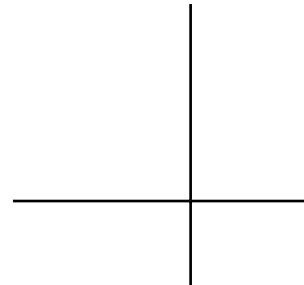

عیلمه‌کان هه‌موو نه‌قشن!

ئەو کەسانە‌ی کە گە‌لێکیان خۆ‌پێندووە و خە‌ریکی خۆ‌پێندن، پێ‌یان‌وایە کە ئە‌گەر لێ‌ره خە‌زە‌ت بکە‌ن عیلم فە‌رامۆش دە‌کە‌ن و تە‌رکە‌ دنیا دە‌بن، کە‌چی ئە‌گەر بێ‌نه ئێ‌ره، عیلمه‌کانیان هه‌موو گیان ده‌گرن.

عیلمه‌کان هه‌موو نه‌قشن، چۆ‌ن گیان ده‌گرن؟ وه‌ها ده‌بێ‌ کە‌ قابیلیکی بێ‌گیان گیانی وه‌ خۆ‌گرتبێ‌. له‌و عاله‌مه‌ی دیکه‌، گف‌ت هه‌یه‌، بێ‌ قسه‌ و ده‌نگ. هه‌قته‌ عالا ده‌گه‌ڵ مووسا قسه‌ی کرد. ئاخ‌ر، به‌ قسه‌ و ده‌نگ قسه‌ی نه‌کرد و به‌ زار و زمان. چونکه‌ قسه‌ زار و زمانێ‌کی گه‌ره‌که‌ هه‌تا قسه‌ ده‌رکه‌وێ‌. هه‌ق پا‌که‌ له‌ لێ‌و و زار و زمان. کە‌وایه‌ ئه‌نبیا له‌ عاله‌می بێ‌ قسه‌یی و ده‌نگ، و تو‌پێژیان ده‌گه‌ڵ هه‌ق هه‌یه‌ کە‌ گومانی ئه‌و ئه‌قله‌ چوو‌که‌ به‌و نا‌گا و په‌ی پێ‌نابا. به‌لام ئه‌نبیا له‌ عاله‌می بێ‌ قسه‌یی دێ‌نه عاله‌می قسه‌وه‌ و ده‌بنه‌وه‌ مندا‌ل بۆ‌ ئه‌و مندا‌لانه‌. نوو‌که‌، هه‌رچه‌ند ئه‌و جه‌ماعه‌ته‌ کە‌ له‌ قسه‌ و ده‌نگ دا ما‌ونه‌ته‌وه‌ و نا‌گه‌نه‌ ئه‌حوالی ئه‌و، به‌لام له‌و قه‌وه‌ت و ده‌رده‌گرن و هه‌لده‌دن و به‌و ئارام ده‌گرن - هه‌روه‌ک مندا‌ل هه‌رچه‌ند دا‌یک نازانی و نانا‌سی به‌ وردی، به‌لام به‌و ئارام ده‌بێ‌ته‌وه‌ و قه‌وه‌ت ده‌گرێ‌. هه‌روه‌تر هه‌ر ئه‌وجۆ‌ره‌ش کە‌ میوه‌ له‌ سه‌ر لک ئارام ده‌گرێ‌ و شیرین ده‌بێ‌ و ده‌کا و خه‌به‌ری له‌ دره‌خت نیه‌، ئه‌وانیش له‌و گه‌وره‌یه‌ و له‌ قسه‌ و ده‌نگی ئه‌و، هه‌رچه‌ند نازانن و پێ‌نابن، به‌لام قه‌وه‌تی لێ‌وه‌رده‌گرن و په‌روه‌رده‌ ده‌بن.

گشت حه‌شیمه‌تیک پێ‌یان‌وایه‌ کە‌ له‌وپه‌ری ئه‌قل و قسه‌ و ده‌نگ دا، شتیک هه‌یه‌ و عاله‌میک هه‌یه‌ هه‌راو. نابینی کە‌ هه‌موو‌که‌س ده‌چنه‌ لای شتیه‌کان بۆ‌ زیاره‌ت و ده‌لێ‌ن « له‌وانه‌یه‌ ئه‌م، ئه‌و بێ‌! » راسته‌ - وه‌ها شتیک هه‌یه‌، به‌لام شو‌ینه‌که‌ی به‌ هه‌له‌ چوون. ئه‌و شته‌ ده‌ ئه‌قل دا نا‌گونجی، به‌لام وا نیه‌ هه‌رچی ده‌ ئه‌قل دا نه‌گونجا، ئه‌و بێ‌. نیشانه‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ کە‌ گوتمان، هه‌رچه‌ند ئه‌و حاله‌تێ‌کی ده‌بێ‌ کە‌ له‌ قسه‌ و گف‌ت نایه‌، به‌لام له‌وه‌وه‌ ئه‌قل و گیان قه‌وه‌ت ده‌گرن و په‌روه‌رده‌ ده‌بن. به‌لام له‌ شتیه‌کان دا کە‌ ئه‌وان له‌ ده‌وری ده‌گه‌ری، ئه‌مه‌ نیه‌ و ئالو‌گۆ‌ریان تیدا پێ‌کنا‌هێ‌نی و به‌و ئارام نا‌گرن، هه‌رچه‌ند ئه‌وان پێ‌یان‌وایه‌ کە‌ ئارامیان گرتوه‌، به‌و نالێ‌ین ئارام. هه‌ر ئه‌وجۆ‌ره‌ی کە‌ مندا‌ل کە‌ له‌ دا‌یکی جیا بۆ‌وه‌، ده‌میک لای کە‌سیکی دیکه‌ ئارامی گرت، به‌و نالێ‌ین ئارام. چونکه‌ هه‌له‌ی کردوه‌.

تهببهبهكان دهلین كه: هه‌رچی مه‌زاج پێیخۆش بوو و ئیشتیای چوه سه‌ر، فه‌وه‌تی ده‌داتێ و خوینی ساف ده‌كاته‌وه - به‌لام كاتێك له‌ خۆرا پێیخۆش بێ، به‌ هه‌لكه‌وت ئه‌گه‌ر گه‌لخۆریك گه‌لێ پێخۆش بوو، به‌و نالێن كه‌ به‌رژه‌وه‌ندیخوازی مه‌زاجه‌ - هه‌رچه‌ند پێیخۆشه‌. هه‌روه‌تر، كه‌سه‌یكه‌ی سه‌فرایه‌ی كه‌ ترشی پێخۆشه‌ و شه‌كری پێناخۆشه‌. ئه‌و خۆشیه‌ی جێ متمانه‌ نیه‌، چونكه‌ له‌به‌ر هۆیه‌كه‌. خۆشیه‌ی ئه‌وه‌یه‌ كه‌ له‌ پێشدا، به‌ر له‌ هۆ، پێیخۆش بێ. بۆ وینه‌ ده‌ستی یه‌كێكیان بریوه‌ یا شكاندوه‌ و له‌ مای هه‌لواسیوه‌ و له‌ جێ ده‌رچوه‌ و خوار بوه‌. شكه‌سته‌به‌ند راستی ده‌كاته‌وه‌ و ده‌یه‌نێته‌وه‌ سه‌ر جێی خۆی. ئه‌و ئه‌وه‌ی پێخۆش نیه‌ و ئیشتی دیتێ، وه‌ها خوار بوونیكه‌ی پێخۆشه‌؟ شكه‌سته‌به‌ند ده‌لێ « تۆ له‌ پێشدا ئه‌وه‌ت پێخۆش بوو كه‌ ده‌ستت راست بوو و به‌و ئاسووده‌ بووی و كاتێك خواریان كردباوه‌، ده‌رده‌دار ده‌بووی و ئیشت پێده‌گه‌یشته‌. ئیستا ئه‌گه‌ر تۆ ئه‌و خوارییه‌ت پێخۆش بێ، ئه‌و خۆشیه‌ی درۆیه‌، ئه‌وه‌ متمانه‌ی پێناكردی. »

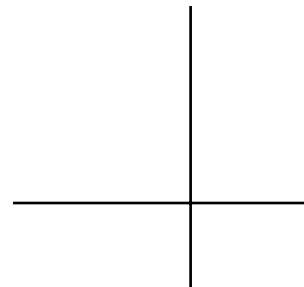
عارفێك لای نه‌حویه‌كه‌ دانیشتبوو. نه‌حوی گوتی « قسه‌ له‌م سێیه‌ به‌ده‌ر نیه‌: یا ناوه‌ یا فێعه‌ یا هه‌رف. »

عارف كراسی دادراند كه‌ « هاوار به‌ مالم! بیست ساڵ عومر و هه‌ول و ویستی من به‌ زایه‌ چوو - كه‌ من هیوادار به‌وه‌ بووم كه‌ به‌ده‌ر له‌و سێیه‌ قسه‌یه‌كه‌ هه‌یه‌ و هه‌ولم بۆ ده‌دا، تۆ هیوای منت زایه‌ كرد. »

هه‌رچه‌ند عارف به‌و قسه‌ و مه‌به‌سته‌ گه‌یشتبوو، ئیلا به‌م شیوه‌یه‌ نه‌حویی ته‌می ده‌كرد.

ده‌گێرنه‌وه‌ كه‌: هه‌سه‌ن و حوسین به‌ مندایی كه‌سه‌یكیان دیت كه‌ ده‌سنوێژ به‌ خراب هه‌له‌گه‌رێ و نامه‌شرووع. ویستیان كه‌ به‌ شیوه‌یه‌كه‌ی زۆر چاك، فێره‌ ده‌سنوێژی بكه‌ن. هاتنه‌ لای ئه‌و كه‌ « ئه‌مه‌ به‌ من ده‌لێ كه‌ تۆ به‌ خراب ده‌سنوێژ هه‌له‌گه‌ری، هه‌ردووكمان لای تۆ ده‌سنوێژ هه‌له‌گه‌رین، بروانه‌ كه‌ ده‌سنوێژی كامه‌مان مه‌شرووعه‌! »

هه‌ردووكه‌ لای ئه‌و ده‌سنوێژیان هه‌لگه‌رت. گوتی « رۆله‌كانم، ده‌سنوێژی ئێوه‌ گه‌لێك مه‌شرووعه‌ و راسته‌ و جوانه‌. ده‌سنوێژی منی به‌سته‌زمان راست نه‌بوه‌. »

ئەوهند که میوان زیاد بی، مال گه ورهتر دهکهن و رازاندنهوه پتر و تهعام پتر. نابینی ساوا که بالای چووکه، بیری ئەویش که میوانه، لایقی مالی قالبی ئەوه، جگه له شیر و دایه نازانی؟ و کاتیک گه ورهتر بوو، میوانی بیر پتر دهبی، له ئەقل و دهرک و ههسهنگاندن و غهیره، مال گه ورهتر دهبیتهوه و کاتیک میوانهکانی ئەشق بگهنی، له مال دا ناگونجین و مال ویران دهکهن و سهر له نوئی بینا ساز دهکهنهوه. پهردهکانی پادشا و کهبکه بهی پادشا و لهشکر و ههشیمه تی ئەو لهو مال له دا ناگونجین و ئەو پهردانه لایقی ئەم دهرگایه نین. وهها ههشیمه تیکی بیحه د پله و پایه بیحه دیان گهرهکه و ئەگهر ئەو پهردانه داکیشن، رووناکي سهر هه لدهدا و حیجابهکان لادهبا و نهینیهکان دهردهکهن - به پیچهوانه ی پهردهکانی ئەم عالمه که حیجاب پتر دهکهن. ئەو پهردانه به پیچهوانه ی ئەم پهردانه ن.

کهسیک گوتی که « ئەمه قازی ئەبوومه نسووری هیرهوی گوتوویهتی. »

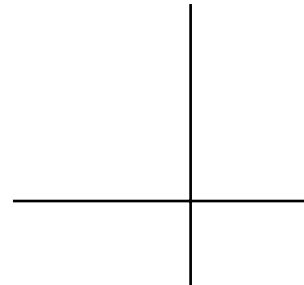
گوتی « لاپه رهیهک له قسهکانی قازی بخوینهوه! »

خویندییهوه.

گوتی « قازی مه نسوور داپۆشراو قسه دهکا و به شکهوهیه و جوړاوجۆر. به لام مه نسوور تیکنه چوو، به ئاشکرا و راشکاوایی گوتی. هه موو عالهم ئەسیری قهزان و قهزا ئەسیری کچی جوان. کچی جوان پهیدا دهکهن و نایشارنهوه. »

دوای ئەوه فهرمووی « بهندهکانی خودا کاتیک ژنیک به چارشپوهه بینن، حوکم دهکهن: رووبه ند لاده، ههتا رووت ببینم که کی و چی! - چونکه ئەگهر به داپۆشراویی تیپه پری و تو نه بینم، دلته کوتهم دهبی که ئەمه کی بوو و چ کهس بوو؟ من ئەوه نیم که ئەگهر رووی تو ببینم، بيمه فیتنه ی تو و به تووه به ستریمه وه. خودا ده میکه منی له ئیوه پاک و بینیا کردوه. لهوه دلنیام که ئەگهر ئیوه بینم، ناشیویم و لیم نابنه فیتنه، ئیلا ئەگهر نه تانبینم، دهشیویم که ئەوه کی بوو؟ » - به پیچهوانه ی تایفه یه کی دیکه که ئەهلی نهفسن. ئەگهر ئەوان رووی کچ بینن، دهبنه فیتنه ی ئەوان و دهشیوین.

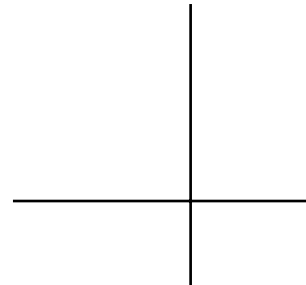
کهوایه، له ههق ئەوان دا، واباشتره که روو نهکهنهوه ههتا نهبنه هوی فیتنه ی ئەوان و له ههق ئەهلی دل دا، واباشتره که روو بکه نهوه ههتا له فیتنه دهرباز بن.

که سێک گوتی « له خارەزم، کەس ئاشق نابێ. چونکە له خارەزم، کچی جوان زۆرن! کە کچی جوان ببینن و دلی پێبسیپێرن، هەر بە دواي ئهو دا، لهو باشتر دەبینن، ئهو له دلیان سارد دەبیتەوه. »

فەرمووی « ئەگەر نەکرێ ئاشقی کچهکانی خارەزم بی، ئاخر دەکرێ ئاشقی خارەزم بی کە کچی جوانی گەلیک لێیه. »

ئەوهش خارەزمی فەقره - کە جوانچاکی مەعنهویی و روخساری رووحانیی گەلیک تێدایه: کە تووشی هەرکەس دەبی و قەرار دەگری، یهکی دی روو دەردهخا و ئەوهی پێشوو فەرماوێش دهکە. کەوايه ئاشقی نەفسی فەقر دەبین کە جوانی وهای تێدایه. »

ره‌زاگرانی مار نا، گرانی گهنج ببینه!

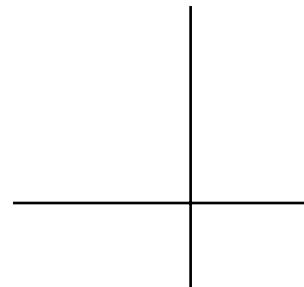
ئەوه که دەلێن « له نه‌فسی مرۆف دا شه‌پرێک هه‌یه که ده‌ه‌یوان و درنده‌ دا نیه » له‌به‌ر ئەوه نیه که مرۆف له‌وان خراب‌تره. له‌به‌ر ئەوه‌یه که ئەو خوو خراپه و نه‌فسه شه‌رپر و شوومانه‌ی که ده‌ مرۆف دایه، هی گه‌وه‌رێکی شاراو‌یه که ده‌و دایه - که ئەم ئەخلاق و شه‌رپر و شوومه‌ بوون به‌ حیجابی ئەو گه‌وه‌ره. وه‌ها که هه‌رچی گه‌وه‌ر گرانبایتر و گه‌وره‌تر و شه‌ریفتر، حیجابی ئەو پتر. که‌وایه شوومی و شه‌رپر و ئەخلاق خراپ له‌به‌ر حیجابی ئەو گه‌وه‌ره بوه و ئەم حیجابانه‌ لاند‌رین ئیلا به‌ هه‌ول و تیکۆشانیکی زۆر نه‌بی.

وه هه‌ول جۆراوجۆره. گه‌وره‌ترین هه‌ول تیکه‌لاو بوون ده‌گه‌ل ئەو دۆستانه‌یه که روویان ده‌ هه‌ق کردوه و رووی خۆیان له‌م عاله‌مه‌ وه‌رگیراوه. هیچ هه‌ولێک سه‌خت‌تر له‌ دانیشتن ده‌گه‌ل دۆستی س‌ال‌ح نیه - چونکه ئەوان توینه‌ر و فه‌وتینه‌ری ئەو نه‌فسه‌ن.

له‌به‌ر ئەوه‌یه که ده‌لێن « مار چ‌ل س‌ال مرۆف نه‌بینی، ده‌ب‌یته ئەژدیه‌ها » یانی که‌سێک نابینی که بب‌یته هۆی توانده‌وه‌ی شه‌رپر و شومی ئەو.

له هه‌رکوێ قفل‌یکی زل ل‌یده‌ن، نیشانه‌ی ئەوه‌یه که له‌وئ شتیکی گرانبایی و گرانی ت‌دایه. نها، هه‌رچی حیجاب گه‌وره‌تر، گه‌وه‌ر باش‌تر.

وه‌ها که مار له‌ سه‌ر گه‌نجه، تۆ ره‌زاگرانی مار مه‌بینه، گرانی گهنج ببینه.

له فهقير و اباشتره پرسيار نهكهن!

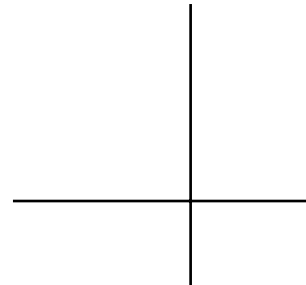
له فهقير و اباشتره پرسيار نهكهن، چونكه وهايه كه ئهوان بدهى و ناچارى بكهى كه له خوڤهوه درۆيهك ساز بكا. بۆچى؟ چونكه جسمانيهك پرسيارى ليكردوه، ئهوان له سهري پيوسته به پي ئهقل و توانايى ئهوان ولامى بداتهوه و ولامهكهى وهها كه شياوه ناتوانى بداتهوه، چونكه ئهوان قابيل و لايقى وهها ولاميك نيه و وهها پاروويهك لايقى ئهوان و زاره نيه. كهوايه ئهوان دهبي لايقى هوسهلهى ئهوان و تالعى ئهوان، ولاميكى درۆ ساز بكا ههتا له كوئى بيتهوه. ههچهند ئهوان فهقير دهيلى ههقه و درۆ نيه، بهلام ئهوان كه ئهوان به ولامى دادهنى، قسه ئهوانه و ههق ئهوانه، درۆيه - بهلام لاي گوڤگر راسته و پتر له راستى.

دهرويشيك شاگردىكى ههبوو، سوالى بۆ دهكرد. روژيك له سوالى خوراكى بۆ هيناوه و دهرويش خواردى. شهو، شهيتانى بوو. پرسى كه «ئو خوراكهت له كوئى هيناوه؟»

گوئى «كچيكى جوان دايمى.»

گوئى «وهللا، من بيست ساله شهيتانى نهبووم. ئهوان له بهر پارووى ئهوان بوه.»

دهرويش دهبي خو بپاريزى و پارووى ههركهس نهخوا - چونكه دهرويش له تيفه، شوپنى له سهه دادهخا و گهليك شتى ليدهدهكهوئى. هه ئهوجورهى كه له جلى پاكي سپى، ههنديك رهشايى دهردهكهوئى. بهلام له سهه جلى رهش كه چهند ساله له بهر چلك رهش هه لگه راوه و رهنكى سپى به سهه نهماوه، ئهگه ههزار چهشنه چلك و چهورى به سهه دا بتكى، ليدهدهناكهوئى. كهوايه چونكه وهايه، دهرويش نابى پارووى زالم و ههراموخو و جسمانيهكان بخوا - چونكه شوپن له سهه دهرويش دادهخا و بيري فاسد له بهر ئهوان پاروويه ليدهدهكهوئى، هه ئهوجورهى كه له بهر خوراكى ئهوان كچه، دهرويش شهيتانى بوو.

چاکه تهرکی خراپهیه!

هرچی له بازار دا دوکانیکه یا خواردنه وهیهک یا که ره سهیهک یا مه تاعیک یا پیشهیهک، سه رچاوهی هه رکام له وان حاجه تیکه ده نهفسی مرۆف دا و ئه و سه رچاوهیه شاراوهیه - هه تا شتیک پتویست نه کرئ، ئه و سه رچاوهیه ناجوولتیه وه و سه ره لنادا. هه ره ئه و جوژهی، هه ره گه لیک و هه ره دینیک و هه ره که رامه تیک و موعجیزهیهک و ئه حوالیکی ئه نبیا، هه رکام سه رچاوهیه کیان ههیه ده رووحی مرۆف دا، هه تا پتویست نه کرئ، ئه و سه رچاوهیه ناجوولتیه و سه ره لنادا.

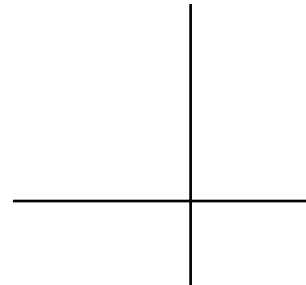
گوته: فاعلی چاکه و خراپه بهک شته یا دوو شت؟

ولام: له و روانگه وه که له کاتی شک و گومان له بهس دان، بیشک دوون - چونکه که سیک دژایه تی ده گه ل خوی ناکا و له بهر ئه وهیه که چاکه و خراپه لیک جیا ده کرینه وه. چونکه چاکه تهرکی خراپهیه و تهرکی خراپه بی خراپه مه حاله. ده برپینی ئه وه که خراپه تهرکی چاکهیه له بهر ئه وهیه که ئه گه هاندهری خراپه نه با تهرکی چاکه نه ده کرا، که وایه دوو شت نین.

وهها که گاور گوتهیان که « یه زدان خو لقی نه ری چاکه کانه و ئه هری مه ن خو لقی نه ری خراپه کان و مه کرووه کانه. »

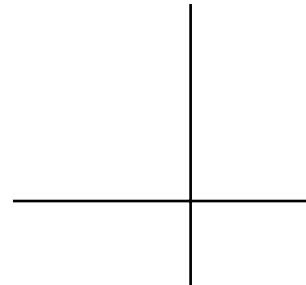
ولامان داوه که « مه حبووبه کان له مه کرووه کان جیا نین، چونکه مه حبووب بی مه کرووه مه حاله. چونکه مه حبووب زه وائی مه کرووه و زه وائی مه کرووه بی مه کرووه مه حاله. شادیی زه وائی غه مه و زه وائی غه م بی غه م مه حاله. که وایه یه کن، جوئی ناکرینه وه. »

هه تا شتیک فانی نه بی، فایده که ی ده رناکه وئ. وهها که هه تا قسه کانی ئه و فانی نه بی له نوتق دا، فایده ی ناگاته گو یگر. هه رکه س به خراپ باسی عارف بکا، به چاکه باس کردنه له راستی دا، چونکه عارف له و خدهیه رادهکا که تانه ی له سه ر بنیشی. عارف دوژمنی ئه و خدهیه. که وایه خراپو یژی ئه و خدهیه، خراپو یژی دوژمنی

عارف و پهسنکه‌ری عارف ده‌بی - چونکه عارف له وه‌ها زه‌می‌ک راده‌کا و راکه‌ری زه‌م، په‌سنکه‌راوه. که‌وایه، له راستی دا عارف ده‌زانی که « ئەو دوژمنی من نیه و تانه‌لیده‌ری من نیه - که من وه‌ک باغ رازاوه‌م و دیوارم به ده‌وره دا کیشراو و درک و شیاکه به‌و دیواره‌وه‌یه، هه‌رکه‌س که تیده‌په‌ری باغ نابینی، ئەو دیوار و پی‌ساییه ده‌بینی و خراپه‌ی ئەو ده‌لی. »

که‌وایه باغ بو‌رقی لیه‌ه‌لگری؟ ئیلا خراپه کوتن زیانی پیده‌گه‌په‌نی - که ده‌بی ده‌گه‌ل ئەو دیواره‌ بسازی، هه‌تا به باغ بگا. که‌وایه، به تانه لیدان له‌و دیواره، له باغ دوور ده‌که‌ویتته‌وه، که‌وایه خو‌ی فه‌وتاندوه.

ئەم خەلکە دەلێن: شەمسی تەوریزمان دیت!

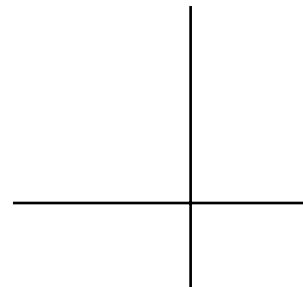
ئەم خەلکە دەلێن که « ئیمە شەمسی تەوریزمان دیت. ئەی خواجە، ئیمە ئەومان دیت! »

خوشک قەحیپە*، لە کویت دیت؟ کەسێک که لە سەربان و شتریک نابینی، دەلی که من کونی دەرزیم دیت و بەنم پێوه کرد. چاکیان گوتووە و ئەو حەکاوەتە که پێکەنینم بە دوو شت دێ: یەک ئەو که قول سەر پەنجەکانی خەنەیی تیگرێ، یان کوپریک سەر لە دەر بیجە دەرکێشی. ئەوان وەک یەکن: دەر وون کوپرەکان سەر لە دەر بیجەیی قالب دەر دەرکێشن چ ببینن؟ لە پەسن و رەدی ئەوان چ پێکدێ؟ لای ئاقل هەردوو یەکن. چونکە هەردووکە نەیان دیو، هەردووکە هەتله بیژن. دەبی بینایی پێکبێنی، دوا ی ئەوە بینن. هەروەتر که بینایی پێکبێ کێ دەتوانی ببینی - که ئەوان بۆیان نیە؟

لە عالەم دا، گەلێک ئەولیان که بینان و ئەولیا ی دیکە هەن لەوان سەرتر که بەوان دەلێن « شاراوانی هەق ». ئەو ئەولیا یانە دەپارێنەووە که « خودایە، لەو شاراوانەیی خۆت، یەکمان پێ نیشان بدە! » هەتا خۆیان نەیان دەوی و هەتا بۆیان نەبی، هەرچەند چاوی بیناشیان هەبی، ناتوانن ببینن. تەنانەت، خەراباتیەکان - که قەحیپەن - هەتا بۆیان نەبی کەس ناتوانی پێیان بگا و بیان بینی. کێ دەتوانی شاراوەکانی هەق بی ویستی خۆیان، ببینی و بناسی؟ ئەو کارە هاسان نیە.

فریشتەکان لەو تێماون که « ئیمەش ئاشقین، رووحانین، نووری مەحزین، ئەوان که مرۆفن، تا قەمیک نەوسنی خۆینرێژ. » نووکه، ئەو هەموو بۆ ئەو یە هەتا مرۆف لەرزی تیکەوێ که فریشتەکانی رووحانی که ئەوان نە مال و نە پلە و نە حیجابیان هەیه، نووری مەحزن، خۆراکیان جەمالی خودایە، ئەشقی مەحزن، دووربینی چاوتیژن، ئەوان دە نیوانی رەد و یقار دان هەتا مرۆف لەرزی تیکەوێ که « هاوار! من کیم و لە کوێی بناسم؟ » و ئەگەر نووریکی لێدەرکەوت و زەوقێک رووی تیکرد، هەزار شوکری خودا بکا که « من کوا شایەنی ئەوهم؟ »

ئەوجار، ئێو لە قەسەیی شەمسی تەوریز زەوقی پتر وەر دەگرن. چونکە باسپیری کەشتی و جوودی پیاو بروایە. کاتیک باسپیر هەبی، با ئەو بۆ شوینی گەرە دەبا و ئەگەر باسپیر نەبی، قەسە بایە. خۆشە ئاشق و مەعشوق دە نیویان دا هیچ سەخڵەتیەک نەبی. ئەم هەموو سەخڵەتیە بۆ غەیرە. هەرچی غەیری ئەشقی بی، لەو حەرەمە.

ئەم قەسەییەم پتر روون دەکردهوه به لام درهنگه دەبی گەلیک تیکۆشن و گەلیک قاناو لێدەن هەتا بگەنە حەوزی دل. ئیلا قەوم مەلوولن یا ویژەر مەلوولە و بیانووی دینیتەوه، دەنا ئەو ویژەرە ی خەفەت لە قەوم نەرەوینی، دوو پوول ناهینێ.

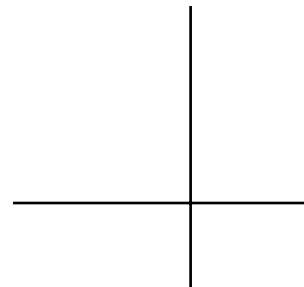
ئاشق ناتوانی هۆ بۆ باش بوونی مەعشوق لای هیچکەس بێنیتەوه و هیچکەس ناتوانی هۆ دە دلی ئاشق بنی که بەلگە بی بۆ بوغزی مەعشوق. کهوایە روون بۆوه که لێره پتویست به هۆ نیه: لێره دەبی داخواری ئەشقی بی. نووکه، ئەگەر له بهیت مبالغه بکهین، له هەق ئەشقی دا ئەو مبالغهیه نیه. هەر وەرتر دەبینم که مرید مانای خۆی به روخساری شیخ بهخشی. چونکه هەر مریدیک بۆ لای شیخ دێ، له پیشدا لهبەر مانا هەڵدەستی و موحتاجی شیخ دەبی.

بههائەددین پرسیاری کرد که « لهبەر روخساری شیخ له مانای خۆی هەڵناستی، بهلکه له مانای خۆی هەڵدەستی بۆ مانای شیخ؟ »

فەرمووی « نابێ وا بی - که ئەگەر وابی، کهوایە دوو شیخن. »

نووکه دەبی هەول بەدی که ده روون دا نووریک پیکبێنی هەتا له ناگری پەشیویی رزگار بی و هێمنایهتیت دەست کهوی! ئەو کهسە ی که وهها نووریکی ده دروون دا پیکهات، ئەحوالی عالم که پیوهندیان به دنیاوه هیه، وهک پله و ئەمارهت و وهزارهت، وهک بهرقیک تیدهپهڕی. وهها که ئەهلی دنیا له ئەحوالی عالمی غهیب - له ترسی خودا و له شوقی عالمی ئەولیا - تیان دا ددرهوشیتەوه وهک بهرق تیدهپهڕی. ئەهلی هەق، به تهواوهتی خودا گهراون و روویان له ههقه و خهریک و نوقمی ههقن. ههوهسهکانی دنیا، ههروهک شههوهتی پیاویکی له پیاوهتی کهوتوو، رووی تیدهکا و ئۆقره ناگری و تیدهپهڕی. ئەهلی دنیا، له ئەحوالی قیامت، به پیچهوانه ی ئەوهن.

* مهولهوی کاتیک له کهسیک زۆر تووره ببا ئەو جێپوهی به سهه زار دادههات و پیددهکوت «غر خواهر».

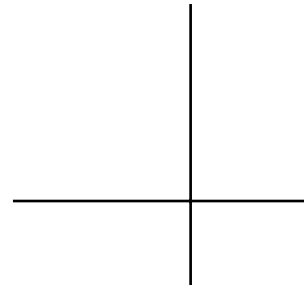
قسه‌کانی ئیمه نه‌قده!

حیسامه‌ددینی ئه‌رزهنجانی به‌ر له‌وه‌ی که به‌ خزمه‌ت فه‌قیره‌کان بگا و ده‌گه‌لیان قسه‌ بکا، به‌حسکه‌ریکی گه‌وره‌ بوو، ده‌چوو هه‌ر کوێ و داده‌نیشته، به‌ چیدی به‌حس و مونا‌قشه‌ی ده‌کرد، چاکی ده‌کرد و خوۆشی ده‌گوت، به‌لام کاتیک ده‌گه‌ل ده‌رویشان هه‌لسوکه‌وتی کرد، ئه‌و له‌ دلی دا سارد بووه.

ئهو عیلمانه له‌ چاو حاللی فه‌قیره‌کان یاریی و عه‌مر زایه‌ کردنه. نووکه، کاتیک مرۆف با‌لغ و ئاقل و کامل بوو، یاریی نا‌کا و ئه‌گه‌ر کردی، له‌ شه‌رمان به‌ دزی ده‌یکا هه‌تا که‌س نه‌یبینی. ئه‌م عیلم و قاوه‌قاو و هه‌وه‌سه‌کانی دونیا بایه‌ و مرۆف خا‌که. کاتیک با‌تیکه‌ل به‌ خا‌ک بی، بگاته هه‌رکوێ، چاوه‌کان ماندوو ده‌کا و له‌ وجوودی ئه‌و جگه‌ له‌ ناره‌حه‌تی و بو‌له‌بو‌ل شتیک پیکنایه. به‌لام نووکه، هه‌رچه‌ند خا‌که، هه‌ر قسه‌یه‌ک ده‌بیسێ، ده‌گری و فرمیسکی وه‌ک ئاو ده‌رژێ.

نووکه، چونکه له‌بری با، ئاو ده‌رژێته سه‌ر خا‌ک، کار به‌ پێچه‌وانه‌ ده‌بی، بێشک. کاتیک خا‌ک ئاوی پێیگا، شیناوه‌رد و ره‌یحان و گول و گولزاری له‌ سه‌ر ده‌روێ. ئه‌م ریگایه‌ی فه‌قر ریگایه‌که که‌ پێیدا به‌ ته‌واوی ئاره‌زووکانت ده‌گه‌ی. هه‌ر شتیک که‌ ته‌مه‌ننای تو‌ بی، هه‌لبه‌ت له‌م ریگایه‌ دا پیتده‌گا - له‌ تیشکانی له‌شکره‌کان و زال بوون به‌ سه‌ر دوژمه‌نه‌کان دا و داگیرکردنی ملکه‌کان و ده‌سته‌لات به‌ سه‌ر خه‌لک دا و یه‌ک گرتنی نزیکانی خو و خوۆشراویژی و ره‌وانبێژی و شتی له‌م بابه‌ته. که‌ ریگای فه‌قرت هه‌لبژارد، ئه‌مانه هه‌موو به‌ تو‌ ده‌گه‌ن. که‌س پێی ده‌م ریگایه‌ نه‌نا که‌ سکا‌لا بکا، به‌ پێچه‌وانه‌ی ریگاکانی دیکه: هه‌رکه‌س پێی ده‌و ریگایانه نا و تیکۆشا، له‌ سه‌ده‌زار، یه‌کیانی به‌ ئامانج گه‌یشته و ئه‌ویش نه‌ وه‌ها که‌ دلی بیوه‌ی بی و ئۆقره‌ بگری. چونکه هه‌ر ریگایه‌ک ئه‌سبابیک و شیوه‌یه‌کی هه‌یه و بو‌گه‌یشته‌ به‌ ئامانجه‌ و ئامانج ده‌ست نادا مه‌گه‌ر به‌ ریگای ئه‌سبابه‌وه و ئه‌و ریگایه‌ دووره و پر له‌ به‌لا و پر له‌ ته‌گه‌ریه. به‌شکه‌م ئه‌و ئه‌سبابانه سه‌ربزیوی بکه‌ن له‌ ئامانج!

نووکه، کاتیک پیت له‌ ریگای فه‌قر نا و هه‌ولت دا، هه‌فته‌عالا ملک و عاله‌می وه‌هات پیده‌به‌خشی که‌ به‌ زه‌ینیشته دا نه‌هاتبی و له‌وه‌ی که‌ پێشتر ته‌مه‌ننات ده‌کرد و ده‌ته‌ویست شه‌رمه‌زار ده‌بی - که « مخابن، من به‌ هه‌بوونی وه‌ها شتیکه‌وه، شتیکی

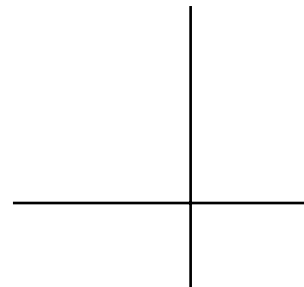
سێحربازەکان بوونە مار، ئەوێی که هەلسەنگاندنی نەبوو هەمووی وەک یەک دیت و فەرقي پێنەکرد و ئەوێی که هەلسەنگاندنی هەبوو سێحری له هەق جیا کردەوه و ئێمانی هێنا به هۆی هەلسەنگاندن؟ کهوايه زانیمان ئیمان هەلسەنگاندنە.

ئاخر ئەم شەریعەتە له ئەسل دا وەحی بوە، بەلام چونکە تیکەل بە بیر و هەست و دەست تێوەردانی خەلک بوو، ئەو لوتفەیی نەما، ئیستا، کوا ئەو لەتافەتەیی وەحی ماوه؟ هەر ئەوچۆرەیی که ئەم ئاوهی که به سەر خاک دا رهوانه، بهرهو شار. لهو شوێنەیی که سەرچاوهیه بڕوانه چەند روون و لەتیفە! بەلام که بگاتە شار و بە باغ و گەرەک و مالهکانی خەلکی شار دا تێپەرێ، کۆمەلێک خەلک دەست و روو و پێ و ئەندامەکان و جلەکان و بەرەکان و میزی گەرەکەکان و پیساییی ئەسپ و یەستری تێدەکرێ و تیکەلاو دەبێ، که بەولای دا تێپەری و سەیری بەکی، هەرچەند هەمانه، خاک دەکاتە قور و تینووی تیراو دەکا و دەشت شین دەکا. بەلام هەلسەنگێنەرێکی دەوێ که تیبگا ئەم ئاوه ئەو لوتفەیی نەماوه که هەیبوو و شتی ناخۆشی تیکەلاو بوە. پیر ئەگەر خەریکی یاریی بێ ئاقل نیه، هەرچەند سەدسالەش بێ، دیسان خاو و مندالە. ئەگەر مندالیش خەریکی یاریی نەبێ، پیره. لێره تەمەن موعتەبەر نیه.

« یهکتیک له نوێژ دا نەعرەتەیی لێبدا و بگری، نوێژەکی باتل دەبێ یا نا؟ »

« ولامی ئەمە دوور و درێژە. ئەگەر ئەو گریانە لەبەر ئەو بێ که عالەمیکی دیکە رووی تێکردوه بەدەر له هەستپێکراوهکان، ئەگەر وەها شتیکی دیبێ که له جنسی نوێژ بێ و تەواوکەری نوێژ، مەبەست له نوێژ ئەوهیه. نوێژەکی دروست و تەواوترە. بەلام بە پێچەوانه ئەگەر بۆ دونیا گریا، یا دوژمنیک بە سەری دا زال بوو له داخی ئەو گریانێ هاتێ، یا ئێرەیی برد بە کەسیک که « ئەو گەلێکی ئەسباب هەیه و من نیمه! » نوێژەکی ناتەواو و باتلە. »

کهوايه زانیمان ئیمان هەلسەنگاندنە - که فەرق بکا دە نێوان هەق و باتل و نەقد و نەقل. هەرکەس هەلسەنگاندنی نەبێ، مەحرۆمە. نووکه، ئەو قسانە دەکەم، هەرکەس هەلسەنگاندنی هەبێ کهلکی لێوەردەگرێ و هەرکەسیک هەلسەنگاندنی نەبێ ئەم قسانە لای ئەو زایە دەبن. وەها که دوو کەسی شاریی ئاقل و بالغ بڕۆن، لەبەر بەزەیی، به قازانجی گونددیهک شاهیدی بدهن. بەلام گونددیی لەبەر جەهل، شتیکی بلێ دژی هەردووک، ئەو شاهیدییه هیچ فایدهیهک نادا و هەولێ ئەوان زایە

دهبی.

بایهزید له سه‌ردهمی مندالی، باوکی بردیه مه‌درسه هه‌تا شه‌ریعت فیر بی. که
بردییه لای مامۆستا، گوئی « هذا فقه الله؟ »

گوئیان « هذا فقه ابي حنيفة. »

گوئی « انا ارید فقه الله. »

که بردیانه لای نه‌حویییه‌ک، گوئی « هذا نحو الله؟ »

گوئیان « هذا نحو سيبويه. »

گوئی « ما ارید. »

هه‌ر ئاوا، ده‌یبرده هه‌رکوئی، وایده‌گوت. باوکی لئی عاجز بوو و لئیگه‌را.

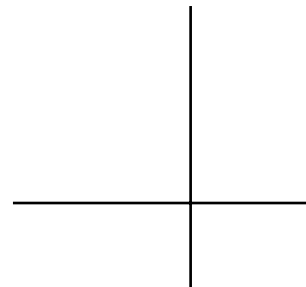
دوای ئه‌وه بۆ ئه‌م داواویه، هاته به‌غدا. هه‌ر جوئیدی دیت نه‌عهرته‌یه‌کی لیدا. گوئی
« هذا فقه الله! »

چۆن ده‌بی به‌رخ دایکی خوئی نه‌ناسیته‌وه، که شیره‌خۆره‌ی ئه‌و گوانانه بی؟ ئه‌و
له ئه‌قل و هه‌لسه‌نگاندن زاوه، واز له رواله‌ت بیته!

شیخیک مریده‌کانی به‌ پێوه راگرتبوون، ده‌سته‌ونه‌زهر، له خزمه‌ت دا. گوئیان
« یاشیخ، ئه‌و جه‌ماعه‌ته بۆ دانانیشتینی؟ - که ئه‌مه دابی ده‌رویشان نیه، ئه‌وه عاده‌تی
ده‌سته‌لاتداران و ئه‌میره‌کانه! »

گوئی « نا، بیده‌نگ بن! من ده‌مه‌وئێ ئه‌وان ریز له‌م شیوه‌یه بگرن هه‌تا فایده‌یان
پێبگا. هه‌رچه‌ند ریز ده‌ دل دایه به‌لام الظاهر عنوان الباطن. »

مانای عنوان چیه؟ یانی له‌ عنوانی نامه‌وه ده‌زانن که نامه بۆ کتیه و لای کتیه، له
عنوانی کتیب ده‌زانن که چ باب و فه‌سلێکی تیدایه. له‌ ریزی رواله‌ت و سه‌ر دانواندن
و به‌ پێ وه‌ستانه‌وه ده‌رده‌که‌وئێ که ده‌ ده‌روون دا چه‌ندیان ریز هه‌یه و چلۆن ریزی
هه‌ق ده‌گرن. ئه‌گه‌ر به‌ رواله‌ت ریز نه‌گرئێ، ده‌رده‌که‌وئێ که ده‌ ده‌روون دا بێباکه و ریز
له‌ پیاوانی هه‌ق ناگرئێ.

قسە کورت بئى و پر بئى!

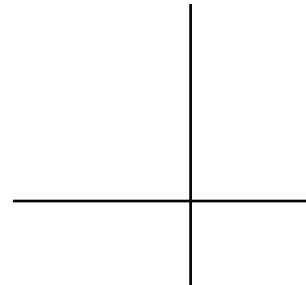
باشترینى قسەکان ئەمەیه که فایدهی هەبئى، نەک زۆر. « قل هو الله احد » هەرچەند که مە بە روالەت، بە لām له « بقره » هەرچەند دريژتره، سەرتره - له بابەت فایدهوه. نووح هەزار سال بانگەوازیی کرد، چل کهسى له خۆ کۆ کردوه. مستهفا سەردهمی بانگەواز کردنى خۆ دیاره چەنده بوو، چەندین ولات ئیمانیاں پتەهتئا، چەندین ئەولیا و ئەوتاد لهوهوه سەریان هەلدا. کهوايه جیباوهپر له زۆر و کهم دا نیه. مەبهست فایدهیه. بۆ هەندیک لهوانهیه قسەیهکی کورت فایدهی پتر بئى هەتا دريژ. هەر ئەوجۆرهی که تەنوریک ئەگەر ئاگرهکهی زۆر تیش بئى، ناتوانی فایدهی لپوهرگری و ناتوانی لپى نزیک بیهوه. بە لām چرایهکی کز هەزار فایدهی لپوهردهگری. کهوايه دەرکهوت که مەبهست فایدهیه. بۆ هەندیک فایده ئەمەیه که قسە نهیسن - بهس به دیتن بهسیان بئى و فایدهی لپوهرگرن، بە لām که قسە بیسن، زیانیاں پتەگهیهنئى.

شیخیک له هیندووستانهوه تەمای [دیتنى] گهورهیهکی هەبوو. که گهیشته تهوریز، گهیشته سووچی دەرگای شیخ. له ژوورهوه دنگ هات که « بگهپوه! له هەق تو دا فایده ئەمەیه که گهیشته بهر ئەم دەرگایه. ئەگەر شیخ بیینی زیانت پیدهگا! » قسەى کورت و به کهلک وهههیه که چرایهکی ئایساو، چرایهکی خاموشی رامووسی و رویشته. ئەوه له هەقی ئەو دا بهسه و ئەو به مەبهست گهیشته.

نهبی، ئاخر، ئەو روخساره نیه. روخساری ئەو، ئەسپی نهبییه. نهبی، ئەو ئەشق و مەحەبهتهیه و ئەو هەمیشه دەمیتتهوه. هەر ئەوجۆرهی که وشتری سالح روخساری وشتری ههیه. نهبی، ئەو ئەشق و مەحەبهتهیه و ئەو هەمیشهی - یه.

یهکیک گوتی که « له سەر مناره، بۆچ تهنیا خودا پهسن ناکهن و مەحەممەدیش باس دهکهن؟ »

پتیانگوت که « ئاخر، پهسنی مەحەممەد، پهسنی ههقه. وینهکهی وهههیه که یهکیک بلئى که « خودا تەمەنى دريژ بدا به پادشا و ئەو کهسهی که منى بهرهو پادشا

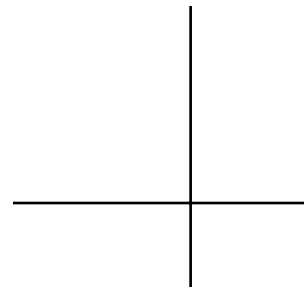

برد و ناو و چاکه‌ی پادشای به من گوت! « په‌سنی ئەو له راستی دا په‌سنی پادشایه.

ئەم نه‌بیبه ده‌لی که « شتی‌کم بده‌نی! من موحتاجم! یا جوببه‌ی خۆت بده به من، یا مال و جلی خۆت! »

ئەو جوببه و مال چ لیده‌کا؟ ده‌یه‌وی جلی تو سووک بی هه‌تا تینی هه‌تاو به تو بگا. مال و جوببه‌ی ته‌نیا ناوی. گه‌لیک شتی به تو داوه غه‌یری مال: عیلم و بیر و زانست و روانین. یانی « ساتیک، تیروانین و بیر و تیروانان و ئەقل خه‌رجی من بکه! ئاخر، به‌م ئامرازانه که من پیمداوی مالت ده‌ست خستوه. » هه‌م له مه‌ل و هه‌م له داو سه‌ده‌قه‌ی ده‌وی.

ئه‌گه‌ر ده‌توانی رووت بیه‌وه له‌به‌ر هه‌تاو، باشتر - که ئەم هه‌تاوه ره‌شت ناکا، به‌لکه سپیت ده‌کاته‌وه. دهننا، جل سووکتر بکه، هه‌تا چیژی هه‌تاو ببینی! ماوه‌یه‌ک خووت به ترشی گرتوه، که‌وايه، شیرینیش به‌تاقی بکه‌وه!

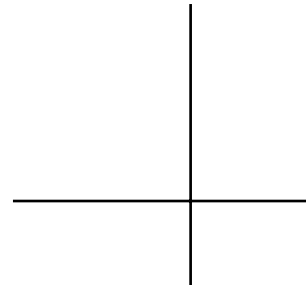

هه‌رچی ده‌لیم نموونه‌یه!

هه‌رچی ده‌لیم نموونه‌یه [مثال]، هاووینه [مثال] نیه. نموونه شتیکی دیکه‌یه و هاووینه شتیکی دیکه. هه‌قته‌عالا نووری خووی به چرا ده‌شوبه‌ینی بۆ نموونه و بوونی ئەولیا به شووشه. ئەمه بۆ نموونه‌یه، دهنه نووری ئەو ده‌که‌ون و مه‌کان دا ناگونجی، ده‌شووشه و چرا دا که‌ی ده‌گونجی، رۆژه‌لاته‌کانی شوقی هه‌ق که‌ی ده‌ دڵ دا ده‌گونجین؟ مه‌گه‌ر که‌ داواکاری بی، ده‌ دڵ دا ده‌ببینی. هه‌ر ئە‌وجۆره‌ی که‌ وینه‌ی خوۆت ده‌ ئاوینه‌ دا ده‌ببینی و دهنه‌ وینه‌ی تو ده‌ ئاوینه‌ دا نیه‌ مه‌گه‌ر که‌ چاو له‌ ئاوینه‌ بکه‌ی و خوۆت ببینی.

ئەو شتانه‌ی که‌ له‌ ئە‌قل دا ناگونجین، کاتیک نموونه‌ی قسه‌ بێنییه‌وه، له‌ ئە‌قل دا ده‌گونجین و ده‌سه‌لیندرین. وه‌ها که‌ بلی: که‌سیک چاو ویکده‌نی، شتی سه‌یر و سه‌مه‌ره‌ ده‌ببینی و بیچم و شکل به‌ ئاشکرای ده‌ببینی و کاتیک چاو ده‌کاته‌وه، هیچ نابینی. که‌س پی مه‌عقوول نیه‌ و باوه‌ری پیناکه‌ن، مه‌گه‌ر به‌ نموونه‌ بیه‌ینییه‌وه و روون بێته‌وه، ئە‌وه‌ش چۆن ده‌بی؟ هه‌روه‌ک که‌سیک له‌ خه‌و دا، سه‌ده‌زار شت ده‌ببینی که‌ له‌ به‌خه‌به‌ری دا ناگری یه‌ک له‌وان ببینی. هه‌روه‌ک موه‌ه‌ندیسیک که‌ له‌ ده‌روون دا، بی‌ری له‌ خانوویه‌ک کرده‌وه، له‌ به‌رینایی و درێژایی و شکلی خانوو، که‌س پی مه‌عقوول نیه‌، ئیلا کاتیک شکل‌که‌ی له‌ سه‌ر کاغه‌ز بکیشیته‌وه، ده‌رکه‌وئ و کاتیک چلۆنایه‌تییه‌که‌ی روون بکاته‌وه، مه‌عقوول بی. دوا‌ی ئە‌وه‌ که‌ مه‌عقوول بوو، خانوو بنیات بنی به‌و پێ‌ودانه‌، هه‌تا ئاشکرا بی. که‌وایه‌ ده‌رکه‌وت ته‌واوی نامه‌عقوله‌کان به‌ نموونه‌، مه‌عقوول و ئاشکرا ده‌بن.

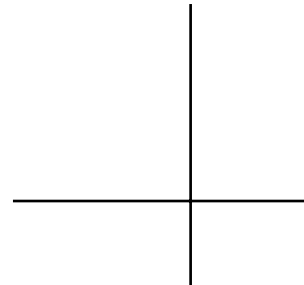
هه‌روه‌تر، ده‌لین که‌ له‌و عاله‌م دا، نامه‌کان ده‌فرن - هه‌ندیک به‌ ده‌ستی راست و هه‌ندیک به‌ ده‌ستی چه‌پ - و مه‌لاییکه‌ و عه‌رش و ئاگر و جه‌ننه‌ت ده‌بی و میزان و حیساب و کتاب. ئە‌وه‌ هیچ روون نابیته‌وه هه‌تا ئە‌و نموونه‌یه‌ نه‌هیننه‌وه - که‌ هه‌رچه‌ند له‌م عاله‌مه‌ دا هاووینه‌ی نیه‌، ئیلا به‌ نموونه‌ روون ده‌بیته‌وه و نموونه‌ی ئە‌و له‌م عاله‌مه‌ دا ئە‌وه‌یه‌ که‌ شه‌و هه‌موو خه‌لک ده‌خه‌ون - له‌ که‌وشدروو و پادشا و قازی و جلدروو و ئە‌وانی دیکه‌. ته‌واوی بی‌ره‌کانیان له‌ که‌له‌ ده‌فرئ و هیچکه‌س بی‌ریکی نامینی. دیسان که‌ سپیده‌ی به‌ره‌به‌یان هه‌روه‌ک نه‌فخی سوور لیدری، زه‌رپه‌کانی

لهشی ئهوان زیندوو دهکاتهوه، بیرهکانی هه رکهس ههروهک نامهکان - به فرین و به غار - بۆ لای کهس دهچنهوه و هیچ ههلهیه کیش نابێ. بیرى جلدروو بۆ لای جلدروو، بیرى فهقی بۆ لای فهقی، بیرى ئاسینگەر بۆ لای ئاسینگەر، بیرى زالم بۆ لای زالم و بیرى عادل بۆ لای عادل. هیچکس شهو وهک جلدروو دهخهوی که بهیانی وهک کهوشدروو له خه وهستی؟ نا. چونکه کار و پیشه ی ئهوه، ئهوه بوه، دیسان خهریکی دهیتهوه ههتا بزانی که لهو عاله میس ههروا دهبی و ئه مه مه حال نیه و له عاله مه دا گونجاوه. کهوايه ئه گهر که سیک ئه م نمونه یه ی بۆ دهرکهوی و بگاته بناوانه که ی، تهواوی ئه حوالی عاله می دیکه له م دونیا یه دا بۆ دهرده کهوی و په ی پیده با و لئی ئاشکرا دهبی، ههتا بزانی که ده توانای هه ق دا هه مو شتی که ده گونجی.

گه لیک ئیسک ده گۆر دا ده بی نی رزاو، ئیلا ئه وانه ی که راحه تی یان پیدراوه خۆش و سه رمه ست خه وتوون و ئاگایان لهو له ززه ت و مه ستیه هه یه. ئاخو، ئه وه درۆی زل نیه که ده لێن « خاک وه خۆی بگری! ». نمونه ی ئه مه له عاله می هه ستی کراو دا هه یه. وه ها که: دوو کهس ده نوینیک دا خه وتوون. یه کیان خۆی له نیو جوانان و گولستان و به هه شه ت دا ده بی نی و یه کی که خۆی ده نیو مار و گری دۆزه خ و دوو پیشکان دا ده بی نی و ئه گهر دیسان لئی بکۆلیه وه، ده نیوان ئه وه دوانه دا نه ئه وه ده بی نی و نه ئه مه. کهوايه سه یر نیه که ئه ندامه کانی هه ندیک که سیش ده گۆر دا، له له ززه ت و راحه تی و مه ستی دابن و هه ندیک له عه زاب و ئیش و ئازار؟ و هه ییش نه ئه مه ده بی نی و نه ئه وه.

کهوايه روون بۆوه که نامه عقوول به نمونه مه عقوول دهبی و نمونه وهک هاووینه نیه. هه ر ئه وجۆره ی که عارف، فه رعانه و خۆشی و کراوه یی به « به هار » داناوه و گیراوی و غه م به « پاییز » ناو ده با. ده نا له رواله ت دا خۆشی که ی وهک به هار و غه م که ی وهک پاییزه؟ ئیلا ئه وه نمونه یه - که بی ئه مه نا کرى مانا بنه قشیتن و تییگه ن.

قسه بکه تا بتناسنهوه!

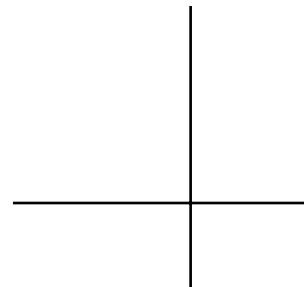
ئەگەر کەسێک لە کاتی قسه کردنی ئیمه دهخهوی، ئەو خهوه له غهفلهتهوه نیه، به لکه له بهر هیمنایه تییه. وهها که کاروانیک به ریگایه کی به سام، به تاریکه شهویک دا دهوون و داژوین له ترسان، نهکا له دوژمنهوه به لایه کیان پینگا. ههه که وه پینی سهگ یا قووقه ی که له باب بگاته گوپیان و بگه نه ئاواپی، ئاسووده دهبن و پی راده کیشن و خووش دهخهون. له ری دا که هیچ دهنگ و هه رایه که نه بوو، له ترسان خهویان نه دههات و له ئاواپی دا، له بهر هیمنایه تی، سه ره پای سه وهی و قووقه ی که له باب، ئه رخه یان و خووش، خهویان لیده که وی. قسه ی ئیمه ش له ئاوه دانی و هیمنایه تییه وه دی و هه دیسی پیغه مبه ران و ئه ولیایه: رووح کاتیک قسه ی ئاشنایان ده بیسن هیمن ده بنه وه و ترسیان ده شکێ، چونکه له م قسه یه بوئی هیوا و ده ولت دی.

وهها که کەسێک، له تاریکه شه وه دا، ده گه ل کاروانیکه. له ترسی زور، هه رده م پیویایه که جه رده تیکه ل به کاروانه. ده یه وی که قسه ی هاورپیان بیسی و ئه وان به دهنگ بناسینیتته وه. که قسه ی ئه وان ده بیسی، هیمن ده بیته وه.

زاتی تو ناسکه. وه بهر چا و نایه. که قسه ده که ی، بویان ده رده که وی که تو ئاشنای رووحه کانی، هیمن ده بنه وه و ده سه سینته وه. قسه بکه!

له مه زرا، جانه وه ریک هه یه که له بهر وردی وه بهر چا و نایه. که دهنگ هه لپی، ئەو ده بینن به هوی دهنگییه وه. یانی خه لک له مه زرای دونیا نقوم بوون و زاتی تو له بهر لوتفی زور، وه بهر چا و نایه. قسه بکه تا تو بناسنه وه!

قسه بی پایانه، به لام له قه ده ر خوازیار داده که وی. زانست وه ک بارانه. له مه عده نی خو ی دا بی پایانه. به لام له قه ده ر به رژه وه ندی داده که وی. له زستان و له به هار و له هاوین و له پاییز دا، له قه ده ر پیدا ویستی ئەو و پتر و که متر. به لام له و شوپنه ییه وه که دی له وی بینه هایه ته. شه کر ده کاغه ز ده که ن یا عه تتاره کان ده رمان. به لام شه کر ئەوه نده نیه که ده کاغه ز دایه. مه عده نه کانی شه کر و مه عده نه کانی ده رمان بینه هایه تن و بینه هایه ت که ی ده کاغه ز دا ده گونجی؟

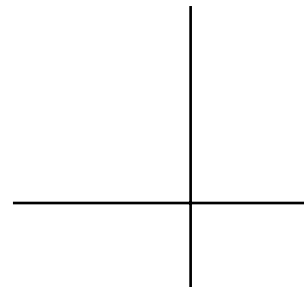
ته شهريان لیده دا که « قورئان بۆ مهحه ممه د بۆچ وشه وشه دیته خوار و سوورته
سوورته دانایی؟ »

مستهفا فهرمووی که « ئەم گهوجانه چ دهبیژن؟ ئەگەر به تهواوتهی بۆم دابی، من
دهتویمهوه و نامینم. »

چونکه ئەوهی که ئاگاداره، له کهم زۆر فام دهکا و له شتیکی گهلیک و له دیریک
دهفته ریک. وینه کهی وها که کۆمه لیک دانیشتون، هه کایه تیک ده بیسن به لام به کیک
ئهو رووداوهی به تهواوتهی دهزانی و خۆی تیدا به شدار بوه. له ره مزیک هه مووی
تیده گا و زهره و سوور هه لده گه ری و له حالیک بۆ حالیک ده گۆری و ئەوانی دیکه
ئهو هندیان که بیست [هه ر ئه وهنده] تیگه یشتن، چونکه له چلۆنایه تییه کهی ئاگادار
نه بوون به لام ئەوهی که ئاگادار بوو، له وهنده گه لیک تیگه یشت.

گریمان چوو به لای عه تدار، شه کر زۆره، به لام دهروانی که دراوت چه ند هیناوه،
له قه ده ر ئەوت ده داتی. دراو لیره هیممه ت و بروایه. به قه را هیممه ت و بروا قسه
ده ری. که بۆ شه کر هاتووی، سهیری جه و آلت ده که ن چه نده یه، به قه را ئەوت بۆ
ده پیون پتوانه یه که یا دوو. به لام ئەگه ر قه تاری وشتر و جه و آلی مشه ت هینابی،
ده فه رموون که ره پیوان بینن - که « کاری ئەمه زۆر ده خایه نی و به پتوانه یه که یا دوو
پیکنایه » وها، مرۆقیک هه یه که ده ریاکان به شی ناکه ن و مرۆقیک هه یه که چه ند
دلۆپی به سه و زیده له و زیانی پیده گه یه نی. و ئەمه ته نیا له عاله می مانا و زانست و
حیکمه ت دا نیه. له هه موو شت دا وه هایه - له مال و زیڕ و مه عده نه کان دا گشتیان
بینه هایه ت و بیبنن، به لام له قه ده ر پیوستی که س داده که ون، چونکه پتر له و
هه لئاگری و شیت ده بی. نابینی له مه جنوون و له فه رهاد و له ئاشقه کانی دیکه دا
که وه کیو و سارا که وتن، له ئەشقی ژنیک؟ چونکه شه هوه ت له وهی که پیوستی
ئهو بوو، پتریان تیکرد و نابینی که ماک و مالیان پتر ده فییره ون کرد، داوای
خودایه تی کرد؟

قسه ی گشتی ئەمه یه: ئەگه ر نوورت هه یه، مرۆقایه تییت نیه. مرۆقایه تی داوا
بکه! مه به ست ئەمه یه. باقی درێژ دادرینه. قسه که زۆری ده رازیننه وه مه به ست
فه رامۆش ده کری.

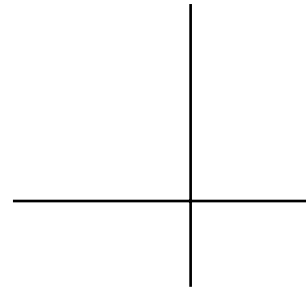
به ققالیک ژنیکی خوش دهویست. به کلفهتی خاتوون دا رایسپارد که من وهام و
 ئاوام و ئاشقم و دهسووتیم و ئارامم نیه و زولمیکی زۆرم لیدهچی و دوی وهام بوو و
 دویشه و وهام لیگوزهرا ... کۆلیک کولی دلی هه لریشت.

کلفهت هاته وه خزمهت خاتوون. کوتی « به ققال سلاوت دهگهیه نیتتی و دهلی که
 وهره ههتا ئاوا و وههات لیبکه م! »

کوتی « وا به ساردیی؟ »

کوتی « ئه و دریزی گوت، به لام مه بهست ئه مه بوو. »

ئه سل مه بهسته، باقی سه ریشه یه.

فهرهه‌نگۆک

باسپێر: پارچه‌یه‌ک که له ئەستوونده‌گی گه‌می و که‌شتی ده‌به‌ستن بۆ که‌لک وهرگرتن له هیزی با.

به‌قا: ١- باوه‌ر. ٢- باقی، مانه‌وه.

ته‌میز: کاری هه‌لسه‌نگاندن و هه‌لبژاردن و جیا کردنه‌وه‌ی شاز و چاک له ناشاز و خراب، ته‌شخیس

جوببه: بالاپۆشیکی فاش و درێژ.

چه‌رخێ فه‌له‌ک: فه‌له‌ک، دونیا.

حاجه‌ت: داوا، پێداویستی

حاجه‌تخانه: ئاوده‌ست، توالت

حه‌لیم: ئاشیک که به گه‌نم و گوشت سازی ده‌کهن و گوشته‌که ده‌بی زۆر بکۆلی و هه‌لابه‌هه‌لا بی.

حیجاب: په‌چه، رووبه‌ند، رووپۆش

خوداوه‌ندگار: له‌قه‌ب و نازناوی مه‌وله‌وی

خۆبه‌که‌مزان: که‌سیک که خۆی پێ زۆر نه‌بی و سه‌ره‌پای گه‌وره‌یی له پله و زانست دا خۆ به‌ چووک دابنی.

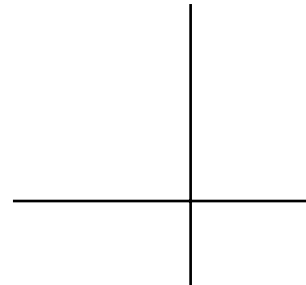
خه‌رابات: قه‌حبه‌خانه، خراپه‌خانه

ره‌باب: ئامێریکی کۆنی مۆسیقا وه‌ک ته‌نبوور که پێشتر به‌ نینۆک یا زه‌خمه‌ لێده‌درا و له‌ دوایی به‌ ئارشه‌ ژنیویانه.

ره‌به‌ن: که‌سیک که ته‌رکی دونیا ده‌کا و ژن ناخواری.

زێده‌ره‌ویی: ئیفرات

سه‌ماع: ده‌ست و پێ راوه‌شاندن و جه‌زم و حاله‌ت و سه‌مای سۆفیه‌کان

عالم: دونیا، جیهان

عالیم: زانا، تیگه‌یشتوو

غهره: مه‌به‌ست

قاروره: شووشه‌یه‌کی چووک وهک میزندان که میزی تیده‌که‌ن بۆ مه‌عاینه.

قایم: به‌سته، وابه‌سته، گریدا

قول: رهش پیست، قوله‌رهش

کاشۆ: داردهستی گۆیین

کل: پایه‌ی پرد، بناغه‌ی پرد.

که‌ردار: چارویندار، خه‌ربه‌نده

که‌لوو: قاپۆغی هه‌ندیک دانه‌ویله‌ی وهک نوک و پۆلکه و لوبیا...

گوپره‌ش: گیانداریکی گوانداری کیوییه، به‌قهره‌ی ریوییه‌ک ده‌بی، له‌ره‌گه‌زی پشیله و له‌جسنی یووژپلینگه و له‌شوینی گه‌رمی ئاسیا و ئافریقا ده‌ژی، تووکی سه‌ر پشته‌ی خه‌نه‌یی و بن‌زگی سپیه، گوچکه‌کانی ته‌واو ره‌شه و نیوه‌که‌ی سپیه، گونره‌ش.

گوران: نوتفه‌به‌ستن، خو‌گرتن و هاتنه‌وجوود.

لۆک: وشتری نیر

له‌وح: هه‌ر شتیکی پانی وهک ته‌خته و گل و شتی له‌م بابته‌که بۆ نووسین که‌لکی لیوه‌رگرن، ده‌پ.

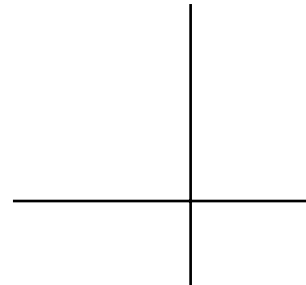
له‌وحی مه‌حفوز: چلۆنایه‌تی هه‌لدان و ئالۆگۆپی و داها‌توو و هه‌رچی که‌ له‌جیهان دا ده‌رده‌که‌وئ و پیشتەر خودا دیاریی کردوه و پاراسراوه.

مشه: زۆر، گه‌لێک

نوێژی دوانه: نوێژی به‌یانی که‌ دوو ره‌که‌عه‌ته.

نه‌بی: پیغه‌مبه‌ر

هه‌سته: باج، خه‌راج، زه‌ریبه

ههق: ١- ههفتهعالا، خودا. ٢- ماف

ههفتهعالا: خودای تهعالا، خودا

ههلوینی: جوړیک قهیسی شیرین

ئوستورلاب: ئامرازیکی ئهستیرهناسان بوه، بۆ ئهاندازه گرتنی بهرزایی و دووریی ئهستیرهکان و چلوئنایهیی هه لکه وتنیان و کاروباری دیکهیی فهلهک.

ئهدان: کۆی بهدەن، له شهکان، بهدەنهکان.

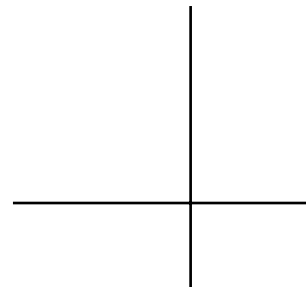
ئهغیار: غهیر، بیگانه، نهیار

ئهقلی جزوو: مه بهست له ئهقلی جزوو، ئهقلیکه ناتهواو. ئهقلیکه که کهموکووریی و کهمایهسی ههیه و زۆربهیی خه لک دهگریتتهوه. ئه م رادهیه له ئهقل بۆ ناسین و تیگهیشتن و فامینی مهسهلهکان و شتهکان تهواو نیه، چونکه هه میشه له شک و گومان دادهبی و ئه شک و گومانه تیگه لای ئهقل دهبی و بناغهیی ئیستدلالهکانی ئهقل سست و بیهیز دهکا.

ئهقلی کولل: ئهقلیکه پیگهیشتوو و تهواو که موحیت به سه ر هه موو شتیک و مهسه لهیه که و راستی و دروستییهکانی به تهواوتهی بۆ ده رده که وی و تییدهگا. ئه م ئهقله به بروای مهولهوی تایبهتی هه لبژاردهکان و نزیکهکانی خودایه که ئهنبیا و ئهولیا و پیاوچاکان و شیخی راست و عهبدی موخلیس دهگریتتهوه.

ئهواتد: چوارکس که له چوار لایهنی زهویین و خودا له بهر خاتری ئه و چوارکسه دنیا دهپاریزی. (له رۆژهه لات: عبدالرحمن، له رۆژاوا: عبدالودود، له باشوور: عبدالرحیم، له باکوور: عبدالقدوس) هه رکات یهک له م چواره بمرن که سیکه دیکه دهبیته جیگریان.

یهرغوو: دادخوازیی (وشهیهکی مهغولی)

ناونامه

ئادهم: یه کهم مروؤف و میتردی حه ووا . به پچی تهورات خودا به پینج روژ زهوی و ئاسمانی خوئقاند و روژی شه شههه که سیککی هاووینهی خوئی له خاک ساز کرد .

خودا، جبرهییلی نارد ه سهر زهوی ههتا ههندیک خاک بیینی، خاکیکی تهپ و ویشک، رهش و سپی، سوور و زهره و سهوز، سویر و شیرین، ههتا ئادهمی لی ساز بکا . خاک هینده پاراوه ههتا ئه و ئه رکهی نهخاته سهر، جبرهییلی به زهیی پیداهات و گه پاراوه . خودا میکاییلی و له دوایی ئیسرافیلی نارد و ئهوانیش دهسه تال گه پانه وه . له ئاکام خودا عیزراییلی نارد و ئه و ئه مره کهی به جی گه یاند . (ههر له بهر ئه وه عیزراییلی ئه رککی گیان کیشانی مروؤفیشی پیسپیدراوه .)

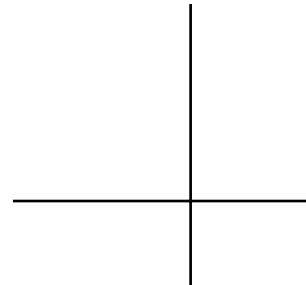
خودا چل روژ بارانی خهفه تی به سهر ئه و خاکه دا باراند و یهک ساعهت بارانی شادیی، له دوایی پالوتی و له به شه پالوته که ئادهمی خوئقاند و له پاشماوه کهی داری خورما . پاشان ئادهمی برده به ههشت و له پهراسووی چهپی حه ووا ی خوئقاند و جگه له بهری درهختیک - سیو یا گهنم - هه موو شتی لی حه لال کردن .

له ئاکام ئیبلیس - دهرکراوی خودا - ریی ده به ههشت کهوت و ئادهم و حه ووا ی هه لفریواند . ئه وان له بهری ئه م درهخته یان خوارد و چاو گوئیان کراوه و چاک و خراپیان لیک کرده وه و بوونه غه نیمی خودا و ههر له بهر ئه وه له به ههشت دهرکران و هه لدیترانه سهر گوئی زهوی . جبرهییلی، نووسین، کشتوکالی، خانوو ساز کردن و ههندیک شتی دیکهی فیتر کردن .

ئادهم نو سه د و سی و نو سال ژیا . دوای مه رگی فریشته کان شینیان بو گپرا و مانگ و ههتا و شهش شه و روژ گیران .

بایه زید: بایه زیدی به ستامی (طیفور بن عیسی بن سروشان) مه شهوور به سوئتانه لعاره فین له مه شایخی زور گه وره ی سو فییه . بایه زید له یه کهم که سانیک بوه که بروای به وه حده تی وجود و فنا فی الله بوه .

بایه زید چند سال بهر له حه للاج ئیدعای « سبحانی ما اعظم شانی » کردبوو و کوتبووی: شه ئنی من له مه حه ممه د سه رتره و توش پتر له وه که له ژیر فرمانت دابم

دهبى فهريمان له من بيهى... ئادهم، خوداي خووى به پاروويهك فروشت ... بهههشتى
تو لهيستوكى مندا لانه...

بايهزید کوتى قسهى چواركهس گه لىك شوپنيان له سهر دانام.

يه كه م: مندا لىك كه چرايهكى ئايساوى به دهسته وه بوو و به ريگايهك دا
دهرؤيشت. پرسيم « رۆله ئه و رووناكييهت له كوئ هيناوه؟ » فووى له چرا كرد و
كووژانديه وه و کوتى « ئهى شىخ! تو له پيشدا پيمبلى ئه و رووناكييه بو كوئ چوو
ههتا پيتبلىم له كوئ وه هيناومه. »

دووهم نيره مووكيىك له ريگايهك دا به نزيك من دا تيده په پرى، خو م لى لادا.
كوتى « ئهى شىخ خو بو له من لاده دهى كه ئاخري كارى من و تو ديار نيه كه
چيمان ليدى! »

سيههم، ژنيكى جوان داواى يارمهتى بو ميترده كهى ليده كردم، پيمكوت له پيشدا
رووت داپوشه و له داواى داواكهت باس بكه. ولامى دامه وه « ئهى شىخ من له
خوشه ويستى ميترده كه م كه مهخلووقه وهها شيت و شهيدام كه خه بهرم له داپوشيني
رووى خو م نيه. تو كه ئيدعاى خوشه ويستى خالهق ده كهى چونه ئاگات له رووى
دانه پوشر اووى من ههيه؟ »

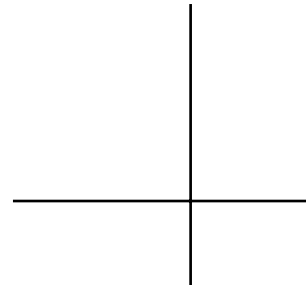
چوارهم، مهستىك له رى دا به لا داده هات. كه گهيشتمه لاي كوتم « پيت قورس
داگره بلا نه كهوى! » كوتى « ئهى شىخ تو وريا به و پيت قايم داگره ههتا له ريگاي
غهفلت نه كهوى، زانا و بينا ئه وه! »

ههروهتر ده لى: خه لك له دهريايهكى بيتنه هايهت دان. خو دوور خستنه وه له وان
كهشتييه. ههول بده ههتا له م كهشتييه دا نيشته جى بى و لهشى بهسته زمانت له م
دهريايه رزگار كهى!

بهغدا: پيتهختى خه لىفه كانى عه بياسى و پيتهختى ئيستاي عىراق.

بهنى ئيسراييل: ناوى گشتى قه ومى يه هوود. ئيسراييل ناوى يه عقووب - ي
پيغه مبه ره و به به رهى ئه و كه هه مان عيبرانى يا جووله كه كانن، بهنى ئيسراييل
دهكوترى.

بههائهددين وهلهد: باوكى مه ولانا، كه به سولتانه عوله ما به ناوبانگه. خه لكى به لىخ

و له سه‌ردهمی خوئی دا له زانست و فهزل دا پله و پایه‌یه‌کی گه‌وره‌ی هه‌بوه. گۆیا له‌به‌ر نیتوانناخۆشی ده‌گه‌ل مه‌حه‌مه‌دی خاره‌زمشا یا به‌ قسه‌یه‌کی دیکه‌ پێشبینی شالۆ و هه‌یرشی مه‌غوول، به‌لخ جی ده‌هه‌یلّی و روو له‌ قۆنیه‌ ده‌کا و له‌وئ ده‌گیرسێته‌وه. ئه‌وسه‌رده‌مه‌ مه‌وله‌وی گۆیا چاره‌ سه‌اله‌ بوه.

ده‌گیرنه‌وه:

مه‌حه‌مه‌دی خاره‌زمشا سه‌ره‌رای پادشایه‌تی، مریدی به‌هائه‌ددین بوو و هه‌میشه له‌ مه‌جلسه‌که‌ی حازر ده‌بوو. روژیک خاره‌زمشا ده‌چپته‌ سه‌ردانی به‌هائه‌ددین. کۆمه‌لێکی یه‌کجار زۆر ده‌بینی که‌ بۆ زیاره‌ت هاتبوون. خاره‌زمشا ده‌گه‌رپته‌وه و کلیل و که‌ره‌سه‌ی پادشایه‌تی بۆ به‌هائه‌ددین ده‌نێری و ده‌لی: « له‌ ئه‌سبابی ده‌وله‌ت هه‌ر ئه‌وانه‌مان لایبوو و ئه‌وانیشمان بۆ ناردی! »

په‌روانه: مو‌عینه‌ددین په‌روانه له‌ نزیکان و مریدانی مه‌وله‌وی. ماوه‌یه‌ک پله و پایه‌دار و وه‌زیر بوه و یارمه‌تی مه‌غووله‌کانی داوه‌ به‌لام له‌ دوایی به‌ تاوانی هاوکاری و ده‌ست تێکه‌ل کردن ده‌گه‌ل میسر به‌ دژی مه‌غووله‌کان، ده‌گه‌ل سی و شه‌ش که‌س له‌ یاران و دۆستانی ده‌یگرن. مه‌غوول له‌ داخان په‌روانه له‌ت و کوت ده‌که‌ن و ده‌ مه‌نجه‌ل دا گۆشتی ده‌کولێن و هه‌رکه‌س هه‌ندیکی لێده‌خوا.

تووقات: شاریکه له‌ روژه‌ه‌لاتی باکووری قۆنیه.

حه‌جج‌ج: (ابن یوسف بن حکم ثقفی) سه‌رداری سپای عبدالملک بن مروان که‌ ده‌سته‌لاتیکی زۆری هه‌بوو و گه‌لیک زوالم و زۆری کردوه و به‌ مه‌نجه‌نیق ماله‌ خودای وێران کردوه. هه‌روه‌تر دامه‌زرینه‌ری شاری واسیت بوه.

ده‌رویشیکی دو‌عاگیرا له‌ به‌غدا سه‌ری هه‌لدا.

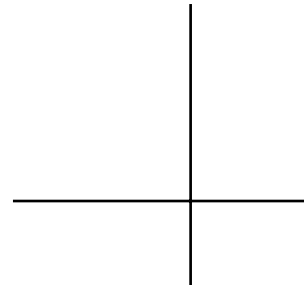
حه‌جج‌جی یوسفیان ناگادار کرد.

بانگی کرد و کوتی « دو‌عایه‌کی به‌ خیرم بۆ بکه‌! »

کوتی « خودایه‌ گیانی بستینه‌! »

کوتی « بۆ خاتری خودا ئه‌مه‌ چ دو‌عایه‌که‌؟ »

کوتی « ئه‌مه‌ دو‌عایه‌کی به‌ خیره‌ بۆ تۆ و هه‌موو موسلمانان! » (گۆستانی سه‌دی)

هه‌للاج: (ابو مغيث حسين بن منصور هلاج - مهنسووری هه‌للاج -) عارفی به‌ناویانگ که له‌به‌ر ئه‌نه‌له‌هق (من خودام) به ده‌ستووری حامد بنی عه‌بباس وه‌زیری عه‌بباسی (له سالی ۹۲۲ ی زایینی له به‌غدا) ده‌ست و لاقیان بری، له داریان دا و مه‌پته‌که‌یان سووتاند و خو‌له‌میشه‌که‌شیان به ده‌جله دا‌کرد.

مه‌رگی هه‌للاج وه‌ک وینه‌یه‌ک بۆ بێبه‌زه‌یی ده‌سته‌لاتداران و به هه‌ند نه‌گرتنی مه‌رگ به‌ناویانگه:

... بردیان هه‌تا بیکوژن

سه‌ده‌ه‌زارێک کۆ ببوونه‌وه و ئه‌و به سێزده به‌ندی گرانه‌وه به که‌شم و نه‌شم ده‌رۆشیت.

کو‌تیا‌ن « ئه‌و ناز و غه‌مزیه چیه ؟ »

کو‌تی: « ده‌چمه ژوانگه، بۆ‌قه‌تلگه. »

پێی له سه‌ر پله‌ی په‌یژه دانا.

کو‌تیا‌ن « ئیدی ئیستا ؟ »

کو‌تی « ئیتمه هی سه‌رین و بۆ سه‌ر ده‌چین، مێعراجی پیاوان له سه‌ر داره! »

هه‌رکه‌س به‌ردیکی تیگرت. شیبلی - هاورێ و هاورای - بۆ هه‌وده‌نگی و هاوره‌نگی گلمه‌تیکی پێدا‌دا. مهنسوور ئاخیتیکی کرد.

پرسیان « له‌و هه‌موو به‌رده ئاخیتکت نه‌کرد له‌و گلمه‌ته ئا‌خت له چی بوو ؟ »

کو‌تی « ئه‌وان نازانن و مه‌عزوورن، له‌به‌رم گران هات له‌مه که ده‌یزانی و نابج بیکه! »

ده‌ستیان بری.

خو‌ینه‌که‌ی له رووی خو‌ی هه‌لسوو.

کو‌تی « خو‌تینیکی زۆرم له‌به‌ر رۆبوه، ده‌زانم ده‌بی رووم زه‌رد بووی، بلا پیتسانوانه‌بی له ترسانه،

خو‌تیم تیهه‌لسوو هه‌تا به رووسوورم ببین! سووراوی پیاو خو‌ینه‌که‌ی خو‌یه‌تی! »

پێیان په‌راند.

چاویان هه‌لکۆلی.

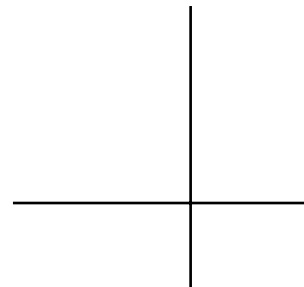
زمانیان بری و له داریان دا.

ئێواره بوو که سه‌ریان بری. بزیه‌کی هات و گیانی دا.

که‌لاکه‌که‌یان سووتاند نه‌کا فتنه‌یه‌ک پیکیتنی و خو‌له‌میشه‌که‌یان به ده‌جله دا‌کرد.

حیسه‌مه‌دینی چه‌له‌بی: (حسام الدین حسن بن محمد بن حسن) کورێکی

کوردی خه‌لکی ئورومیه که بنه‌ماله‌که‌ی کۆچیان کرده قۆنیه. باوک و باپیری شیخی

فهتیا بون. حیسامه‌ددین هیشتا بالغ نه‌ببوو که باوکی ده‌مری و ته‌واوی مه‌شاخ و گه‌وره‌پیاوان بانگه‌وازی ده‌که‌ن به‌لام نه‌و راست روو له مه‌وله‌وی ده‌نی و مال و خزمه‌تکار و پیاوان و خۆی له ئیختیار مه‌وله‌وی ده‌نی و هرچی ده‌ست ده‌که‌وی و هرچی لالاکان و لاوه‌کانی ده‌ریدین پیشکەشی مه‌ولانای ده‌کا وه‌ها که ده‌نگیان لی به‌رز ده‌بیته‌وه که « چ نه‌ماوه جگه له ئیمه » ده‌لی « ئەلحه‌ملای، ئەوه ئیوه‌شم رزگار کرد له ئەشقی مه‌ولانا ». مه‌وله‌وی دواي مردنی سه‌لاحه‌ددینی زه‌رکووب روو له ئەشقی چه‌له‌بی ده‌نی و هه‌موو داها و مالی ده‌ مست ده‌نی و وه‌ها که له ئازیزترین که‌سانی خۆشتر ده‌وی و کۆریکی نه‌وی لینه‌با مه‌وله‌وی گه‌رم دانده‌هات و قسه‌ی نه‌ده‌کرد. مه‌سنه‌ویی مه‌عنه‌وی به‌ره‌می گرانباي مه‌وله‌وی ئاکامی هه‌ول و ئەشقی چه‌له‌بیه له ماوه‌ی پازده سال دۆسیایه‌تیان دا .

روژیک نه‌میر تاجه‌ددین هفتاه‌زار ده‌ره‌می بو ده‌نیری. ده‌فه‌رموی بیده‌ن به حیسامه‌ددین. سوڵتان وه‌له‌دی کوری ده‌لی که « چمان ده مال دانیه و هرچیمان بو دی بو حیسامه‌ددینی به‌ری ده‌که‌ن، نه‌دی ئیمه چ بکه‌ین؟ » ده‌فه‌رموی « به‌هائەددین وه‌للا بیللا ته‌للا نه‌گه‌ر سه‌ده‌ه‌زار کامیلی زاهید تووشی ته‌نگانه بین و مه‌ترسی فه‌وتانیان هه‌بی و ئیمه تاقه نائیکمان هه‌بی، نه‌ویش بو حه‌زه‌تی چه‌له‌بی ده‌نیرم. »

جبره‌یل: وشه‌یه‌کی عیبرییه به مانای « پیاوی خودا یا هیزی خودا », له ئیسلام دا یه‌ک له چوار فریشته‌کانی نزیکی خودایه و نه‌مینی وه‌ی. جبره‌یل ده‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ره‌کان پیوه‌ندی هه‌بوو و وه‌ی خودای بو هیناون. ئاده‌می فی‌ره کشتوکالی کرد و ئاسنی پیناساند. دانیالی فی‌ره لیکدانه‌وه‌ی خه‌ون کرد. مزگینی له دایک بوونی یه‌حیا و عیسی دا به زه‌که‌ریا و مریه‌م. داودی فی‌ره زری سازکردن، کرد...

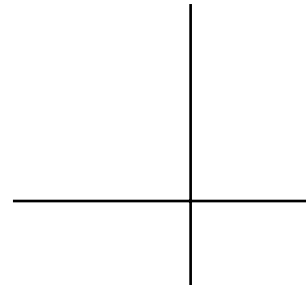
جۆنید: (ابوالقاسم جنید بن محمد بن جنید) عارفی به‌ناوبانگ. سی جار به پینان چۆته هه‌ج و له به‌غدا کۆچی کردوه.

له جۆنید ده‌گێرنه‌وه:

له به‌غدا دزیکیان له دار دا‌بوو. جۆنید چوو پیش و پیتی ماچ کرد.

پرسیاریان لیکرد.

کوتی « هه‌زار ره‌حه‌تی لیبی که له کاری خۆی دا مه‌رد بوو و مرد، نه‌وه‌ند له سه‌ر نه‌م کاره‌ی سوور بوو که سه‌ری له سه‌ر دانا! »

خدر (خزر): هه‌ندیك به یه‌كێك له پیغه‌مبه‌ره‌كانی به‌نی ئیسراییلی دادنه‌نێن و هه‌ندیك به یه‌كێك له به‌نده‌كانی خودا وه‌ك لوقمان كه گه‌لیك زانیاریی هه‌بوه و ناوی له قورئان دا نه‌هاتوه. خدر ده‌ستی به ئاوی حه‌یات راگه‌یشتوه و له‌به‌ر ئه‌وه هه‌تا قیامه‌ت زیندووێه و له لیقه‌ومان دا یارمه‌تی خه‌لك و ری ئیونبوان دهدا.

زه‌كه‌ریا: یه‌كێك له پیغه‌مبه‌رانی به‌نی ئیسراییل و باوکی یه‌حیا. كاتێك مریم زگی به عیسا پر بوو، زه‌كه‌ریا تا‌قه كه‌سێك بوو كه سه‌ری دهدا. جووله‌كه ته‌مای كوشتنی ئه‌ویان گرت و رای كرد. له كاتی هه‌لاتن دا، دهنگ له دره‌ختێكه‌وه هات كه وه‌ره نێو منه‌وه. دار شه‌ق بوو و زه‌كه‌ریای وه‌خۆ گرت و وێك هاته‌وه. شه‌یتان چاوی پێكه‌وت و داوینێ جله‌كه‌ی گرت هه‌تا له دهره‌وه دیاری بكا. كاتێك جووله‌كه هاتن، شه‌یتان كه خۆی كردبوو به به‌شه‌ر، پرسیا‌ری پیری‌کی به وه‌ها ناو و نیشانی لێده‌كهن. شه‌یتان ده‌لی سێ‌حربازی وام نه‌دیوه، ئه‌و دره‌خته‌ی شه‌ق كرد و چوه نێو ئه‌م دره‌خته‌وه و سووچی داوینێ دیاره، جووله‌كه به پێش‌نیاری شه‌یتان دره‌خت ده‌برن و به مشار و شه‌قه دووله‌تی ده‌كهن.

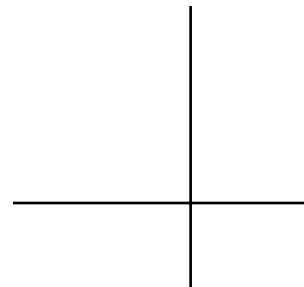
سوله‌یمان: كۆری داود پادشای به‌نی ئیسراییل كه ناوی ده قورئان دا هاتوه. سوله‌یمان یه‌كه‌مین په‌رستگای عیبرانی له ئورشه‌لیم ساز كرد. له‌به‌ر زانایی به ناوبانگه و زمانی گیاندارانی زانیوه و با له فه‌رمانی ئه‌و دابوه.

سولتان مه‌حموود: سێهه‌مین پادشای غه‌زنه‌ویی. سی و سی ساڵ پادشایه‌تی كرد و په‌نجاویه‌ك ساڵ ژیا.

سولتان وه‌له‌د: كۆری گه‌وره‌ی مه‌له‌وی كه به ناوی باپیری (به‌هائه‌ددین وه‌له‌د) كراوه. سولتان وه‌له‌د جگه له نووسراوه‌كانی خۆی، یادداشتی له قسه‌كانی مه‌وله‌وی و شه‌مس هه‌لگرتۆته‌وه و فیه‌ما‌فیه به‌رهمی ئه‌رك و هه‌ولێ ئه‌وه.

سولتان وه‌له‌د هه‌میشه ده‌گه‌ل باوکی بوه و مه‌وله‌ویش زۆری خۆش ویستوه. دوا‌ی مه‌رگی باوك ده‌بیته خه‌لیفه و جیگر و یه‌ك له مه‌شایخی ته‌ریقه‌تی مه‌وله‌ویییه و گۆره‌كه‌شی له قۆنیه لای گۆری باوکییه‌تی.

سه‌موود: هۆزێکی بوته‌په‌رست بوون له باكووری مه‌دینه ده‌ژیان له سه‌رده‌می سالف. سه‌موود بۆ مو‌عجیزه داوا‌یان له سالف كرد كه له كێو وشترێك به بێچوو‌كه‌یه‌وه بێنێته ده‌ر. به فه‌رمانی خودا به‌رد قه‌له‌شا و وشتر و بێچوو ده‌ركه‌وتن.

خه‌لک تاوانی سیحریان لیدا و کاتیک وشتری سألخ چوو سه‌ر کانی و هه‌موو ئاوه‌که‌ی خوارده‌وه، سه‌ریان بری و له‌په‌ر ده‌نگیکی به‌قه‌و له‌ ئاسمان به‌رز بۆوه و هه‌موو له‌ ترسی ئه‌و ده‌نگه‌ مردن و هۆزه‌که‌یان به‌ ته‌واوه‌تی فه‌وتا.

سه‌مه‌رقه‌ند: شاریکی به‌ناوبانگ له‌ ئاسیای ناوه‌ندیی و سه‌ر به‌ ئۆزبه‌کستان.

سه‌نایی: شاعیر و عارفی به‌ناوبانگی سه‌ده‌ی شه‌شه‌می کۆچی خه‌لکی غه‌زنه‌ین. سه‌نایی له‌ پێشدا شاعیری ده‌رباری غه‌زنه‌وییه‌کان ده‌بی و له‌ دوایی ده‌ست له‌م کاره هه‌لده‌گرێ و پشت له‌ دنیا و دنیایی ده‌کا و روو له‌ عیرفان و سه‌فه‌ر ده‌نی.

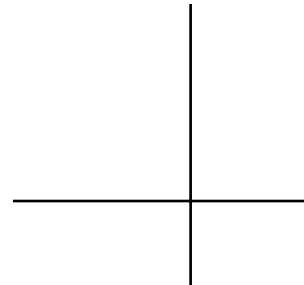
سه‌ید بوره‌انه‌دینی موحه‌قیق: (سه‌یدی سپزان) شاگرد و مریدی شیخ به‌هائه‌ددین وه‌له‌د (باوکی مه‌وله‌وی) له‌ به‌لخ، که‌ دوایی روو له‌ قۆنیه‌ ده‌کا و نو‌سال خه‌ریکی ته‌ریه‌ت و پێگه‌یانندی مه‌وله‌وی ده‌بی. گۆیا هه‌ر له‌ به‌لخ باوکی مه‌وله‌وی، ئه‌وی به‌ سه‌ید سپاروده‌ که‌ پێیگه‌یه‌نی. له‌ سه‌ید کتێبیک به‌ جی ماوه‌ به‌ ناوی مه‌عارف که‌ یادداشتی قسه‌کانیه‌تی:

ئاخر هه‌یه و ئاخویر.

هه‌ر گایه‌ک که‌ ده‌ ئاخویر دا بی بزانه‌ که‌ بۆ کێردی قه‌سسابه‌. هه‌ر گایه‌ک که‌ گاسنی بکێشی ده‌ ئه‌مان دایه‌. ئه‌گه‌ر له‌و گایه‌ روون بیاوه‌ که‌ ئاخویر ده‌یگه‌یه‌نیه‌ته‌ کوی گاسن کێشانی بی زه‌حمه‌ت نه‌ده‌بوو و نیر بۆی ده‌بوو به‌ راحه‌تی گیان. نووکه‌ هه‌ر ئالیکیک ده‌ ئاخویری گای بکه‌ن، چه‌ورایی مه‌نجه‌له‌ نه‌ چاکه‌ له‌ هه‌ق گا دا... که‌وايه‌ هه‌رکات له‌ ئاخویر دا ئالیکیکی زۆرت دیت مه‌لێ که‌ « ئه‌وه‌ چاکه‌یه‌ له‌ هه‌ق من دا! » که‌ ئه‌وه‌ بۆ برینی سه‌ره‌، لمبۆز له‌ ئاخویر هه‌لگره‌.

شه‌ددا: پادشایه‌ک که‌ داوای خودایه‌تی ده‌کرد له‌ سه‌رده‌می داود دا. شه‌ددا باغ و کۆشکیکی ساز کرد هاوتا و هاووینه‌ی به‌هه‌شت، به‌لام کاتیک ویستی پی ده‌و باغه‌ نی، مرد و باغیش وه‌ بن لم که‌وت.

شه‌مسی ته‌وریزی: (شمس الدین محمد بن علی بن ملکداد) عارفی به‌ناوبانگ و خه‌لکی ته‌وریز که‌ زۆریه‌ی ژبانی له‌ سه‌فه‌ر دابوه‌ و کۆمه‌لیک زانا و گه‌وره‌ی سه‌ده‌می خۆی دیوه‌. له‌ دیداریک ده‌گه‌ل مه‌وله‌وی ئاگوگۆریکی بنه‌ره‌تی تیدا پیکدینی وه‌ها که‌ مه‌وله‌وی واز له‌ وه‌عز و مرید و مه‌درسه‌ دینی. له‌ شه‌مس نووسراوه‌ و کتێبیک به‌ ده‌سته‌وه‌ نیه‌ و ته‌نیا کۆمه‌لیک وتاری له‌ پاش به‌جیماوه‌ که‌ یادداشتی قسه‌کانیه‌تی که‌ ویده‌چی مه‌وله‌وی و کوره‌که‌ی به‌هائه‌ددین و حیسامه‌دینی چه‌له‌بی لیان

عاد: قهومیکی به ناویانگ له بالابه‌رزیی و هیز دا، گۆیا پێیان به زهوی رهقه‌ن دادابا هه‌تا چووکیان رۆ ده‌چوون و ته‌مه‌نیان که‌متر له هه‌زار سال نه‌بوه، خودا هوودی نارده‌ سه‌ر ئه‌و قه‌ومه که ئیمان بێن و ئه‌وان که پشتیان به هیز و ده‌سته‌لاتی خوێان به‌ستبوو کوتیان کێ به ئیمه ده‌وێرێ. هوود کوتی فووێه‌کی خودا بۆ ئیوه به‌سه و تووکی لێکردن. خودا بای سه‌سه‌ری نارده‌ سه‌ریان و به‌سه‌وت شه‌و و هه‌شت رۆژان یه‌کسه‌ره هه‌موانی فه‌وتاند.

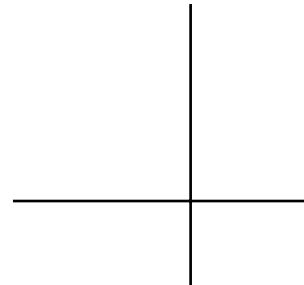
عومه‌ر: خه‌لیفه‌ی دووه‌م، له پێشدا کافر ده‌بی و ته‌مای کوشتنی مه‌حه‌مه‌د ده‌گرێ و له دوایی ئیمانی پێدێنی. هه‌فسه (حفصه) کچی عومه‌ر ژنی پێغه‌مبه‌ر بوه و یه‌کێک له ژنه‌کانی عومه‌ریش به‌ ناوی ام کلثوم کچی عه‌لی بوه، پیاویکی به‌ زیبک و زاکون بوه و دوای ئیمان هینانی ئه‌و ئیسلام ئاشکرا ده‌بی و قه‌وه‌ت ده‌گرێ. له ته‌واوی شه‌ره‌کان دا ده‌گه‌ڵ بوه و ئێران و میسر و سووریه‌ی گرتوه و له ئاکام به‌ ده‌ست ابولوع‌وه ده‌کوژرێ.

عه‌بباس: کوری عبدا‌المطلب و ئامۆزاری پێغه‌مبه‌ر، به‌ر له کۆچ، بوو به‌ موس‌لمان به‌لام شاراوه رایگرت. له ئاخیری ته‌مه‌نی دا چاوی کوێر بوو و له مه‌دینه کۆچی دوایی کرد.

عیسا: کوری مریه‌م و یه‌ک له پێغه‌مبه‌رانی خاوه‌ن کتیب، له به‌یتوله‌حم ده‌ ته‌ویله‌یه‌ک دا له دایک بوه، ریکه‌وتی له دایک بوونی روون نیه و چهنده سه‌ده دوایی به‌ پێی لێکدانه‌وه‌یه‌ک سال و رۆژی له دایک بوونیان دیاری کردوه.

عیسا پیاویکی ئارام و ئاشتیخواز بوه و یارمه‌تی شیت و نه‌خۆش و لێقه‌وماوانی داوه. ده‌سته‌لاتدارانی یه‌هوود له ترسی پیکه‌یتانی ئالۆگۆری و فه‌وتانی خوێان پیلانی بۆ ده‌گێرن و له ئاکام دوای ئه‌تک و سووکایه‌تییه‌کی زۆر وێرای دوو دز له سه‌ر ته‌پکیک به‌ ناوی جومجومه له خاچی ده‌ده‌ن.

فه‌ره‌اد: یه‌کێک له قاره‌مانه‌کانی چیرۆکی خوسره‌و و شیرین، فه‌ره‌اد غه‌نیمی خوسره‌و بوو و شیرینی خۆش ده‌ویست، خوسره‌و به‌لێنی دا که ئه‌گه‌ر فه‌ره‌اد کێوی بێستوون هه‌لکه‌نی شیرین به‌و ده‌سپێرێ. فه‌ره‌اد پشت به‌ستوو به‌ ئه‌شق ئه‌و کاره‌ی لا هاسان ده‌بی. کاره‌که‌ی نزیک ته‌واو بوون ده‌بی که پیرێژنیک لێی په‌یدا ده‌بی و به‌ درۆ خه‌به‌ری مه‌رگی شیرینی پێده‌دا، فه‌ره‌اد له تاوان قولینگی ده‌ستی له سه‌ری خۆی ده‌دا و ده‌مری.

فیرعهون: نازناوی پادشاکانی کۆنی میسر بوه. فیرعهونی سه‌ردهمی موسا ناوی رامسیسی دووهه‌م بوه.

فیرعهون له ئەستیره‌ناسانی بیست که مندالێک په‌یدا ده‌بی و ئەو ده‌فه‌وتینی. له‌به‌ر ئەوه‌ ده‌ستووری دا ه‌ر مندالێک که له‌ دایک ده‌بی، بیکوژن، دایک و باوکی موسا، ئەویان ده‌ زه‌مبیلێک نا و به‌ ئاویان دادا. ئاسیه، ژنی فیرعهون له‌ ئاوی گرت‌وه‌ و به‌ خێری کرد و به‌مجۆره‌ موسا له‌ مائی فیرعهون پینگه‌یشت.

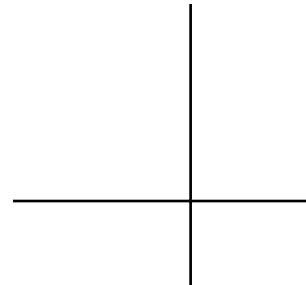
کاتیک که موسا و قه‌ومه‌که‌ی له‌ ده‌ست زولمی فیرعهون رایانده‌کرد و گه‌یشتنه‌ رووباری نیل، موسا به‌ ئەمری خودا، وه‌کازی له‌ نیل دا و نیل لێک کراوه‌ و رینگای بو‌ کردنه‌وه‌ ه‌تا تێپه‌رن و تێپه‌رین. به‌لام کاتیک له‌شکری فیرعهون گه‌یشتنه‌ نیل و ئەوانیش ویستیان تێپه‌رن، نیل وێک هاته‌وه‌ و فیرعهون و له‌شکره‌که‌ی نو‌قم کرد.

ه‌ندیک له‌ سو‌فیه‌ پیا‌نویه‌ که فیرعهون له‌ ده‌روون دا ئیماندار بوه‌ و شه‌وانه‌ زنجیری ده‌ مل کردوه‌ و عیباده‌تی خودای کردوه‌ به‌لام به‌ روا‌لت له‌ روژ دا داوای خودایه‌تی کردوه‌.

قابیل: کوری ئاده‌م و ه‌ه‌وا. قابیل ده‌گه‌ل خوشکی دوانه‌ی خۆی « ئیقلیما » له‌ دایک بوو و داوای ئەوان ه‌ابیل ده‌گه‌ل خوشکی دوانه‌ی خۆی « لبودا » له‌ دایک بوون. کاتیک قابیل و ه‌ابیل با‌لغ بوون، ئاده‌م ئیقلیمای دا به‌ ه‌ابیل و لبودای دا به‌ قابیل. قابیل کوتی من ئیقلیما خوشکی هاو‌زا و دوانه‌ی خۆم ده‌وێ که له‌ جوانی دا هاوتای نیه‌. ئاده‌م کوتی که‌وايه‌ قوربانی بکه‌ن و قوربانی ه‌رکه‌س قه‌بوول کرا ئیقلیما هی ئەوه‌. قوربانی قابیل قه‌بوول نه‌کرا و له‌ داخان ته‌مای کوشتنی براکه‌ی گرت و له‌ ئاکام روژێک که له‌ سه‌ر کی‌ویک برای به‌ خه‌وتوویی دیت؛ به‌ردی ده‌ست دایه‌ و ه‌ابیلی کوشت. داوای کوشتن سه‌رگه‌ردان ده‌خولاه‌ و نه‌یده‌زانی ده‌گه‌ل که‌لاکه‌که‌ی چ بکا. له‌په‌ر دوو قالاو له‌به‌ر چاوی ده‌ستیان به‌ شه‌ر کرد و یه‌کیان ئەوی دیکه‌ی کوشت و که‌لاکه‌که‌ی ده‌ بن خاک نا و قابیلیش ه‌ه‌ر ئەو کاره‌ی کرد و ه‌ابیلی ناشت.

قاف: کی‌ویکی ئەفسانه‌یی که پینجسه‌د فه‌رسه‌خ به‌رزه‌، به‌ ده‌وری زه‌وی دا کیشراوه‌ و له‌ زه‌رجه‌د پیکه‌توه‌ و کاتیک ه‌ه‌تاو لی‌یده‌دا ئاسمان شین ده‌بی. گۆیا ه‌یلانه‌ی سیمر له‌ دوندی ئەو کی‌وه‌یه‌.

قۆنیه: شارێکه‌ له‌ تورکیه‌ی ئیستا، شوینی به‌شی زۆری ژبانی مه‌وله‌وی و

گۆرهكهی.

كووفه: شارێكه له باشووری عێراق كه به دهست سهعدی وهقاس بنیات نراوه.

لووت: برازای ئیبراهیم و له پێغه‌مبهرانی بهنی ئیسراییل. قهومی لووت خه‌لكێکی نێریاز (لهوات) بوون. رۆژێك خودا، جبرهیللی به دوازه فریشته‌وه به نه‌ناسیاوی نارد له لای لووت. خه‌لك دهیان‌ه‌ویست خه‌ریکی ئه‌و فریشتانه بن و له‌واتیان ده‌گه‌ڵ بکه‌ن، به‌لام لووت به‌ری گرتن و شه‌ری ده‌گه‌ڵ کردن. لووت تووکی له قهومی خوێ کرد. به‌فرمانی خودا لووت و ئیمانداره‌کانی له شار ده‌رکه‌وتن و دواي ئه‌وه شاری به‌رده‌باران کرد و وێران بوو و وه بن زه‌وی که‌وت. ژنی لووتیش له به‌دکاران بوو و ئه‌ویش ده‌گه‌ڵ قهومی لووت به‌رده‌باران کرا و فه‌وتا.

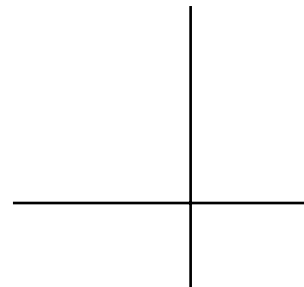
له‌یلا: مه‌عشووقه‌ی قه‌یس. کچی مه‌هدی بنی سه‌عدیا بنی مه‌هد بنی ره‌بیعه که هه‌ر له مندالیه‌وه مه‌جنوونی خو‌ش ده‌ویست. باوکی رازی نابێ و کچه‌که‌ی به زۆری دها به‌ کابرایه‌ک. له‌یلا هه‌تا ئاخ‌ر خو‌ی وه ده‌ست می‌رده‌که‌ی نادا و له ئاکام له‌به‌ر خه‌م و خه‌فه‌ت ده‌مری.

مریه‌م: دایکی عیسا و کچی عیمران. باوکی نه‌زری کردبوو که مندالیه‌که‌ی بکاته مچیوری به‌یتولوقه‌ده‌س. مندالیه‌که‌ به‌ کچ ده‌رچوو و چونکه کچ بۆ مچیور نه‌ده‌بوون، خودا ئه‌مری پێکرد که له په‌نا مزگه‌وتی دانی. له هه‌ژده‌ ساڵه‌یی بی‌ نزیکي له‌ پیاو زگی پر ده‌بی. جووله‌که‌ بوختانی ده‌خه‌نه‌ سه‌ر و ئه‌ویش ته‌ما ده‌گرێ که بێدنگ بی‌ و قسه‌یان ده‌گه‌ڵ نه‌کا، له‌به‌ر ئه‌وه خاموشی ره‌چاو ده‌کا و دم و یکده‌نی. له ئاکام عیسا ده‌زی و له لانکه‌ دا وه قسه‌ دی و ئه‌و تاوان و بوختانه له سه‌ر دایکی لاده‌دا.

مه‌جنوون: قه‌یس بنی عامر، که له دواي له‌به‌ر ئه‌شق و گێرۆده‌یی به‌ له‌یلا شی‌ت (مه‌جنوون) ده‌بی و روو له بیابان ده‌کا و ده‌بیته‌ هاوده‌می گیانداران. کاتی که خه‌به‌ری مه‌رگی له‌یلاي پێده‌ده‌ن، ده‌چیته‌ سه‌ر قه‌به‌ره‌که‌ی و ئه‌وه‌نده‌ شین و رۆرۆ ده‌کا و پێهه‌لده‌لی هه‌تا گیان دها و به‌ جوانه‌مه‌رگی ده‌مری و هه‌ر لای قه‌به‌ری له‌یلا ده‌ینیژن.

مه‌که‌ه: یه‌کی که له‌ شاره‌ به‌ناوبانگه‌کانی عه‌ره‌به‌ستان که مزگه‌وتی الحرام و کابه‌ی لێهه‌لکه‌وتوه و رووگی موسلمانانه.

بنیاتی ئه‌م شاره‌ ده‌گه‌رێته‌وه سه‌ر سه‌رده‌می ئیبراهیم. له سه‌ده‌ی چواری کۆچی

دا به دەست قهرامته (قراطمه) وێران کراوه و له سهدهی دههومی ش له ژێر دهسته لاتی عوسمانیهکان دابوه.

نهرموود: پادشای كه لده (بابیل) له سهردهمی ئیبراهیم دا .

نهرموود داوای خودایهتی دهکرد و دهیهویست دهگهڵ خودای ئیبراهیم به شهڕ بی. سندووکی ساز کرد و له چوار لاره گۆشتی به سهڕ نهیزهوه کرد و چوار سیسارکهی برسایشی لی بهست. سیسارکهکان به رهو گۆشتهکه دهفرین و سندووکهکیان هه لکیشا، که بهرز بۆوه، نهرموود تیریکی به خوداوه نا و خودا تیرهکهی خویناوی کرد و بۆی فری داوه. نهرموود پتیواوو که خودای بریندار کردوه.

نهرموود ئیبراهیم دهگری. ئاگریکی گه لیک گه ره ساز دهکا به لام کهس ناویری له بهر تین و تاوی نریک بیتهوه و ئیبراهیمی تیاوی. شهیتان مه نه نیقیان فیڕ دهکا و ئه وان به مه نه نیق ئیبراهیم ده ئاگر داوین، به لام به ئه مری خودا ئاگر ده بیته شیناوه رد و گولستان.

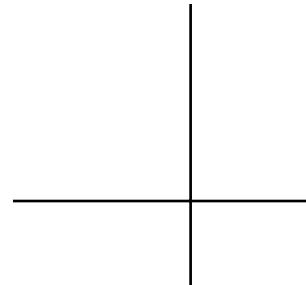
نهرموود، جاریکی دیکه ته مای شه ڕی دهگهڵ خودای گرتهوه و خودا می شوه له ی ده سه ر کردن و له شکره که ی فه وتاند و می شوه له یه کیش چوو ده تفنکیه وه و به می شکه سه ری هوه نووسا و کوشتی.

واسیت (واسط): شاریکه له عیراق که به ئه مری هه ججاج بن یوسف بنیات نراوه و له سهردهمی بنی امیه پیتهخت بوه. چونکه له نیوان و هسه تی کووفه و به سه ره هه لکه وتوه ئه و ناویان پیداه.

وهکانی مووسا: داردهستی دهست مووسا بوه و له ئاست ماری سیحربانهکانی فییره ون فری داوه ته سه ر زهوی و بوته ئه ژدیها و هه موو مارهکانی قووت داوه. هه ره تر وهکانه که ی له بهرد داوه و ئاوی لی هه لقو لاره و به نی ئیسراییل له و ئاوه یان خواردۆته وه.

هامان: وهزیری فییره ون له سهردهمی مووسا. فییره ون ئه مری پیکرد که بورجیکی زۆر بهرز ساز بکا هه تا له سه ره وه ی ئه و به سه ر خودای مووسا دا زال بی.

هابیل: کوری ئاده م و هه ووا. (بروانه: قابیل)

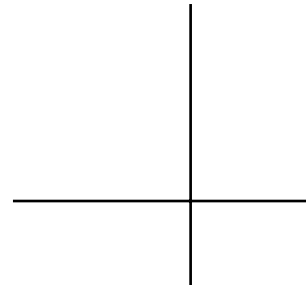
یوسف: خوشه‌ویستترین کوری یاقوب. یاقوب دوازده کوری هه‌بوو که یوسف و بنیامین له به‌ره‌یه‌ک و ده‌یه‌که‌ی دیکه له به‌ره‌دایکتیکی دیکه بوون. یوسف یه‌کتیک له جوانترین به‌شه‌ره‌کانی سه‌ر رووی زه‌وی بوه و خودا به‌شیک له جوانی خووی به‌ه به‌خشیوه، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه روخساریان به‌ مانگ شوپه‌اندوه. زبراکانی ئیره‌یی پیده‌به‌ن و ته‌مای فه‌وتاندنی ده‌گرن و له‌ ئاکام ده‌ چالاویتکی داوین و کراسه‌که‌ی به‌ خویننی مه‌ر خویناویی ده‌که‌ن و بۆ باوکیان ده‌به‌نه‌وه و ده‌لین که‌ گورگ خواردوو‌یه‌تی. له‌ لاشه‌وه کاروانیک ری‌ی دم چالاه‌وه ده‌که‌وی و یوسف ده‌ردینه‌وه و ده‌گه‌ل خوینان ده‌یبه‌نه‌ میسر و له‌به‌ر لیکدانه‌وه‌ی خه‌ونی فیرعه‌ون که‌ قه‌راره‌ ویشکه‌سالی و قاتی دابی ده‌بیتته‌ عه‌زیزی میسر و له‌م که‌ین و به‌ینه‌ش دا زله‌یخا ئاشق و گیرۆده‌ی ده‌بی و چیرۆکه‌که‌ی به‌ ناویانگه‌.

کاتیک خودا ئاده‌می خو‌لقاند، ته‌واوی به‌ره‌کانی داها‌تووی خووی له‌ خه‌و دا دیت. خووی دیت که‌ مات و حه‌یرانی مرۆقیکی له‌ راده‌به‌ده‌ر جوانه‌. به‌ژن و بالایه‌کی ریکوپیکی، روخساریکی وه‌ک مانگ، پرچی لوول و په‌ریشان له‌ سه‌ر شان‌ه‌کانی. ئاده‌م له‌ خودای پرسی: ئه‌مه‌ کتیه‌؟ خودا له‌ ولام دا کوتی: ئه‌مه‌ یوسفه‌. نووری چاوی تو و ئاوینه‌ی دلی تو. ریزی بگره‌!

یونس: کوری مه‌تتی له‌ به‌ره‌ی هوود. یونس بیست سال بانگه‌وازی خودای تاکانه‌ی بۆ خه‌لکی نه‌ینه‌وا کرد و ئاکامی نه‌بوو و ئازاریان ده‌دا. یونس تووکی لیکردن و خودا هه‌وریککی سووری نارده‌ سه‌ریان که‌ گری ئاگری لیده‌بووه. کاتیک ئاگر گه‌مارۆی دان، یونس له‌ خودا تووره‌ بوو و به‌ تووره‌یی سواری که‌شتی بوو و رویشت. تووفان و فه‌رته‌نه‌ که‌شتی داگرت و کوتیان ده‌بی تاوانباریکمان تیدابی. سی جار پشکیان هه‌لاویشت و هه‌ر سی جار وه‌به‌ر یونس که‌وت. که‌ ئه‌وه‌ی دیت خووی ده‌ ده‌ریا هاویشت. ماسیه‌ک قوتی دا و یونس ده‌ زگی ماسی دا تۆبه‌ کرد و پاراوه‌. خودا تۆبه‌ی قه‌بوول کرد و ماسی له‌ به‌ستینیک فرپی دا. خه‌لکی نه‌ینه‌وا به‌ پیی دا که‌وتن و پارانه‌وه‌. خودا لێیان خو‌ش بوو و یونس به‌ خو‌شیه‌وه‌ گه‌راوه‌.

یه‌حیا: کوری زه‌که‌ریا له‌ پیغه‌مبه‌رانی به‌نی ئیسراییل که‌ له‌ سی ساله‌یی به‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی گه‌یشت و دوا‌ی په‌یدا بوونی عیسا په‌ره‌ی به‌ ئایینی وی دا. یه‌حیا عیسا‌ی ته‌عمید دا و دوا‌ی عرووجی عیسا کوژرا.

ئه‌بووبه‌کر: (ابوبکر عبدالله بن ابی قحافه‌) یه‌که‌م خه‌لیفه‌ی ئیسلام. باوکی

نایشی. دوو سال و سی مانگ خه لافهتی کردوه.

ئهبووجهل: (خاوهنی جهل) لهقه بیک که پیغمبهر و موسلمانهکان به عمرو بن هشام بن مغیره - یان دابوو لهبهر دژایهتی ئهو دهگه ل ئیسلام. ئهبووجهل خالی عومهر بوو.

عومهر که ئیسلام دینی روو له ماله خالی - ئهبووجهل - دهکا و دهرگای دهکوتی و خالی به خیر هاتنی دهکا و عومهر دینی خزی ناشکرا دهکا و دهلی « لا اله الا الله و ان محمد رسول الله ». ئهبوو جهل دهلی « چ ناهزت هیتاوه » و دهرگای له سهر دادهخا.

ئهتابهک: موجهددین ئهتابهک، زاوای موعینهددین پهروانه له نزیکان و مریدهکانی مهولهوی بوه.

ئهکمهلهددین: ههکیمیکی زانا و موریدی مهولهوی بوه و له کاتی نهخوشی دا چاوهدیری له مهولهوی کردوه و پییراگهیشتهوه.

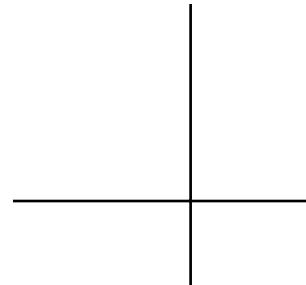
ئهمیر نایب: ئهمینهددین میکاییل که به شیوهی « نایب » یان « ئهمیر » یش هاتوه، یهک له گهورهپیاوان و له دۆستانی مهولهوی بوه.

ئهنگوستیلهی سولهیمان: دهستهلات و حکومهتی سولهیمان به سهر مروف و گیانلهبهران لهبهر ئهنگوستیلهیهک بوو که ده قامکی دابوو و له بن نهقیمهکهی ناوی خودا نهقش کرابوو. روژیک دیویک به فیل و تهلهکه ئهم ئهنگوستیلهی لیدرهرفینی و چل روژان له جیات سولهیمان دهستهلات به دهستهوه دهگری هتا له ئاکام به تهگیری وهزیرهکهی دهستی به ئهنگوستیلهکهی رادهگاتهوه.

ئیبراهیم: پیغمبهری خودا که هزار و پینجسهه سال بهر له زاین ژیاوه. خوشهویستی خودا بوه و له لایهن دینهکانی دیکهشوه به خوشهویستییهوه باسی کراوه.

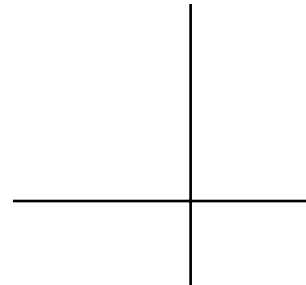
ئیبراهیمی ئهدهم: یهکیک له سوفی بهناویانگهکان که له پیشدا پادشا بوه و له دوایی دهستی له تاج و تهخت هه لگرتوه و وه شوین عیرفان کهوتوه.

ئیبلیس: فریشتهیهکی نزیکی خودا که سوچهی بو ئادهم نهبرد و ههر لهبهر ئهوه خودا له دهرگای خوی دهریکرد. به فریشتهیی ناوی عهزازیل بوو و دوای دهکران، ناوی بوو به ئیبلیس.

هەندیک سوۆفی، شەیتان بە «سلطان العارفین» دادەنێن و پێیانوایە کە خودا خۆی ویستی کە ئیبلیس فریو بخوا. دوای دەرکران داوای لە خودا کرد هەتا قیامەت زیندوو بمینێتەوه و باشتترین خولقاوی خودا فریو بدا. ئیبلیس بە یارمەتی مار و تاوس ریی دە بەهەشت کەوت و حەووا ی فریو دا.

ئیسماعیل: کۆری ئیبراهیمی خەلیل و هاجەر، (باپیرە ی عەرەبەکان)، کە بە پتی رهوایەتی موسلمانان باوکی دەیه ویست بۆ خودا قوربانی بکا.

له کاتی وەرگیران و پیداجوونهوهی ئەو کتێبه دا، جاروبار ههستم دهکرد که پێوهندییهک ده نێوان روانگهی مهولهوی و زهردهشتی نیچه دا ههیه. تاویک رادهمام و چاوم له سووچیکی کتێبخانهی ژوورهکهم دهکرد له **وههای گوت زهردهشت** ...

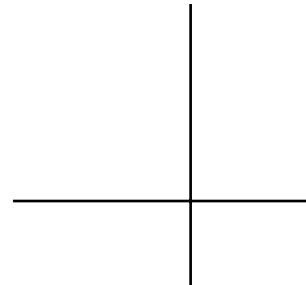
نیچه لایهنی تاریکی مهولهوی - یه. ئاوا بوونی ههتاوه. « من دهبی ئاوا بم، ئەوانهی که دهمهوی بۆ لایان داگهڕیم. وههای دهست پیکرد ئاوا بوونی زهردهشت! ». دهستپێکی نیچه شهوه و له لایهنی رهش و تاریک ددهوی. بهشهکهی وا دراوه. قهشهیهکی رهشپۆشی ئالمانی که فرچکی به تاریکی گرتوه و تیشکی ههتاوی رۆژهلاتی وینهکهوتوه، زهحمهته له تینی تاوینهری ههتاو بدوی. له شهو ددهوی. « ئاخ، بریا تار و شهوپهنگ بام! ئەو دهم دهمزانی که چلۆن مهکی نوور بمژم! »

شهو رازه. روالهتهکان رازن. خشپهیهک دل وه خورپه دینێ و سێبهریکی چووک، ترسیکی گهوره دهخولقینێ. خهڵک و بهشیکی زۆری بوونههر خهوتوون و پهچهیهک به سه ر یار و نهیار دا کشاوه. نیچه ریبواری ئەو شهوهیه و ئاگری به دیاری هیناوه، ئەویش نهک ئاگریک بۆ خو گهرم کردنهوه، بهڵکه بۆ سووتاندن، بۆ ئاگر ههڵگیرساندن.

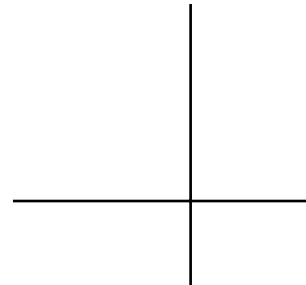
لهم شهوه دا نیچه به دواي کهسیکهوه، سهرووتر له خو، پیغه مبهریک. پهنا بۆ خهڵوه دهبا و خهیاڵی بهرزهمرۆف ددهوژیتهوه و وهپێ دهکهوی ههتا پهیامی ئەم بهرزهمرۆفه به مرۆف رابگهیهنی...

کهچی ژبانی مهولهوی، بهشی زۆری رووناکی و ههتاوه. ئەنگووتنی مهولهوی له بهرهبهیان دایه. راز لیره روالهت نین، لیره دهروونهکان شاراوهن. تهنانهت بهرزهمرۆفی مهولهویش ناوی شهمس - ه و نهک به خهیاڵ، که به ئاشکرا دی و شۆق دهخاته سه ر نهینێ و رازهکانی دهروون.

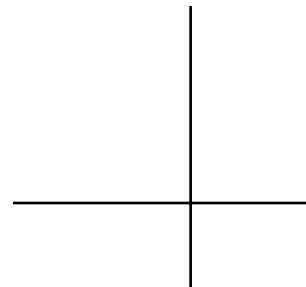
نیچه ریبواری تاریکی و ویلی بهرزهمرۆف و مهولهوی ههتاوونشین و هاودهمی شهمس.

« شهو هه‌رچه‌ند دژی رۆژه، به‌لام یارمه‌تیده‌ری ئەوه و یه‌ک کار ده‌که‌ن. ئە‌گه‌ر هه‌میشه شهو با، هه‌یچ کارێک جێبه‌جێ نه‌ده‌بوو و پێکنه‌ده‌هات و ئە‌گه‌ر هه‌میشه رۆژ با، چاو و سه‌ر و مێشک زه‌ق ده‌مانه‌وه و شیت ده‌بوون و بیکه‌لک. که‌وايه له شهو دا، ده‌حه‌سینه‌وه و ده‌خه‌ون و هه‌موو ئە‌ندامه‌کان، له مێشک و بېر و ده‌ست و پێ و چاو و گوێ، هه‌موویان هه‌یز ده‌گرن و رۆژ ئە‌و هه‌یزانه خه‌رج ده‌که‌ن. که‌وايه ته‌واوی دژه‌کان له چاو ئێمه دژ ده‌نوینن - له چاو زانا، هه‌موو یه‌ک کار ده‌که‌ن و دژ نین. »

٢٣٩

٢٤.

